

محمد مراد

مختصر تاريخ عمومى

مؤلف حضرت تليق خوصى رخصتيله.

ناشرى:

مَعْلَمَاتُ كِتَابِي

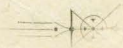
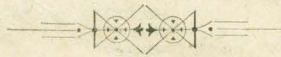

قرانده، شرف مطبعهسى ۱۹۰۷ يل.

Казань.
Электро-типографія ШАРЯФЪ.
1907 г.

بسم الله الرحمن الرحيم

عالمناڭ خالقى اولان جناب الله حمد و ثنا و اوامرىنى
بنى آدمه تبليغه مأمور رسوللرناڭ سىدى بولنان حضرت
محمد المصطفىه صلاة و تحايا كمال حرمت و تعظيم ايله
عرض و تقديم اولندقدن سوڭره بيان مقصده مباشرة
اولنور.

مقدمه

فن تاريخ

«تاريخ عمومى» بتون عالمك وخصوصيله انسانلرك كچمش احوالندن جث ايدن بيوك بر فندير. انسانك تاريخ عمومى فنندن ايتديكى استفاده پك چوقدر چونكه تاريخ كچمش آدملرك هر احوالندن جث ايدهر ك فنا آدملردن ايكرندير (۱) واپى آدملره ايسرندير (۲) وبو وجهله اخلاق واطوارمى اصلاح ايدر.

حكومت مأمورلرى تاريخدن هر كسندن زياده استفاده ايدرلر چونكه تاريخ اك زياده مهالكك ادارهسندن جث ايدهر ك حسن اداره ايله سوء ادارهنك يوللرينى كوسترر.

تاريخ كچمش آدملردن جث ايتمك ايچون آنلردن قالمش آثاره محتاجدر وآنلرك احوالنى مابين ميدانده آثار بولنمازسه تاريخ دخى جث ايتمكدن عاجز قالير.

بونك ايچوندر كه تاريخ دنيايه كلمش بوخه اقوامدن يالكز ففقاى جنسنك—يعنى رنگلى بياض اولان انسانلرك احوالنى وكچمش بوخه زماندن يالكز ايكى اوچ بيك سنهك وقوعاتى شاملدر.

تاريخه بو قدر مهم اولان آثار اوچ نوعدر:

اولا. آثار مضبوطه—مثلا كتابلر كى.

ثانيا. آثار منقوله—مثلا آغزندن آغزه نقل اولنه كلان حكايهلر كى.

ثالثاً. - آثار عتيقه - مثلاً اسكى زمان آدملرندن قالمه بنالر
هيكلكلر، سلاحلر وسائره كى. كتابلر وبنالر وسلاحلرى اخق «تمدن»
ايتمش بر قوم براقه بيليز. تاريخك يالكز قفقاس جنسندن بحث ايتدىكى
دخى يالكز او جنسك ترقى وتمدن ايدرك آثار براقديغندن ايلرى كلمشدر.
هر ملت بيوك واقعه لرك برينى «مبدأ تاريخ» اتخاذ ايدرك
بالمله وقوعاتك زمان وقوعنى مذكور وقعه يه تطبيق ايله بولورلر. (۱)
مثلاً اهل اسلام طرفندن اتخاذ اولنان مبدأ تاريخ ياخود «رأس تاريخ»
رسول الله (صلى الله تعالى عليه) افندمرك مكه مكرمه دن مدينه منوره يه
هجر تليدر. ميلاد عيسى عليه السلام هجرتدن آلتى يوز يكرمى
ايكى سنه مقدم واقع اولديغندن ميلاد تاريخى «قبل الهجره ۶۲۲»
(ياخودق ۶۲۲). جمله ايله افاده اولنور.

تاريخ عمومى «قرون اولى» و «قرون وسطى» و «قرون اخرى»
ناميله اوچ بيوك قسمه تقسم اولنور.

قرون اولى خلقت عالمدين غربى رومه ايمپراطورلغنىك انقراضنه
قدر اولان مدتدن بحث ايدركه غربى رومه ايمپراطورلغى هجرتدن
۱۴۶ سنه مقدم انقراض بولمشدر.

قرون وسطى مذكور رومه ايمپراطورلغنىك انقراضندن
استانبولك عثمانيلر طرفندن فتحنه قدر اولان زماندن بحث ايدر.
استانبولك فتحى ايسه هجرتدن ۸۳۱ سنه صوكره واقع اولمشدر.
يعنى قرون وسطى ۹۷۸ سنه لك احوالدين باحثدر.

قرون اخرى دخى استانبولك فتحندن زمانمزه قدر اولان
مدتدن بحث ايدر

تاريخده «قرن» ياخود «عصر» ديه مبدأ تاريخ اعتباريله هر
يوز سنه لك مدته دينور.

برنجی فصل

قرون اولی

(ق ۴۷۶۰ - ق ۱۴۶)

تاریخ مقدس. آسیه. مصری‌لر. اقوام سامیه. ایرانی‌لر. یونانی‌لر. روسه‌لیلر.

برنجی باب

تاریخ مقدس

(ق ۴۷۶۰ - ق ۱۵۹۸)

خلقت و طوفان. اجناس و السنه. حضرت ابراهیم و ذریعتی. حضرت یوسنی.
بنی اسرائیل. حضرت موسی. حکام و ملوک.

خلقت و طوفان - کذب مقدسه الهیه دیورکه جناب الله دنیایی

یوقدن یاراتمشدر. ارض و سما یار ادیلوب ارضه برکت ویرلمش
و سما کونش و آی و ویلدیزلر ایله دونادلمشدر. (۱) بوندن سوگره
دنیاده بولنان مخلوقات واک نهایت انسان - یعنی حضرت آدم علیه
السلام - یار ادلمشدر. (ق ۴۷۶۰).

ذی روح اولان مخلوقاتک کافہسی ایچون برر آرقه داش (۱)
یارادلدیغی حالده ابتدا حضرت آدم (ع) یالکز برافلہمشیدی. فقط
بر مدت سوگره جناب خالق حضرت آدم ایچون آرقه داش اولمق
اوزره حضرت حوا علیها السلامی یاراتمشدر.

حضرت آدم ایله حضرت حوا (ع) ابتدا جنتده اقامت ایدرلر
ایدی، لکن جنتده ایکن ابلیس لعینه اویوب (۲) حق تعالیٰ حضرتلرینک امرینی
اونومش اولدقلرندن حضرت جنرائیل واسطه سیله جنتدن اخراج اولنمشلردر.
دنیاده موجود انسانلرک کافہسی حضرت آدم (ع)ک ذریتیدر.
حضرت آدمک مخدوملرندن (قابل) بر منازعه آرسنک برادری هابلی
قتل ایلمشدر. بونک ایچون قابل ذریتی دخی بر طاقم فلاکتاره
اوغرامشدر.

حضرت آدم (ع) دن سوگره نبوت اوغلی حضرت شیث (ع)ه
وآندن سوگره حضرت ادریس (ع)ه وآنندن سوگره دخی حضرت
نوح (ع)ه توجیه اولنمشدر.

حضرت نوح (ع) زماننده «طوفان» واقع اولمشدر.
انسانلر جناب اللہک امرلرینه و پیغمبرلرک بصیحتلرینه باقما یوب
دینسرلکه صاپدقلرندن (۳) تادیب و تربیه شایان (۴) اولمشدر.
بونک ایچون حق تعالیٰ طوفان بلیه سنی کوندر و ب جملہ سنی محو ایتمشدر.
طوفانندن یالکز حضرت نوح علیہ السلام ایله تبعه سندن
تخمیناً یتمش کشی قورتلمشدر. چونکه حضرت نوح جناب حقک
امر یله بر کمی انشا ایدرک طوفان اثناسنده کمی به التجا ایتمشیدی.

(۱) ایدهش.

(۲) اییه رب. (۳) اوریلدقلرندن. (۴) مستحق.

اجناس والسنه - حضرت نوح عليه السلامناك، حام، سام،

يافاث اسمناك اوچ مخدومي وار ايدى. طوفاندين طولاي بوش قالمش اولان ير يوزيني تكرر، اعمار و اسكان ايدن بونارك ذريتلى در. تركار، ايرانيلىر، يونانيلىر، رومه ليلر وعلى العموم اوروپاليلر يافت بن نوح ذريتيدر.

عربلر، آثوريلر، كلدانيلىر، فنيكه ليلر، يهوديلر، مصريلر سام بن نوحدين، زنجيلر دخى حام بن نوحدين ظهور ايتمشدر. طوفان بليه سينك دهشتى بر خيلى زمان انسانلر طرفندن اونودلميوب حق يولنده حركت ايتملىرىنى موجب اولمشدر. فقط مرور زمان ايله جمعيتيه ينه او امر الهيه اطاعتسرك كيرمشدر. حتى دنيايه بولنان حكمدارلردن بعضلىرى (الله) لى دعواسيله هر نوع عصيانلره باشلامشدر. مثلا بابل طرفنده حكومت ايتمكده بولنان نمرود جناب خالقه قارشى عصيان ايتمش و گويا دنيايه بر دها طوفان كوندرلديكى حالده خلاص اولمق ايچون غايت مرتفع (سمايه قدر) بر قله انشا ايتمگه قيام ايله مشدر. جناب حق قلله ي انشاليدن علاوه نك لسانلرىنى تبديل ايتديكندن جمله سى دارمه دارغين (۱) اولمشدر. قله دخى بر صاعقه واسطه سيله ييقلمشدر. دنيايه لسانلر بوندىن چوغالمشدر.

بو وقعه تاريخلرده «تفرقه بابل» ناميله معروفدر.

حضرت ابراهيم و ذريتى - انسانلرك قسم كليسى

نمروده اويوب عصيان يولنى طوتقلرندن واجب تعالى حضرتلرينك امريله حضرت ابراهيم عليه السلام نمرود نزيديه (۲) كلوب آنى

(۱) تارقو. (۲) قارشيسينه.

طریق سلامته دعوت ایتمشدر. نمرود ایسه دعوت ونصیحتہ قارشى جبر و تحقیر ایله جواب ویرمش و حتی حضرت ابراهیم علیهنه سوء قصد ایلمشدر. بو وجهه خلق مبعوث الهى یه اطاعت ایتمدکلرندن جناب حق دخی حضرت ابراهیمه نمرودک زير حکمنک بولنان کلدانستاندن چیمسى ایچون امر ویرمشدر.

حضرت ابراهیم ابتدا اورفه جوارینه و بعده برادر زادهسى حضرت لوط ایله برابر ارض مقدسه کلمشدر. حضرت ابراهیم ارض مقدسه نشر هدايتله مشغول ایکن وحى نازل اولوب «کنديسنک بيوک بر ذريت صاحبی اولجغی و ذريتنگ عند الله الک مقبول بر ملت اولجغی و ارض مقدسک ایلریده آنلره ویریلجگی» بیلدیرلمشدر.

بر آرهلق حضرت ابراهیم ایله حضرت لوط بری برندن آیریلوب حضرت لوط بلاد سدوم اوزرینه کیتمش و بلاد مذکورهده نشر هدايتله مشغول اولمشدر. لیکن بلاد سدوم اهالیسی افعال شنیعهیه مبتلا وعاصی بر قوم اولوب حضرت لوطی حسن قبول ایتمدکلرندن اوزرلرینه «بلا یغموری» یاغدیرلمشدر. بلاد سدوم یره باتمش و یرلرنده شمديکی «بحر لوط» حاصل اولمشدر.

حضرت لوطدن آیرلمش اولان حضرت ابراهیم (ع) ارض مقدسک جنوب طرفنک طولاشوب (۱) نشر هدايت ایدر ایکن قیتلق (۲) واقع اولمشدر. مصر قطعہسى نیل مبارک سایهسنده (۳) شمديکی وقتده یاغموره محتاج اولمدیغی کبی اسکی وقتلرده دخی محتاج دگلدی. بونک ایچون یغمورسزلقندن سائر یرلرده قیتلق اولورسه

(۱) ئهیله نوب، گیزوب. (۲) آچلق.

هر کس ذخیره آلمق ایچون مصره کیدر ایدی. ابراهیم علیه السلام دخی بو وجهله مصره عزیزمت ایتمش ایکن زوجهسی (ساره) مصر حکمداری طرفندن توفیف ایدلمشدر. فقط عنایت باری ایله حضرت ابراهیم (ع) ساره یی کری آلدقن باشقه نهایت درجهده قورقمش اولان (سبب؟) حکمدار دخی کوکلنی یایمق (۱) ایچون (هاجر) اسمنده بر جاریه تقدیم ایتمشدر.

ساره دن شمده یه قدر بر اولاد دنیا یه کلمه مش ایدی. حال بوکه کندیسنگ بر ذریت صاعبی اوله چقی جناب حق طرفندن حضرت ابراهیمه دفعتله وعد و تبشیر اولنمش ایدی. بونگ ایچون حضرت ابراهیم دخی پک زیاده مراق ایده یور ایدی. نهایت ابراهیم (ع) ساره ننگ موافقتیه هاجری استفراش ایتمش و بوندن حضرت اسماعیل علیه السلام دنیا یه کلمه مشدر. اون اوچ سنه سوگره ساره دن دخی حضرت اسحق علیه السلام دنیا یه کلمه مشدر (ق ۳۶۵۳)

حضرت اسماعیل حضرت ابراهیم (ع) طرفندن حجاز طرفلرینه کوندریلوب (۲) اوراده بیومش و سوگره پدیریله کعبه شریفی بنا ایلمشدر. حضرت اسحاق (ع) ایسه پدیرینگ یاننده قالمشدر. بر آرهلوق جناب خالق حضرت ابراهیم ننگ کندیسنه اولان صداقت و اطاعتنی تجربه ایچون اوغلنگ قربان ایدلمسنى طلب ایتمش و حضرت ابراهیم علیه السلام دخی همان اجراسنه تشبث ایلمشدر. لکن پچاق اوغلنگ بوغازینی کسمه مشدر. بوضوده جنتدن بر قوچ (۲) کوندرلمش اولدیغندن ابراهیم علیه السلام دخی مذکور قوچی قربان ایتمشدر.

(۱) راضی قیلوق (۲) تکه.

حضرت ابراهيم عليه السلامن سوگره رياست و نبوت حضرت اسحاق عليه السلامه و آندن سوگره كوچك مخدومي حضرت يعقوبه كچمشدر. حضرت يعقوب ايسه اون ايكي اولاد ذكوره مالك ايدى. بنى اسرائيلك مركب اولديغى اون ايكي سبط دغى حضرت يعقوبك اون ايكي اولادندن ظهور ايتمشدر.

حضرت يوسف - حضرت يعقوب عليه السلام اولادى ايچنه

اك زياده حضرت يوسفى سور ايدى. چونكه يوسف عليه السلام انسانلك اك گوزلى بولنديغى كى اغلاقى دغى امثالسز ايدى. بيوك برادرلرى بونك ايچون حضرت يوسفنى قسقائيرلر (۱) وسومزلر ايدى. بر كون اولاد يعقوب قيره چيقمش ايكن حضرت يوسفنى قويويه آتمشدر و كومليكنى قوزى (۲) قاننه بولايهرق «يوسفى قورد» (۳) يدى» قوليله پدرلرى يعقوب عليه السلامه كيترمشدر.

بوصره ده (۴) مصره كيتمك اولان بركار وان حضرت يوسفك بولنديغى قويونك اوگندن (۵) كچر ايكن صو آلق ايچون قويويه قوفه (۶) اينديرمشدر ايدى. حضرت يوسفنى دغى قوفه يه صاريلوب چيقمشدر، تجارلر ابتدا حيرت ايچنده فالمشدر ايسه ده سوگره حضرت يوسفنى مصره كتوروب صاتمغه فرار و يرمشدر و ذاتاً حضرت يوسفنى پك كوزل بولديغندن چوق پاره قزانه چقلرى اميدى ايله سوينمكه باشلامشدر. حضرت يوسفنى مصره مصر ملكك وزيرينه ساتلمشدر. لكن بر مدت سوگره وزيرك زوجته سى (زليخا) حضرت يوسفه عاشق اولوب حضرت يوسفنى دغى قارشيلق كورديكندن (۷)

(۱) كونله شورلر. (۲) قوى بالاسى. (۳) بورى (۴) آراهه. (۵) آلدندن.

(۶) چيلاك. (۷) محبتينه قارشى اون طرفندن رضالق كورستمدكندن.

افترا ایدەرك حضرت يوسفى حبس ایتدیرمشدر.

حضرت يوسفى علیه السلام اذن الهى ايله رؤیا تعبیر ایدر ایدی. حبسخانهده ایکن حکمدارک قرناسندن برینگ رؤیاسنى تعبیر ایتمش ایدی. بر خیلی مدت صوگره ملک کوردیکی رؤیای کیمسه تعبیر ایکنمیکندن قرنادن اولان مذکور ذات حضرت يوسفى خبر ویرمش وملك دغى حضرت يوسفى حضورینه جلب ایتمشدر.

مصر ملکى رؤیاسنده یدی سمنز اینکک(۱) یدی ضعیف اینک طرفندن یوتلدیغنى کورمش ایدی. حضرت يوسف (ع) بونک یدی سنه فوق العاده فیض و برکندن صوگره قیتلق اوله جغه اشارت اولدیغنى خبر ویرمشدر. ملک بو تعبیردن منون اولوب حضرت يوسفى حبس خانهدن چیقارمش و مشار الیهى کندیسنه وزیر تعیین ایدەرك برکتلى اولان یدی سنه محصولاتک فضلسنی برکتسز یدی سنه ایچون انبارلرده محافظیه مأمور ایتمشدر. يوسفى علیه السلام چيفتچیلری(۲) حمایه ایدەرك چوق اکین اکدرمش. بو صورتله جمع اولنان ذخیره برکتسز اولان یدی سنه ائناسنده(۳) عموم مصر مالکنى اداره ایتدکن باشقه ممالک متجاوره ده دغى بر خیلی مقدارى صانلمشدر. بو سایهده مصرک زیاده معمور اولمشدر.

قیتلق(۴) ائناسنده ارض فلسطین اوزرنک ساکن اولان اولاد ابراهیم علیه السلام دغى بیوک صیفندی(۵) ایچنده اولوب حضرت یعقوب(ع) اوغللرینی ذخیره آلمق ایچون مصره کوندرمش ایدی بونلر مصرده حضرت یوسفه راست کلمشدر. حضرت یوسف برادرلرینی طایممش ایسهده انلر کندیسنى طایممه مامشدر. يوسف(ع) برادرلرینه پک چوق التفات ایتمش

(۱) صغر. (۲) ایگون ایگوچیلر. (۳) آراسنده. (۴) قطلق. (۵) اوگایسزلوق.

فیاتله (۱) ذخیره ویرمشر. برنجی سفرده کندیسنی طانیتر مامش ایسهده ایکنجی دفعه کلکاری وقت اغلایه رق بویونلرینه صارلمش و کندیسی حقنه اجرا ایتدکاری قباعتی عفو ایله مشدر.

یوسنی علیه السلام مقدار کافی اراضی و یروپ پدر و برادر- لرینی واقرباسیله تعلقاتنی مصره جلب ایسه رک اوراده اسکان ایتدر مشدر. حضرت یعقوب (ع) سودیکی مخدومیه ملاقات ایتدکن سوکره مصرده وفات ایتد مشدر. فقط وصیتی موجبجه ارض فلسطینه اجدادینک یاننده دفن اولن مشدر.

بنی اسرائیل - اولاد یعقوب توارینده « بنی اسرائیل »

نامیله معروفدر. بوده حضرت یعقوب علیه السلامه جناب حق طرفندن ویریلان «اسرائیل» لقبندن ایلری کلمشدر.

بنی اسرائیل مصرده ایکی یوز اون بیش سنه اوتورمش و بو مدت ظرفنده چوغالوب (۲) بیوک بر قوم اولمشدر. بنی اسرائیل ابتدا مصریلردن حرمت و رعایت کورمشلر ایسهده صو کره لری مصریلر بنی اسرائیلک چوغالما سندن اورک رک حقلرنده هر درلو ظلملر اجرا ایتمکه باشلامشدر. حتی بر آرهلر مصریلر بنی اسرائیلک مقدارینی آزالتمق ایچون اسرائیلیلر ایچنده طوغان بتون ارکک چو حقلری قتل ایتمکه باشلامشدر. حضرت موسی علیه السلام دخی بو صورهده دنیایه کلهش اولوب ایچنی حکمت مخصوصه الهیه سایه سنده قورتیلر بیلمشدر.

بنی اسرائیل مصرده طاقتسز فالنججه جناب حقندن امداد استرحام

ایتمشدر. حق تعالی حضرتلری بنی اسرائیلی مصردن اخراج ایله
ارض موعوده کتورمک ایچون حضرت موسی علیه السلامی
مأمور ایله مشدر.

حضرت موسی - موسی علیه السلام دنیایه کلدیکی

وقت مصریلر بنی اسرائیل ایچنک طوغان ارکک چوجقلری کسمکک
ایدیلر. والدهسی موسی علیه السلامی قورتارمق ایچون بر مدت
مشار الیهی کیزلی بسله مش، لکن صوگره بو ایشی چیره میه جکتی (۱)
آکلایه رق چوجوغی بدالهی یه تسلیم ایتمکک قرار ویر مشدر.

حضرت موسی بر صندوقه ایچنک قونیلوب نیل مبارک صوینه صالیویرلش
ایدی. بو صر هده نیل کنارنده ییقانمقده (۲) اولان مصر حکمدارینک
زوجهسی صندوقه بی کوروب طوتیش و ایچنک بولنان حضرت موسی بی
آلوب سرایه کتور مشدر. بووجهله حضرت موسی سرایده بیومش
ویک گوزل تربیه اولن مشدر.

حضرت موسی علیه السلام والدهسی واسطه سیله کندیسنک بنی
اسرائیل ملتته منسوب اولدیغنی اوکرنمش اولدیغندن هم جنسلرینک
مصرده اوغرادقلری فلاکتدن پک زیاده مضطرب ایدی والدین کلدیکی
قدر آنلری حمایه ایتمکدن کیری طورماز ایدی. بوندن طولابی
مصریلرک شهبه لرینی دعوت ایدیکندن حضرت موسی مصری ترک
ایدیرک حجاز طرفنده بولنان حضرت شعیب نزدینه کیدوب برمدت
اوراده اوتورمش و حضرت شعیبک کریمه سنی تزوج ایله مشدر. حضرت
شعیبک توصیه سیله بنی اسرائیلی مصردن اخراج ایچون بر چاره آرامق
اوزره مضره طوغری حرکت ایدیرک سویش جوارنده بولنان (طورسینا)

(۱) بولدر آلمایه چغینی. (۲) یوونمقده.

یه کلدیکی وقت کندیسنه وحی نازل اولمش و طرف باریدن بنی اسرائیلی مصردن چیقاروب ارض موعوده کتورمک ایچون مامور اولمشدر. مصر فرعونى حضرت موسى نك کوستردیکی معجزه لر و مصره کونده ریلان «بلیات عشره» اوزرینه ابتدا بنی اسرائیلی صالیویرمکه راضی اولمش ایسه ده سوکوره پشیمان اولوب حضرت موسى ایله بنی اسرائیلی اردو (۱) ایله تعقیب ایدهرک جده دگزی ساحلنده آرقلرندن یتمشدر. لکن حکمت خدا ایله دگز آچیلوب بنی اسرائیلی آسیه یه صالیویردیکی حالده تکرار قپانوب آرقلرندن کلان فرعون ایله اردوسنی غرق ایتمشددر. بنی اسرائیل مصردن چیقدیغی کوندن اعتباراً ارض موعوده کلنجه یه—یعنی قرق سنه قدر سماندن حق تعالی حضرتلرینک یاغدیردیغی (مائده) ایله تعیش ایتمشددر.

بنی اسرائیل هر برى حضرت یعقوب علیه السلامک بر اوغلندن اولمق اوزره اون ایکی قومه یاخود «سبطه» آیرامش ایدی. بونلرک هر برى طورسینا اتکلرنده آیری آیری اردو قورمشلدر. حضرت موسى علیه السلام دخى طورسینا اوزرینه چیقوب جناب حقه قرق کون مناجاتدن سوکوره (تورات شریفی) اخذ ایتمشددر. تورات شریف کلام الله اولوب انسانلر ایچون دستور العمل طولمق ایچون ویرلمشددر. حضرت موسى (ع) بنی اسرائیلی ارض موعوده کیرمک ایچون دعوت ایتمدیکی حالده اسرائیللر ارض موعوده ساکن اقوامدن قورقهرق کیرمه مشلر و بونک ایچون مجازات الهیه یه اوغرامشلردر—یعنی قرق سنه شام چوللرنگ طولاشدیریلوب هر طاقم فلاکتله اوغرادلمش و آنجق بوندن سوکوره ارض مقدسه کتورلمشلردر.

حکام وملوک - بنی اسرائیل حضرت موسیٰ نڳ ارتخالندن سوگره

مقامنه کچمش اولان حضرت یوشع (ع)ك قوماندهسی تحتنده اوله رق ارض مقدسه کیرمش وپك چوق محاربه دن سوگره انی فتح ایدهر ك اوزرنده اقامت ایتمشدر. بنی اسرائیل اون ایکی فرقه اولدقلرندن همالك دخی اون ایکی قطعده منقسم بولنوب هر بری بر سبطه ویرلمشدر. یالکزلاوی سبطی حصه آلمایوب عموم دن حاصلانڳ عشرینی آلمغه باشلامشدر.

بنی اسرائیل اون ایکی كوچك جمهوریت اولوب هر بری مستقلا کنندینی اداره ایدر ایدی. لکن اجنبی دشمنڳ تجاوزی وقوع بولدیغی حالده عموم بنی اسرائیل بر ذاتڳ قوماندهسی تحتنه کوروب متفقاً حرکت ایدرار ایدی. بوکبی رؤسا «حکام» نامیله مشهوردر. وبونلرڳ زمان اداره لرینه «حکام دوری» دینور. سوگره لری حکام همالکی حسن صورتل اداره ایدهدکلرندن حکمدار انتخاب ایله مشلردر.

عموم بنی اسرائیل اوزرینه حکمی جاری اولان اوچ حکمدار ظهور ایتمش بونلرڳ برنجیسی طالوت، ایکنچیسی حضرت داود، اوچنچیسی دخی حضرت سلیمان علیه السلامدر. داود علیه السلام زماننده بنی اسرائیل بیک بیوک فتوحاته نائل اولوب همالکی (جک) دگزنندن فرات نهرینه قدر توسیع ایتمشلردر.

حضرت داود (۱۶۷۸-۱۶۳۸) فلسطین عفریتی (جالوتی) اولدیرمکله شهرت صاحبی اولمش اولوب طالوتڳ وفاتندن سوگره حکمدار اعلان اولنمش ایدی. حضرت داود (ع) پیغمبردی شان اولوب کندینه (زبور شریف) نازل اولمشدر.

حضرت سلیمانہ (۱۶۳۸-۱۵۹۸) کلنجہ دنیاہہ مشار الیہ حضرتاری قدر مشهور بو حکمدار کورامہ مشدر. کنڈیسناک ثروتی وعقلی کرک مسلمانلر آراسنده کرک عموم ملتلر ایچنده ضرب مثل اولمشدر. حضرت سلیمان جن طائفه سیله قوشلره حکم ایدر ایدی. وسلیمان علیه السلام نبوت جهتیله بیوک رتبه روحانیه بی حائز اولدیغی کبی امور دنیاہہ دخی بیک بیوک نفوذی وار ایدی. زماننک بولغان حکمدارلر کنڈیسنه اطاعت ایدرلر وزیرتنه کلیرلر ایدی. حضرت سلیمان (ع) قدس شریفده مشهور عالم اولان «مسجد اقصا» بی بنا وتزیین ایتدیرمشدر.

انقراض - حضرت سلیمان اوغلی (رحبعام) زماننده یوربعام نامنده بر ذات عصیان ایده رک ممالکک بیوک قسمنی ضبط ایتمش و آیریجه بر حکومت تشکیل ایتمشدر. بنی اسرائیل دخی بو وجهله «اسرائیلیه» و «یهودیه» دولتلری نامیله ایکی دولت اولمشلر در. بنی اسرائیل اتفاق اوزره یشادیغی وقتک بیله خارجی دشمنلرینه قارشی طور مقدن عاجز ایدی. بودفعه ایسه بسبتون ضعیف دوشمش و (آثوریلر) ایله (بابلیلر) ک تحت اطاعتلرینه کیرمشدر. بوندن سوکوره بنی اسرائیل بر دهها استقلال اوزره یاشاماش واک سوکوره دنیا ناک هر طرفنه طاغلمشدر.

ایکنچی باب.

آسیه قطعہسی

(ترک، چینلیلر، هندولر)

ترک - آسیه قطعہسینده اسکیدن بری اوچ قوم اوتورر ایدی. بونلرک بر چیسسی ترک طائفهسیدرکه آسیه ننگ شمال نصفنده عشیرت (۱) حالنده کزرلر ایدی. آسیه ننگ شرق طرفی چینلیلرک، جنوب طرفی دخی هندولرک النده ایدی.

ترک طوائفی هر نه قدر کوچوک عشیرتلر اوله رق کزرلر ایدیسه ده آره صره ایچارندن بر قهرمان ظهور ایترک جهل سنی یاخود بر قسمنی تختنه آلیر و بونک اوزرینه اطرافه تجاوز ایدهرک اورالرده ساکن اولان اقوام مختلفهیی دهشت ایچنده براقیرلر ایدی. بو وجهله ترکلرک آره صره بیوک دولتلر تشکیل ایتدکلری اولور ایدی. فقط تشکیل ایتدکلری دولتلر چوق مدت بقا بولمایوب باتار ایدی. چونکه اول وقت ترک طائفهسی عشیرت حالنی حضرت حالنه ترجیح ایدر ایدی. ترک سرکرده لرندن (اوغوز خان) هجرت نبویه دن اوچ بیگ درت یوز سنه مقدم آسیه قطعہسنگ همان بتوننی ضبط ایترک عظیم بر دولت تشکیل ایتمش اولدیغی حالک مذکور دولت دخی سائرلر کیی آز زمان ایچنده طاغلمشدر.

ترکلرک هجوملرینه اک زیاده دوچار اولمش اولان قطعهلر ایران، شرقی اوروپا و چین قطعهلری ایدی.

چینلیلر - چینلیلر اسکیدن بری بیوک بر دولت اوله رق بشارلر ایدی. چینک شرقی طرفنده محیط کبیر دگری، جنوبک دنیا ده اڭ یوکسک اولان هیمالایه طاغلری، غربده دخی بللور طاغلری واقعدر. چین قطعسی غایت منبت اولوب انسانه لازم اولان شیلردن هر برینی شامل بولدیفندن چینلیلرک اطراف ممالکده کوزلری یوق ایدی و اهالی یالکز ممالکی اجنیلردن محافظه ایتمگه چالیشیرلر ایدی. چین ممالکی اوچ طرفدن یاکچلمز طاغلر، یاخود دگر ایله احاطه اولنمش اولوب یالکز بر طرفی - یعنی بیوک ترکستانه بتیشک اولان شمال طرفی آچیق ایدی. بونک ایچون چینلیلر شمال حدودتک دنیا ده اڭ بیوک آثاردن «سدچین» ی انشا ایتمشلردر. بونکله برابرینه ترکرر دایما چین قطعسنی راحتسز ایدرلر ایدی. حتی ترکرر بر خیلی زمان چین اوزرنده حکومت ایتمشلر و چینلیلر ایله ترکرر قاریشملرندن تاتار و مغول کبی آزمه بر طاقم طوائف ظهور ایتمشدر.

یوقاریده بیان اولدیغی وجهله چین قطعسی مالک متمدنهدن آیرلمش اولدیغندن ترقی ایتمه مشدر. چینلیلر اصلاحاتی قبول ایتمزله وحالا بوندن بیگلرچه سنه مقدمکی اصول اوزره بشارلر.

چینده اصول و قوانین وضع ایدن (قونفوجیئو) نام بر حکمیدر. بو کونکی کونده چینده حکومت ایدن سلاله بوندن آلتی یوز سنه مقدم چینی ضبط ایتمش اولان تاتار سلاله سیدر.

هندولر - هندوستان قطعسی دنیا ده اڭ مشهور واک زنکین (۱) اولان ممالکک بریدر. هندوستانک زنکینلکی دایما

تاریخ ظهور ایتمش اولان بیوک فاتحاری جلب ایتمش اولدیغندن هندولر دفعاتله اجنبی بیوندریغی آلتنه کیرمشلر و بیوک بر دولت تشکیل ایتمکه موفق اوله مامشلدرد. هندوستان قطعہسی اوتهدن بری (راجہلق) یاد اولنان کوچک حکومتلردن عبارت ایدی. بو حکومتلر بر بری ایله اتفاق ایئرک خارجی دشمنلرینه قارشی حرکت ایئرکلیری برده دائما بر بری ایله محاربه ایدرلر ایدی. اجنیلر دخی اشبو احوالی کندیلری ایچون فرصت اتخاذا ایئرک مداخله ایدرلر ایدی. هندوستان بیوک بر قطعہ اولوب شمالده چین ممالکندن (هیمالایه) طاغلی ایله آیرامشدر و اوچ طرفی محیط هندی دگری ایله احاطه اولنمشدر. یالکز شمال غرب طرفندن ایرانه - یعنی شمدیکی افغانستانه بیتیشک اولدیغندن هندوستان اوزرینه اولان هجوملر دخی اوطرفندن واقع اولور ایدی. هندوستان مقتدر بر دولت اولمش اولسه (سیند) نهروی کچلمز برخط مدافعه کسامش اولور ایدی.

هندوستانک اهالی درت صنفه تقسیم اولنمش اولوب بر صنفه منسوب اولان بر آدم دیگر صنفه کچه مز ایدی. صنفا رک ایچنده اک معتبر اولان (براهمن) یعنی کاهن صنفی ایدی، اندن سوگره عسکر، عسکردن سوگره تجار، چفتجی، چوبان کبی سائر اصناف اک سوگره دخی اسیر کلیر ایدی.

هندولر چینلیلر واسکی ترکلر کبی پوت پرست ایدیلر. هندوستانده هجرت نبویه دن اون ایکی عصر مقدم (بودا) مذهبی نامیله بر یگی مذهب ظهور ایتمشدرکه حالا چینلیلر ایله هندولرک بر قسمی اومنهده درلر. «بودا» اسمی ایسه مذکور

مذهبی میدانہ چیقاران بر حکیمک اسمندن ایلری کلمشدر.

هندولر پک چوق آثار براقمشلردر. «پاغوده» دینیلان جسیم
معبدلر پک چوقدر. آثار ادبیه دخی چوق اولوب از جمله «دامنه»
عنوانلی بیوک بر اثر وادرکه بر جزوی «همایون نامه» نامیله
ادبیات عثمانیهده مشهوردر

اوچنچی باب

مصریلر

احوال اراضی، نیل مبارک، احوال عمومی، بیوک سزوستریس،
اون ایکی قوماندان، آماسیس، انقراض، اصول و عادت

احوال اراضی و نیل مبارک - مصر قطعسی آفریقہ ننگ

شمالی شرقی طرفنک کائن بر اقلیم اولوب آسیه دن شمدی سویش
قنالی ایله تفریق اولنمشدر. مصرک شمال طرفی بحر سفید، شرقی
طرفی بحر احمر، جنوب طرفی سودان قطعسی، غرب طرفی دخی
صحرای کبیر ایله محاطدر. مصر قطعسی جسیم ایسهده یالکنز نیل
مبارک نهرینک تشکیل ایتدیکی دره قابل اسکاندر. نیل مبارک اولسه
ایدی مصرده صحرای کبیر کی بر چول اولمش اولورایدی،
چونکه مصرده قار و یغور همان یاغماز.

ایشته بویله بر قطعسی دنیا ده اک برکتلی اقلیملردن صایدران
نیل مبارک نهریدر، نیل مبارک منبعلری خط استوا اوزرندهدر.
اورالرده یاز موسمنده یاغمنده اولان بیوک یاغمورلردن طولابی

نیل نهری طغیان ایسەرك مصرك قابل اسكان اولان نیل مبارك درەسنى قاپلار.

بو درە هر سنە عزیزاندىن (۱) تشرین اولە (۲) قدر صو آلتەك بولنور تشرین اولە چكىلیر و همان صو آلتەك قورتلمش اولان ترلار اکیلیر.

قیش بېزم طرفلرە اڭ فنا (۳) بر موسمدر. مصر ایسە قیشین اکینلر آلتەك بولنور و دنیانڭ اڭ کوزل و معمور قطعەسى رنکنى آلیر، برم اڭ گوزل موسموز اولان ایلك بهارە (۴) مصر چولە بکزر.

نیل درەسى سکز یوز فرسخ طولندە ایسەدە عرضی فقط سکز فرسخدن یکر می فرسخه قدردر.

مصر اوچ قطعە یسە آییریلوب بحر سفیدە بتیشک (۵) اولان (مصر سفلا)، اورتەدە بولنان (مصر وسطا)، یوقاریدە بولنان دخی (مصر علیا) یاد اولنور، بونلرک ایچنە اڭ معمور اولان (مصر سفلا)در.

احوال عمومیە - مصر دە ابتدا حکومت تشکیل ایسەن نوح علیە السلامڭ اوغلی سامڭ اولادندەن (مصر ایم)در، مصر ایم قوم و قبیلەسیلە آسیەدن مصرە کلوب اوتورمش ایسەدە ذریتی منتظم بر دولت تشکیل ایتەگە موفق اولەمامشدر. الخق چوق مدت صوگرە - یعنی هجرت نبویەدن درت بیڭ سنە مقدم مصرک جنوب طرفنە ساکن اولان (سودانیلر)ک مصر اوزرینە تجاوزلری چوغالبە مالکی اداره ایتەکە بولنان (کاهنلر) دخی محافظەدن عاجز قالدقلرنەن عسکر صنفی قوماندانلرنەن (منس)ی حکمدار

انتخاب ایتمیشدر. مصرک اقبالی دخی بو و تمعه دن اعتباراً باشلامشدر. مصرده اوتوز قدر حکدار سلاله سی ظهور ایتمیشدر. بونلرک ایچنده الک مشهور اولانلر دردخی، اون سکزجی، اون طقوزجی، یکر می آلتنچی در، دردخی سلاله حکمدارلری زماننده دنیاده بولنان آثار عتیقه ننگ الک مشهورلری صاییلان (اهرام) — یعنی (فرعون تپه (۱) لری) انشا اولنمشدر.

اون ایکنچی سلاله حکمدارلری آفریقه ده خیلی مملکتلر ضبط ایتدکن صوکره آسیه یه کچهرک غربی آسیه ننگ بر قسمنی دخی تحت اطاعته آلمشدر. بو سلاله حکمدارلرینک ایچنده الک مشهور اولان اوچنچی (سزوستریس) اولوب پک چوق فتوحاته نائل اولمشدر. لکن اون اوچنچی سلاله ننگ زمان اداره سنده جزیره العربده ساکن اولان اقوام وحشیه مصر اوزره هجوم ایلرک قسم اعظمنی ضبط ایتمشدر و اوراده درت یوز سنه قدر اوتورمشلدر. (هیگسوس) یاد اولنان اشبو عربلر عشیرت اولوب چوپانلق ایله کچینرلر وزراعت ایتمز لرایدی. بوننگ ایچون زمانلرنده مصر خراب اولمشدر. عربلرک هجومی اوزرینه مصریلرک بقیه سی مصر علیایه قرار ایتمشلر ایدی وقوت بولدقچه اورادن (هیگسوسلر) اوزرینه هجوم ایتدکلرندن هیگوسلرک مصرده بولندقلری درت یوز سنه طرفنگ محاربه همان اکسک اولمامشدر. نهایت اون سکزجی سلاله حکمدارلرندن (آموزیس) عربلری مصردن چیقارمش و خلفلرندن اوچنچی (توتوموزیس) شمذیکی سوریه، حلب و بغداد جهتلرینی فتح ایتمشدر. گویا (توتوموزیس) یوز سکسان قدر قوم و جماعتی اطاعت آلتنه آلمش ایدی.

بيوك سزوستريس—اون طقوزچى سلاله دن مصر ك اڭ
بيوك فرعونى—يعنى حكمدارى بولنان (رامزهس) ياخود (بيوك سزوستريس)
ظهور ايتمشدر.

سزوستريس دنيايه كلديكى وقت كاهنلر آنك بيوك آدم
اوله بعنى خبر ويرمش اولقلر ندىن باباسى (ستوس) تربيه سنه
زياده سيله دقت ايتمش ورامزهس ايله برابر طوغان چوجقلرى
معيتنده بيوتمشدر (۱) رامزهس مذكور چوجقلر ايله دائما «عسكر
اويونى» اوينار ايدى.

باباسى وفات ايدنجه رامزهس آلتى يوز بيك پياده (۲)
واللى بيك سوراى (۳) ايله آسيه قطع سنه داخل اولوب جزيره
العرب، ايران و هندوستان قطع لر ينى فتح ايتمشدر. رامزهس
هندوستاندىن عودتله قافقاسيه ايله قره دگزك شماله طرفلر ينى
وصوكره آناطولى ايله روم ايلي نك بر قسمنى دخى ضبط ايتمشدر.
لكن روم ايلي ده بيوك بر قيتلىق واقع اولديغى دن مصره عودت ايتمشدر.
رامزهس عودت ايدر ايكن يوز بيكلرجه اولان اسرايى
برابر نده كتورمشدر. حتى مصره داخل اولنجه پاى تحته قدر
عربه سنه نوبتله اسير ايتمش اولديغى اجنبى حكمدارلر ينى قوشار (۴)
ايدى، بو صروده درت يوز كميدىن عبارت اولان رامزهسك
دونماسى جده دگزندن هندوستان دگزينه چيقوب اورالرده بولنان
آطه لر ايله سواحلى ضبط ايتمكله مشغول ايدى.

اون ايكي قوماندان—هجرت نبويه دن اون اوچ عصر
مقدم سودانىلر هجوم ايدىرك مصرى استيلا و بر مدت اداره ايتمشلر

ایدی. مصریلر اون ایکی ذاتک قوماندلری تحتند اولدقلری حالک عصیان ایله اجنبیلری ملکتلرندن طرد ایلمشلردر. بونک اوزرینه بر حکمدار انتخاب ایتمک لازم کلوب قوماندانلرک هر بری دخی حکمدار اولمق اروزوسنده بولندیغندن بر درلو قرار ویره ممشلر ایدی. بونلر هاتقلره مراجعت ایله کیمک حکمدار اولدجغنی سؤال ایتمش اولوب هاتقلر دخی «عبادت اثناسنده کیم تونج (۱) قوپه (۲) ایله منجه شراب دوکر ایسه آنک حکمدار اولدجغنی» سویله مشلر ایدی. بونک اوزرینه قوماندانلر دخی احتیاطاً معبدلرده بولنان بتون تونج قوپهلری قالدیرمشلر ایدی.

بر کون بونلرک جملہسی عبادت ایدر ایکن کاهن اون ایکی قوپه یرینه اون بر دانه کتیرمش اولدیغندن قوماندانلرک کوچوکی بولنان (پسامتیخ) قوپه سز قالمشدر. بونک اوزرینه (پسامتیخ) باشک بولنان تونج طولغه (۳) یی چیقاروب قوپه یرینه استعمال ایتمشدر. بو وقعہنک (پسامتیخ) ک حکمدار اولدجغنه اشارت اولدیغنه حکم اولنوب قوماندانلر دخی تلاشلرندن (پسامتیخ) ی نیل آغزنده کائن بر آطیه نفی ایتمشلردر.

منفاده بولنان (پسامتیخ) راحت اوتورمایوب ینه هاتقلره مراجعت ایتمش وهاتقلردن کندیسناک دگزدن چیقہ چق اولان «تونج آدملر» واسطه سیله مصره فرعون اولدجغنی خبر آلمشدر.

بو صرہده (پسامتیخ) ک بولندیغنی مملکتہ دگزدن یونان قوزصانلری (۴) هجوم ایتمشلر ایدی. یونانیلر تونجندن معمول زرهلر (۵) کیمش اولدقلرندن (پسامتیخ) هاتقلرک دیدکلری تونج آدملر

(۱) باقر. (۲) استهکان. (۳) باقر شاپقه. (۴) دگز قارقاری. (۵) صوغش کیوملری.

بونلردر ديهرك انلرله اتفاق ايتمش وقوماندانلر اوزرينه هجوم ايتمشدر. في الحقيقه (پسامتيخ) آز مدت ظرفنده اوشبو يونانيلر سايهسنده مصرى استيلا ايدهرک مستقل حکمدار اولمشدر.

(پسامتيخ) يونانيلرک خدمتلرينى اونوتمايوب انلره چوق امتياز لر وير مش ومصره كلوب كيمتك ايچون مساعده ايتدكن ماعدانلردن عسکر ايچون ضابط ومكتبلر ايچون معلم تعيين ايله مشدر.

مصر يار غايت تيتيز (۱) بر ملت اولوب اجنيلرى هيچ چكه مز لر وهيج كهمسي مملكتلرينه قبول ايتمز لر ايدى. بو سببدن اولهرق مصر قطعهسى پك چوق محصولات ويرمكه بولديغى حالده لايقيه استفاده ايدمز ايدى. بو دفعه ايسه (پسامتيخ) يونان تجارلرينه مصره كلوب كيمتك ايچون مساعده ايتديكندن مصر نهايت درجده زنكين ومعمور اولمشدر. حتى (پسامتيخ) ك خلفى (خاو) دنيازاڭ اڭ زنكين حکمدارى صاييلير ايدى. (خاو) سويش بر زخنده بر فناك حفر ايدهرک ايكى دكزى (هانكى دكزلر؟) برلشديرمكى فورمش ايسهده كاهنلرى مخالفتى اوزرينه وار كچمكه مجبور اولمشدر.

خاوك امريله فنيكه كميچيلرى اوچ سنه ظرفنده آفريقيه طولاشمشلر - يعنى جده دكزندن چيقوب آق دكزندن كلمشلردر. (بولده هانكى دكزلردن وهانكى بوغازلردن كچمكارى لازم كليز؟).

آماسيس - اشبوسالاه دورنده مصر پك زياده راحت ايچنده ومعموريت حالنده ايدى. لکن اجنيلره مصره كلوب كيمتك ايچون مساعده ايتدكلردن طولاني خلق حکمدارلرينى سومز لر ايدى. باخصوص عسکر صنفى «اجنيلرک تحت قوماندنه سنه كيرمهيز»

دیهرک مصری ترک ایتمشلر ایدی. بونک نتیجهسی اوله رق خاواک
خلفلرنده (آپریه) زماننده عصیان ظهور ایسک ترک امرادن (آماسیس)
حکمدار اعلان اولنمشدر.

(آماسیس) دخی مصرک مشهور حکمدار لرندن صایلیلر.
کندیسی حکیم و ظریف بر آدم ایدی. فقط فرعون سلاله سنه
منسوب اولمیوب عسکر دن حکمدار اولمش اولدیغندن بعض رجال
کندیسنه تعظیم و تکریم ایله معامله ایتمز لر ایدی. (آماسیس) ک
بوندن پک زیاده جانی صیقیلیر ایدی. بو سببدن اوله رق (آماسیس)
سرایده ابدست ایچون قوللانمق بولنان بر آلتون لکنی بوزدیروب
مصر یلرک طاپندقلری پوتک رسمنی یاپدیروش ویکی انشا ایتدیکی
بیوک معبده قویمشدر. اهالی کمال تشکر ایله یکی پوته طاپنمغه
باشلادقلرندن (آماسیس) بر کون اهالیکنک معتبر لرینی حضورینه
چاغیروب دیمشدرکه «بو قدر حرمت و تعظیم ایلدیککز پوت اول
اک عادی ایشلرده قوللانیلیر بر لکن ایدی. حالمی سز بوکا قیاس
ایتملیسکز. بن هر نقدر اوللری بر عادی عسکر ایدیسهمده بو کون
تقدیر آله ایله سزک حکمدار کز بولنه یورم سزده بنم شخصمه دکل
نائل اولدیغم مقام عالییه لایق اولان احترامده قصور ایتمه ملیسکز».
فی الحقیقه بوندن سوکره مصر یلر (آماسیس) ه زیاده سیله حرمت
ایدر لر ایدی.

انقراض - (آماسیس) وقتنک پک چوق فتوحاتده بولنمش اولان
ایران حکمداری (کی خسرو) اوغلی (کی کاوس) ایچون (آماسیس) ک
قزینی ایسته مش ایدی. اجنبیلره قیز و بیرمک مصر یلرک عادتلرینه

مخالفی اولدیغندن کندی قزینی ویرمه‌مش ایسه‌ده (کی خسرو) ی دخی کوچندر مک (۱) ایسته‌مدیکندن کندی فیزیدر دیهرک اسکئی حکمدار بولنان (آپریه) نڭ قیزینی ایرانه کوئدر مشدر. بو حیلایی آڭلامش اولان (کی کاوس) انتقام آلمق ایچون مصری استیلا ایتمکه قرار ویرمشدر.

(کی کاوس) مصره کلدیکی وقت (آماسیس) وفات ایتمش اولوب حکومت اوغلی (پسامنیت) ه کچمش ایدی. پسامنیت بیوک بر اردو ایله ایرانیلره قارشى چقدیغی حالده عسکری پریشان وکندیسی دخی اسیر اولمشدر. کی کاوس (پسامنیت) ی قتل ایتمش ومصر مالکنی ایرانه الحاق ایتمشدر. (ق ۱۱۴۷).

هجرت نبویه دن (۹۵۳) سنه مقدم مشهور (اسکندر رومی) مصر قطعه‌سنی ایرانیلرک الندن ضبط ایتمش اولوب حین وفاتنک قوماندانلرندن (پتولومه) نڭ عهده‌سنده فالمشدر. (پتولومه) لردن صوکره قیصر لره، انلردن صوکره دخی اهل اسلامه کچه‌مشدر.

مصر یلرک اصول وعاداتی - مصر اهالیسی هندوستان

اهالیسی کبی بر طاقم صنفلره تقسیم اولنمش ایدی. اڭ معتبر اولان صنف فرعونلر صنفی اولوب آندن صوکره کاهلر، عسکر، اصاف کلیری ایدی. اصاف دخی اعتبارجه بر دگلدی. بونلرک اڭ معتبرلری چیفتجیلر وتجارلر، اڭ اعتبارسزلری چوبانلر ایدی. چوبانلره مصر یلر نفرت ایدرلر ایدی وبوده مصر یلرک منفورلری اولان (هیکسوسلر) اڭ اکثریا چوبان بولنملر نندن (؟) ایلری کلمش اولسه کرکر.

(۱) آچولاندرو، کیف ینهرو.

مصر اراضیسی اوج قسمة تقسیم اولنوب معتبر اولان فرعون، کاهن، عسکر صنفلرینه ویرلمش ایدی. یعنی چیفتجیلر اراضی به مالک اولمیوب ایجار ایله امتیازلی صنفلرک تارلا(۱) لرینی اکوب بیچرلر ایدی.

فرعون رسماً مصر حکداری صاییلیر ایدیسده دولتک ادارهسی بتون کاهنلرک النده بولنور ایدی. کاهنلر قانونلری تنظیم واعلان ایدرلر ووکلا، والیلر، حاکملر آنلردن انتخاب اولنور ایدی.

عسکر صنفی محاربه وقتنده هیئتیه حربه کیدر ایدی. صلح وقتده دخی نوبتله سنده بیک کشی فرعونک معیتنده بولنور ایدی و بولنره بو خدمتک بولندقچه اکمک، ات، شر ابدن عبارت تعینات ویریلور ایدی. مصریلرک قانون و نظاملری بیک مکمل ایدی و آنلرده زمانمزک قانون و نظاملرینه بکزر چوق مادهلر وارد. بوقانونلر سایه سنده مصر پک گوزل اداره اولنور ایدی.

مصریلر غایت تمیز بر قوم ایدی. وجودلرینی هر کون غسل ایدرلر و تمیز اثوابلر کیرلر ایدی. مصریلرک اجنیبلره اولان نفلرلی دخی احتمالک بوندن ایلری کاهشدر.

مصریلر ییه چکلری ایله ایچه چکلرینه زیاده سیله دقت ایدرلر و عموماً آزیمک غیرت ایدرلر ایدی. چونک افکارلر نچه غسته لکلر هب یملکردن نشئت ایدر ایدی.

بیوک ضیافتلرده دعوتیلریمک اوتوردقلری اثناده یاپمه (۲) بر جنازه کیترو ب سفره ناک اطرافنده طولاشدریلر ایدی. بوده جمله ناک بو حاله کله چکلرینی اغطار ایچون ایدی.

(۱) قر- ایگونلک، (۲) صنعی، یاصالغان.

هر مصرى سنهده بر کره حاکم حضورینه چيقوب، اوتوردیغی
محلەنڭ معتبرانی حاضر بولندیغی حالده سنهده قاچ غروش صرف
ایتدیکنی و صرف ایدیکی آقچئی نره دن آلدیغنی بیان ایتمکه مجبور
ایدی. بو خصوصه یلان سویله دیکی کوریلورسه جزا ویریلیر ایدی،
یولسز اوله رق پاره قرانانلرڭ قباحترلی میدانە چیقار ایدی.

مصریلرڭ مذهبی بیک قاریشیق اولوب اهالی بیک چوق شیلره
اعتقاد ایدر ایدی. معبودلری چوق اولدیغی کبی عادتلری دخی
بردر لودکلدی.

اڭ زیاده اعتبار ایدکلری معبودلری (اوزیربس) و (ازیس)
و (آپیس) ایدی. اوزیربس کونش و نیل مبارکدن، ایزیس دخی
برکتلی طوپرافدن کنایه ایدی. آپیس ایسه بیک نادر بولنور
بر بوغا (۱) ایدی. یعنی آپیسک آلنینک اورتەسنده اوچ کوشه لی
بیاض نقطه بولنه چق و کنديسی قره و قیویرجق (۲) توبلی (۳) اوله چق
ایدی. (واعتمادك زراعتە، زراعتك دخی مصره اولان مناسبتلری؟)
مصریلر کدی (۴)، فاره، قوشلر، اوتلر (۵) و سائرە کبی اڭ
عادی مخلوقاتە دخی عبادت ایدرلر ایدی.

مصریلر روحڭ ایدی اولدیغنه اعتقاد ایدرلر و ادعالر نچه روح بر
طاقم نباتات ایچنه کیررب عذاب چمکدکن و بو وجهله گناهلری
عفو ایتدردکن سوکره ایسکی وجوده عودت ایدر ایدی. بونڭ
ایچون مصریلر دخی انسانڭ جسدینی چورومکدن محافظه ایچون
(مومیە) دیدکلری حاله کتیریرلر ایدی (مومیە نهدر؟).

مصريلرڭ آثاري - مصريلرڭ آثاري بيك چوقدر؛ حتى

مصريلردن منتظم تاريخ قاله ماش ايكن بوسايه ده احوالرينه دائر خيلي معلومات آلنه بيلمشدن. مصريلرڭ براققلري آثار عتيقه اچنك اياڭ مشهور اولان اهرام و «اوبه لاسك» وهر نوع هيكللر در. (اهرام) يا خود (فرعون تپه لري) فرعونلرڭ كنديلرينه تر به اولمق اوزره ياپديرقلري بر طاقم جيسم بنالردن. مصريلر آخريته اعتقاد ايدكلر ندين اولرينه مسافر خانه، مزارلرينه اصل مسكن نظريسه باقارلر و بونڭ ايچون مزارلريني متين ياپارلر ايدى. اهرام دورت بش بيك سنه دن برى طورديغي حالده بوزلمديغي كبي، بيكلر جه سنه ده اطوره بيلير و اوقدر جسميدر كه بردانه سندن آلتى قدر يوكسكلهك و بيك فرسخ اوزونلقه بر ديوار ياپيله بيلير.

(لابيرينت) ير آلتنده جسيم برسراي در كه مقدس اولان حيواناتي كومك ايچون انشا اولنمش ايدى. يوللري بيك قاريشيق اولديغندن ايچنه كيرن انسان چيقمق ايچون يول كوچ بولور.

(اوبه لاسك) سلطان احمد ميداننگ گي رسملى طاش كبي ديگيلى طاشلردن. بونلر بر حكمدارڭ فتوحاتنى اعلان ايچون ديكيلىر ايدى و اوزرنك گي رسملر مذكور فتوحاتي خبر وير ريز ييلردر كه بوياز ييلر (ير و غليف ناميله معرفدر. بو كبي هيكللردن (ممنون) هيكللى گويا كونش طوغار ايكن كنديلكندن صدا چقارار ايمش.

مصريلر بيك چوق يازلمش كتاب براقمشلر ايسه ده بزه قالمامشدر. او وقت كاغد بولنمديغندن يازيلر دخى مصرده بولنان و (پاپيروس) دينيلان بر نباتك ياپراققلري اوزرينه يازيلير ايدى.

دورتنچی باب.

سامیلر.

آثوریلر. بابلیلر. فنیکهلیلر. قارطاچهلیلر

آثوریلر و نمرود، نینوس، سمیرامیس، بابل دولتی، فنیکهلیلر، قارطاچه.

آثور و نمرود - فراط ایله دجله نهرلری آرهسنده بولنان

بیوک اووه (۱) مجهول وقتلردن بری مشهور بر قطعهدر. عربلر مذکور قطعهیه (الجزیره) دیرلر. اسکی یونانیلر (مسوپوتامیه) - یعنی ایکی نهرک آرهسی یاه ایتدکلرندن اوروپالیلر حالا مسوپوتامیه دیرلر. الجزیره ننگ شمال طرفنک (آثوریلر) جنوب طرفنک دخی (بابلیلر) یاخود (کلدانیلر) اوتوررلر ایدی. ابتدا (آثوریهده حکومت تشکیل ایدن سام بن نوح علیه السلامک اوغلی (آثور) ایدی، بابلک (نمرود) بن کوش بن حام ایدی،

الجزیره ننگ جنوب طرفی پک برکتلی و معمور اولدیغندن بابلیلر اوللری آثوریلردن دها نفوذلی ایدیلر. حتی بابل حکمدارلرندن نمرود عموم عراق تحت اطاعته آلدقندن سوگره اللهلق دعواسنه دوشمش ایدی. نمرودک پای تختی بولنان (بابل) شهری دخی دنیاننگ ائک مشهور واک بیوک بلدهسی ایدی.

لکن مصر اوزرینه هجوم ایتمش اولان جزیره العرب عشیر تلریننگ بر قسمی آثوریه ایله بابله دخی مسلط اولوب مذکور قطعهلری ضبط ایتمشلر وایکی یوز سنه قدر اوراده اوتورمشلردر.

نهایت (آثور)ک اولادندن (بلوس) نام بر ذات عربلر علیهنه

قیام ایده‌رك آنلرنی هم آثوریه‌دن، هم‌ده بابلدن چیقارمشدر. بونلکه بابل ایله آثوریه برلشوب بیوجك بر دولت تشکل ایتدیکی کبی بلوسك ایلک خلفری اشبو دولتی جهانگیر ایتمشلردر.

نینوس و سمیرامیس - بلوسك اوغلی (نینوس) ایران،

قفقازیه، ترکستان، افغانستان و هندستان قطع‌لرینی استیلا ایتمش و پای تحت اولمق اوزره (نینه‌ویه) شهرینی تأسیس ایله‌مشدر. نینه‌ویه پك جسیم اولوب اطرافنده طقسان فرسخ اوزونلغنده، آلتی آرشون یوکسک‌کنک، یان یانه اوچ عربه یوریه‌چك قدر کنیشلکده بر دیوار وار ایدی. نینه‌ویه شم‌دیکی (موصل) شهرینه یقین ایدی و حالا خرا- به‌لری کورلمکده‌در.

نینوس بوچه ممالک ضبط ایتمش ایکن ترکستانک بولنان (بلخ) شهرینی فتح ایتمکه، موفق اوله‌مامش ایدی. بونلک اوزرینه (نینوس) کویا بر ملیون یدی یوز بیک پیاده و ابکی یوز بیک سواری ایله (بلخ) اوزرینه کیدوب آنی محاصره ایتمشدر. محاصره اون سنه امتداد ایتدیکندن نینوسک جانی صیقیلوب همان رجعت ایتمک اوزره ایکن (سمیرامیس) نامنک بر وزیر زوج‌هسی (بلخ) قلعه‌سنی فتح ایتمشدر.

سمیرامیس سوریه طاغلرنک و بر چوپانلک خانه‌سنده بیومش بر قیز بولندیغی حالده فوق‌العاده گوزل اولدیغی ایچون وزیر طرفندن تزوج ایدلمش ایدی. بو دفعه (بلخ) محاصره‌سی اوزادیقندن چولوق چوجوقلرینه حسرت قالمش اولان وزرا آنلری (بلخ) طرفنه کتیرمشلر ایدی و سمیرامیس دخی بونلرک ایچنده ایدی.

بلخ قلعه‌سی یوکسکک بر طاغ اوزرنده ایدی. آثوریلر اووه

اهالیسی بولندیغندن طاغده سر بست حرکت ایدهرک قلعه اوزرینه یولنده (۱) هجوم ایک میورلر ایدی. طاغده وقیونلر آرقه سنده بیومش اولان (سمیرامیس) ایسه کندینه کوه نهرک (۲) اردودن بر قاچ یوزکشی انتخاب ایتمش و آنلر ایله کیجه لین قلعه یه کیروب نینوسه قپوسنی آچمشدر. سمیرامیس بونک اوزرینه نینوسه زوجه اولمش و نینوسک وفاتندن سوگره حکومت ایتمشدر.

نینوسک وفاتی صره سنک اوغلی (نینیاس) دها کوچوک بولندیغندن حکومت سمیرامیس النده قالمشدر. سمیرامیس نینوس قدر فتوحاته نائل اولمش و ممالکی نینوسدن دها گوزل صورتده اداره ایتمشدر. سمیرامیس دگزدن و تجارت یولندن اوزاق بولندیغی ایچون نینوسک انشا ایتدیکی (نینهویه) شهرینی بکنمه یوب بابل پای تخت اتخاذا ایتمش و آنی بیوتوب تنظیم ایلمشدر.

سمیرامیس بابلک اطرافنک یدی عربه یان یانه کیده بیلچه قدر کنیشلکده بر دیوار یاپدرمشدر. بابل فرات نهرینک ایکی طرفنده بولندیغندن ایکی ساحله ریختیملر و نهر اوزرنک بیوک کوپری یاپلمشدر. سمیرامیس بونکله دخی قناعت ایتمه یوب شهرک خارجنده غایت جسمیم بر کول فازدیروب نهری اورایه صالی ویرمش و بوضده شهرک ایکی طرفنی برلشدیرمک ایچون نهرک آلتنک کهرلی بر یول یاپدرمشدر. بوندن سوگره تکرار نهری مجراسنه صالی ویرمشدر. سمیرامیس طرفندن انشا اولنان بو کبی بیوک آثار حد و حسابی یوقدر. سمیرامیس زماننده بابل دنیا تجارتنک مرکزی ایدی.

(۱) تیشلیسنجه (۲) اشانوب

سمیرامیسن سوگره آثوریه دولتی انقراض بولمش وینوس ایله
 سمیرامسک فتوحاتنی غائب ایتمشدر. حتی الك صوگره (آرباس) نام
 (مدیه) والیسی ایله (بلهسیس) نام بابل والیسی عصیان ایدهرک آثوریه
 دولتی ضبط ایتمشلر و برر مستقل حکومت تأسیس ایلمشلردر.
 بونلرک عصیانلری زماننک آثوریه ده (سارداناپال) اجرای حکومت ایتمکه
 ایدی. سارداناپال غایت صفا سور بر حکمدار اولوب دولت ایشنه هیچ
 باقماز و دائما وقتنی اکلنجه ایچنده کچیرر ایدی. کندیسسی دخی
 قادین البسه سیله کزر، یوزینی تراش ایدر و دوز کون (۱) سورر
 ایدی لکن اجدادنن قالمش بیک ییللق آثوریه دولتنگ تهلکده
 اولدیغنی کورنجه نجابت وحهیتی او یانوب همان قیز البسه سنی
 چیقارمش وزرهلر کیوب حربه کیتمشدر. سارداناپال میدان
 حربه مأمولک غیری شجاعت کوسترمش و غلبه ایده بیله چکنه
 امیدى کسلنجه شهر میداننک بیوک بر آتش یاقدیروب هم کندیسسی
 همده اولاد وعیالی ایله بتون مالنی یاقمشدر.
 بونک اوزرینه آثوریه دولتی بتون بتون محوامامش ايسه ده
 ایران ایله بابل قطعهلری آیریلوب مستقل برر حکومت تشکیل
 ایتمشلردر. برخیلی مدت صوگره ینه ایران ایله بابل بینلرنده اتفاق
 ایدهرک آثوریه اوزرینه بر دها هجوم ایتمشلر و آثوریه دولتی
 بسبتون قالدیرمشلردر (۲) (۱۲۱۸).

بابل دولتی - بابل شهری ازمنه متقدمه نك الك مشهور

شهری اولوب بیوک نمرود طرفندن انشا اولنمش و سمیرامیس
 طرفندن تزیین و توسیع ایدلمش ایدی. بابل شهری (نینهویه)

(۱) اینلک کرشن. (۲) بتورمشلر.

شهر نندن دها بیوک و دها متین بولندیغی حالک آثوریه حکمدارلری
ینه (نینهویه) ده تورلر ایدی، لیکن آثوریه دولتی انقراض بولوب
کلدانستان مستقل بر دولت اولنجه بابل دخی پای تخت اولمشدر.
بابلده بودفعه ظهور ایدن حکمدارلر ایچنک الگ مشهور اولان
(بخت النصر) در. بخت النصر بیوک فتوحاته نائل اولمشدر. ایکی
اوج دفعه ارض مقدس ایله فنیکهیی یغما واستیلا ایتمش، مصر
حکمداری مغاوی ارض مقدسک پریشان ایلهمش، قدس شریفی فتح
وتخریب و بیت المقدسی یغما ایتدکن صوگره بنی اسرائیلی دخی
اسیر اولهرق بابله کتور مشدرکه بنی اسرائیل یتمش سنه قدر
بابلده قالمشدر.

بخت النصر پک چوق آثار بر اقمشدر. بونلرک ایچنده الگ
مشهور اولان بابلده (آصیلی باغچهلر) نامیله مشهور اولان یایمه
طاغلر در.

بخت النصرک زوجهسی مدیه مملکتی طاغلر نده بیومش
اولوب دوز اووه دن عبارت اولان بابلده پک زیاده صیقلدیغندن
بخت النصر دخی بابل ایچنک طوپراق ییغیندیلر نندن یوکسک طاغلر
یاپدیروب اوزرنک باغچهلر وقوریلر (۱) و کوشکلر (۲) تنظیم ایتدیر مشدر.
بابل دولتی بخت النصر دن صوگره چوق یشامامشدر - یعنی
اوتوز سنه صوگره ایران شاهی مشهور (کی خسرو) طرفندن ضبط
اولمشدر. ایرانیلر بابل شهرینی محاصره ایتدکلری وقت بابل
حکمداری (بالتازار) قلعه دیوارلرینک متانتنه کوه نهرک عشرت
وصفاسنی ترک ایتمه مش ایدی. کی خسرو دخی فرات نهرینی سمیر -
(۱) اورمانلر. (۲) ماتور ایولر.

اميسك قازديرمش اولديغى كوله چويروب صويك شهره كيرديكى
دليكن عسكرى قلعهيه ادخال ايلمشدر (۱۱۶۰).

بابل قطعسى ايران ممالكنك بر ولايتى اولمشدر. مشهوردركه
ايرانيلىر بابل قطعسنى محاصره ايتدكلرى وبالتالير ك دخى صفاليه
مشغول اولديغى صره لرده ضيافت او طه سنده وبالتالير ك قارشيسنه
عجيب برال ظهور ايتمش و آتش حروفى ايله برسطر يازى يازدقن
صوكره غائب اولمشدر. يازى يي كيمسه او قويه مه مش اولديقنن
نهایت اولوقت بابله اسير بولنان حضرت دانيال عليه السلامه
مراجعت اولمش و حضرت دانيال او قودقنن صوكره شهر ك ايرانيلىر
طرفندن فتح اولنه جغنه بر اشارت عليه اولديغنى خبر ويرمشدر.

اصول وعادات - بابليلىر ايله آثوريلر اڭ زياده مدنيه خدمت

ايتمش اولان قوملردن صابليلىر ايسه ده بر اقدقلى اثرلر ضايع
اولديقنن خدمتلىرىك درجهسى تماميله تعيين اولنه ماز. شوقدركه
صنایعدن زراعتى، فنوندن دخى علوم رياضيهي و باخصوص هيئتى
پك ايلرى كتوردكلرى معلومدر. بوده سمايه طاپندقلى رينه حمل اولنور.
بابل شهرى تجارت و ثروتجه دنيانك اڭ مشهور شهرى ايدى.

اچنيلرك چوقلغندن چارشيلر (۱) دن كچلمز ايدى. حتى بابليلىر
اچنيلرك چوقلغندن طولايى بلكه ايجلر نده بر علاج بيلير بولنور
فكرى ايله خسته لرينى چارشى يه چيقارلر ايدى.

بابليلىر پك زياده سوسلى (۲) كزرلر ايدى وزنكيلىر همان
وقتلىرىنى سوسلنك ايله كچيرلر ايدى. المسه يه متعلق اولان اشيانك
كافهسى بابلدن آلنوب بشقه ممالكه كوندريلير ايدى.

بابلیلرک عادتلی ایچنده اڭ غریب اولان قیزلرک قوجه به
 ویرلمسی صورتی ایدی. سنهده برک ره یتشمش قیزلردن بابلهده بر
 سرکی (۱) آچیلور وهرکس کیدوب مزایده یولی ایله بکندیکی
 فیزی آلیر ایدی. بوضورتک کوزل اولانلر صاتیلوب یالکز چیرکینلر
 فالنجه وچیرکینلری پاره سز آله جق طالب کورلمه ینجه کوزلرک
 صائله سندن حاصل اولان آچه چیرکینلره جهاز مقامنک ویریلیر ایدی
 بوتقسیمده پاره هرکسک چیرکینلکی نسبتنک دوشر ایدی. یعنی
 اڭ چیرکین اولانه اڭ زیاده ویریلیر ایدی. بو حالدله طمعکار
 اولان آدملر اڭ چیرکین فقط اڭ زنکین اولانلری. آلیرلر ایدی.
 آثوریلر ایله بابلیلر (سما) یه یعنی بعض اجرام سماوییه عبادت
 ایدرلر ایدی. اڭ زیاده (بعل) یاخود (بل) یاد ایتدکلری کونش
 اعتبار ایدرلر ایدی. کونشدن سوگره (ملیتا) یعنی آی و آندن
 سوگره دخی اون ایکی برج کلیر ایدی. عبادت ایچون مخصوص
 معبدلر انشا ایدرک ایچلرینی هیکلر ایله تولدیرلر ایدی معبودلر
 ایچون انسانی قربان کسمک عادت آثوریلرده باخصوص آثوریلر
 ایله هم جنس وهم مذهب اولان فنیکه وقار طاجه لیلرده جاری ایدی.
 آثوریلرک برافدقلری آثار ایچنده اڭ مشهور اولان سنچار
 صحراسنده حالا مشاهده اولنمده اولان جدوللردر. قوللانقلری
 یازی دخی (چیوی) (۲) خطی) نامیله معروفدرکه بتون حروف (چیوی)
 یاخود (اوق) واری اشارتلردن عبارتدر.

فنیکه لیلر - فنیکه قطعسی شهیدیکی بزم سوریه ولایتنک
 جبل لبنان ایله ساحل بحر آرسنده بولنان طار بر پارچه سندن عبارت

ایدی. بو کونگی کونده اولدیغی کبی، اوللری دخی مذکور اراضیده بولنان شهر و قصبه لریک اڭ مشهورلری صور (اسم قدیمی نیر)، صیدا (سیدون)، بیروت (بریت) ایدیلر.

فنیکه لیلر خیلی غلبه لک اولوب ذکر اولنان طار ساحله کوچ صیغارلر ایدی. زراعت ایله تعیش ایتمک ایچون اراضی یتشم دیکندن بشقه صنعتلر ایله مشغول اولورلر ایدی که اڭ مهملری کمپچیلک و تجارت ایدی.

بر طرفدن ساحله گوزل لیمانلر (۱) ولبنان طاغنده دخی بیوک اورمانلر موجود اولدیغی کبی، دگز طرفندن دخی فنیکه قطعسه مدنی اولان عالمک اورتیسنده کائن ایدی. بوکا باقیلیرسه فنیکه لیلر ایچون اڭ مناسب مشغولیت کمپچیلک و تجارت ایدی.

فنیکه لیلر قدر تجارت و کشفیات ایله شهرت قزانمش بر قوم یوقدر. فنیکه لیلرک وقتنده کهیلر پک کوچک اولدیغی کبی انکینه (۲) چیمق ایچون پوصله (۳) دخی یوق ایدی. کهیلر ساحلی غائب ایتمکسزین کیدرلر ایدی. لکن کیجه لین و فورتنه اثناسنده قرهیه چیقاریلر بونکله برابر فنیکه لیلر اڭ اوزاق مالکه کیدوب کلیرلر ایدی.

فنیکه کمپچیلری، ابتدا دگز خرسزاعیله ایشه باشلا یوب نهایت آتش ویرشده قرار بولمشلر در. فنیکه لیلر ایلک اول قبریس آطهسنی کشف و ضبط ایتمش اولوب مذکور آطهده باقر معدنی بولقلر نندن همان آنی چیقارمغه باشلامشلر در.

(۱) دگرده کیمهلرنی جیل و طولقلردن محافظه غه صلاحیتلی ییرلر.

(۲) آچق دگز. (۳) کامیاص

فنيکه ليلر مالک متمدنەدن فابريقه معمولاتی آيرلر و آنلری وحشی مالکە کتوروب ساتارلر ایدی. او مالکدن دخی خام امتعه کتوروب فابريقهلره ويرلر ایدی. بو وجهله فنيکه ليلر جر سفيدک بتون سواحلنی کندیلرينه بند ایتمشلر وبعض محللرنده «شعبه لار» تأسیس ايله مشلردر. بو شعبه لرك ایچنده اڭ مشهور اولان شمديکی تونس قطعەسندە بولنان قارطاجه ایدی.

فنيکه ليلر اسپانیایه کیتدکلری وقت پک چوق آلتون و کموش بولمشلر. حتی کمیلر آلمدیغندن ایچنده بولنان دمیر کبی آغیرلقلری دگزه آتوب آنلری کموشدن یاپمشاردر.

فنيکه کميچیلری سبتە بوغازندن جر محیط اطلاسی یه چيقه رق انکلتره آطه لرینی کشف ایتمشلر وانکلترده قالای معدنی بولمشلردر. حتی اڭ سوکره (أسقاغراق) و (قاتغات) و (زوند) بوغازلرندن کچەرك بالتیک دگزينه کيرومشلردر. فنيکه ليلر شمديکی پروسیه دن کهر بار کیتيرلر ایدی که کهر بار اولوقت آلتون دن دها قيمتلی ایدی. فنيکه کميچیلری سبتە بوغازندن چيققدن سوکره آفريقه ساحلنی ترک ایتمکسزین جنوبه طوغری حرکت ایدەرك کينه کورفزينه قدر کيدرلر و اورادن آلتون وفیلدیشی کتيرلر ایدی ذاتاً. فنيکه ليلرک مصر فرعونی نھاوک امری اوزرينه جده دگزن دن حرکتله آفريقه یی طولاشه رق سبتە بوغازندن کلدکلری معلومدر.

فنيکه ليلر کمیلری سایه سندە دگز ساحلندە بولنان مملکتلرک تجارتنی ضبط ایتدکلری کبی، کاروانلر واسطه سیله قره ده اولنان ممالکە دخی کیدوب کليرلر ایدی.

فنيکه ليلرک چوق کشفیاتی اولدیغی کبی، خیلی ایجاداتی دخی

وارد. بونلردن ايڭاپلرى كلن، جام (۱) رقم، آل بوياسائره در. رقم ايله نقد تجارتك شمرهسى ايدى. جام پك بيوك بر ايجاد ايدى. ابتدالى بللور (۲) آلتوندىن قيمتلى ايدى. آل بوياسا (يعنى قيرمز) ك اهميتى حكمدارلر ك اورنكده البسه كيمه لر ندىن ايلرى كالمشدر.

قارطاجه - فنيكه ليلر طرفىدىن اوتده بريدە تاسيس اولنان مستعمرات ايچنده ايڭ مشهور اولان شمدىكى تونس شهرى قربنده كائن (قارطاجه) ايدى. صور حكمدارى (پيغماليون) غايت زىكىن اولان انشتهسى (۳) (سيشه) نك مالمته طمع ايدهر ك كنديسنى اولديرمش ومالنى آلمق ايسته مشدر. لىكن سيشه نك زوجەسى - يعنى پيغماليون ك همشيرەسى (دودونه) سيشه نك مالنى كميلره آلوب قاقمق وتونس طرفنه كلوب اوراده بر شهر تاسيس ايلمشدر (ق ۱۵۰۰).

قارطاجه شهرى تجارت ايچون پك گوزل بر موقعه بولنديغىدىن (ندن؟) (*) آز مدت ايچنده ترقى ايتمش وقارطاجه اطرافىدى بولنان مالكى ضبط ايتىدىن سوڭره خارجه تجاوز ايدهر ك بجرسفيد ساحلر نده بولنان ايڭ گوزل نقطه لرى ضبط ايتمشدر. قارطاجه فنيكه كى يالڭز تجارت ومدنيت ايله معروف اولمىوب قوت وعظمتى سببيله تاريخده بيوك نام بر اقمشدر. قارطاجه ايلهر ومه جمهوريتى بىننده واقع محاربهرل تاريخك اڭ بيوك وقوعاتلر ندىن صاييلير. اشبو محاربهرل ايسه «پون محاربهرلى» ناميله رومه تاريخنده كوريله چىكدىر.

۱) پيالا، ۲) خروستال، ۳) جيزنهسى.

(*) معلم ائىدى قارطاجه موقعه نك تجارتجه اولان اهميتنى طلبه يه تعريف ايتلميدىر. اشبو تاريخده معلم ائىدى نك شرح وتريفنه محتاج اولان مسائل بوكى معترضه ايچنه آلتان سؤاللىر ياخود سؤاللىر اشارتى (?) واسطه سيله كوسترلمشدر.

بشنچی باب

ایرانیلر

مدیلر، فارسیلر مدیه حکومتی، گی آخسار، عالیات، گی خسرو، گی خسرو، گی خسرو، گی خسرو وقره زوس، فتح بابل، طومریس، ایرانک احوال اخیره سی

مدیلر و فارسیلر - هجرت نبویه دن بیک یوزسنه اول ایران

قطعاً جسمیه سنده ساکن اولان (مدیلر) و (فارسیلر) بردن اویانوب بیوک بر دولت تشکیل ایتمشلر و قومشولری بولنان دولتلیری تحت اطاعته آلمشلردر.

مدیلر ایله فارسیلر یکی ظهور ایتمش قوملر دکلدی. دهاسکی زمانلرده دخی بولنلر ایرانده «پیشدادیان» دولتی نامیله معروف بیوک بر دولت تشکیل ایتمشلر و بو دولت ایکی بیک درت یوز سنه قدر بقا بولمشیدی. حتی او وقت حکومت ایدن بعض شاهلرک اشلری تاریخده و باخصوص ایرانک کتب ادبیه سنه مذکور و پک مشهوردر.

کیومرث، طهورث، جمشید، فریدون - او وقت ظهور ایدن حکمدارلردن اک مشهورلرک اشلریدر.

لکن مرور زمان ایله ایران دولتی ضعیف دوشوب بر آرهلق ترکله و صوگره آثوریلره تابع اولمشدر.

ایران آثوریه بیندریغندن یوقاریده اسمی ذکر اولنان آرباس (*) سایه سنده قورتلمشدر. فقط ایرانیلر حریتلرندن استفاده

ایتمکدن عاجز قالمشدر. ایرانیلر بر دولت مستقله تشکیل ایده چکری برده بر طاقم دره بکلکله (۱) آیرلمشدر و بوندن طولای فتنه وقاریشقلقلر ایچنده قالمشدر.

نهایت ایرانیلر اشبووخیم (۲) احوالندن قورتلمق ایچون ایچلرندن برینی شاه انتخاب ایتمکه قرار ویره رک عقل وعدالتی ایله معروف اولان کی قبادی شاه انتخاب ایتمشدر.

مدیه حکمدارلری - راحتہ محتاج اولان ایران اھالیسنک

حکمدار انتخاب ایتمکاری کی قباد ابتدا حکومتی قبول ایتمه مشدر. کی قباد کویا اھالینک درجه اطاعتلرینی اکلامق ایچون بر طاقم طلبلرده بولنمش: مثلاً کندیسنه مکمل سرای و سرای اطرافنده قلعه انشاسنی و ایران کشی زاده لرندن معیتنه محافظ عسکر تعیننی ایسته مشدر. ایرانیلر ایستدیکنی شکایتسز قبول ایتمکارندن کی- قباد دخی تکلیفی رد ایتمه مشدر (ق ۱۳۳۱).

کی قباد ایرانی پک کوزل صورتده اداره ایتمشدر. واقعا کندیسی دائرہسندن طیشاری چیقوب اھالینک شکایاتنی دکله مز ایدی. لکن معیتنده طوغری آدمار بولندیرر وهر کس ایچون کندیسنه تحریراً عرض حال ایتمکه مساعده ایدر ایدی. بو حالک کندیسی عرض حالی مطالعه ایدر وبالذات حکم وجوابنی یازار ایدی. بونک ایچون اھالی کندیسندن ممنون و متشکر ایدی.

کی قباد الی سنه دن زیاده حکومت ایتمکدن سوکره وفات ایدر رک حکومتی اوغلی فرھاده برافمشدر (ق ۱۲۷۸):

(۱) کچک حکومت. (۲) ناچار.

کی قبادک زمان اداره سنده ایران معمور اولمش ایدی و داخلی قارشة لقلردن اثر قالمش ایدی. بونک ایچون فرهاد نظرینی خارجه چویر مشدر. فرهاد آثوریه مالکنی ضبط ایتیک فکری ایله هجوم ایتدیکی حالده (راغاو) موقعنده اردوسی مغلوب و کندیسی دخی مقتول اولمشدر (ق ۱۲۵۶).

فرهادک اوغلی و خلفی بولنان (کی آخسار) (۱۲۵۶-۱۲۰۱) ایرانک اک مشهور حکمدار لرندندر. کی آخسار (راغاو) محاربه سنک کی بوزغئلغک عسکرده انتظام اولمدیغندن ایلری کلدیکنی بیلدیکی ایچون ابتدای امرده عسکرک تنظیمنه باقمشدر. شمدیکی عسکر کبی ایران عسکری بلوکلره و فرقه لره آیرامش و هر برینه برر قوماندان نصب اولنمشدر. بوندن سوکره پدربینک انتقامنی آلمق ایچون آثوریه اوزرینه کیتمشدر. آثوریلر بو دفعه میدانده ایرانیلره مقاومت ایلمه مشلر و متین (نینهویه) قلعه سنده قیامشلردر. کی آخسار نینهویه یی محاصره ایلرک ضبط ایتیک راده (۱) سنه کلمش ایدی. لکن بو صروده شرقدن ایرانه هجوم ایدن ترکلر کی آخساره نینهویه یی ترک ایتدیرمشلردر. ترک اقوامی ایله واقع اولان محاربه ده ایران عسکری مغلوب اولمش و ایران قطعسی ترکارک النده قالمشدر. کی آخسار ایسه طاغلره فرار ایده رک جزوی عسکر ایله اوراده کیزلنمشدر. ترکلر یکرمی سکز سنه قدر ایرانه حکم ایتمشلردر. بو آره لقه کی آخسار طاغلرده بولنوب بعضاً بر مقدار عسکر ایله مناسب موقعلره هجوم ایدر و بو یولده ترکلری خیلی راحتسز ایلر ایدی.

کی آخسار میدان حربده بر درلو مغلوب ایده مدیکی

ترکری دسیسه ایله یکمشد. یعنی کویا انلر ایله عقد صلح ایتمش
 و صوکره رئیس لرینی ضیافته دعوت ایلرک جمله سنی اهانه قتل ایتمش
 بونک اوزرینه طبیعی محاربه تکرار ظهور ایتمش ایسه ده رئیس سن
 قالمش اولان ترکر اناطولی ایله ایرانی ترک ایتمکه مجبور اولمشلردر.
 کی آخسار خیلی مدت مالکک آسایشنی اعاده ایتمکه چالشمش
 و صوکره تکرار آثوریه اوزرینه هجوم ایدهرک مالک مزبور هی
 فتح ایله مشدر. (۱۲۲۸)

کی آخسار و عالیات- وقت مزبوره ده آناتولی داخلنه

ازمیر و مغنیسه جوارنده ظهور ایتمش اولان (لیدیه) دولتی شرقه
 طوغری تجاوز ایدهرک ایران حدودینه یاقلاشمش ایدی. کی آخسار
 بونلرک تجاوزلرینه نهایت ویرمک ایچون اعلان حرب ایتمشدر.

محاربه حیلی زمان دوام ایتمش و ایکی طرفدن چوق قان دوکلدیکی
 حالده هیچ بر فائده کورلمه مشدر. شمدیکی قیزیل ایرمق نهری بینلرنک
 حدود اولوب نه ایرانلر، نه ده لیدیهلر نهری تجاوز ایده بیلمشلردر
 ایکی طرف دخی حربدن اوصانوب محاربه یه نهایت ویرمک فکری ایله
 صوک جنکه (۱) طوتشد قلمی اثناده کونش طوتیلوب حربه مانع اولمشدر.
 بونک اوزرینه ایکی طرف دخی تکریلر مغلوب اولمامزه راضی
 اولمیورلر قولیله صلح عقد ایتمشلردر.

کی آخسار ایله عالیات اتفاقرینه قوت ویرمک ایچون
 کی آخسارک اوغلی (آستیاغ) ه عالیانک قیزی نی تزویج ایتمشدر
 و گویا قرنداشلقه اشارت اولمق ایچون قوللرنده یاره لر آچهرق
 یک دیکرینک قانلرینی ایچمشلردر (۱۲۰۷).

کی خسرو - کی آخسار ایله عالیات بر خیلی مدت کمال حضور وراحتله حکومت ایتمشلردر. ایکسینگ و فاتلری اوزرینه لیدیه حکومتی عالیانک اوغلی (قره زوس)ه، ایران حکومتی دخی کی آخسارک اوغلی (آستیاغ)ه انتقال ایتمشدرن. قره زوس عقل و درایتی و باخصوص زنکینلگی ایله مشهور بر حکمدار عالیشاندر. آستیاغ ایسه قور قراق و وهام ایدی. بو حال نهایت آستیاغک باشنه بیوک بر فلاکت کلنسنه سبب اولمشدر.

آستیاغک (مندانه) اسمنک بر قیزی وار ایدی. آستیاغ بر کیچه قیزی حقنده کوردیکی رؤیادن طولای اوهامه دوشه رک آنی کندیسنه لایق بر ذاته تزویج ایتمه یوب مدیلرک رعایاسی مقامنده اولنان فارسیلرک امراسندن (قامبیز) یا خودکی کاوس نام بر کمسه یه ویرمشدر. آستیاغ رؤیاسنک گویا قیزندن طوغاچق چو جوغک دنیا یی ضبط ایده چکنی کورمش ایدی. مندانه ننگ فارس امراسندن قامبیزه ویرلمسنه سبب دخی گویا رعایا رئیسندن دنیا یه کلچک بر چو جوغک هیچ بر وقت حکومتی ضبط ایتمک فکرینه دوشمیه چگی مطالعه سی ایدی.

لکن آستیاغ قزینک کبه (۱) اولدیغنی خبر آنجه یه اوهامه دوشه رک آنی فارستاندن جلب ایتمشدر. چو جوق دنیا یه کلنجه آستیاغ آنی همان وزیر ی بولنان هار پاغه ویروب قتل ایتمسنی امر ایتمشدر. هار پاغ ایسه بویله گناهسز بر جو جوغک فانه کیر مکه جسارت ایده مه مش و شاهک اراده سنه مخالفی حرکت ایتمکه دخی قور قدیغندن چو جوغی یه قتل اولنمق اوزره شاهک چو باننه (۲) ویرمشدر. چو بان دخی بردن چو جوغه قییه ماهش و دانشیق (۳) ایچون قاریسنک یاننه کیتمشدر. تصادفی اوله رق

(۱) بویکی. (۲) کتوچی. (۳) کیگاش ایتمک.

قارىسىنى وضع ھەل ايدىر ايكن بولمىشدر. شو قدركه چو بانك چو جوغى اولو اوله رق طوغمىشدر. چو بسان بوغريب تصادفده حكمت مخصوصه الهيه كورهك كندى چو جوغى بربنه آليقويمىشدر (۱).

تارىخده مشهور اولان كى خسرو ايشته بو چو جو قدر. بو وجهله قورنلمش اولان كى خسرو طاغ باشك و چو بانك خانه سنك اون اون ايكي باشنه كلمىشدر. كنديسى جسور و گوزل اولديغى اچون هر كس كنديسىنى سور ايدى. و چو جو قلىر اوينارلر ايكن دائما آنى كنديلر بربنه رئيس انتخاب ايدرلر ايدى.

آستياغ ياز صيچاقلر نده چو بانك بولنديغى طاغه يايلايه چيقار ايدى. او وقت كى خسرو شاه ايله برابر كلان وزرا چو جو قلىر يله كوروشور ايدى. وزير چو جو قلىرى ايجنده دخى كنديسىنك امثالى بولنمديغندن انارده اويونلرده كى خسروى ال باشى تعين ايدرلر ايدى. لكن بعض بك زادهلر چوبان زادهنك كنديلر بربنه ترجيح اولنديغى چكهمزلر ايدى. هله بركون اويون ائناسنده (عارتمبارس) نام بر وزيرك اوغلى رئيس انتخاب اولنان كى خسروه مخالفت ايتمىشدر.

كى خسرو بو كافارشى عارتمبارس زادهي ياتيروب دو كهرك (۲) تاديپ ايتمىشدر. تاديپ اولنان چو جوق باباسنه، باباسى دخى شاهه كى خسروى شكليت ايتدكلرندن آستياغ حدت ايدوب كى خسروى حضور بربنه كيترتمىشدر. كى خسروك ويرديكى كوزل جوابلر ومندانهيه اولان مشابھتى آستياغك شهبه سنى دعوت ايتديكندن همان تحقيقاته كي ريشلمش و كى خسروك مندانه نك اوغلى اولديغى اكلاشلمىشدر. آستياغ امر بربنى تامماً اجرا ايتمه مش اولان وزير هار پاغك چو جوغى

(۱) آ لوب قالمىشدر. (۲) صوغه راق.

كسدیروب كباب ایده رك باباسنه ییدیرمش - یعنی بویله وحشی بر صورتده جزاسنی ویرمشدر که جزاسی قباحت نسبتنده اولمدیغی ایچون هارپاغك انتقام آراسنه سبب اولمشدر.

آستیاغ منجملری چاغیروب کی خسرو حقنده کی رایلرینی صورمش. منجملر دخی کی خسروك دنیایي ضبط ایده چکی حقنده کی رؤیانك آنك چوچوقلری طرفندن اویونده حکمدار انتخاب اولنه چغه اشارت اولدیغنی و آرتق مراق اولنه جق برشی قالمدیغنی بیان ایدر رك کی خسروی اولومدن قورنارمشلر. لکن آستیاغینه کی خسروی یاندك طوتهمایوب باباسنك مملکتی بولنان فارسنانه نفی ایتمشدر.

آستیاغدن حقسزلق کورمش اولان وزیر ی هارپاغ انتقام آلمق ایچون کی خسروی وفارسیلری فیشقیردوب آستیاغ علیهنه عصیان چیقارتمش وعاصیلره قارش ی کوندریلان اردویه کندیسنی قوماندان تعیین ایتدیره رك محاربه میداندنه کی خسرو طرفنه کچوب آستیاغی قوتسز براقمشدر. بوسببدن آستیاغ تاجنی وتختنی غائب ایتدکن بشقه کندیسنی دخی اسیر دوشمشدر.

اشبو وقوعات اوزرینه فارسیلر ومدیلر برلشمشدر. بوایکی قوم خیلی وقتدن بری برحکومتك ادارهسی آلتنده بولندقلری حالده مدیلر فارسیلری رعایا مقامك طوتوب هر بر حقوقدن محروم براقدقلری ایچون بردرلو ایصینه مامشدر ایدی. بودفعه کی خسرو ایکیسنی برطوتمشدر.

کی خسرو وقره زوس - مدیه دولتک کی خسرو
طرفندن ضبطی اوزرینه قومشوسی بولنان «لیدیه» دواتی تلاش ایتمشدر. اول امرده یکی دوات بیننده دوستلق واقربالق وار ایدی

چونکه آستیاغ قره زوسك همشیره سنی طوتار ایدی. ایکنجی درجه ده شهرت صاحبی اولمق هر صندك بولنان قره زوس ایچون بووقوعات کوزل بروسیله محاربه مقامنده ایدی. فضل اوله رق برلشمش اولان ایران لیدی ایچون هر وقت تهلاکه دن خالی دکلدی.

بوسبیلردن اوله رق قره زوس اعلان حرب ایدهرک ایران حدودینی تجاوز ایتمشدر.

لکن ایلك محاربه ده بوزولوب کزی قاجدیغی کبی، صوگره دخی اوزرینه کلان کی خسرو دن تاج و تختنی محافظه ایده میوب اسیر دوشمشدر (ق ۱۱۶۹).

حقسز اوله رق اعلان حرب ایدهرک بو نجه قان دوکلمسنه سبب اولدی بهانه سیله کی خسرو قره زوسی آتشد یاقمغه قرار ویرمشدی. لکن قره زوس آتشه یاقلاشجه بو کبی احوالده اولدیغی کبی جناب حقه ندا ایگگی یرده «آه، سولون، سولون!» دبه باغیردیغندن مراق ایتمش اولان کی خسرو سولونک کیم اولدیغنی صورمشدر قره زوس دخی «سولون اویله بر ذات عالیدرکه سوزینی وصحبتنی حکمدارلرک خزینه لرینه دکشمز ایدم» دیمش و صوگره سولون ایله اولان، ملاقاتنی نقل ایتمشدر.

قره زوس پک زنکین حکمدار اولدیغی کبی عالم دنیله جک درجه ده تحصیل معارف ایله دخی اوغراشمش ایدی. بونک ایچون علمایی سور و پک چوق عطیه لر ویره رک آنلری پای تختی بولنان ساردس شهرینه طوپلار ایدی. یونانستانده بولنان آتته حکماسندن سولون دخی برکون قره زوسک یانینه کلمش ایدی.

قره زوس سولونی شمدیه قدر کورشدیکی آدملرک جهلسندن

عقلی بولدیغندن بتون خزینهلرینی ومالك اولدیغی ثروتی کوسترمش
 وکرك اوغللریله زوجهلرندن، کرك تبعه‌سندن ممنون اولدیغنی بیان
 ایتمش، واڭ صوگره «دنیاده سن چوق کزدک وچوق آدملر کوردک.
 کورشدیگاڭ انسانلرک ایچنده اڭ بختیار کیمی بیلیرساڭ» دیمشدر.
 قره زوس کندیسینی کوستره‌جکنه هیچ شبهه ایتمه‌یور ایدی.
 فقط سولون «بنم اڭ بختیار بیلدیکم اتنه‌لی (تاوس)در» دیمش
 اولدیغندن قره زوس محجوب اولمشدر. یعنی کندیسندن دها مشهور
 بر آدم دنیا‌یه کلدیکی حالده اسمنی اولسون ایشتمه‌مش اولدیغندن
 اوتانمشدر (۱). بونکله برابر تلوسک کیم اولدیغنی صورمشدر سولون
 دخی «تلوس آتنه‌کی کوزل ومعمور برشهرده طوغمش، وجدان
 ووجود راحتی ایچنده اختیارلش، کوزل اخلاق ایله متصف ارسلان
 کی اوجللر صاحبی اولمش، نهایت وطنک دشمنلریله محاربه ایدرک
 شانلی صورته اولمش برذاتدر. کندینی اداره ایجک قدر دن زیاده
 ثروتی اولدیغنی وکندیسنه خلوص ایدیله‌جک قدر بیوک مسندلرده
 بولنمدیغنی حالده حین وفاتنده همشهریلری کندیسنه برعلامت
 افتخار رکز ایتمشلدر. حالا آتنه‌ده اسمنی کمال تعظیم واحترام ایله
 آطارلر» دیمشدر.

قره زوس تلوسدن صوگره کیمی بختیار بیلدیکنی صورنجه
 سولون اسپارته‌لی ایکی فقیر برادری ذکر ایتمش. بوناڭ اوزرینه
 قره زوس حدتنی ضبط ایده‌میوب «بنم ثروت وسعادتک عندکده
 هیچ‌می حکمی یوقدر؟» دیه باغیرمشدر. سولون ایسه «دنیا‌ده هیچ

برشئيئك دائما برحاله فالديغى كورلميور. انسانك عمر طبعيسى
يتمش سنه در. يتمش سنه ده يكر مى بش بيك بش يوز كون واردر.
بو قدر كونلر ايچنده برى برينه بگزىر ايكى كون بولنماز. بونك
ايچون سزك عاقبتكزى بيلمكسزىن بن سزه بختيار ديه مم» ديرك
قارشيلق ويرمشيدى.

فى الحقينة قره زوس آز زمان ايچنده باشده كنديسنه خلف
ايدينه چكى اوغلى بولنديغى حالده يك چوق سوديكى آدملى غائب
ايتمش ونهايت يوقاريدى كورديكمز وجوله دولتنى وحرىتنى دخى
الدين قاچير مشدر.

كى خسرو قره زوسك حكايه سندين آشيري (۱) متأثر اولمش و«بو
كون بو آدمك باشنه كلان ياربن بنم باشمه ده كله بيلير» مطالعه سيله
قره زوسى ياقمقدين واز كچدكدن بشقه دوست ومصاحب صفتيله يانك
آليقويمشدر. حتى كى خسرو اك مهم ايشارده دخى قره زوسك
راينى آلمغه باشلامشدر.

كى خسرو ليديه حكومتنى فتح ايتدكدن سوكره آناطولى ساحلنه
بولنان يونانيلرى دخى تحت اطاعته آلمشدر. بو يونانيلر اصل
يونانستانده بولنان همشوريلار يانك تشويقيله دائما ايرانه قارشى عصيان
ايدى كلكلر ندىن ايلاريدى ايران دولتنك خراب اولمسنه سبب اولمشلردر.

فتح بابل - كى خسرو منجمارك خبر ويردكلرى جهانكيرلىكى
بر كون اول ميدانه كتير مك ايسته بور ايدى. بونك ايچون آناطولى
قطعهنك فتحنى ايتير بىتيره زهمان بابل دولتنه اعلان حرب ايدى رك بابل

اوزرينه يوريمشدر. بابل قلعهلری پک متین اولدیغندن کی خسرو شهرى هجوم ایله ضبط ایدمه‌مش، لکن شهرک اورته‌سندن کچمکه اولان نهرک صوینی بر کول يتاغنه چویروب صویک کچمکه اولدیغی دلیکن عسکری قلعهیه صوتمشدر (ق ۱۱۶۰).

کی خسرو وطومریس - کی خسرو و بابلدن صوگره مصر دولتنی ضبط ایتمک فکر نده ایدی. لکن ایرانک شمال طرفنده بولنان ترکلردن «ماساکت» قومی عجمستان اوزرینه هجوم ایله بر خیلی ملکترلر یغما ایتمش اولدقلرندن انتقام المق ایچون کی خسرو آنلر اوزرینه سفر ایتمشدر. بو ترکلر او وقت (طومریس) نامنده بر قادیناک ادارهسی آلتنده بولنورلر ایدی. بو طومریس ایسه پک جسور و درایتلی اولوب نارینه بیوک نام قزانمشدر.

کی خسرو طومریساک عسکرینه مغلوب اولمش و محاربه‌ده مقتول اولانلر ایچنده قالمشدر. طومریس کی خسروک کله‌سنی کسدروب انسان قانیله طولمش طولوم (۱) ایچنه آتمش و «مدت عمرک کان ایچمکه طویمداک، باری شمدی ایستدیگ قدر ایچ!» دیمشدر (ق ۱۱۵۲).

ایرانک احوال اخیره‌سی - کی خسرو دن صوگره ایران قحنه اوغلی کی کاوس یاخود قامبیز قعود ایتمشدر. کی کاوس جسور بر حکمدار ایدیه‌ده پک ظالم و غدار اولدیغندن ایتمداک بر وحشت بر اقامشدر. برادرینی بلاسب قتل ایتمش، همشیره‌لرینی تزوج ایل‌مش، انسان قتل ایتمکی کندیسی ایچون کلنجه (۲) مقامنده طوتمش و بو یولده خیلی قانلر دوکمشدر.

(۱) حیوانک بتون چقارلغان تیریسندن یاسالغان قاب. (۲) اوین.

بونکه برابر کی کاوس مصر دولتنی فتح ایترک ایرانہ الحاق ایتمشدر .
 کی کاوس وفاتندن سوگره بر کاھن کنديسنک کی کاوسک امریلہ
 قتل اولنان برادری اسمردیر اولدیغی دعواسیلہ اورتیه چیقوب حکومتی
 ضبط ایتمشدر . لکن باشده (داری) بولندیغی حالده برطاقم وزرا
 اتفاق ایدهرک بلانچی اسمردیزی قتل ایتمشلدر . بونک اوزرینه داری
 دخی حکمدار انتخاب اولمشدر (ق ۱۱۴۱). (نه بولده؟)

داری یاخود اسفندیار ایرانک ایگ بیوک حکمدار لرندن صایلییر .
 ایران داری زماننگی حدودی هیچ بروقت بوله مامشدر . لکن انقراض
 دخی داری دورنده باش کوسترمشدر .

آناتولین بولنان یونان شعبه لری دائما عصیان ایتمک اولدقلرندن
 داری بو عصیانک اوکی آنچق اصل یونانستانک فتحیلہ آله بیلیر فکریلہ
 یونان جمهوریتلرینی قالدیرمق ایچون بوغازلردن کیچروب یونانستانہ
 براردو کوندرمشدر . داری اوفاقق یونانستانہ هیچ بر اهمیت ویرمیور
 ایدی . حال بوکه یونانیلر ایران اردوسنه غلبه ایتمشلدر بونک اوزرینه
 داری حرصانوب دها بیوک آردو کوندرمش ایسه ده او آردو دخی بوزلمشدر .
 بو وقوعات بر طرفدن ایران دولتنک حیثیتنی بوزمش اولدیغندن تحت
 اطاعتنده بولنان اقوام عصیانه باشلامشلدر . از جمله مصرک عصیانی
 عادتا بیوک برغائلہ (۱) اولمشدر .

والحاصل داری یونانستانی تأدیب ایتمدن وفات ایتمشدر . دارانک
 اوغلی سرخس گویا ایکی میلییون عسکر ایله یونانستانہ کلوب ابتدا
 برخیلی مملکتلر حراب ایتمش ایسه ده اک سوگره اودخی فنا حالده
 مغلوب و پریشان اولمشدر (ق ۱۱۰۲) .

بوندن سوگره ایران دولتی کنديسنی طوپلايه مامش وکيتدکجه انقراض بولمشد. حکمدار لر دخی امور دولتنه باقمغه و محاربه يه کيتمه مکه و ذوق و صفا ايله وقت کور مکه باشلاينچه دولتك انتظامی بتون بتون بوزلمشدر.

ایرانک بو پریشان حالی یونانیلر ايله ما کیدونیه لیلرک حرصلرینی تحریک ایتمش اولدیغندن دائماً هجوملرینه دوچار اولور ایدی. ائک سوگره ما کیدونیه حکمداری بیوک اسکندر (رومی) ایران دولتی کایاً استیلا ایدرک کندی دولتنه علاوه ایتمشدر (ق ۹۵۵).

آلتنچی باب

اسکی یونانستان

یونانیلر، تروییه محاربه سی، اسپارته، آتیه، تیرانلر، قلستن، یونان مستعمراتی، مدیه محاربه لری، آتیه هکمه مونییه سی، پلوپونس محاربه لری، تب هکمه مونییه سی.

یونانیلر — یونانستان اوروپا قطعہ سنک شرق جنوبنده یعنی بالقان شبه جزیره سنک اوجنده کائن کوچوک بر قطعہ در. گوزل هوا، اوچ طرفنده دکز، متعدد کورفلر، لیمانلر (۱)، یارم آطه لر ايله آطه لر، اوفاق و بیوچک طاغلر، لطیف دره لر و صولر و سائر هپ یونانستانده جمع اولنوب بر سرکی قورلمش کبی در حاصلی کرک

(۱) دگزد، دولتمون، قنلرد، کیه لر، کروب صیینورغه یساراقلی کورفلر.

موقعه، كرك حاجه اسكان اچون يونانستان قدر مساعد بر قطعه كوچ بولنور.

اشبو قطعهده اوتورمقده اولان اسكى يونانيلرك قولنجه كنديلرى اوتهدن برى بو قطعهده اوتورمىوب (پلازغى) نام بر قوم اوتورر ايدى. كنديلرى ايسه اناطولى طرفندن كلوب پلازغيلردن يونانستانى آلمشلدر. يونانيلر كنديلرينه «هلنوس» ديرلر بوده كندى اعتقادلر نجه باباسى (پرومته) نكڭ توصيهسى اوزرينه كمى انشا ايدرك او سايهده طوفاندىن قورنلمش اولان (دققاليون) ك اوغلى (هلن) دن ايلرى كلمشدر—يعنى يونانيلر بوهلنك ذريتيدر.

يونانيلر اوللرى كنديلرينك مدنى اولمقلرينى اعتراف ايدرلر ايدى. مصردن (ككروپس) كلوب (آتنه) قطعهسنه، فنيكه دن (فادموس) كلوب (تب) طرفنه، ينه مصردن (داناوس) كلوب موره ياخود پلوپونس قطعهسنه مدنيت تخمنى اكمشلر دينور.

يونانستان صعيحا پڭ كوچك بر قطعهدر. بونكله برابر اوزرنه هيچ بر وقتده مستقل بر حكومت تشكىل ايتمه مشدر. هر بر شهر اطرافنده بولنان نواحى ايله برابر بر حكومت تشكىل ايتمش بولنور ايدى. اسكى زمانده بو حكومتجكلرك اكثر ياً حكومات مستقله اولقلرى آكلاشيلور. ليكن مدنيت ايلريلدكجه همان هر طرفده جههور يتلر برلشمشدر. يونانيلر بوندن آكلاشيلديغى اوزره هر نه قدر متعدد حكومتلره منقسم بولنمشلر ايديسهده ينه بر ملت صايميلير. اسان، مذهب عادات عموم اچون بر اولدقدن باشقه خارچدن بر دشمان ظهور ايتديكى وقت دائما بر بريله اوغراشمده اولان يونانيلر كندى

منازعه لرینی ترك ایدوب متفقاً دشمن عمومی خارجی اوزرینه قوشارلر ایدی.

ایك اسکی زمانلرده واقع اولان (تروییه) محاربسی بو اتفاقك اسکیدن بری موجود اولدیغی کوسترر.

تروییه محاربسی - چناق قلعه بوغازی خارجنده و آناتولی ساحلنده (تروییه) حکومتی نامیله مشهور بر حکومت وجسیم بر شهر وار ایدی. بو حکمدارلق خصوصیه (پریعام) نام بر حکمدار عادلک زمان حکومتنده پک پارلاق ایدی. پریعامک اوغلی «کوزل پاریس» جنوبی یونانستانده بولنان اسپارتهنگ حکمداری (منلاس)ک زوجهنی قاچیرمش اولدیغندن عموم یونانیلر بو وقعیهی کویا بتون یونانستان ایچون حقارت بیلهرک جهلهسی تروییه اوزرینه هجوم ایتمشلردر. یوزبیک قدر یونان سلاحشوری تروییهی محاصره ایدهرک اون سنه اوغراشدقلری حالده بر ایش کوره مه مشلردر. بو محاربهارده یونانیلر طرفندن (آشیل) و (اولیس)، تروییه لیلر طرفندن دهی پریعامک بیوک اوغلی (هکتور) شهرت قازانمشلردر.

نهایت مذکور اولیس حرب وجبر ایله شهرک آلنه مایه جغنی آکلا- یوب حیلویه قرار ویرمشدر. اولیسک سوزیله یونانیلر تخته دن آت شکلنده بیوک برهیکل یاپوب ایچنه قرق قدر ساحلی عسکر اوتورتمشلر و صوگره کویا بوزیلوب قاچیلورلر کبی کمدیلرینه طوغری رجعت ایتمشلردر. تروییه لیلر آنلری تعقیب ایدهرک اردوکلهرینی آلمشلر وار دوکلده بولقلری هیکلی کتوروب شهر میداننه رکز ایله مشلردر. کچه یاریسی ایچنده بولنان عسکر هیکلدن چیتوب همشهریلرینه

ترويه قلعەسنىڭ قېوسنى آچمىشلاردر. يونانىلار ترويه شەرىنى ياقوب بېقىمىشلاردر (ق ۱۸۷۶).

ترويهدىن مەلىكتەلەرنى كرى كلان يونان ھەكىمدارلارنىڭ كافەسى يولە بىر طاقم فلاكتلەرە اوغرامىشلاردر. مىثلا (اوليس) ياخود (اوديسە) اون سەنە قىر دۇنار دە، آتەلە دە، وحشى مەلىكتەلەر دە، يىنانى انسانلار اچىندە قالەمىشدر (تەلماق؟).

كرك ترويه محاربەسى، كرك اوليسك سىياحتى (ھومروس) نام اسكى بىر شاعر طرفىندىن پك گوزل صورتە يازىلوب زمانمىزە قدر كەمىشدر. ترويه محاربەسىندىن بىت ايدىن جلك «ايليامە»، اوليسدىن بىت ايدىن جلدە دغى «اوديسەيە» دىرلار. ترويه محاربەسىلە يونان تارىخىندە «قەرىمانلار» دورى دىنيلان ماصاللىر دورى قىيانىر. قەرىمانلار دورىدە ظەور ايدىن خارق العادە آدملىر اچىنكە اڭ مشهور اولنلار ھىركول (?)، تزەي (?)، يازون (?). وسائىرەدر.

اسپارتە - لاقونىيە ياخود اسپارتە قىطەسى يونانىستان وپلوپونس يارم آتەسنىڭ اڭ جنوب نىقەسنىك اولوب آوروپانىڭ اڭ جنوب نىقەسى بولنان ماتابان بورنىنە متصل كوچوك بىر ھۆكۈمىتىر. اوروت چايى كىنارنىك بولنان (اسپارتە) شەرى دغى مەركىز ادارەلەرى بولنور ايدى. اوللەرى مەدكور قىطەدە لاقونىلار ھۆكۈمەت ايتىمكە ايكىن يونانىستان وسىطىندەكى (دوريدە) قىطەسىندە بولنان دورىلەردىن «اسپارتىتلەر» كلوب مەلىكىتى لاقونىلارنىڭ نەندىن آلمىشلاردر.

كلان اسپارتىتلەر ايكى برادرك قوماندەسى آلتىندە بولندىقلەرى جەتتە آرقداشلىرى ايكىسىنى بىردىن ھەكىمدار اعلان ايلەمىشلاردر.

بوندن طولاي اسپارتهده بردن ايکي حکمدار بولندرمق
عادتي ير لشمه مشدر.

مرور زمانله حکمدار لر بری بريله ضدلشهرق يکديکرك اشلرينه
ممانعت ايتمهکه باشلا دقلرنندن دولتک انتظامی بوزلمش واسپارته ليلر
حکومتی اجنبيلرک النندن قورتاره مدقن بشقه داخله بولنان رعایاي
دخی عصياندن منع ايتمه مشدر. بويله قاريشق بر زمانده (ليکورغ).
نامنده بر حکيم ظهور ايدهرک دولتی يکيدن قويلشدر مشدر.

فنالق بردن ايکي حکمدار بولنمسنده اولديغی حالده ليکورغ
ايکيسنی ده قالدردام مشدر. لکن ايکيسنک النک هيچ بر اقتدار و امتياز
بر اقام مشدر. دولت ايشلرينه اوتوز اعضادن مرکب بر اختيار لر
مجلسی باقه چق ایدی و ايکي حکمدار دخی مذکور مجلسک سائر لر کبی
اعضا ايديلر. حکمدار لرک يالکز معنوی فرقلری وار ایدی-يعنی
حکمدار ديو هرکس کنديلرينه تعظيم ايدر. ايکيسی ده رسم کونلرنک
رياست و محاربه ده عسکره قومانک ايدر لر ليکورغ قانونلرنک اهالينک
زنکين اولمامسنی ايسته مشدر. چونکه ليکورغک فکر نچه زنکين
اولنجه انسانک غيرتنه، حميتنه شجاعتنه خلل کلير (?). بونک ايچون
ليکورغ آلتون و کموش آچه لری منع ايدوب دمردن سکه کسدير مشدر.
بو حالک کيمسه چوق پاره طوپلامق هوسنه دوشميه جک ایدی (نيچون ?).
ليکورغ ينه اوفکر ابله معارفي دخی رد ايتمه مشدر. واقعا اسپارته ده
مکتبلر وار ایدی. لکن مکتبلر ده علوم و فنون تحصيل ايتدير لميوب
چو جوقله يالکز جيمناستيق و عسکر تعليمی اجرا ايتدير لر ایدی.
آجیلره و مشتتلره تحمل ايتمهک آلسدیر مق ايچون چو جوقلری مکتبلر ده

چوق دوكرار و شايد چو چوق تحصيل ايله ميوب اغلارسه آرتق آرفداشلىرى طرفندن بيك زياده تعييب اولنور ايدى.

آز و كوزل سويله مك، چوق و هنرلى ايش كورمك اسپارته ليلرك عادتى در. حتى كوزل اجرا ايدلمش خرسزلىق بيله عيب صايلماز ايدى و خرسزلقده طوتيلان آدم خرسزلىق ايتديكى ايچون مجازات كورمزده ايشى يولنده چيره مديكى ايچون تآديب اولنور ايدى.

ليكورغ، اسپارته ليلر نفيس طعاملره آليشوب سفاهت ايتمسونلر ديهرك هر كسه عهومه مخصوص سفره ده يهك ييدير مكه باشلامشدر. يهكلر اوقدر بياغى ايدى كه اسپارته ليلرك ايك بكندكلرى يهكلرى باشقهلىرى طرفندن اكر اهسز يينه مز ايدى (۱).

بو سفالتدن طولايى اسپارته ليلر اشاغى دوشه جكلرى يرده اويله مئانت كسب ايتمشلر در كه آز زمان ايچنده اطرافده كى قومشولرى تحت اطاعته آلمشدر و ايك صوكره عهوم يونان جمهوريتلرينك رياستى قزانمشلر در.

اسپارته ليلرك ايك اول فتح ايتدكلرى مملكه مسينه قطعهسى ايدى. مسينه اسپارته كى بر جمهوريت ايدى. لکن محاربه ده مسينه ليلر مغلوب واك صوكره اسپارته يه تابع اولمشلر در. بو محاربه اثناسنده مسينه ليلر ايچنده ابتدا آريستوده موس و صوكره آريستومن اسپارته ليلرى خيلى صيفشدير مشلر ايسه ده اسپارته ليلر آتنده دن كيتردكلرى بر قوماندان (كيمدر؟) سايه سنده غلبه ايتمشلر در. مسينه ليلرك بر قسمى اسپارته يه رعايه لكى قبول ايتميو ب مملكه تيرينى براقمشلر. و كيدوب سيچيليه آطه سنده ياكى مسينه شهرينى تأسيس ايلمشلر در (ق ۱۲۹۰).

(۱) دنيس و قعهسى-تاريخ عمومى جلد ۱ صحيفه ۲۶۵ و ۲۶۶).

آتنه— آتنه شەرى يونانستاننىڭ اڭ مشهور شەھەرلىرىدىن بولۇپ، باشقا تارىخىدا «مەدنىيەت مادىرى» لقبىنە ئاتالغان بولۇپ، آتنە وسطى يونانستاننىڭ شەرق جەھىتى بولغان كوچك آتېقە يارىم آتە سەندەدر. آتنە اوللىرى اسپارتە كىبى حكومت مەستەقلەيدى. لىكن حكەمدارلار اھالىي كىشى زادەلر ك مظلەمدىن وفاقە اينە كەلدىكى جەھتتە كىشى زادەلر (فودروس) نام حكەمدار ك وفاتىدىن سوڭرە بىر بەھانە ايلە (؟) بىر دەھە حكەمدار انتخاب ايتەمەيۇب جەھوريت اعلان ايلەشلىرىدىر. بىك زادەلر حكومتى، ھەر نواع حقوق وامتيازاتى قاپۇب اھالىيە بىر شى بىر اھماد قىلىرىدىن اھالىي پىك بىوك غائلە اچىندە قالمىشلىرىدىر. اھالىي اراضىيە مال ك اۈلەمغەندىن غايت آغىر بەدل ايلە كىشى زادەلر ك تراللار يىنى زىرە ايدىلر ايدى. وايجار بەدلىنى وىر مگە مەقتەدر اولە ماينچە اراضى صاحبلرىنە اسىر اولورلر ايدى. اھالىي بو ھالدىن چوقىدىن بىرى شكايت ايتەمكە ايدى. لىكن مشهور سولون دە اكلەنجەيە قەدر شكايتلرىنە اھمىيەت وىرلەمەشلىرىدىر. سولون تىجارەت ايلە وقت كچىرىر بىر آدم ايدىسە دە پىك عالم وفاقەل اولدىغەندىن آتنە دە بىوك تائىرى وارايدى. سولون اھالىيىنىڭ شكايتلرىنى ھەقىقەت بولەرق زادەكانى اھالىي اچىون قانۇنلر تەنظىمە جەھور ايتەشلىرىدىر. بو قانۇنلر ك تەنظىمە دىنى سولونە ھوالە اولنەشلىرىدىر. سولوننىڭ تەنظىم ايتدىكى قانۇنلر دە اھالىي زىكىنىك اھتبارلە دەرت سەنئەتە تەقسىم اولنەشلىرىدىر. اڭ زىكىنىلر بىر نچى سەنئەتە كچىرلر دىنى دەرتتەنچى سەنئەتە ايدى، فقير اولان دەرتتەنچى سەنئەتە وىرگى آلتەماز ايدى. دىكىر طرفدىن دەلت مامورىتلرى وىرگى وىر مەكە اولان زىكىنىلرە وىرلەشلىرىكە اساساً پىك مەنسەب بىر تەبىر ايدى (نەچىون؟). سولوننىڭ قانۇنىنى مۇجەنچە بىر آدم بورچ اچىون اسىر اولە ماينچە چىق

ایدی، مالی واریسه اله عقلی طرفندن ضبط اولنه بلور ایدی. لکن شخصی دولت مالی اولدیغندن حبس ویا خود اسیر ایدلمز ایدی. سولون مالکی اداره ایچون دورت یوز اعضادن مرکب بر «سناتو» یعنی اختیارلر مجلسی تشکیل ایتدیکی کبی جمهور رئیسلی بولنان آرخونتلرک دخی عددینی طقوزه ابلاغ ایتمشدر. فضل اوله رق آرخونتلر ایله سناتو طرفندن قبول اولنان ماده آتته اهالیسنک عمومی اجتماعی طرفندن تصدیق ایدلمدکچه قانون صرهنه کچه مز ایدی.

اسپارتهده دخی حکومتنک قراری اهالی یه عرض اولنور ایدی. لکن اسپارتهده اهالی یه عرض اولنان ماده یی اوزون اوزادی یه مذاکره ایچون مساعده یوق ایدی. اهالی ماده یی یا «پکی» دیه قبول، یا خود «اولماز» دیه رد ایده بیلیر ایدی.

آتنده ایهسه بالعکس هر کس شهر میداننک کرسی یه چیقوب اهالی یه خطاباً نطق ایتمگه و جث اولنان ماده یی عریض و عمیق مذاکره و ایضاح ایلمکه مأذون ایدی. بوندن بشقه سولون اسپارتهده لیکورغ کبی علوم و فنون علیهنده بولنهیوب بالخاصه ترویج ایتدیکندن آتنده ایش آکلار و عالم آدم چوق ایدی. بوننک ایچون میداننک اجرا اولنان مباحثه لار پک چوق فصیح خطیبلر ایتشدیره شد.

تیرانلر - کشی زاده گروهی سولونک قانونلرینی هیچ بکنمه مشلر ایهسه ده سولونک اهالی اوزرنده اولان نفوذندن اورکهرک نسللرینی چیقارما مشلر ایدی. لکن سولون سیاحت ایچون آتنه یی ترک ایدنجه بونلر همان قانونلرک علیهنه قیام ایتمشلردر.

بونڭ اوزرينه سولونڭ افر باسندن (پيزيسترات) حكومتى
ضبط ايتمشدر (ق ۱۱۸۳)،

پيزيسترات عقلى و حميتلى بر ذات اولديغندن هر حالده
فانونه قارشى اولان بو حرکتدن - يعنى «تغلبدن» طولابى آتنده
فئالوق واقع اولمقدن بشقه ايولك دخى اولمشدر. جمهوريتنڭ راحتى
و آسايشى اعاده اولمش، گوزل بناار ايله شهر تنظيم اولمش
متعدد مکتبلر ياپيلوب معارف ترقى ايتمشدر،

لكن پيزيسترانڭ وفاتندن سوڭره يرينه كچمش اولان ايكي
اوغلى اهالى به ظلم ايدەرك پدارينڭ طونديغى يولى ترك ايتدكلرندن
آتنده بيوك فئالقلر اولمشدر، بعض حميت صاحبلرى مملكتى
ظالمردن قورتارمق ايچون كنديليرينى فدا ايتمگه قرار ويرمشدر
وير كون معبده ايكي برادر اوزرينه هجوم ايله مشلردر. (هپيارخ)
قتل اولنوب (هپيياس) قورتلدېغندن ظلم دها زياده لشمشدر (له ئنه؟)
اڭ سوڭره طاقتسز قاتمش اولان اهالى (فليستن) نام بر كشى
زادهنڭ قوماندەسى آتنده اولارق قيام ايله هپيياس آتەدن طرد
و جمهوريتى اعاده ايله مشلردر. (ق ۱۱۳۹).

فليستن - فليستن سولونڭ قانونارينى اهالى به دها فائدهلى
صورتده تعديل ايله مشدر. درت صنق يرينه اون صنق تشكيل
وسناتو مجلسى اعضاسنى بشيوز نفره ابلاغ ايتمشدر. هر بر صنق
بحاربه زماننده بيڭ كشيلىك بر فرقه عسكرو ويره چك ايدى. بو حالده
آتە هر وقت اون بيڭ منتظم عسكرو مالك ايدى.

يونان مستعمراتى - آتەده اولديغى كى يونانستانڭ هر
طرفنده كشى زادهلر ايله اهالى حقوق و امتيازات منازعهلرى ايچنده

ایدی. حتی بو منازعه‌ار محاربه‌لره نتیجه ویره‌رك بيوك فناقلر اولور ایدی. هر یرده غالب اولان طرف مغلوب اولان طرفی ازمکه چالشیغندن مغلوب اولانلر دخی عذابدن قورتلوق ایچون وطنلرینی ترک ایدرک اجنبی هملکتلرنده کندیلرینه اوتوره‌چق یر آرارلر ایدی. لکن اوراده یرلشدکن سوکره‌اسکی آجیلرینی اونودوب ینه وطنلرینی آرزو ایدرلر ایدی. بونک ایچون وطنلری ایله یگیدن مناسبات پیدا ایدرلر. یعنی اسکی حکومتلرینک حمایه‌سی آلتنه کررلر ایدی.

بعضاده حکومتلر تجارته سهولت و یرمک ایچون تجارقه مهم بعض موقعلر ضبط ایدرک قاعه‌لر و لیمانلر انشا و کوچوک حکومت شعبه‌لری تأسیس ایدرلر ایدی. والحاصل هجرت نبویه‌دن اون عصر متمدن کرک آق دگزک شرق نصفنده بولنان آطلرده، کرک آناتولی، روم ایلی، ایتالیا، حتی آفریقه سواحلنده معتدد یونان شعبه‌لری موجود ایدی. بوشعبه‌لرک ایچنده ایگ مشهور اولان شونلردر: ایتالیا‌ده تارونت، سجیلیه آطه‌سنگ سیرا کوزه، آناتولی ساحلنک ازمیر، افس (آیاصولوغ). میلت و سائره.

مدیه محاربه‌لری — جهانکیر اولان ایران دولتی دنیایی

تیترتدیگی زمانلرده بیله کوچوک یونانستان هیچ راحت طور مایور ایدی. هله دارانک انتخابندن اول واقع اولان قاریشقلر ائناسنده یونانیلرک تجاوزلری تحمل اولنه‌چق درجه‌بی آشیغندن دارا دخی یونانستانی تأدیپ ایتمکه قرار ویرمشدر.

دارا ابتدا ماردونی نام وزیرک قومانده‌سی تحتنده اوله‌رق قره‌دن بر اردو سوق ایتمشدر. بو اردو آناتولیدن روم ایلی‌به داخل اوله‌رق

نهایت ماکید و نیهیه قدر کیده بیلمشدر اردو بولده راست کلان اقوام
وحشیه دن چوق تلفات ویردیکی کبی، ساحلین کیدن دونما دخی
آیناروز بورونی آچقلر نده غرق اولدیغندن مارودنی یونانستانی
کورمکسزین دونمشدر. بو موفقیتسز لکدن طولابی دارانک بتون
بتون جانی صیقه لرق منتظم دونما ایله یوز بیک کشتیک بر اردوبی
دکز دن طوغری آتیه اوزرینه سوق ایتمشدر.

آتیه ایلر اردونک (ماراتون) صحراسنه چیمقه اولدیغنی خبر
آلجه فوق العاده تلاش ایتمشدر. ذاتاً بر مدت اول دارا سفیر لر
کوندروب یونانیلر اطاعتنه دعوت ایتمش ایدی. یالکز
آتیه ایلر ایله اسپارته لیلر دارانک تکلیفنی رد ایتمش اولدقلر نندن
عسکر دخی بونلرک اوزرینه کله یور ایدی. بونک ایچون آتیه آنچق
اسپارته دن امداد بکلیه چک ایدی. لکن اسپارته لیلر آی باشنده سفره
چیمه اولدقلر نندن شمذیک آنلر دن دخی امداد مأمول دگلدی.

بو وجهله یالکز فالمش اولان آتیه مالک اولدیغی اون بیک
عسکری ایرانیلره قارشى سوق ایتمشدر. بو اون بیک خارچنده
بعوسیه ده کائن پلاتیه شهرینک کوندردیکی بیک قدر منتظم عسکر ایله
آتیه ایلرک علی العجله تسلیح ایتدیکلری بر قاچ بیک اسرا وار ایدی.
آتیه عسکری قوماندانلر نندن میلیتیداس بو جزوی عسکر ایله ایرانیلر
اوزرینه ناکاه هجوم ایلرک آنلرنی فنا حالک پریشان ایتمشدر (ق ۱۱۱۲).
ماراتون مظفر بتی یونانستانک ایگ زیاده افتخار ایتدیکی شیلر دن
بریدر. بو مظفریت مجرد میلیتیداسک سایه سنده قزانلدیغی حالده
میلیتیداس بر طاقم حسودلرک افترالری اوزرینه حبس اولنهرق
حبسخانه ده وفات ایتمشدر.

اردونك مغلوبیتی خبری دارایه واصل اولنجه فنا حالمه غضب
ایدرك همان ملیونلر چه عسکر طوپلانمسنی امر ایتمش وکندیسنك
دخی بالذات سفره چپقه چغنی سویلمشدر. لکن کدرندن آز مدت
اچنده وفات ایدرك یونانستان سفرینی اوغلی (سرخس) یاخود (شیر)ه
وصیت ایتمشدر.

سرخس کویا ایکی ملیون عسکر ایله یونانستان اوزرینه کلمشدر.
وسطی یونانستانك قپوسی مقامنده اولان ترموپیل بوغازنده متفق
اولان یونان اردوسی ایرانیلری قارشیلامش واسپارته حکمداری
جسور لئونیداسك قومانداسی تختنده اولارق مردانه بر خیلی مدت
محاربه ایتمش ایسه ده ایرانلر باشقه یولدن یونانیلرک آرقه لرینه کچمش
اولدقلرندن یونانیلر بوزلمشدر. لئونیداس رجعتی ارتکاب ایگمه مش
واوچ بوز قدر سلاح آرقه داشیله برابر دشمنلر اچینه طالب شانلی
بر اولوم بولمشدر.

بونك اوزرینه ایران اردوسی وسطی یونانستانه داخل اولارق
طوغری آتنه اوزرینه هجوم ایتمشدر. آتنه لیلر مشهور (تمستوقلس)ك
توصیه سیله شهری ترك ایدوب کمیلره قچمشلر ایدی. ایرانیلر آتنه بی یقمشلردن
آتنه لیلر وسائر یونان متفقلری سالامین آطه سنه التجا ایتمشلر
ایدی. دونمادخی آطه ایله قره آرسنده کی سالامین بوغازنده ایدی.
ایرانیلر تمستوقلسك دسیسه سنه (؟) آلدانه رق سالامین بوغازنك
تحصن ایدن یونانیلر اوزرینه هجوم ایتدکلرندن سالامین محاربه سی
نامیله مشهور دکز محاربه سی واقع اولمشدر. ایرانیلرک جسیم کمیلری
طار وصیغ اولان سالامین کور فزنده سر بست حرکت ایگمدکلرندن

كیمی طاشه اوتورمش، كیمی باتمش، كیمی ده یونانیلار طرفندن ضبط اولنمیشدر (۱۱۰۲).

بو مغلوبیتدن سوگره سرخس تحمل ایده میوب ایرانه عودت ایتدیکی کبی، مار دونی نڭ قوماندەسی تحتندە اولارقی برافدیغی اردو دخی اسپارته حکمداری پاوزانیاسڭ قوماندەسی بولنان یونان متفقلرینه (پلاتهیه) محاربەسندە مغلوب و پریشان اولمشدر. بوندن سوگره آرتق ایران بر دها هجوم ایکمامشدر. مدیه محاربەلری ایرانڭ زوالی و یونانستانڭ و باخصوص آتەنڭ اقبالی نطهسیدر.

آتەنە هکه مونیهسی — مدیه محاربەلری یونانستان ایچون پک بیوک تهلکه دیمک ایدی. بو تهلکه مجرد اتەلیلرڭ همت و غیرتلیله بر طرف ایدلمش ایدی. بو همتە ایکی دخی علاوه اولدیغندن «هکه مونیه» — یعنی عموم یونانیلر هیئت متفقەسنە ریاست و قوماندە اسپارتهدن آتەنیە کچمشدر.

وقەلرڭ بری اسپارته حکمداری (پاوزانیاس)ڭ اهانتی ایدی. متنفر اولان عسکر اسپارته قوماندەسینی قبول ایتمەمشلر. دیگری ایسە سالامین محاربەسندن اعتباراً یونانیلر ایرانە قارشى تجاوز محاربەیه باشلامشدر ایدی. تجاوز دونما واسطەسیلە اجرا اولنە بیلەجک ایدی. آتەنەنک مکمل دوننماسی وار ایدی، اسپارتهنڭ یوق ایدی. ابتدا ایرانیلرڭ تجاوزندن اڭ زیادە قورقمەدە اولان آطەلار و سوگره اسپارتهدن بشقە سائر یونانیلر آتەنەنڭ برخیلکنی تصدیق ایدەرک قوماندەسی تحتنە کیرمشلردر.

بر مدت سوگره مشهور میلیتادسڭ اوغلی (کیمونڭ) عقد

ایتدیكى معاھدەنىڭ نەتىجەسى اولارق متفقار عادتا آتەنىڭ خراجكارلرى مقامندە قالمشردر.

ابتدا يونانيلر تجاوزه باشلادقلىرى وقت آطلار ايله سواخلدە بولنان حكومتلردن وسعتلرينە ونفوسلرينە كوره امداد ايستەنلەش ايدى. سوڭره كيمون هم كەي، هم عسكار ويروب مالا و بدنا متضرر اولدقلىرى يردە حكومتلر امداد ايچون صرف ايتەكده اولدقلىرى آقەيى آتەيه ويردكلىرى حالده آتە دخى آنلرڭ محافظەسنى تەهد ايدر قوللە آنلرى او يولك بر معاھدە قاندير مشدر. واقعا محاربه زمانى حساب ايچون طوتديغەز حالده متفقلر هيچ اولمازسە ضرر ايتەمەچكلر ايدى. لىكن معاھدەده محاربهدن جث اولنمىوب يالەكز فلان حكومت سەندە آتەدە شو قدر آقە ويروچكلر يوللو بئدلر يازامش اولديغندن اعانە نەقدە آتە ايچون دائىمى برويركى كەسلەمشدر.

باخصوص محاربه چوق مدت سورمىوب صلح اعادە اولديغندن آتە اعانە آقەسندن خزينەلر جمع ايتەمشدر. هم محاربهدن قزانيلان شەرت، همەدە بو ثروت اھالينڭ غرور و افتخار طمرلرينى اوياندمشدر كە بويلە بر حالده مطلقا او مەلكتە ترقى معارف و صنایع واقع اولور. فى الحقیقة مدیة محاربهلرينى تعقیب ایدن دور تاريخ عمومىك پك مشهوردر. دور مذكوره «پریقلس دورى» دیمشلردر. پریقلس دورى دیدكلرينە سبب دخى او وقت آتەنىڭ ریاست امورندە بولنان عالم، فاضل، فصیح، (پریقلس) دن طولایى در.

يونانستانڭ سوقرات، افلاطون، هر ودوت كەي اڭ مشهور حكماسى، اورپيد، سوفولس آریستوفان كەي اڭ مەشور ادباسى،

فیدیعاس، هیپوقرات کبی اڭ مشهور اهل صنعتی اودورده یاخواجه کرسینده درس ویرمکده، یاخود طلبه حلقه سنده درس آلمقه ایدیلر. او عصرده پریقلس، تمستوقلس، کیمون ایله برابر آتنده شهرت فزانانلردن بری ده (آریستید) در. آریستید غایت حمیتلی وعدالت پرور بر ذات ایدی. حتی مجرد بو خصائل جمیله سی سببیله آتندن اون سنه مدته لرد اولنمشدر (اسبابی و صورتی؟).

پلوپونس محاربه لری - اهلینک حکومت ایشنه مداخه ایتدیکی ملکتلرده هر حالده بری برینه ضد ایکی فرقه ظهور ایدر، بونلرک بری اهلینک مداخه سنی دها زیاده لشدیرمک طرفنه بولنور، دیکری دخی یا حال حاضری التزام ایدر، یاخود اهالی یه ویرلمش اولان امتیازلرک چوقلغندن بحث ایدرک آنلرک کری آلمسنی ایستر. اهالی طرفنی التزام ایدن فرقه یه «ده موقراسیه»، یاخود حریت طرفداری؛ اوبرینه دخی «آریستوقراسیه» یاخود حال حاضر طرفداری (ممتازلر) دینور.

ابتدای ظهورندن بری یونانستان هیئت متفقه سنده بو کبی منازعه لر اکسیک دکلدی. حتی بو منازعه لردن طولایی بر طاقم اهلینک ملکتلرینی ترک ایدوب بشقه یرلرده شعبه لر تأسیس ایتدکلی یوقاریده کورلمش ایدی. آنا ملکتلرنده کی منازعه لر یکی ظهور ایدن شعبه لره دخی سرایت ایده کلدیکندن شعبه لرک ظهوری اخق منازعه میداننک بیومسنه سبب اوله یور ایدی.

باخصوص مدیه محاربه لری عقیبنده بو منازعه لر قورقیلجق بررنک آلمشدر. «هکه مونیه» یعنی عموم اوزرینه قومانده اسپارته ده

ایکن آتئیه كچمش ایدی. بوندن ایکی حكومت بیننده تسكینی غیر قابل بر خصومت پیدا اولمشدر. آتئ ده موقراسیه جمهوریتی اولدیغی حالده اسپارته آریستوقراسیه ایدی. فضل اوله رق آتئنه نڭ برخیلكنی قبول ایدنلر هپ ده موقراسیه طرفدارى ایدیلر. بونڭ ایچون اسپارته آریستوقراسیه جمهوریتی اولمسه بیله مجرد آتئیه طوقمق ایچون هر یرده آریستوقراسیه بی التزام ایده جك ایدی. آتئ دخی بوکا مقابله ایدهرك هر یرده ده موقراسیه نڭ امدادینه یتشیر ایدی. بو یولده كیزلی محاربه بر مدت دوام ایتمشدر. ایکی طرف آشیری درجده بری برینه حرصله رق نهایت بیوك بر محاربه واقع اولمشدر كه نتیجه سی اوله رق یونانستان انقراض بولمشدر اشبو محاربه پلویونس محاربه سی نامیله مشهوردر.

برنجی محاربه - قورینت شهری یونانستاناڭ اڭ مشهور شهرلر ننددر. قورینت مهاجرلاری قورفو کبی بیوك حكومتلر تأسیس ایتدكلری کبی قورفو دخی بر طاقم شعبه لر پیدا ایتمشیدی. بو شعبه لردن ارنائوداق ساحلنده بولنان (اپیدامن) شعبه سی پلویونس محاربه لرینه وسیله اولمشدر.

قورینت آریستوقراسیه، قورفو دخی ده موقراسیه جمهوریتلری ایدی. اپیدامن ده ده موقراسیه یه مغلوب اولان كشی زاده لر قورینتدن امداد آلمشدر. بونڭ اوزرینه اهالی دخی قورفودن معاونت ایسته مشدر. بو یولده قورینت ایله قورفو طوتشئچه اسپارته قورینته، آتئده همان قورفویه امداد كوندر مشلردر. لیکن آتئ دوننماسی تصادفاً بر قاچ اسپارته كیمسنى باتر مش اولدیغندن محاربه علناً اعلان

اولمىشىدۇ. آز مەت ايچىندە ھې دە موقراسىيە جەھوريتلرى آتەنە طرفنە، آريستوقراسىيە حكومتلىرى اسپارتە طرفنە كچىكلرنىن عموم يونانىستان آتەنە ايچىندە قالمىشىدۇ (ق ۱۰۵۳).

آتەنەنىڭ دو نىماسى (۱) اسپارتە ايلە متفقلىرىنىڭ سواحلىنى يىغماوغارت (۲) ايتىمىشىدۇ. چونكى دونىماجە آتەنە غالب ايدى. بشقە طرفدىن اسپارتەلىلر دغى قرەدن آتەنە اوزرىنە ھجوم ايتىمىشلىرىدۇ.

آتەنە اھالىسى جەلە آتەنە قلەلەرىنىڭ (؟) آرقەسنە قاچىقلىرىنىن بوقدر غلبەلىكك بىرىدە توپلانمىسندن طولايى بيوك برو خستەلىكى ظھور ايدەرك بىكلرچە انسان تلىف اولمىشىدۇ. حتى مشهور پرىقلس بونلرڭ ايچىندە ايدى. (ق ۱۰۵۱).

والحاصل محاربە بويولدى اون سنە دوام ايتەمش و طرفىن يورلىمش ايسەدە بىر نتيجە چىقامىشىدۇ. ھەر طرفدىن صلح عقد ايچون فرىادلر ايشىلمىكە ايدى. يالگىز ايكى كشى مانع اولەيور ايدى. آنلردە برازىداس نام اسپارتە حكمدارى ايلە آتەندە پرىقلسڭ مقامنە كچەمش اولان قلەعون ايدى. لىكن ما كىدونىيە طرفندە واقع اولان بىر محاربەدە ايكىسىدە تلىف اولدقلىرىنىن ھمان محاربەدن اوڭلىكى حال حاضرى ابقا ايتەمك يعنى كرى وىرەمك شرطىلە صلح عقد اولمىشىدۇ. (ق ۱۰۴۳).

ايكنچى محاربە و آلکىبياد - بىرغى محاربەدە ايكى طرف

دغى فوق العادە يورلىمش اولدىغىدىن محاربەنىڭ تىكرار ظھورىنى كىمەسە آرزو ايتمەيور ايدى. لىكن آلکىبياد نام بىر آتەنەلى كندى حىرەنى تىسكىن ايچون زور ايلە محاربەيى ميدانە كىترمىشىدۇ.

آلكىبياد كىشى زاده وپك زىكىن و مستعد بر ذات ايدى. افكارى پرىقلس كىى حكومتى ضبط ايتمك اولوب بونك ايچون ايسه ايكى شيدك لزومى وار ايدى. برى قوه نطقيه، ديكرى شهرت عسكريه. آلكىبياد پك فصيح بر آدم ايدى. نائل مرام ايچون يالكز شهرت عسكريه اكسيك ايدى. محاربه ايچون چالشيديغناك سببى دغى بو ايدى. بودفعه آتته سيجيلىه آطه سنده بولنان سيراكوزه شهرينى ضبط ايتمكه قيام ايتمشدر. آلكىبياد قوماندسى تحتنده اوله رق سيجيلىه يه كوندريلان عسكر خيلى ايشلر كورمش ايسه ده آلكىبياداك دشمنلرى كنديسى حقنده بر طاقم اقرارلر (!) ايدهرك-اتهام ايتمشلردر.

بونى خبر آلمش اولان آلكىبياد اسپارته طرفنه قرار ايدهرك سيراكوزه ناك ضبطى مجرد اسپارته ناك عليهنده بر حركت اولديغندن بختله اسپارته يى آتته يه اعلان حرب ايتمكه؟ ايتمشدر (۱۲۳۷). بودفعه آتته ليلر مغلوب اولمشلردر. آلكىبياداك طرفدارلرى بوفلاكتك آلكىبياد حقنده ايديلان حقسزلقدن كلديكى بيان ايدهرك آنك عفوينى و قوماندان تعييننى التزام ايتمشلر. چاره سز قالمش اولان آتته ليلر دغى آلكىبيادى جلب ايتمشلردر. آلكىبياد آز مدت ايچنده آتته ناك امورينى دوزلدوب بر قاچ محاربه فزانمشدر، لىكن قورقو اوزا فلاشديغندن ينه دشمنلريناك كينلرى (۱) ميدانه كلوب تكرار آلكىبياداك دشمنلر طرفنه قاچمسنه سبب اولمشدر. بو دفعه آتته هيچ مقاومت ايدمه يوب هم قرده، هم ده دگرده مغلوب اولمشدر.

اسپارته حکمداری (لیزاندر) موزیقه ایله آتته ناک قلعه لرینی
 ییقمش. آتته حکومتی فالدیروب اداره مالکی اوتوز اعضاء
 مرکب بر مجلسه حواله ایتمش و او مجلسه اسپارته طرفدارلرندن
 اعضا تعیین ایلمشدر. آتته ناک متفقلری دغی بو کبی معامله
 دوچار اولمشلردر (ق ۱۰۲۶).

تب و او چنجی محاربه - اسپارته لیلر پلوپونس محاربه سندن
 سوکوره آتته ده یاپدقلری کبی، تب شهر ناک دغی حکومتی فالدیروب
 اداره ملکیتی کندی طرفدارلرندن مرکب بر مجلسه حواله ایتمشلر
 ایدی. بو مجلس اهالی یه پک زیاده ظلم ایتمکه اولدیغندن اهالیناک
 حمیتی غلیانه کلمش ایدی. تمام بو صر ده (۱) تب ده مشهور ایکی
 ذات ظهور ایدرک اهالیناک ریاستنه کچمشلر و اسپارته ناک محافظ
 عسکری ایله تعیین ایتدیکی مجلسی تب دن طرد ایدرک اسکى
 حکومتی اعاده ایتمشلردر. بو ذاتلر دغی (ایامنونداس) و (پلوپیدس) در.
 بر وقوعات اوزرینه اسپارته تبلیلری تأدیب ایچون اردو
 کوندر مشدر. لکن اردو هر بر مأمولک خارجنده اوله رق (لوقتره)
 موقعنده ایامنونداسک قوماندەسى تحتندە بولنان عسکره مغلوب
 اولمشدر. بو مظفریت اسپارته دلکیر (۲) اولان بتون یونانیلری
 اویاندر مشدر.

اسپارته تب دن انتقام آلمقه مقتدر اوله مئقن بشقه ایامنونداسک
 اردو ایله پلوپونس اوزرینه تجاوزینه اولسون مانع اوله مامشدر.
 ایامنونداس دغی نفس پلوپونس قطعه سنک خیلی مظفریتلر قزانمشدر.

لكن اڭ سوڭره كى (ماتينهيه) محاربه سنده مظفر اولمش ايسه ده
 كنديسى دخى ميدان عربده قورمان كى وفات ايتمشدر.
 اياموننداس ايله پلوپيدسڭ وفاتلر ندىن سوڭره مقاملرينى
 طوته جق بر آدم ظهور ايتديكندىن تب اسكى مرتبه يه اينمشدر.
 لكن اسپارته نڭ دخى بر شيه تشبث ايده چك حالى يوق ايدى.
 والحاصل يونانستان انقراض بولوب كندىنى اداره ايتمكدىن عاجز
 قالمش ايدى. بو حالده خارجدن برينڭ كلوب اداره يى اله آلمسى
 طبيعيدر. بو كلان ماكدونيه حكمدارى فيليب ايدى.

يدنچى باب

ماكيدونيه

ماكيدونيه، فيليب، ده موستن، بيوك اسكندر.

ماكيدونيه— ماکيدونيه قطعە سینگ اراضيسى مثبت وسواحلى
 تجارت اچون مساعدايسه ده ماکدونيه ليلر جهالت وداخلى منازعه لردن
 طولايى ترقى ايدمه مشلر در.

يونانستانده غى قاريشقلىڭ نتيجه سى اوله رق بر طاقم يونانيلىر
 اوتده بریده شعبه لر تأسيس ايتدكلرى وقت بر قسمة دخى ماکيدونيه
 سواحلىنده بر قاچ اسكله وصوڭره آتته ليلر عادتتا بر ولايت ضبط واعمار
 ايلمشلر ايدى. بونلر ماکيدونيه نڭ استقلالنه تجاوز ديمك ايدى.

لكن ما كيدونيه دخى آجق بو سايه ده جهالت اويقوسندن اويانوب
بيوك بر دولت اولمش و جهانگير لكه قيام ايده بيلمشدر.

ما كيدونيه ده اوتورمقده اولان طائفه لر كنديلر ينگ يونانى يعنى
هلنوس اولدقلىرىنى ادعا ايدرلر و مذهب ولسان و عادات مليه جه
يونانيلره بگزرلر ايديسه ده يونانيلر آنلرى كندى اچلر ينه قبول
ايمه يوب «بار بار» لر صره سنده صايارلر ايدى.

فيليب - ما كيدونيه قطعسى، حكمدارى بولنان ايكنچى فيليب
دورنده اويانمشدر. او چنچى پلوپونس محار بهسى اثناسنده ايامنونداس
اسپارته اوزرينه حركت ايده عكى اثناده ما كيدونيه ننگ راعت اوتوره چغنى
تأمين ايجون رهن ايسته مش اولديغندن ما كيدونيه حكمدارى بر
طاقم خاندن اولادىنى تب شهرينه كوندرمش ايدى.

برادرى فيليب دخى بونلر ك اچنده ايدى. فيليب حكمدار
اوغلى اولديغى ايجون ايامنونداسك خانه سنده اوتورمش و بو سايه ده
برخيلي مدت ايامنونداسه رفاقت (۱) ايمه مشدر. بو ايسه فيلبى ائك
گوزل مكتبدن زياده تربيه ايمه مشدر.

ما كيدونيه ده عودت ايمش اولان فيلبىك بر نچى افكارى
ما كيدونيه ده معارف و صنايع داخل ايدهر ك آنى يونانستان كبنى اعمار
ايمك ايدى. بو صره ده برادرى وفات ايدوب حكومت صبى بولنان
برادر زاده سينه انتقال ايمش و فيليب وصى تعيين اولنمشدر.

وصايت زماننده فيليب ما كيدونيه ده كوزل اداره ايدهر ك عصرلردن
برى ما كيدونيه ده باش قالديرتميان داخل اويغونسزلقلرى (۲) بر

(۱) ايداشلك. (۲) ضررلى حركتارى.

طرف ایتمشدر— یعنی حکومتہ اطاعت ایتہ مکدہ بولنان درہ بکریزک
 جہلسنی بر طاقم حیلہ لرایلہ قالدیرمشدر. فضلہ اولہرق فیلیب مالک
 اجنبیہ یہ هجوم ایدہرک حدودی توسیع (۱) ایتمشدر. بونک ایچون
 اہالی دخی کندیسنی اصالتہ حکمدار اع—لان ایلہمشدر. (ق ۹۸۰).
 فیلیب اوچ دورت سنہ ظرفندہ عسکرینی تنظیم ایدہرک
 ماکیدونیہ بیوککندہ قطعہ لرضبط ایتمش، حتی یونانیلر لندن
 سلانیک سواحلنک بولنان شعبہ لری آلمشدر. بونکلہ برابر فیلیب متصل
 عسکرینی آرتدیرمقدن واز کچمہمشدر.

فیلیب یونانستان ایلہ ایرانک ہمان صاحبسز قالدقلرینی کورہرک
 آنلری فتح ایتمک خیالینہ دوشمش ایدی،

بر طاقم یونان حمیتکارلری فیلیبک بو افکارینی آکلایہرق تلاش
 ایتمشلر، (۲) لکن قورناز (۳) فیلیب طوتدیغی جاسوسلر واسطہ سبلہ
 بولرک سوزلرینی تأثیرسز بر اقمشدر. فیلیبک تشبثانہ واقف اولوب
 علیہندہ سویلدیکی نطقلر ایلہ شہرت صاحبی اولانلر ایچندہ اک مشہور
 اولان آتہلی (دہموستن) در.

فیلیب ودہ موستن— دہموستنک کوچوک یاشندن بری
 شہرت صاحبی اولمق ایچون حرصی وار ایدی. آتہدہ اک زیادہ
 «اوراتور» لری— یعنی گوزل نطق سویلیانلر چابق ایلری کیتدکارندن
 دہموستن دخی فصاحت و بلاغت فننک تحصیللہ اوغراشمشدر. ابتدالری
 موفق اولہ مامش. ایسہدہ (سبب؟) سوگرہ دنیاہدہ ظہور ایدن مشہور
 خطیبلرک بری کسلہمشدر.

(۱) کیکایتو، (۲) قاوشامشلر، (۳) حیلہ کار.

دهموستن فيليبك عليهنده چوق نطقار سويله مش وفيليبك يقينده يونانستاني ضبط ايده چكنى خبر ويرمش ايسه ده كيمسه سوزينه قولاق ويرمه مشدر. حتى فيليب نصل يونانستانه تجاوز ايده چكنى دوشونوب طورر ايكن يونانيلار كنديله كلرنندن آنى مداخله يه دعوت ايتمشلر در. فوكيده اهاليسى آپولون(؟) معدينك اراضيسنى ذرع ايتمش اولدقلرنندن سائر يونانيلار بونى كفر(؟) بيله رك اوزارينه قيام ايتمشلر ايدى. لکن غلبه ايدمدكلرنندن فيليبك امداديني قبول ايتمشلر در. فيليب ايسه اردوسيله يونانستانه كلديكى وقت طوغرو فوكيده اوزارينه كيمته يوب يونانستانك قپوسى ديمك اولان (توموپيل) بوغازيني ضبط ايله همان استحكاملر ياپدرمشدر.

بونك اوزارينه يونانيلار دهموستنك حقلى اولديغنى اكلايه رق متفقاً فيليبه قارشى چقمشلر در. لکن (خرونه) نام محله واقع اولان محاربه ده يونانيلار پريشان اولمشلر در (ق ۹۶۰)

فيليب يونان جمهوريتلرينك داخل ايشلرينى اولديغى كى براقمش ايسه ده حقيقت حالده جمله سنى كنديسنه بند(۱) ايتمشدر. سوزده فيليبك يونانستانك كوزى اولميو ب ايرانى ضبط ايتمك ايسته يور ايدى ويونانيلارى ايرانه برابر كيمتهك ايچون دعوت ايديه يور ايدى. بوندن سوكره يونانستان بردها باش قالد يروب مستقلا ياشامامشدر.

بيوك اسكندر - فيليب ايران سفريني اجرا ايتمز دن اول

مقتولا وفات ايدرك حكومتى اوغلى اسكندر ه براقمشدر (ق ۹۵۸)
اسكندر ك طوغديغى كيچه آناطولى ساحلنده (افس) يعنى

(ایاصولوغ) شهرنده بولنوب کوزلکی و صنعتی جهتیله دنیاده
 (غرائبات) دن صایلمقده اولان دیانه معبدی بر جانی طرفندن
 یاقلمش ایدی(؟). بوايسه اسکندرک بيوک آدم اوله جغنه
 حکم اولنوب کوچوکلکنندن بری تربيه سنه دقت اولنمش ایدی.
 اسکندر دخی پک مستعد اولوب هر خصوصه افراننی کچر ایدی.
 فیلیبک وفاتی اؤناسنده اسکندر یکر می یاشنده ایدی. یکی
 تحت اطاعته آنان یونانیلر ایله سائر اقوام بونی فرصت صایه رق
 ما کدونیه علیهنه حرکت ایتمشلر ایسه ده هر بر مامولک خار چنک اوله رق
 غایت سرعتلی ط- اورانوب جهله سنی تحت اطاعته آلمشدر. یونانیلر
 قور قولرندن اسکندرک پدریله اولان معاهده یی تجدید ایتمشلر.
 یالنگز تب شهری زیاده عناد ایتدیکی ایچون اسکندر طرفندن تحریب
 اولنوب اهالیسی صاتلمشدر.

بوندن صکره اسکندر همان پدرینک افکارینی میدانه کتیر مکه.
 یعنی ایران دولتنی فتح ایتمه قیام ایتمشدر.

اسکندر قرق الی بیک کشیلک بر اردو ایله آناتولییه تجاوز
 ایدرک ابتدا (غرانیک) نهری کنارنده، صوگره اسکندرون کورفزینک
 باشنده بولنان ایسوس موقعنده ایکی بیوک غلبه چالمشدر. ایسوس
 محاربه سنده ایران شاهى اوچنچی دارا تکمیل سرای خلقله برابر اردوده
 حاضر ایدی. دارا مغلوب اولوب فرار ایتدیکی وقت والد هسنی، حرمنی
 خزینه سنی اسکندر النده بر اقمشدر.

اسکندر ایسوس محاربه سندن صوگره همان دارانک آرقه سندن
 کیتمه یوب سوریه ییم طوغرو کیتمش و او ساحلده بولنان فنیکه شهر-
 لرینی فتح ایتمشدر. صور (یاخود تیر) شهری زیاده مقاومت اینرک

اسکندر آیلرجه وقت ضایع ایتدیردیکی ایچون بیر ایله برابر ایدیلوب
اهالیسی طاغیدلمشدر.

سوریه دن مصره کیدلمش مصریلر همان اسکندر تابع اولمشلر،
چونکه ایرانک بیوندیریغندن صیقامده ایدیلر. اسکندر مصرده
اسکندریه شهرینی تأسیس و بنا ایلمشدر. اسکندر مذکور
شهری شرق و غرب تجارتی ایچون مرکز اولمق اوزره تأسیس
ایتمشدر. تجارت مرکزی بولنان (صور) ک تخریبی دخی بوندندر.
بیر سنه مصرده اقامت ایتدکن سوکره اسکندر تکرار ایران اوزرینه
حرکت ایتمشدر. کوردستان قطعه سنده کائن (آربالا) شهری جوارنک
دارا بردها پریشان اولدیغندن ایران دولتی بسبتون اسکندرک الله قالمشدر.
اسکندر ایران ایله دخی قناعت ایتمه یوب وسطی آسیه، ترکستان
چینی، هندستان غربی قطه لرینی فتح ویغما ایتمشدر. اسکندر ده
ایلری کیده جک ایدی. لکن محاربهدن هوادن صیقامش اولان
عسکر عصیان ایدرک اسکندری عودته مجبور ایتمشدر.

اسکندر باهل شهرینی تشکیل ایلدیکی دوات ایچون پای تخت
اتخاذ ایتمش و عموم هالکک حسن اداره سنی تأمین ایچون نظاملر
وضع ایتمکله مشغول اولمشدر. لکن عشرت و صفا سنک چوقلغندن
طولابی خسته لنوب اوتوز اوچ یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.
اسکندر وفات ایتدکن صکره تشکیل ایتدیکی دوات قوماندانلر
بینده تقسیم اولمش و خیلی داخلی محاربهدن سوکره مصرده
پتولومه (بطلمیوس) سلاله سی، سوریه و عراقینده سلفکوس سلاله سی
یرلشدکن بشقه اوتده بریده (۱) دخی بش اون حکومت مستقله

ظهور ایتمشدر. ما کیدونیه دخی مستقل بر حکومت اولمش ایسهده چوق وقت کچمهدن یونانستان ایله برابر ایتالیاده ظهور ایسن رومه دولتی طرفندن فتح اولنمشدر (ق ۷۶۴).

ایکنجی فصل

رومه تاریخی

برنجی باب

رومه جمهوریتی

حوال قدیمه، رومەنکڭ ظهوری، رومەجههوریتی، یکنی حکومت،
غاللرکڭ هجومی، ایتالیا نڭ فتخی، پیروس محاربه لری،
پون محاربه لری، آنیبال. هامیلقار بارقه، شرق فتوحاتی.

ایتالیه نڭ احوال قدیمه سی - ایتالیا قطعہ سی اوروپا نڭ

جنوب طرفنک کائن بیوک بر یارم آطه در. اراضیسی منبت وهواسی
پک لطیف اولدیغندن اوروپا نڭ اڭ گوزل جهتی صایلییر. اوچ
جهتی صو اولوب دردیخی یعنی اوروپا قطعہ سنه بیتشیک (۱) اولان
شمالی جهتی دخی آلپه طاغلری ایله سد اولدیغندن خارجدن تجاوز
ایده چک دشمندن محافظه سی قولایدیر. دیگر طرفدن سیجیلیه آطه سی
واسطه سیله آفریقہ یه، ساردینیه و قورسیقه آطه لری واسطه سیله
فرانسه یه و اسپانیایه، اوترانت بوغازی و قورفو آطه سی واسطه سیله

روم اېلى يە يافلاشمىش اولدىغىدىن كرك تجارت، كرك حرب فكر بىلە
خارجە طوغرى تچاوز اېچون پك اويغوندر (۱).

تارىخ ايتاليەدن جىت ايتىمگە باشلادىغى وقت ايتاليە كوچوك
كوچوك حكومتلك نىدە بولنەيور. بونلرك اېچنك اڭ مشهور اولان شونلردر:
برنچى-شمالى ايتاليەدە «غاليە» قطعەسى. غاليەدە اوتوران
«غاللر» ايتاليە اھالىسى اولمىوب اصل بيوك غاليەدن كلمشلر ايدى.
بيوك غاليە ايسە شمىدىكى فرانسە قطعەسى ايدى. بونك اېچون
رومەللىر ايتاليەدە گى غاليەيە «غاليە چيز الپينە» يعنى آلپە طاغلر ينىڭ
برى طرفندە بولنان جەمئىتلرى قورقو اېچندە بر اقبىرلردى.

ايكنچى-غاليەنك غرب طرفنك وجنوبز كورفنى ساحلنك ليكور يە،
اوچنچى-اترورىە.

دورتنچى-لاچيئوم.

وسطك بولنان اترورىە ولاچيئوم قطعەلرى ايتاليەنك اڭ معبور
واڭ منتظم قطعەلرى ايدى. اترورىەدە (ويەس)، لاچيئومدە دخى
(آلبە لونغە) شەرلرى مشهوردر.

بشنجى-آپنين طاغلر ينىڭ اڭ يوكسك يىرلرندە بولنان سامنيئوم
قطعەسى. سامنيار دخى طاغلى اولدقلىرى اېچون پك جسور
ومتين ايدىلر.

آلتنجى-لاچيئومك جنوبندە قامپانيە.

اشبو آلتى حكومت هيچ بر وقت برى بىرلە خوش كچنمزلر
ايدى. بونك اېچون داخلى محاربەلر اكسك اولماز ايدى.

ايتاليەنك جنوب ساحلندە پك چوق يونان شعبەلرى وار ايدى.

يونانيلىر ساحل ايله دخى قناعت ايتمىيوب مەملىكت ايچىندە دخى كىروب بايلىملىرىدۇر. حتى اوراللىرى «بيوك يونانستان» نامىلە شەرت بولمىشدر.

رومەنڭ ظەورى-لاچىئوم قطعەسى داخلىدە بىر چوق

آرقەداشلىرى ايله برابر زور بالق وخرسزلق ايدەرك وقت كىچىرمىكە اولان ايكى قىرنداش اطرافدە دەشت وپرمىشلىرى ايدى. بىر خىلى زمان بويولدى وقت كىچىردىكىن سوڭرە صنعتلىرىدىن اوصانوب (۱) طاغىڭ باشىدە بىر شەھىر بنا ايتمىشلىرى وكندىلىرىدىن نفرت ايدەرك اختلاطدىن قاچمىقىدە اولان جمعيتلىرى ايله بارىشقى (۲) ايسىتەمىشلىرى. بوايىكى قىرنداش لاچىئوم قطعەسى داخلىدە بولغان آلبەلونىغە حكمدارىنىڭ طورونلىرى بولغان (رومولوس) ايله (رەموس) در. تاسىس ايتىدىكلىرى شەھىر دخى (رومە) شەھىرىدۇر.

شەھىر تاسىس اولدىقدىن سوڭرە ايكى قىرنداش شەھىرە وپرىلەجىك اسم ايچون غوغا ايتمىشلىرى ورومولوس برادىرىنى اولدىروب شەھىرە كىندى اسمى وپرمىشدر (ق ۱۳۷۶).

رومولوسىڭ و آرقەداشلىرىنىڭ خىرسزلىقى بر اقوب مشروع صنعتلەرە باشلاملىرى جمعيتدە غائب ايتىش اولدىقلىرى حىثيت و اعتبارى يىكىدىن قىزانىق ايچون ايدى. حال بوكة بوندىن سوڭرە دخى آرادقلىرى اعتبارى بولمىيوب جمعيت كىندىلىرىدىن يوز چوپىرمىكە-يعنى قىز آلوب وپرمىكە وھىچ بىر مناسىبتەك بولنماغىدە دوام ايدىجە بولنلىرىڭ جمعيتلىرى غلبانە كالمىشدر. ذاتاً تاسىس ايتىدىكلىرى شەھىر بيوك اولدىغىدىن انى طولدىرىمىق ايچون بىر طاقم امتىيازات وعد ايدەرك اوتەدىن بىرىدىن اهل صنعت

(۱) طويىب، (۲) كىلىشكىك،

آدملر جلب ایتمك ایسته مشلر ایدی. لکن هیچ طرفدن کندیلری کبی بر طاقم یرسز یورتسز سر سریلردن باشقه تنزل ایدوب کیمسه کلمدیکندن رومه لیلر اطرافده بولنان قوملره کوجنوب (۱) انتقام آلمق فکرینه دوشمشلر در.

رومواوسك آرقه داشلری سابعین قومنك قیزلرینی قاجیروب جبراً تزوج ایتمشلر ایدی. بونك اوزرینه واقع اولان محاربهده رومه لیلر سابعینلره غلبه ایدرهك انلری رومهیه کیتروب اوتورتمشلر در. بوندن سوکوره رومه لیلر جوار اهالیسی ایله محاربه ایتدیکی وقت غلبه ایدرلرسه همان اوتوردقلری محلی بیقوب اهالیسنی رومهیه نقل ایدرلر ایدی. بونك ایچون رومه آز زمان ایچنك ایتالیدنك ابك بیوک شهری اولمشدر. آلبه لونغه کبی قدیم و بیوک شهرلر رومه نك پارلاقلغنه حسد ایدرهك آنی محو ایتمك ایچون فرصت آرارلر ایدی. بر دفعه محاربهیه طوبتشمش اولان آلبه لونغه جهوریتی رومه عسکرینك انتظامندن (؟) طولایی باشه چیقمه مایه جغنی آکلاینچه اقر بالقدن جث ایدرك (؟) ایکی طرفدن اوچر کشی چیقاروب هانکیهسی غلبه ایدرسه او طرفی غالب بیلمك اوزره متارکه عقد ایدامسنی تکلیف ایتمشدر. رومه لیلر دخی قبول ایتدکلرندن رومه طرفندن (هورا چیئوس) نام اوچ قرنداش میدانه چیقمشلر در. ایلك هچومده هورا چیئوسلرک ایکیسی دوشمش ایسه ده کری فالان کوچك هورا چیئوس دشمنلرینك اوچنی ده اولدیرمشدر. بونك اوزرینه آلبه لونغه دخی تخریب اولنوب اهالیسی رومهیه نقل ایدلمشدر.

(۱) آچولانوب.

جمہوریتنگ ظہوری - او وقتلری رومہ اہالی طرفندن

انتخاب اولنان بر رئیسک تحت ادارسندہ بر حکومت ایدی. رومولوس وفات ایتدکن سوگرہ رومہ لیلر (نوما) نامنک برینی انتخاب ایتدکلری کبی، هر وقت دخی رئیس وفات ایدنجہ دیکرینی تعین ایدرلر ایدی. لکن وقت کچدکچہ انتخاب اولنان اوشبو حکمدارلر ایله رومہ ننگ اہالیء قدیمہ سی بینندہ عداوت باش کوسترمہ گہ باشلامشدر.

رومہ کیتدکچہ بیومکدہ و متصل مغلوب ایتدیکی قوملری رومہ یہ کیترمکدہ ایدی. بوننگ نتیجہ سی اولہرق رومہ دہ ایکی طاقم اہالی ظہور ایتمشدر: بری رومولوسک آرقہ داشلری - یعنی کشی زادہلر (یاخود پاتریچیلر)، دیکری دخی اسپر کبی رومہ یہ زور (۱) ایله جلب ایدیلانلر (یاخود پلبسلر). کشی زادہلر هر امتیازی کندیلرینہ حصر ایتمک و حکومتننگ حرکتلرینہ قاریشمق ایسترلر ایدی. حکمدارلر ایسہ کشی زادہلرک مداخلہ لرنیدن صیقیلہرق امتیازسز اہالی ننگ - یعنی پلبسلرک معاونتیلہ کبارلری ازمگہ چالیشیرلر ایدی. بوندن طولایی کبارلر چوقندن بری حکومتک نفوذینسی قیرمق (۲) ایچون فرصت بکلہ بورلر ایدی. بویله بر فرصت رومہ ننگ یدنجی حکمداری بولنان ایکنچی یاخود «مغرور» تارکین زمانندہ واقع اولمشدر.

تارکینک اوغلی کبارلردن (قولاتین) نامندہ بریننگ قاریسنہ حقارت ایتمش اولدیغندن قادین کدرندن کندینسی تلف ایتمشدر. رومہ اہالیسی بوننگ اوزرینہ غلیانہ کلوب عصیان چیقارمش. او وقت تارکین (آردہ) شہرینک محاصرمسیلہ مشغول اولدیغندن رومہ دہ

دگلدی. رومهده گی قاریشقلغی (۱) خبر آلتجه تارکین عجله رومهده قوشمشدر (۲). لکن رومهده عصیان چیقاران (بروتوس) باشقه یولدن آرده اوکنده بولنان عسکره کیدوب عسکری دخی قاندرمشدی. تارکین هم عسکر، همده اهالی طرفندن رد اولنمشدر. بو وجهله رومهده دخی حکومت شخصیه فالقوب حکومت جمهوریه تأسیس اولنمشدر (ق ۱۰۳۲).

یگی حکومت—یگی تشکیل ایدیلان حکومتک حکمدار برنک ایکی نفر جمهوررئیسسی یاخود (قونسوس) وار ایدی. بونلر اهالی طرفندن برر سنه مدتله انتخاب اولنورلر ایدی. لکن قونسوسلر مستقله هیچ بر ایش کورمیوب ائق سناتو مجلسینک موافقتله حرکت ایدرلر ایدی. حرب، صلح، مأمور تعیینی، معاش تخصیصی والحاصل هر نوع دولت اموری سناتو مجلسی قراریک کوریلور ایدی.

بعض وقتلرده سناتو مجلسی قونسوسلره دخی قوماندک اینک بیلهچک فوق العاده بر مأمور تعیین ایدر ایدی. بو مأمورلر (دیقتاتور) نامیله معروفدر. لکن دیقتاتورلق بر نوع اداره عرفیه (؟) مقامنده اولوب دیقتاتورلر ائق دولتک بر تهلکهیه اوغرا دیغی وقتده سناتونک طلبی اوزرینه قونسوسلر طرفندن آلتی آی مدتله نصب اولنورلر ایدی. سناتو مجلسی هب کشی زاده لردن مرکب اولدیغندن حکمدارلر قالدقدن سوکوره اهالی ظلم آلتنده قالمشدر. خصوصیه اهالی اراضی به مالک اولمایوب هب کبارلرک جفتلکیرینی ایجاره آلر ق جزئی کار ایله کچندکیرندن پک فقیر حال ایچنده ایدیلر. ذاتاً منتظم قانونلر

اولمادىغىدىن كېمىسەنىڭ كۈنە (۱) بېلچەك يېرى يوق ايدى. چىتلىكلارنىڭ (۲) ايجار بىللەرى پەك آغىر اولدىغىدىن چوق و قتلار دە چىتچىلەر آنى تاماماً و بىر مەكىن عاجز قالغىلار ايدى. بو يول دە بورچە كىرەش اولان بىچارەلەر اراضى صاحىبى طرفىدىن چولوق چوقۇلار بىلە بىر بىر اسىر ايدىلور ايدى. و بو و جەلە اھالى خرىتلارنى غائىب ايدوب اسىر اولمىق دە ايدى. اڭ سوڭرە ياسە كلەش اولان پىلسىلەر رومىي تىرك ايدوب بىچىل مقدس " دىلان بىر طاغە چىكلەشلىر و بىكى بىر شەر تاسىس ايدوب بىلىكلەرى كىبى يشايە چىقلارنى بىيان ايتىشلىر دە.

رومە اھالىسىز قالغىدىن حكومت تىلاش ايتەش و خىلى اوغراشدىن سوڭرە اھالى يە بىر طاقم امتىازلەر و بىر مگە موافقت ايتىشلىر. امتىازلارنىڭ بىر قىسمىنى آلمىش اولان اھالى دەا زىادە غىر تە كلوب كرى قالانى دە آلمىشلىر و كىبارلەر ايلە مساوى اولمىشلىر دە (ق ۹۸۸).

غاللىرىڭ ھىجومى - رومە بوغچە ھىمتلە اطرافنىڭ گى حكومتلىرى

قورقودوب نفوذ و سوز صاحىبى بىر دولت اولمىش و استىقبالىنى تامين ايتىش ايكىن او مولماز (۳) بىر طرفىدىن بىوك تەلەكە يە اوغرامىشلىر - يعنى شىمالى ايتالىيە دە بولنان غال اقوام و خىشەسى رومە اوزرىنە ھىجوم ايلەرك رومە عىسكىرىنى پىرىشان ايتدىكىدىن سوڭرە رومە شىرىنى يىغما و اھراق ايتىشلىر دە (۱۰۲۴). يالغىز رومەنىڭ اىچ قىلغەسى بولنان (قاپىتولىيە) قورتلمىش ايدى، اورا يە دە حكومت ايلە كرى قالان اھالى قىپانمىشلىر.

غاللىرىڭ پەك چوق اوغراشدىقلىرى خال دە قاپىتولىيى آلەمامىشلىر.

(۱) طايامق، (۲) بىرلەر، (۳) امىد ايدىلماز.

بر کيجه غاللر خفيآ قاپيتولييه كيرمش ايكن (ديانه) معبدينك قازارى اويانوب كورلتى چيقاردقلىردن رومه دخى بو قازار سايه سنك قورتلمشدر. مشهور قوماندانلردن قاميل ملكتلىرينه طوغرى دونمش اولان غاللرى تعقيب ايدىرك پك چوقلىرىنى قيرمشدر.

ذاتاً قاميل طيشاريده طاغلمش اولان عسكرى طوپلايىوب رومه يى قورتارمق اچون بر اردو تشكيل ايتمش ايدى. رومه ليلر دولتلك نظامنه پك زياده رعايت ايدرلر ايدى. بو دفعه قاميل دخى عسكەر طرفندن قوماندان انتخاب اولنديغى حالده رسما سناتو مجلسى طرفندن تعيين اولنديغى اچون سناتونك تصديقى اولمقچه قومانده ايدى ميه جكنى بيان ايتمشدر.

سناتو مجلسى ايسه او وقت رومه ده محاصره آلتنده ايدى. بونك اوزرينه قومينيئوس نامنك بر دليقانىلى (۱) «يا اولوم، ياخود لازم كلان تصديقنامه يى كيتيريرم» ديهرك طوغرو كيتمش و كرك كيدر ايكن، كرك كلير ايكن بيوك تهلكه ايله دشمنلرك آرسندن كچمش و تصديقنامه يى كيتيرمشدر.

بو صره ده قاپيتولييه ده قپانمش اولان حكومت قاميلدن بر شى اومايه رق (۲) غاللرك رئيسى بولنان وحشى (برهن) ايله مذاكره يه كيرشمش ايدى. برهن كنديسنه ايسته ديكى قدر آچه ويرلديكى حالده رومه يى براقه جغنى سويله مش ايدى.

لكن رومه ليلر آچه يى ويرنجه برهن ده ا زياده ايستمديكندن طولايى پشيمان اولوب كهوش طارتيلور ايكن همان غايت آغير اولان قيليجنى ترازينك كوزينه آتوب «واى مغلوب اولانلرك حالته!»

دیه باغرمشدر. گویا بو آنده خارجدن قامیلی یتشوب «رومالیلر
صلحی آچه ایله آلمیوب قیلیج ایله آیلرلر» دیهرک محاربهیه
طوتشمش و غلبه ایتمشدر.

ایتالیه‌نک فتحی - رومه‌دن اورکمش اولان حکومتلر
غاللرک هجومی غائله‌سی کبی بیوک بر غائله‌دن طولایی رومه‌نک
صارصلدیغندن استفاده ایتمک فکرینه دوشمشلر و همان اوزرینه
هجوم ایلمشلردر.

رومه‌نک دشمنلری ایچنده اک بیوگی اتروریه‌ده بولنان
(وهیهس) شهری ایدی. وهیهس ایتالیه‌نک اک پارلاق و اک جسیم
شهری اولدیغی حالده شمدی رومه انی کولکده براقمش ایدی.
وهیهس دخی بر فرصت بولوب رومه‌یی محو ایتمک اوزره محاربهیه
قیام ایتمشدر. لکن وهیهس عسکری مقلوب اولمشدر. رومه‌لیلر
اون سنه محاصره‌دن صوگره مشهور. قامیل سایه‌سند و وهیهس شهرینی ده
فتح ایتمشلردر (۱۰۱۸).

رومه‌لیلر اتروریه‌دن صوگره قامپانیه، صوگره سامیئوم، اک زیاده
رومه سامینلر ایله اوغراشمشدر. محاربه اوچ دفعه واقع اولوب
اوچنچیسینده همان ایتالیه‌ده بولنان بتون اقوام رومه‌نک علیهنده
اتفاق ایتمشلر ایدی. لکن رومه‌لیلرک متانتلری (۱) وحمیتلری
هر شیئه غلبه ایتمشدر.

بو محاربه‌لر اثناسنده بر چوق رومه‌لی حمیت وفداکارلق ایله
شهرت بولمشلردر.

دەچپئومر فامليلياسنە منسوب اوچ ذات قوماندان اولدقلرى
 حالده عسكرى قورتارمق ايچون كنديلر ينى فدا ايتمشلر، مانليئوم
 كندى اوغلنى قتل ايتمش (ايلك جمهور رئيسى انتخاب. اولنان
 بورتس دخى حكومته فارشى حركت ايتدكلرى ايچون كندى اوغلر ينى
 اعدام ايتمشيدى)

اتروريە حكمدارى (پورسنا) نڭ هجومي ائناسنده (هور اجيئوس
 قوقلس) نام بر رومه دليقانلسى يالكز اولهرق كو پريده دشمن
 اردوسنه مقاومت ايدەرك رومه ي قورتارمشدر، ينه او محاربه ده
 (موچيئوس اسجه وولا) نام ديگر بردلى قانلى كندىنى فدا ايدەرك؟
 دشمنى قاچر مشدر. (فامئوس وپايرئوس وقهسى؟)

رومەليلر زىكينلک ايله افتخار ايتميوب هر برى هميتجه وغيرت
 مليه جه برى برندن يوكسك (۱) ازلمق ايستلر ايدى. بونڭ ايچون
 رومەليلر ايچنده پك مشهور اولدقلرى حالده پك فقير اولانلر
 چوقدر. جملە دن برى رومه ي بر ايكى دفعه بيوك فلاكتدن قورتارمش
 اولان (چينچيناتوس) كندى ايله چيفت (۲) سورەرك اكەك قزانير ايدى.

پيروس محاربه لرى - ايتاليه ايچنده بولنان مستقل جمهور -
 ريتلر برر برر رومه يه تابع اولمغه مجبور اولمشلر ايدى. شمدى
 صره ايتاليه ده يرلشمش اولان يونانيلره كلمش ايدى. يونان شعبه لرى
 ايچنده الك مشهور اولان (تارەنت) كنديسنڭ رومه ايله باشه چقاچقى
 دعواسيله رومه يه اعلان حرب ايتمش ايدى. لىكن مغلوب اولنجه پير
 (يعنى يانيه) حكمدارى بيروسى) دعوت ايتمكه مجبورى اولمشدر.

اشبو پیروس اسکندر کبی جهانگیر اولمق آرزوسنده بولندیغی ایچون همان دعوتی قبول ایله ایتالیهیه کلمشدر. لکن پیروس ابتدا غلبه ایتدیکی حالک اک سوگره (بنه و نتو) محاربه سنک مغلوب و پریشان اوله رق مملکتنه عودت ایتمشدر.

پیروس ایلك محاربه (هراقله نه) نام موقعده (۱) وقوع بولمش ایدی. بو محاربه ده رومه لیلر مغلوب اولدقلری حالده دشمن عسکر-یناڭ نصفنی قیرمشلر ایدی. پیروس دخی «بویله بر غلبه ده چاله چق (۲) اولورسه م یالکز باشمه مملکتنه عودت ایتمش اوله چغم» دیمشدر. بوناڭ اوزرینه پیروس رومه ایله صلح ایتمک ایسته مش ایسه ده رومه لیلر «اجنبی عسکری بزم طوپرافده بولندچه صلح ایتمک عادتمز دکلدن. پیروس چکیلوب مملکتنه کیتسون بزده او وقت ایجابنه باقارز» دیمشدر.

برندن سوگره کی محاربه ده رومه لیلرینه مغلوب اولدقلری حالک هیچ فتور کتیرمه شلر، پیروس ایسه ده از یاده تلاش ایتمشدر. اوچنچی محاربه ده پیروس پریشان (۳) اولوب مملکتنه قدر قاچمشدر. غربیدرکه دنیایه مالک اولمق خیالنده بولنان پیروس بر قوجه قاریناڭ آتدیغی کیرمه مید (۴) پارچه سندن وفات ایتمشدر. یالکز قالمش اولان تاره نت دخی رومه لیلره قپولرینی آچمه مجبور اولمشدر (۸۹۴).

پون محاربه لری - ایتالیه یی ضبط ایتمش اولان رومه جمهوریتی ایتالیه یه مناسبت کلیه سی اولان سیچیلیه آطه سنی دخی ضبط

(۱) اورنده، (۲) ایده چک، (۳) تار مار، (۴) ایو توبه سی یابلا ترغان چیرب.

ایتمک ایستهمش، بو ایسه اوتهدن بری سیجیلیه یه کوز دیکمیش اولان قارطاجه جمهوریتی ایله طوتشمسینه سبب اولمشدر. بو محاربه «پون محاربه لاری» نامیله یوز اون سکز سنه دوام ایتمشدر (۷۶۸-۸۸۶). شمدیکی تونسک یرنده بولنان قارطاجه جمهوریتی تجارت سایه سنه قوت بولامش بر حکومت اولدیغندن تجارتنی بیوتمک ایچون دائما اوغراشوب طورر ایدی برده کیمسه ننگ کندیسینه رقابته قالمشامسنی ایستر و فالقشان اولورسه همان آنی محو ایتمکه قیام ایلر ایدی. سیجیلیه آطه سی آق دکزنگ اورته سنده و قارطاجه ننگ فارسینده اولدقدن بشقه انگ بیوک و محصولدار آطه لرنگ بری بولندیغندن قارطاجه چوقدن بری بونی استیلا ایتمک فکر نده ایدی. لکن شرق طرفنده یرلشمش اولان یونانیلرک عموم یونانستاننگ حمایه سی التنده بولندقلری مناسبتیله قارطاجه شمدی یه قدر ایستدیکی کبی موفق اوله مامش ایدی.

یونانستان پلوپونس محابهلرندن صوکره ضعیف فالنجه قارطاجه لیلرینه امیده دوشهرک تکرار سیجیلیه یی تماماً اله آلمغه قیام ایتمشدر ایدی. لکن بو دفعه رومه لیلر ایشه مداخله ایتمشدر. بو وجهله باشلانمش اولان ایلك محاربه یکر می اوچ سنه دوام ایتمش و ایکی طرفدن بیوک همتلر کوستولدیکی حالده قطعی نتیجه حاصل اولمامشدر. بونکله برابر محاربه صورتارومه ننگ غلبه سیله بتمشدر. محاربه ننگ ایتداسنده رومه سیجیلیه آطه سنده غلبه ایتمکده اولدیغی حالده دکزده دونماسی اولدیغندن بتون ایتالیه ساحلرینی قارطاجه کمیلرینه غارت ایتدیرمشدر. (۱) بونک اوزرینه رومه لیلر اوچ آی

ظرفنده یوزدن زیاده کمی انشا ایده رك (دوئیلیوس) نام بر قوماندانك قوماندنده سنده اولارق دكزه چیقار مشدر در. (میل) برونی آچیقئرنده واقع اولان محاربه دوئیلیئوس عجمی (۱) کمیلر ایله بیک ییللق قارطجه دونماسنه غلبه ایتمشدر (نہسایه ده؟).

بوصره ده یکی کلان قارطجه قوماندانی (هامیلیقار بارقه) سیجیلده غلبه ایده رك میل مغلوبیتنك تأثیرینی خفیفلشدیر مشدر. لکن ینہ بوصره ده رومه لیلردن (ره کولوس) افونوم موقعنده قارطجه دونماسنی محو ایدرک آفریقہ یه تجاوز ایتدیکی کبی، متهللوس دخی سیجیلیه ده غلبه یه نائل اولمشدر. لکن ینہ همان حاللر دکشوب (۲) ره کولوس اسیر دوشمش وقونسولوس (آپیئوس قلاتودیئوس) ك درایتسزا کندن طولانی رومه دونماسی پریشان اولمشدر. ایشلر بویله ایکن رومه ده اهلینك حمیتی غلبانه کلرک جمع اولنان اعانهلر سایه سنك تکرار دونما انشا اولنمش و (لوتاچیئوس قاتولوس) اودونما سایه سنده قارطجه ی صلحه مجبور ایلمشدر (ره کولوس وفلاماوقعه لری؟). بوصلح موجبنچه سیجیلیه آطه سی رومه یه ترك اولنمشدر.

هامیلقار بارقه - برنجی پون محاربه سی بتدکن صوکره دخی قارطجه راحت ایده مه مشدر. قارطجه کندی اهلایسندن عسکر آلاماز ایدی وعسکری هپ خارجدن کلمه کوکللی ایدی. بونلر وقتیله آیلق ویرلمدیکندن جثله عصیان جیقاردقلرندن قارطجه پك دهشتلی وقعه لر ایچنك قالمشدر. بو عصیان آجق هامیلقار بارقه نك سایه سنك باصدر مشدر. هامیلقار ك كرك بو، كرك سائر محاربه لر ده کی خدمت لری

هر كسك نظر توجهنى موجب اولديغىدىن قارطهجه ملت مجلسى نفوذىدىن قورقۇرۇق انى اسپانيه فتحىدە مأمور ايتىمشىر (هانون وبارقه فرقه لرى؟). قارطاجەدە بىرىنى اسپانيه مأمور ايتىمك اولومە كوندىمك دىمك ايدى. چونكە عصر لردن بىرى اوغراشديغى حالده قارطاجەنىڭ مذكور قطعىي ضبط و تسكين ايدە بىلدىكى يوق ايدى. هامىلقار ايسە طقوز سنە ظرفندە مأمولك خار جندە اولهرق اسپانيه يى تسكين ايتىمشىر. هامىلقارنىڭ بوندىن طولاي شەرتى دەا زىادە آرتىدىغىدىن قارطاجە حكومتى نە ياپەجغى شاشرمش (۱) ايدى. لىكن هامىلقار ناكاه وفات ايتىمشىر.

آنيبال - هامىلقارنىڭ وفاتى قارطهجه اچون بيوك بىر ضايع دىمك ايدى. لىكن هامىلقارنىڭ اوغلى آنيبال باباسنىڭ مقامىدە قائم اولهرق يوقلغىنى بىلدىرمەمشىر.

آنيبال دەا كىچ اولدىغى حالده كرك شجاعت و قهرمانلىغى، كرك عقل و تدبيرى ايله عسكركى محبتىنى قزانمىش ايدى. بونىڭ اچون قوماندانسى قالمش اولان اسپانيه اردوسى قارطهجه دن يىگى قوماندان تەيىن اولنمىسنى بىكلمەيەرك آنيبالى قوماندان اعلان ايتىمشىر، آنيبال دخى همان رومە اوزرىنە حركت اچون تردد كوسترمەمشىر. رومە اوزرىنە حركت اچون ايتىدىكى تلاش ايسە پدىرىنە و بىرمش اولدىغى سوز سببىلە ايدى (؟). آنيبال اسپانيه دن غالىه طريفىلە ايتاليه يە كلىمش و صوك بهار موسمىدە پىرىنە و آلپە طاغلرىنە كچمىشىر. آنيبالنىڭ كرك بو حركتى كرك جزئى عسكرى (۲۶ بىك) ايلە دنيا دەا كى بىرغى عسكەر صايلان رومە اردولرىنە دفعا تالە غلبەسى فن حرب تارىخىدە

اڭ بيوك و قوعاندىن صاييلور. لىكن آنيباله فارشى رومه‌نڭ
كوستردىگى متانت دخى حميت تارىخىڭ بىر نچى صحيفه‌سنه درج
اولنمغه شاياندر.

آنيبال اسپانيه‌دن يوز بىڭ كشى عسكر ايله حركت ايتمش
ايدى. لىكن بعضارى سفرىڭ اوزونلغىدىن و فئالغىدىن شكايىت ايتمىكە
اولدقلىرىنى ايشيدىغىچە عمومى طوپلامش و اخىق عودت ايتمىك
اميدىنى كسوب دشمن ايله محاربه ايدىرىك اولمىك اوزره كيدىنلىرى
قبول ايدىگىنى و بو فكر ايله كلميانلىرىڭ همان اردودن آيرىلوب
كىتملىرىنى بيان ايتمىشدر. بونىڭ اوزرىنە اردوسىدىن قىرق بىڭ
كشى آيرىلوب كىتمىشدر. آنيبال بو وجهلە آلتىمىش بىڭ كشى ايله
ايتاليه‌يه طوغرو يورومش ايسىده يولده كرىك غاليه وحشىلىرى ايله
محاربه ايدىرىك، كرىك آله طاغلىرىنى كچرىك ايكىن پىڭ چوق
عسكر تلىق اولوب اخىق كىندىسنه يكرمى آلتى بىڭ نفر (۱)
قالمش ايدى.

بو عسكر ابتدا اوتوز بىڭ، سوڭره اللى بىڭ، ينه‌اللى بىڭ،
هله (قان) محاربه‌سندە آنيبال يتمىش بىڭ قدر رومه‌لى يى تلىق
ايتمش ايدى.

آنيبالڭ مظفريتلىرىدىن قارطاجە بيله تىلاش ايدىرىك كىندى
قومانداننى امدادسىز براقمىشدر.

بونىڭلە برابر آنيبال ينه اون بىش سنە ايتاليه‌ده قالوب متصل
قارشىسنە كلان دشمن اردولرىنى پرىشان ايدىرىك. لىكن
بو صرەده رومه بىشقه طرفلىرىدىن تجاوز ايتمىكە باشلامش و حتى

(اسچيپيئون) آفريقه كچوب نفس قارطاجه بي تهديد ايتمش اولديغندن قارطاجه حكومتى آنىبالى آفريقه جالب ايتمگه مجبور اولمشدر. لکن آفريقه ده واقع اولان (زامه) محارب سنده آنىبال كنج اسچيپيئون مه مغلوب اولمشدر.

اشبو مغلوبيت آنىبالك برنجى مغلوبيتى ايدى. زامه دن بشقه قان، متاور، ترازيمن محارب لرى دخى پك مشهوردر. زامه محارب سندن صوگره صلح عقد اولنمش و قارطاجه رومه نك خراجكدارى وبنده سى حالنده قالمشدر.

بر مدت صوگره رومه قارطاجه نك بو حالده قالمسنى دخى ايسته ميه رك بلا سبب تجاوز ايله قهرمانجه قاچ سنه (?) مقاومت ايتمش اولان قارطاجه شهرينى يغما و تخريب و اهالي سنى قتل عام ايتشمدر. رومه اردوسى قوماندانى دسيسه ايله قارطاجه ليلردن سلاخلرينى آلوب محارب به ايدمچك حال بر اقاماش ايدى. لکن رومه نك بو آلچق حركتى اوزرينه غليانه كالمش اولان قارطاجه ليلر ايكنه لره وارنجه يه قدر بتون دمير اشيالرى ويرمك سلاح ياپدير مشلر و قادينلر صاچلرينى كسد يروب ياي (۱) ياپدير دقلرى كى كند يلىرى دخى اركك كى قلعه نك ديوارى اوزرنده دشمن ايله محارب ايدرلر ايدى. قارطاجه ليلر قهرمانجه شهرلرينى بر قاچ سنه محافظه و مدافعه ايتدكلرى كى الك صوگره دخى جمله سى محارب به ايدمرك اولمشلردر. بو يولده رومه ليلر ك الننه دشمن اولان قارطاجه ياقيلوب ييقلمشدر.

شرق فتوحاتى - ايكنجى پون محارب سى اثناسنده ماكى - دونيه حكمدارى فيليب آنىباله امداد كوندرمش ايدى. رومه جمهوريتى

بونڭ انتقامنى آلمق آرزوسيله ما كيدونيه اعلان حرب ايتمشدر.
 ما كيدونيه عسكى رومه عسكى كى منتظم و جسور بر عسكى
 اولديغندن محاربه خىلى امتداد ايتمش، لىكن اڭ سوڭره رومه ايليرك
 غلبه سيله بتمشدر. رومه ايلير ما كيدونيه بى بردن رومه اى الحاق
 ايتمه مشلر. شو قدر كه ايفاسى مشكل شرائط صلحيه تكليف ايدهر ك دائما
 مداخله اچون قىو آچمشلردر. ايكنجى مداخله ده ما كيدونيه دورده
 بلونمش، اوچنجى ده رسما رومه ولايتى كسلمشدر.

برنجى ما كيدونيه محاربه سنه ختام و يرمش اولان كنج (فلامينيئوس)
 يونانيلى رومه اى صنديرمق اچون عموم يونانيلى استقلال و يرمشدى
 بونڭ اوزرينه يونانيلى فوق العاده شىلكار (۱) اجرا ايتمشلر واسكى
 دور استقلالك عودت ايتدىكى زهانبه دوشمشلردر. لىكن چوق
 وقت كچمه دن رومه نڭ و يردىكى استقلالك نه ديمك اولديغنى طانمشلر
 يعنى يونانستان دى ما كيدونيه ايله برابر رومه اى الحاق اولنوب
 «آخايه» ولايتى ناميله رومه نڭ بر ولايتى كسلمشدر (ق ۷۶۸).

فلامينيئوس عموم يونانيلىك حر اولدقلىرىنى اعلان ايتمش
 ايدى. حال بوكه يونانيلىك بر قسمى سوريه حكمدارى آنتيئوسك
 تحت ادارهنده ايدى. رومه آسيه ساحلنده بولنان يونانيلىره حكم
 ايتمكدن واز كچمسنى آنتيئوخوسه اخطار ايتمشلر، و موافقت كورمه ينجه
 اعلان حرب ايدهر ك (مغنيسه) محاربه سنه اردولرىنى پریشان
 ايلمشلردر.

رومه آنتيئوخوسدن كلىتلى تضمينات حربيه ايله كچوك آسيه
 قطعهنى آلمشدر. بو محاربه يى قزانان رومه قوماندانى آنيبالى مغلوب

ايدن پوبليئوس آسچيپيئونىڭ برادىرى (لوچيئوس اسچيپيون) ايدى. اوتەكنە «آفريقەوى» لقبى و يرلدىكى كىيى، بوكا دخى مغنيسە محار بەسنە مكافات اولەرق «آسيەوى» لقبى و يرلەشدر (۸۱۲). رومەنىڭ بو درجەدە مۇھىتلىرى نائىل اوليشى عالمى دەشت ايچندە براقمىش ايدى. دىكى لوقاق حكومتلىرى، حتى اسكندرك مقامنە قائم اولوب دنيانڭ اڭ برىجى حكمدارى صايىلان آنتيئوخوس بيلە مصرە اعلان حرب ايلەرك سفرە چيقديغى وغلبە ايتدىكى حالە رومە سفيرينڭ قطعى طلبى اوزرينە مخالفە جسارت ايدەمەمش و ضبط ايتدىكى يرلىرى برانوب همان كرى دونمىشدر.

ايكنچى باب

رومە قيصرلىكى

اخلاق بوزلمسى، قاتون وغواغوسلر، ماريئوس وسيللا، قيصر و پومپيوس، آنتونيئوس و اوقتاويئوس، ايمپراطورلق، آغوستوسڭ خلفارى واحوال اخيرە.

اخلاق بوزلمسى - ابتداكى رومەنىڭ كوستردىكى قدر حسن اخلاق هيچ بر جمعيت كوسترمەمشدر. لىكن ممالك بيودكجە اوگوزل اخلاق دخى يواش يواش بوزلمغە باشلامىشدر. هله حدود دگىزى اشوب يونانىستان، ماكيدونىيە، كچوك آسيە كىيى كونلرينى كوروب انقراض بولمىش اولان برطاقم اسكى قوملر ايلە اختلاط واقع اولانجە رومەنىڭ اخلاقى بسبتون بوزلمىشدر. يعنى تحت اطاعتە آلنان قوملرڭ بوزلمىش اولان اخلاقى رومەللىرە كچمىشدر.

مخاربه نىڭ اكسىك اولدىغى يوق ايدى. عسكىر مخاربەدە پك چوق
 پارە قزانىرلار ايدى. قولاي قزانىلان پارە نىڭ قىمتى اولماز. بوسرەدە
 ايدى كە تياترو وسائر اويونلر ك ھەر درلوسى يونانىستاندىن رومەيە
 كلەش ايدى. بونىڭ ايچون رومەيلەر پارەلرى بىتر نچەيە قدر سفاھت
 ايتدىلەر، سوكرە سفالتنىڭ بيوكنە اوغرا دىلەر. كىمسە نىڭ اوگنە باش اكەك
 ايستەميان كبار رومەيلەر بش اون زنىكىنىڭ الندە اسير قالەرق حقوق
 وامتيازلىرى ايلە متصل زنىكىنلر ك ظلملر ينى آرتدىرمقە ايدىلەر (نە وجەلە؟)
 بونىڭ ايچون رومە ادارەسى مخاربە ايتالىيە نىڭ خارجنە نقل
 اولدىغى زماندىن اعتبار آ انتظامسىز لقلر كوسترمىكە باشلامشىر.
 جەمەتنىڭ ك زيادە بوزلدىغى وقتلردە بياھ رومەدە جەمەتلى آدملەر
 اكسىك دىگلىدى و اخلاق بوزلەمقە ايكن بر خىلى ذاتلر اصلاح احوالە
 قىيام ايتمشلردىر. بونلر ك ايچندە ك مشهور اولانلر فاتون؛ غرافخوس
 نامندە ايكى برادر، قارطاجەي تخرىب اپدىن آسچىپىئون اميليانوس
 وسائرەدر، بونلر ك ھمان جەلمەسى سلامت دولت اوغرنىدە فداي جان
 ايدنچەيە قدر اوغراشمىشلر ايسەدە اوغراشمىشلردىن فائىدەلى برايش حاصل
 اولمامشىر. بونىڭ سببى ايسە ايكىدر. برى رومەدە اخلاق قولاي (۱)
 اصلاح اولنە بىلەچك در جەدە دىگلىدى. ايكنچىسى دىخى- بو اوغراشانلر ك
 ھمان جەلمەسى رومەي نە ايلە اصلاح ايتەك لازم اولدىغى بىلە يورلر
 ايدى. بونلر ك ايچنە ك جدى تشبىلردە بولنان اسچىپىئون ايدى. نىڭ
 افكارى رومە حقوقى (؟) ەھوم ايتالىيانلرە تەمىم ايتەك «رومەلى» لرى
 چوغالتمق و بو وجەلە رومە شەرنە ساكن زنىكىنلر ك ظلم و تجاوزلر يندە
 نھايەت ويرمەك ايدى.

قاتون - قاتون رومه قوماندانلرنىدىن مشهور قورئوس دىتاتوسك فلبەسى ياننىدە طوغەش و بېومەش ايدى. مذکور قورئوسك وفاتىدىن عىصرلارچە مدت كچدىكى حالده هر كىسك آغزىدىن آنك مدح و ثناسنى ايشىدىن قاتون كوچوك ياشىدىن بىرى قورئوس كى شەرت صاحى اولوق فكرينه دوشمەش ايدى.

رومە اخلاقك بوزلمەسنىن طولاي قاتونك جاني صيقيل يور ايدى. بو اخلاق بوزلمەسنى دە هر كىسك سفاھتە طالدىغنه و بىرە يور ايدى. بونك ايچون كندىسى غايت فقيرانە كچىنير ايدى. عىسكەرە داخل اولدىغى وقت نفر ايكن كندىنە و بىر يلان تعينك يارىسنى، سوكرە قوماندان ايكن اوتوز دە بىرىنى آلىر ايدى اسپانىيەدىن عودت ايدر ايكن آتى ايله اشياسنى بلك كەيسنە قومايوب ساتمەش و «دولتى فضلە مصرفدن قورتارمق برحمىتلى آدم ايچون واجىدر» دىمىشدر. قاتون زىكىنلەرە خصم اولدىغى ايچون زىكىنلر ك دشمنلقلرنىدىن هيج برشى ياپمىغەتمىدر اولە مامىشدر. لىكن تارىخك بىوك نام براقمىشدر.

غراقخوسلر - غراقخوسلر دىدىكىمز ايكى برادر كە رومەنك سلامتى ايچون اوغراشەرق جانلرىنى فدا ايتمىشلردر.

بىوكى تىبەريئوس عىسكەرلكدە شەرت قزاندىقن سوكرە رومەيە كلوب ملت وكىلى (؟) اولمەش ايدى. بو مأمورىتدە ايكن رومەدە بولغان اوچ يوز بىك فقيرە ولايتلار دە اراضى و بىرەك هم رومەي قارىشقلقلردن تور تارمق (؟)، هم دە بوش قالمق دە اولان اراضى بى معمور ايتمك اىستەمىشدر. اوللرى دى اھالى آز چوق

اراضی به مالک ایدیلر. لکن زکینار طار و قتلرده جزئی بدل ایله تارلارینی اللرنندن آلمشدر ایدی.

بویله بر فسالغه بر دها میدان ویرمه مک ایچون تیبهریئوس غرافخوس بر رومه لینک آخجق بش یوز دونم (۱) اراضی به مالک اوله بیلچکی حقتنه بر نظام نشر ایتمشدر. بو نظامه کوره زکیلر یکیدن اراضی آله مدقتن باشقه اللرنده کینک بر چوق قسمنی ترک ایچکلر ایدی. بونک ایچون زکینار رومه ده اختلال چیقاروب تیبهریئوسی قتل ایتمشدر. اون سنه سوکوره برادری قایوس غرافخوس دخی ینه اوصورتله تلفی ایدلمشدر.

بونلرک والدهلری بولنان (قورنه لیه) دخی پک مشهوره بر قادیندر. بیوک اسچیپیئونک قزی اولدیغندن بیوک بر اعتبار صا- حبه سی اولمش ایدی. و تحصیل علوم ایله کوچکن کندیسنی اک برنجی ادیبه ار صره سنه قویمش اولدیغندن او اعتباره هر جهتله شایان اولمش ایدی غرافخوسار قورنه لیه ننگ النده بیویوب غیرت و حمیت درس لرینی آلمشدر ایدی. صورت مؤلمه ده وفاتلری اوزرینه دخی کدرینی بلی ایتمیوب تعزیه ایچون کلانلره «کاشکی اون دانه دها اولادم اولسه ایدیک، آنلرده بونلر کبی وطناری اوغورنک (۲) فدای جان ایله ایدیلر» دهرک مقابله ایدر ایدی. غرافخوسلرک انشته (۳) لری بولنان اسچیپیئون امیلیانوس دخی ینه اهالی بی التزام ایتدیکی ایچون بر کیجه یتاق اوطه سنده اولدیرلمشدر.

ماریئوس وسیللا- حمیت صاحب لری رومه بی اصلاح

ایچون اوغراشدقچه زکینلر دخی بندکافی (۴) واسطه سیله آنلره هر دراو (۱) طول و عرضی قرق آدیم اولچاولی بیر. (۲) تغزنده. (۳) چیزنه. (۴) قل، خبمتکار.

فناقلر ایتمه‌گه چالیشیرلر ایدی. بوندن بر طاقم منازعه‌لر، حتی سوقاقلرده (۱) محاربه‌لر واقع اوله‌رق خیلی قانلر دوکلمشدر. بومنازعه اڭ صوکره امرایه سرایت ایتمش و اووقت آرتق رومه‌نڭ اداره‌سی بستیون (۲) بوزلمشدر. منازعه‌یه قوه ضابطه‌یی قاریشدیران ماریئوس وسیلا نام ایکی قومانداندر.

ماریئوس رومه‌یه خیلی بیوک خدمت‌لر ایتمش بر عسکر ایدی. حتی بر دفعه تکمیل آوروپایی و بالخاصه رومه‌یی دهشت ایچنده بر اقمش اولان (سمبری) و (توتون) اقوام وحشیه سنه غلبه ایدره‌ک «اوچنچی رومولوس» (۳) لقبینه نائل اولمش ایدی.

محازبه‌ده قزانیلان شهرت سایه‌سنده ماریئوس رومه‌ده بیوک نفوذ صاحبی اولوب بیوک مسندلرده بولنمش، فقط ملکیه اشلرنه درایتسزک (۳) کوستردیکندن شهرتنی و حیثیتنی غائب ایتمشدر. بوندن مکرر اولمش اولان ماریئوس «اثنای صلحدین قلیج کبی پاصلانیورم (۴)» دیره‌ک مظفریتلر ایله اسکی شهرتنی یگیله‌مک ایچون بر محاربه آرامش و خیلی اوغراشدقدن صوکره بولمشدر. لکن مجرد کندی سعی و غیرتیه بولنمش و باخصوص الدن قاچیریلان شانی تازه‌له‌مک ایچون کوزه‌دلمش محاربه‌نڭ تسویه‌سی—یعنی محاربه‌یه کوندیریله‌چک اردولرک قومانده‌سی کندیسنه ویرلمیوب اڭ بیوک دشمانی بولنان سیللایه حواله اولندیغندن ماریئوس کندینی ضبط ایدمه‌مشدر. ماریئوس رومه‌ده عصیان چیقاروب سیللابی شهردن طرد ایتمش. لکن سیللا دخی محاربه‌یه کوندیرلک اوزره حاضرلنان

(۱) اورام. (۲) بتونلای. (۳) بلکسزک. (۴) توتقمق.

عسکری کندی طرفنه جلب ایدهرک کلوب رومهیی باصمشدن. ماریئوس فرار ایتدیکندن غیاباً (۱) اعدامنه حکم ویرلمشدر.

لکن ماریئوس سیلانیڭ محاربهیه کیتدیکی اثنالرده عودت ایدهرک متغلب صفتیله رومهیی ضبط ایتمشدر. بو دفعه ماریئوس ایتمه دک بر وحشت بر اقامشدر. بیکلرچه سیللا طرفدارلرینی بلا سبب قتل ایتدیکی کبی، سیللا طرفدارلغی ایله اتهام ایدهرک بر چوق زنکینلری دخی اعدام وماللرینی مصادره (۲) ایتمشدر.

بر مدت سوڭره مظفرا عودت ایدن سیللابونڭ ایکی مثلنی اجرا ایتدیکندن رومه قانلر ایچنده بوغلمشدر.

یولیئوس قیصر و پومپه یوس - ماریئوس وسیللا

وقعهسی شهرته حرصلی اولانلر ایچون بیوک بر امید قیوسنی کوسترمش ایدی. اوده عسکرک توجهنی قرانمش اولان بر قوماندانڭ رومهده هر شیئی اجرا ایتمهگه مقتدر اوله چغی خصوصی ایدی.

بونلرک ایچنک اولدقچه ناموسلی وحهیتیلیر دخی وار ایدی. بونڭ دخی سببی شوایدی: رومهده اخلاق اودر جهده بوزلمش ایدی که آیاق طاقمنڭ اسکیسسی کبی امور دولته مداخلهسی باقی قالدقچه اداره نڭ دوزلمسنه احتمال قالمايور ایدی. یعنی مالکڭ ادارهسنی یولنه قویمهق ایچون مقتدر بر حکومت مستقله یه لزوم قطععی وار ایدی. بویله بر حکومتڭ عسکر واسطه سیله تأسیس اولنه بیله چکی ماریئوس وقعهسندن آڭلاشلدیغی جهتهلر ارباب غیرت کندی منفعتلرندن زیاده دولتک سلامت آتیهسنی دوشو- نهرک حکومتی ضبط ایتمهک فکرینه دوشمشلر ایدی. بونلرک ایچنده اڭ مشهور اولانلر یولیئوس قیصر ایله پومپه یوس در.

پومپه یوس سیللازاك وفاتندن سوكره رومه ده اك زياده نفوذ صاحبی بر آدم ایدی وكندیسناك حكومتی بتون بتون ضبط ایتمه كه امیدى وار ایدی. لکن مأموریتله خیلی مدت آسیه ده اوتوروب رومه یه كلدیكى وقت یولیئوس قسیرك اهاالی ایچنده سوزینی یورتمهك اولدیغنی وآنكله اویوشمه قسزین بر شی یایهق ممکن اولدیغنی كورمش وا كلامش ایدی. بوناك ایچون پومپه یوس قیصر ایله کویا اتفاق ایتك آتی كندی افكارینی استحصال ایتك اوغورنده آلت كبی قوللانمق ایسته مشدر. قسیر ایسه پومپه یوسك نیچون كندیسيله خوش كچنهك ایستدیكنك سببنه واقف اولدیغی حالده اتفاقی رد ایتمه مشدر. عاقبت اعوالنده قیصری آلداتوب آلت كبی قوللانمقی قورمش اولان پومپه یوس قسیرك النك آلت كبی قوللانمش ویالكز قسیر قزانمشدر. یعنی قسیر پومپه یوسك حمایه سی سایه سنده اسپانیه والیلکی وقونسا و سلق كبی مأموریتلری یقالمش ومأمولك خارجنده اوله رق كندیسناك امثالسز قوماندان ومدبر امور اولدیغنی كوستر مشدر. تلاش ایتمه كه باشلامش اولان پومپه یوس قیصری چور وتمك ایچون آتی غالیه نك اداره سنه مأمور ایتدی مشدر.

شمالی ایتالیه ده بولنان غالیه اهالیسی فرانسه ده کی وحشی هم شهریار نندن دائما استمداد ایتمه كه اولدقلر نندن شمال حدودی هیچ بر وقت لایقیله محافظه اولنه مامش ایدی وسناتو مجلسی دائمی صورتك او جهتن راحتسز ایدی. لکن قیصر غالیه چیزالپینه یی كوزلجه اداره ایتدكن بشقه سكر سنه متمادیا اوغراشمق شرطیله اسكندر ایله آنیبالی كولكه ده براقه قق درجه ده بیوك غیرتار وهمتار ومهارتار كوستر ترك غالیه ترانزالپینه قطعه سنی ضبط وتسكین ایله رومه یه

الحاق ایلیمش، رهن نهرینی مرور ایله جرمانیهیی، مانش دکزینی مرور ایله دخی انکلتراهیی خوف وتلاش ایچنده برافمشدر.

ایشته بو وجهله پومپه یوس ایشك كندی افکاری وتصور لرینك بسبتون عكسنه چیقدیغندن طولایی تلاش ایدهرك شمدی به قدر علیهنده پولندیغی سناتو مجلسی ایله باریشمش—یعنی هر نوع حکومت وتغلبدن واز کچمش وقیصری حکومتدن منع ایچون سناتو ایله متفقاً حرکت ایتمکه قرار ویرمشدر.

بونك اوزرینه قیصر بردن بره غالیهدن رومه اوزرینه حرکت ایدهرك سناتو مجلسی ایله پومپه یوسی رومه دن قاچیرمش ورومه حکومتنی ضبط ایتمشدر. قیصر ابتدا اسپانیهیی، صوکره پومپه یوس اوزرینه چالدیغی (فاسالا) مظفریتنك نتیجهسی اوله رق یونانستان ایله ما کیدونیهیی، اڭ صوکره دخی مصر ایله غربی آسیهیی وشمالی آفریقهیی تحت اداره سنه آلمشدر.

مصره فرار ایتمش اولان پومپه یوس مصر حکمداری پتولومه یوس طرفندن قتل ایدیلوب کلهسی (۱) قیصره تقدیم اولنمشدر. بو حرکت قیصره خلوص ایچون یاپلمش ایدی. قیصر تشکر ایده چکی یرده خلوصکاری تادیب ایتمشدر.

قیصرك آدی دیقتاتور وقونسلس ایدی. لکن قیصر حقیقت حالده بر حکمدار مستقل ایدی. یالکز بر قرال عنوانی اکسیك ایدی. قیصر آئیده آلمق اوزره اپکن جمهوریت طرفدارلرندن مرکب بر قومیته (۲) طرفندن قتل اولنمشدر.

آنتونیئوس و اوقتاویئوس - قیصرک قتل اوزرینه

هر کسه بر شاشغینلق (۱) کلمش اولدیغندن قیصرک افر باسنده مرتکب آنتئوس بونی فرصت انخاذا ایده رک حکومتی ضبط ایتمشدر. لکن یواش یواش کندینی توپلامش اولان سناتو مجلسی ایله جمهوریت طرفدارلرندن بر قاچ حمیتکار (بروتوس، قاسمیئوس، قاتون، اسپییئون) اوزرینه قیام ایتمشلر در. آنتونیئوس ایله بالاتفاق ما کیدونیه ده کائن فیلیپس موقعنده متفقره غلبه ایتمش و صوکره مشترک اداره ایتماک اوزره حکومتی ضبط ایتمشدر. حین تقسیمده اوقتاویئوس رومه مهالکنک غرب طرفنی، آنتونیئوس دخی شرق طرفنی آلمشدر. لکن تقسیم قطعی دکدی. شرقده آنتونیئوس ایرانیلره غلبه ایتماک و عسکره ویریله جک آچه بی تدارک ایلیه جک ایدی. غربده اوقتاویئوس روم بی اداره ایله برابر عسکره اراضی توزیع ایده رک آنلری تحت اطاعتده طوته جق ایدی،

کنج و درایتلی اوقتاویئوس حسن اداره ایله عموک توجهلرینی قزانمشدر. لکن آنتونیئوس مصر ملکسی مشهور قلله ئوپاتره ایله ایتدیکی رذالتلر ایله نفرت عومیهیه اوغرامشدر. بونلرک نتیجه سی اوله رق اوقتاویئوس ایله آنتونیئوس بر بریله محاربهیه طوتشمشدر و ایش اوقتاویئوسک غلبه سیله ختام بولامشدر.

ایمپراطورلق - اوقتاویئوس صورتا ضعیف و مسکین ظن

اولمور ایدی. لکن حقیقت حالک عسکرک جهتی مستثنا اولوق شرطیله

اقتدار جه فیصردن آشاغی دکلدی. هله امور مالکیدهه فیصردن مدبر
ومدقق ایدی.

قیصر بر عنوان ایچون کندیینی فدا ایتمش ایدی. اوقتاویئوس
ایسه انجق معنالی وفائدهلی ایشه بافار ایدی. مصر دن مظفرأ عودت
ایدر ایکن اوقتاویئوس دخی قیصر قدر قوت و اقتدار صاحبی ایدی
لیکن صورتا محویت کوستریبر وشعشعه(۱) دن فاچار ایدی. لیکن
اوقتاویئوس هر حالده حکومتی ضبط ایتمک فکر نده بولندیغندن
قونسلسلق کبی جمهوریتیه مخصوص عنوان ایله اکتفا ایتمه مشدر.
قرال عنوانه پک کورلتیلی(۲) واهالیجه تأثیرلی اولدیغندن آنیده
ایستمه مشدر.

بو مطالعهلرک نتیجهسی اوله رق اوقتاویئوس (ایمپراطور
عنواننی قبول ایتمشدر. بو عنوان قوماندان معناسنده اولوب
ایلك اول عسکر طرفندن اسپانیه یولیئوس قیصره ویرلمش ایدی.
او وقتلر بو عنوان حکومت مستقلهیی آکدیرر(۳) بر معنایی حاوی
دکلدی. لیکن بو عنوان تحتنده رومهده حکومت مستقله یرلشدیکندن
عنوان دخی قرال عنوانی کبی حکمدار لره منحصر قالمشدر.
اوقتاویئوس تاریخ (ایمپراطور آوغوستوس) نامیله معر وفدر.
آوغوستوس لقبی ایسه مقدس معناسنک اولوب اهالی طرفندن کندیسنه
ویرلمش ایدی.

اوقتاویئوس یاخود آوغوستوس فرق ایکی سنه قدر کمال شان
ایله حکومت ایتمش وحین وفاتنک حکومتی وارث تعیین ایتدیکی اوگی
اوغلنه ویرمشدر، دورنده رومه پک زیاده معمر وراحت ایدی.

(۱) ظاهری زنت. (۲) طاوشلی. (۳) آنگلادر.

آوغوستوس دورى معهور يتجه بر نچى اولديغى كېى ترقى معارف جھتيله دخى مشهور در. رومه نك اڭ بيوك شعراسى وحكماسى دور مذكوره ظهور ايتمشدر.

آوغوستوسك خلفلى واحوال اخيره-آوغوستوسدن

صوكره حكومت ايدن اوڭى اوغلى تيبهريئوس ابتدالى مالكى كوزل اداره ايتمش ايسه ده حكومتك ايكنجى نصفنه بر طاقم وهملره دوچار اولوب خيلى ظلملر اجرا ايتمش وقانلر دوكمشدر. انك خلفلى بولنان قالنغولا، قلاوديئوس، نرون مجنون ايدلر. هله قاليغولا ايله نرونك ايتمهك دليكلرى، قلاوديئوسك زالتى يوقدر. نرون اداره امورى ترك ايدوب تياتر ولرده اويونچى قيافتك كيزهك وقت كچيرمكه باشلامشدر. نرونك وفاتيله قيصر خاندانى (۱) توكنمش اولمديغندن بر طاقم قوماندانلرى عسكرو واسطه سيله حكومتى ضبط ايتمهك قيام ايتمشدر. بونك ايچون داخلى محاربه (۲) ظهور ايدهرك خيلى قانلر دوكلمشدر. بوندىن صوكره داخلى محاربهرك اوڭى اصلا آلنه ماشدر. حتى بعضا حكومت مز ايكه قونيله ر ق كيم زياده اچقه ويرر ايسه اكلوير يلور ايدى. بو صرده رومه ممالكى داخلنك خريستيان مذهبي ظهور ايتمشدر. لكن بوندىن اورته لغه سكونت (۳) كلمه مش. چونكه پوت پرستلر ايله خريستيانلر بينده واقع اولان منازعلر ممالكك داخلى قاريشقلىرىنى آرتدير مشدر. بومصره ده ظهور ايدن حكمدارلر ايچنده اڭ مشهور اولانلر (ترايانوس) ايله (آدرينانوس) در. رومه ليلر تريانوسى بيوك قيصره، آدرينانوسى دخى اوغوستوسه بكنه ديرلر ايدى.

(۱) قيصر نسلى (۲) اچكى صوغش (۳) طنچلق

ترایانوس رومه مهالکنده داغلی آسایشنی اعاده ایتکنن سوگره شمدیکی رومانیه و مجارستان قطعه‌لرنده تشکل ایتمش اولان داکیه دولتنی ضیط ایتمش وهندوستانی ضیط ایتمهک اوزره حرکت ایدهرک الجزیره قطعه‌سنی ایرانیلردن الدیغی صره‌لرده وفات ایتمشدر.

آدریئانوس محاربه ایله مشهور اولمیوب حسن اداره و وضع ایتدیگی قانونلر ایله مشهوردر.

ایمپراطور دیئوقلهسیان مهالکی برقاچ قطعه‌یه تقسیم، قسطنطین دغی خرسینیان مذهبنی قبول ایله مهالکک آسایشنی اعاده ایتمهک ایسته‌مشلر ایسه‌ده ینه موفق اوله‌مامشلردر. رومه شهری فسادک اوچاغی مقامنده بیلندیکی جهته قسطنطین آنی ترک ایله کندیسنه‌یگی بر پای تخت انشا ایتمش و آنی کندی نامیله یاد ایلمشدر. (قسطنطینییه یعنی استانبول). لکن بونک دغی فائده‌سی اولمامشدر. چونکه عموم رومه مهالکی، اصلاح قبول ایدر حالی کچمش ایدی.

ذاتاً بوضه‌ده اوروپاده اوترمقده اولان اقوام وحشیه حرکت کلوب رومه‌نک اختلالنی ده‌ها زیاده آرتدیردقلرندن ایمپراطور بیوک تئودوسیئوس حکومتی قطیعا ایکی اوغلی بیننده تقسیم ایتمشدر.

مرکزی رومه اولمق اوزره غرب ایمپراطورلغی هونوریئوسه، مرکزی قسطنطینییه اولمق اوزره شرق ایمپراطورلغنی دغی بیوک اوغلی آرقادیئوسه اعطا ایلمشدر.

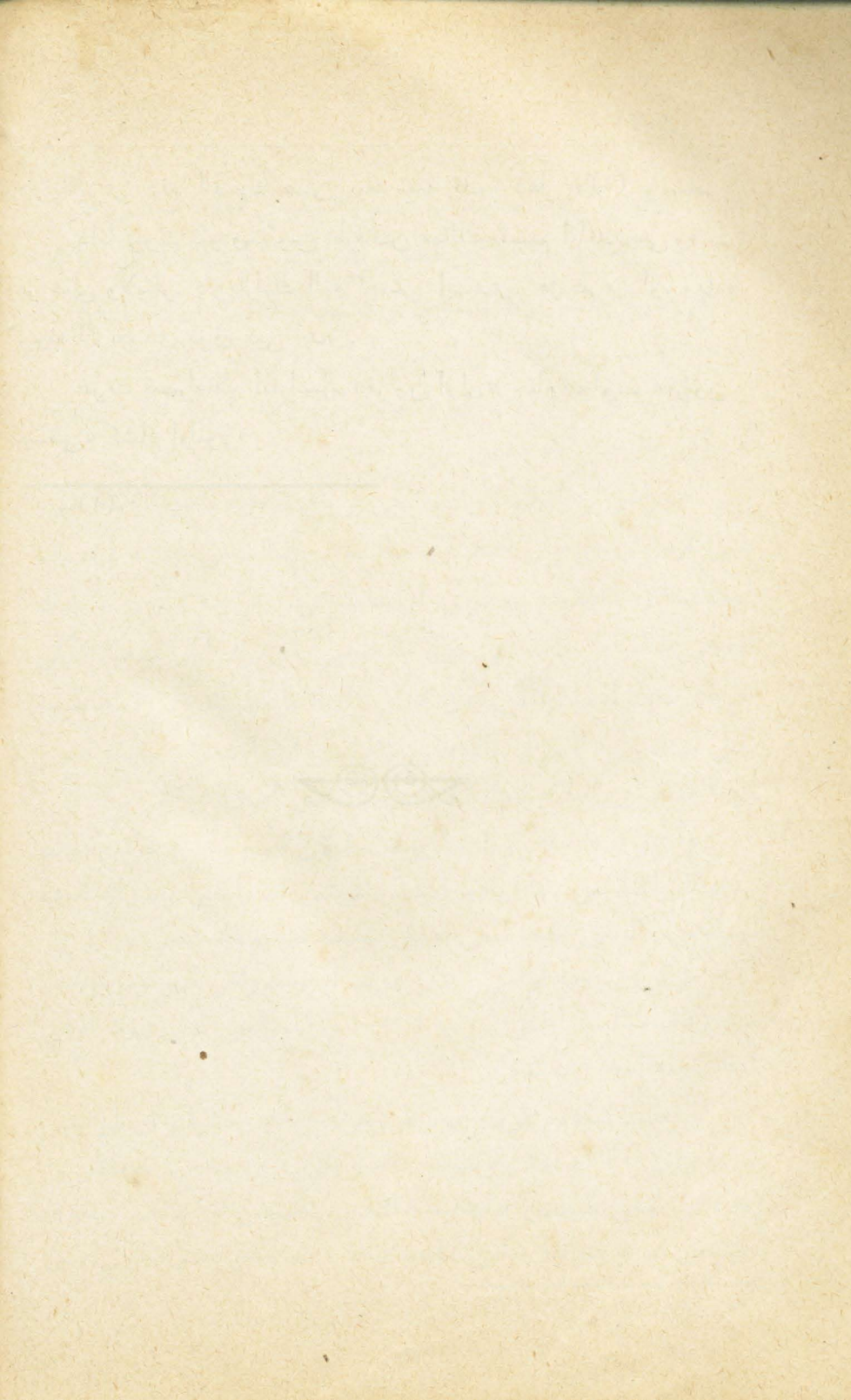
آزمدت سوگره غرب ایمپراطورلغی جرمان وحشیلری طرفندن ضیط ویغما (۱) ایدلمش و سوگره قالدیریلوب یرنسه ینه جرمانلردن (هرول) قومی طرفندن «ایتالیه قرالغی» تأسیس اولنمشدر. شرق قیصرلغی ایسه جغرافییه موقعی سایه‌سند (؟) شمالی طرفندن تجاوز ایدن

باربارى دفع ايدەرك ھمان بيك سنە قدر دھا بقا(۱) بولمىشدر.
 ذاتاً بيوك تئودوسىئوس طرفىندىن ممالك تقسيم اولىدىغى وقت
 بىر خىلى ولايتلار بار بارلرڭ انە كچەش ايدى. ھلە غربى اوروپادە
 رومەنڭ نفوذى يوق كىبى ايدى.

غرب قىصرلغىڭ انقراضىلە «قرون اولى» ختام بولوب «قرون-
 وسطى» كىشاد اولنور.

(۱) قالغان،

ایکنجی قسم:

قرون وسطی!

اوچنجی فصل،

اوروپانک یگی حکومتلری.

مقدمه

«قرون وسطی» دینلان تاریخ قسمی غربی رومه ایپراطور-
لغناک انقراضندن شرقی رومه ایپراطورلغناک مرکزی بولنان قسطنطینییه-
نک-یعنی استانبولک عثمانیلر طرفندن فتحی تاریخنه قدر کچن طوقز
یوز یتمش یدی سنه لک وقوعاتی حاوی (۱) اولان قسمدر (ق ۱۴۶-
۸۳۱ ب). شو قدرکه قرون وسطی بی تفریق ایچون یالکیز شرقی
وغربی رومه نک انقراضی وقعلری اساس طوتلمیوب بر طاقم (۲) داخلی
سببلر دخی وارد.

(۱) اچینه آلمان، (۲) برنجه

بونچى باب

مهاجرت عموميه،

آوروپا سکنهسى - مهاجرت عموميه اثناسنده آوروپا

اهالیسى باشلیچه اوج بیوک فامیلیایه منقسم ایدی. بونار دخى اولان - «کلت» یاخود «سلت» فامیلیاسی،

ثانیا - جرمان (یعنی آلمان) فامیلیاسی،

ثالثا - اسلاو فامیلیاسیدر.

بونلرک ماعداسی یرلی صایلماز ایدی.

سلت جنسی شمдіکی اسپانیه، فرانسیه، بلچیکه، انکلتیره قطعهلرنده - یعنی اوروپانک غرب طرفنده، اوتورورار ایدی.

بونلر برچوق مدت (۱) رومه لیلرک ادارهسى تحتنده بولندقلرندن

اپیچنه مدنی اولمشلر ایدی. ذاتاً اوروپایه دخى اوتهگی جنسلردن

اول کلدکلری و اوتوردقلری قطعدهن آکلاشیلور. (۲). بونک ایچون

رومه لیلره تابع اولمازدن اول دخى بونلر اوتدکی جنسلردن دها

ایلری ایدیلر.

بونلرڭ شىرق طرفىدە—يەنى شىمىدىكى المانىيە قىرغىقىدا جىرمان قىمى ئوتتۇرىدا ئىدى. جىرمانلار دەپ، ئىنتىم جىمىيەت تىشكىل ئىكەن. مىشلىرى ئىدى ۋىرۇمىيە قىمىشۇ اولمىق جىسبىلە، مەنىيە ئىنوز بوزتوتىمىشلىرى ئىدى. لىكىن بونلار چوق قىلبەلك اولوب شىرقا ۋىستول نەرى، شىمالا بالتىك ۋىشمال دىڭىزلىرى، غىربا رەن نەرى، جىنۇبا دىخى آلىپاغانلىرى آرسىدە بولغان جىرمانىيە قىرغىقىدا صىغەمەقلىرىدىن بونلرڭ بىر قىسمى جىرمانىيە تىرك ئىدەرك شىرقە ۋىشمالە توغرى يايلىمىشلىرى ئىدى. جىرمان اقوامى ئىچىدە ئىككى مەشھۇر اولانلار فرانىقلار، ساقسونلار، سوئفىلار، لىنغولباردىلار. ۋانداللار، بورىغونلار ۋىسائىرەدەر. جىرمانىيە خارچە چىقىقوب بىرلىشانلرڭ ئىچىدە مەشھۇر اولانلار دىخى شىمىدىكى روسىيەنىڭ جىنۇب طرفىدە كائىن بىۋىك اوۋەلەرە (۱) كىلوب بىرلىشىش اولان (غوت) قىمى ئىلە اسقاندىناۋىيە يارىم قىرغىقىدا چىكىمىش اولان (نورمانلار) دەر.

آوروپانىڭ—شىرق طرفىدە بولغان اسلاۋ قىمى مەنىيە خىسۇسەندە دەھاكىرى ئىدىلەر. ذاتا بونلار (دەنەپر) ۋى (دون) غىربى (دىۋىنە) نەرلىرىنە مەنبەلىرى طرفىدە بولغان باتاقلار ۋى اورمانلار كىبى تىنھا مەلۇدە (۲) ئوتتۇرىدا ئىدى. بونلرڭ ئوتتۇرىدا ئىچىن تىنھالىرى ئىختىيار ئىتمىلىرى دائىما شىرق طرفىدىن اورۇپايە توغرى ھىجۇم ئىدىن تىرك ۋىتاتىر ۋىمغول قىرغىقىدىن يىقالىرىنى قورتارىق ئىچىن ئىدى.

بونلار ھىب اورۇپانىڭ قىدىم سىكەنە (۳) سى ئىدى، مەھارىت غومىيە ئىناسىدە بونلاردىن بىشە شىرقى اورۇپادە بىر قىسىم ئىشلىرى تارىز كىزىمىدە ئىدىلەرگە ئىچىلەندە ئىككى مەشھۇر اولانلار مەجىرلەر، بىلغارلەر، فىنلار ۋىسائىرە ئىدىلەر.

اسباب هجرت - هجرت نبویه دن ایکی بوز قرق سکز سنه

مقدم غربی آسیه ده کزان (هون) قومی اورال نهرینی کچوب آوروپایه تجاوز ایتمشلردر. هونلر مغول جنسنه منسوب اولدقلری جهته شخصاً ثقیل و طبعاً خونریز (۱) ایدیلر. فضله اوله رق آوروپانک شرق طرفنده بولنان طائفه لر بوزلره دائر مبالغه لی معلومات آلمقه اولدقلرندن هونلرک انسان اولمیوب شیطان ذریتی اولدیغی حقنده اعتقاد حاصل ایتمشلر ایدی. بونک ایچون هونلرک تجاوزی عومه تأثیر ایدوب آوروپایی آلت اوست (۲) ایتمشدر.

هونلر دون نهری کنارنده ابتدا (اوست غوتلره) یعنی شرقی غوتلره راست کلمشلر، آنلرک بر قسمنی قیرمشلر، دیگرینی قاچیرمشلردر. اوست غوتلرک قاچان قسمی دنه پر نهری کنارنده (وهست غوتلر) ه - یعنی غربی غوتلره تصادف ایتمشلر. بونلر دخی هم اوزرلرینه اوغرایان اوست غوتلردن، هم ده آرقه لرنده کلان وحشی هونلردن اورکهرک غربه طوغری قاچمغه باشلامشلردر. بونک کبی بول اوزرنده بولنان سائر طائفه لده برلرنده طوره میوب هب بردن غربه طوغری یوری ویرمشلر و بو صورتله «مهاجرت عومیه» دورینی آچمشلردر (ق ه ۲۴۷).

مملکتلرینی ترک ایدوب غربه، یاخود جنوبه طوغری حرکت ایدن طائفه لرک جهله سی بالکز هونلردن قورقدقلری ایچون اوچاقلرندن آیرلیورلر ایدی، بونلرک ایچنده بر خیلیسی چوقدن بری ده ها ای (۳) مملکت بولوب اونورمق ایچون حرکت ایتک ارزوسنه دوشمشلر ایدی. هونلرک تجاوزی اوزرینه شرق طرفنده ظهور ایدن قارغاشالغی (۴) امللرینی حاصل ایتک ایچون بهانه اتخاذا ایتشلردر. چونکه رومه دولتی

(۱) قان توگوچی. (۲) استن اوستکه (۳) طاغن یخشی (۴) فتنه، فساد.

انقرض بولوب كندىنى محافظه ايتمك اقتدارلرندن محروم قالدىغىدىن
جرمانيه ايچىن ده صيدقشمش اولان طائفه لرك بىعضارى معمور رومه بى
يغما ايتمك و سوكره بكندكلى قطعه ده يراشمك ايستىيورلر ايدى، بو
قدر كورلتىنك سببى دى بو حال ايدى. -

وهست غوتلر و آلارىخ - هونلردن و اوست غوتلردن

فرار ايدن وهست غوتلر شمديكى رومانيه قطعه سى طرىقىله طونه نهرى
ساحلنه كمشلر و اورادن ايلچىلر كوندروب قيصر (والنس) دن رومه
ممالكنه و ايمپراطورك حمايه سى تحته قبول ايدلملرىنى استرحام ايتمشلر.
ايمپراطور والنس دى رجارىنى قبول ايله شمديكى بلغارستانك اسكان
ايتمك ايچون مساعده ايتمشدر.

لكن وهست غوتلر كندىلرىنى يرلشديرمك ايچون كلان رومه
مأمورلرىنك سوء حركتلردن طولايى غليانه كلوب عاقبت ايمپراطور
عليه نه قىام و قسطنطينيه طوغرى حركت ايتمشلر. ايمپراطور ايله
عاصى وهست غوتلر بيننده ادرنه طرفنده واقع اولان محاربه ده ايمپراطور
والنس مغلوب و مقتول اولمش اولدىغىدىن غوتلر دى استانبوله طوغرى
يورومشلر. لىكن بىكى ايمپراطور انتخاب اولنان (تئودوسىوس)
مدبر و عاقل بر آدم اولوب طاتلىقله وهست غوتلرى ياتشديرمش (۱)
و مالكك اوته سنده برى سنده (۲) يرلشديرمشدر.

وهست غوتلر تئودوسىوسك وفاتنه قدر راحت اونورمشلر ايسه ده
بويله طاغنىق بر حالده اوتورمقده دوام ايتدكلى حالده رومه لىلرك
ايچىن ده غائب اوله چقىلرىنى آكلايوب همان آياقلانمشلر و اچلرندن

(۱) باصدرغان، (۲) تولى طرفلر نده

(آلاریخ) یاخود آلاریک نامنک برینی کند یارینه قرال اعلان ایتمشدر .
 حالبوکه بو صر هده بیوک تئودوسیوس وفات ایدهرک رومه هالکی ایکی
 اوغلی بیننک تقسیم اولنمش و بو وجهله ضعیف دوشمش ایدی .
 باباسی تئودوسیوسدن رومه مهالکنک شرق قسمنی آلوب استانبولده
 فیصلرق ایدن آرقادئوس آلاریک ایله وهست غوتلری تربیهدن عاجز
 قالنجه آنلره یاردم و عک ایدهرک غربی رومه ایمپراطورلغنک یعنی اصل
 رومهده حکومت ایدن کوچوک برادری هونوریئوس اوزرینه
 سوق ایتمشدر .

آلاریک اشبو تکلیفی کمال ممنونیت ایله قبول ایدوب همان
 ایتالیه اوزرینه کیتمشدر . لکن ابتدا ایتالیاده تئودوسیوس طرفندن
 مستشار مقامنک اوغللارینه توصیه اولنان مشهور (استیلیقون) ه مغلوب
 اولوب رجعت ایتمشدر . بر مدت سوگره استیلیقونک شهرتنه حسدایدن
 ایمپراطور هونوریئوس آنی اعدام ایتمهردیکندن آلاریک تکرار
 ایتالیا یه کلوب رومه یی ضبط ویغما ایتمشدر (ق ۲۱۳) .

بوصر هده آلاریک وفات ایدوب وهست غوتلرک ریاستی قنایم
 برادری (۱) (آتواف) ه کچمشدر . بو آتواف خیلی مدت رومه لیلر ایچنک
 اوتوروب تربیه کورمش ایدی و بوسایهده رومه طرفدار ی اولمش
 ایدی . بونک ایچون آتواف ایمپراطور ایله بار بشمش و آنک مساعه سیله
 کیدوب اسپانیه ایله غالیه نک جنوب طرفنک بر اشمشدر (ق ۲۰۳) . اوراده
 شکل ایدن « وهست غوت » حکومتی عربار کلوب اسپانیه یی فتح
 ایمنجه قدر - یعنی اوچ یوز سنه قدر بقا بولمشدر .

بورغوندار. سوئفلر. وانداللر - جرمانیه ایچننده

بولنان وحشیلردن بورغوندار، وانداللر، سوئفلر نام طائفه لر دخی بو صرهده چالوق وچوچقلر بیله برابر دیگر برمسکن آرامق اوزره حرکت ایتمشلر ایدی. بونلر رهن نه ری کنارینه کلدکلری وقت بر آز تردد ایتمشلر. بعضلری آله طاعلرینی کچوب ایتالیه و رومه یه کیتمک طرفنده بولنمش، دیگرلری دخی رومه یه کیتمک تهلیکه لی اولدیغندن بعثله رهن نه ری کچوب غالییه کیتمک و غالییه ده، یاخود اسپانییه ده یرلشمک فکرنگ بولنمشلر. بونک اوزرینه ایچلرندن اوچ یوز بیگ قدر سلاحشور (۱) آیروب احوالی تحقیق ایتمک ایچون ایتالیه کوندرمشلردر. بونلر ایتالیه یه کلدکلری وقت استالیقون دها صاغ اولوب وهست غوتلری مغلوب ایتدیکی کبی، بونلری دخی پریشان ایدرک کری قوغمش ایدی. بونک ایچون مذکور طائفه لر رومه دن واز کچوب غالییه اوزرینه یورومشلردر.

بورغونلر همان غالییه ننگ شرق طرفنده یرلشمشلر ایسه ده اوته کیلر غالییه ده اوتورمیوب اسپانییه یه قدر کیتمشلر و سوئفلر اسپانییه ننگ شیمالنگ، وانداللر دخی جنوبنده یرلشمشلردر. اشبو وانداللرک اوتور دقلری قطعه آز وقتدن بری «واندالوزیه» یاخود آندالوزیه (یعنی اندلس) نامیله معروفدر.

یوقاریده ذکر اولنان وهست غوتلر بوندن سوگره کلوب سوئفلری کندیلرینه تابع ایتمشلر و وانداللری آفریقیه قاچیرمشلردر. وانداللر آفریقیه ده اسکی قارطاجه - یعنی شمدیکی تونس یرنده بر حکومت تشکیل ایتمشلردرکه بو حکومت خیلی زمان بقا بولوب ذکر قورصالغیله مشهور اولمشدر.

کنزهریک و آتیلا - واندال قرالی (کنزهریک) آق دکز

ساحلرینی یغما ایتمکله قناعت ایتمیوب رومه بی دخی فتح ویغما ایتمک فکرینه دوشمشدر. لکن بوکا کندی قوتنی کافی کورمدیکندن هون وحشیلرینک حکمداری بولنان مشهور آتیلابی اتفاقه دعوت ایتمشدر. هونلر منتظم بر هیئت حالنده اولارق اوروپایه کلمشلر ایدی. لکن اوروپاده یرلشدکلری صرهده ایچارنده (آتیلا) نامنده بر سرکرده (۱) ظهور ایدهرک عموم هونلری براداره تحتنه آلمش و بو صورتله اولدقجه منتظم بر جمعیت تشکیل ایتمشدر (ق ۱۸۸).

چوبانک بری قیرده بولمش اولدیغی قلیچی آتیلابه کتورمش ایدی. آتیلا ایسه «دنیا بی ضبط ایتمک ایچون جناب حق طرفندن کوندرلنشدر» قولیله قلیچی قبول ایتمش و اطرافنده بولنان هالسه هجومه باشلامشدر. آتیلا ابتدا شرق قیصرلغی اوزرینه حرکت ایله قیصر ایکنجی تئودوسیوسی ویرکییه باغلامشدر. بوندن سوکوره واندال قرالی کنزهریکک تکلیفنی قبول ایدوب بش یوز بیک سلاحشوردن زیاده اولان اردو ایله غربی اوروپایه تجاوز ایله مشدر.

آتیلا ابتدا جرمانیه بی چیکنه مشدر. هونلر کوی وقصبه لری ابتدا یغما و غارت ایدرار، سوکوره یهارلر ایدی. اها لیمسنگ بر قسمی محاربه اثناسنده تلیق اولور، باقی قالانلر دخی اسیر صفتیله اردونک آرقه سنندن سور وکلنور ایدی. هونلر ترلالره (۲)، باغاره، اکیناره دخی امان ویرمزلر ایدی. حتی آتیلا «آتمک کچدیکی برده اوت بتمه ملیدر (۳) دیر ایدی.

اورپالیلر شمدییه قدر بو کبی بلییه دوچار اوامدقلرنن

(۱) باشاق، (۲) ایکونلک بیر، (۳) اولن اسه زگه کرک.

بونىڭ جناب حق طرفىدىن كەلدىكى بىر بالا اعتقادىنىڭ بولنورلىرىنىڭ ئايتىلىشى «اللهمك بلاسى» ياد ايدىرلىرىنىڭ ايدى.

آيتلاننىڭ اردوسى غالىيە يە داخلى اولوب نىھايىت اورلىيان شىھرىنى محاصىرە ايتىمىشدر. لىكىن موفىقىتىلىرى اورادە بتمىشدر. ابتدا اورلىيان محافظلىرى پىسكوپوسلىرى بولنان سىنت آنىياننىڭ تشويقى ايله مردانە مقاومىت ايتىمىشلىرى، سوڭرەدە رومە سردارلىرىدىن مشهور آيەچىئوسنىڭ تىحت قوماندەسىندە بولنان رومەلىملىرى، مروونىڭ قومانداسى آلتىندە بولنان فرانىقلار، تئودورىك قوماندەسى تىحتىندە بولنان وەستغوتلىرى و سائىرە اورلىياننىڭ امدادىنە يتشوب ھونلىرى اورادىن اوركوتىمىشلىرىدر.

اوكىدە ھونلىرى، آرقەدە دىخى متفىقلىرى اولمىق اوزىرە ايكى اردو قاتالونىيە اووەسىندە بولنان شالون شىھرىنە قىدر كىلوب اورادە محاربە ايتىمىشلىرىدەكە اشبو محاربە تارىخىدە كويلاننىڭ بىيوك محاربەلىرىنىڭ بىرىدر. بو محاربەدە ھونلىرى ايكى يوز بىيىڭ كىشى تىلف ايتىدىكىدىن سوڭرە پىرىشان بىر حالدە قاچمىشلىرىدر (ق ۱۷۱).

آيتلان ايرىسى سىنە اردوسىنى طوپلايىپ ايتالىيە اوزىرىنە كىتىمىش ايسەدە اورەدە دىخى موفىق اولەمامىش بىر مدت سوڭرە وفات ايتىمىشدر. آيتلاننىڭ وفاتىلە ھون دولتى طاغلىمىشدر.

آيتلاننىڭ متفىقى بولنان كىنزەرىك آيتلاندىن جىق مىشدر. چۈنكى بو قارغاشلىق آرسىندە رومە اوزىرىنە ھىجۇم ايدەرك مىدكور شىھرى ضبط ويغما ايتىمىشدر. كىنزەرىكنىڭ اتىباعى واندىللىرى او قىدر وحشىلىككە بولنمىشلىرىدەكە حالا او مناسىبتەلە كى بىيوك وحشىلىككە «واندىلىزم» يعنى «واندىلىق» دىنور.

هروللر و ايتاليه قراللىقى — بوسروده رومه نىڭ ھالى پاك

فنا ايدى. ايتاليه نىڭ غارجنده بولنان رومه ولايتلىرى بىر بىر باربارلر طرفىدىن ضبط ويغما ايدلمش ايدى (كىملىر طرفىدىن؟). ايتاليه دىخى دفعاتىلە يىغما ايدلدىكىن بىشقى نەفس رومه بىلە ايكى دفعە دشمن اننە دوشمىش ايدى، ايمپىراتورلار بوسروده مستەھكم راوھن قلەسىندە اوتورۇلار ايدى. لىكىن بىر نەچچە ھەپتەلەر ايلە ميدانە كىتىلمش اولان رومه دولتى مۇھ اولمىقىدە ايكىن ايمپىراتورلار ذوق و صفالرىنى، ارکان دولت دىخى فسادلرىنى براقىيورلار ايدى.

بويىلە بىر سەرودە رىياسەت ھۆكۈمەتە كىچىن ايمپىراتورلاردىن قىصر رومولوس آوغوستولوس زىمانىدە جىرمان اقوامىدىن (ھىروللر) اودواقر نىام سىركىدەلرىنىڭ تىت قوماندانسىدە اولدىقلىرى ھالىك كىلوب راوھن شەھرى ايلە بىر بىر بىتون ايتاليەنى ضبط ايدەرك غىربى رومه ايمپىراتورلارغىنە نەھىت و بىر مەشلىر و بىرنە «ايتاليە قراللىقى» نىامىلە بىر ھۆكۈمەت تىشكىل ايتەشلىردىر (ق ۱۴۶).

اشبو وقىدە زىمانە مەتقىدە نىڭ سوك و قەسى سايبىلمشدر. ھىروللر ايتاليە نىڭ اسكى اھالىسى نىدىن اوچدە بىر مەقدار نەھ اراضى ضبط ايدەرك قىصورىنى براقىيورلار ايسەدە آنلىرى رعايا مەقامىدە طوتوب ھوقۇقىدىن مۇرۇم ايتەشلىردىر.

بو وچەلە ايتاليەدە ھۆكۈمەت تىشكىل ايتەش اولان ھىروللر اورادە چوق مەت بارىنە مەمشلىر. دەھ اودواقر نىڭ زىمان ھۆكۈمەتىدە اوست غوت قرالى بىوك نئودورىك كىلوب ايتاليەنى ضبط ايتەشلىدر.

بىوك نئودورىك — ايلك اول ھونلر ك اردولرىدىن ازمش اولان اوست غوتلر ايتدا قىصر ك، سوكرودە آتيلانىڭ ھمايەسى آلتىدە

اوله رق (دراوه) و (صاوه) نهرلری طرفنده اوتورمشلر ایدی. آتیلانک و فاتندن سوگره اوست غوت قرالی (تئودومیر) قیصرلره عرض صداقت ایدهرک اوغلی تئودوریککی رهن اولمق اوزره استانبوله کوندرمش ایدی. اشبو تئودوریک غایت مستعد بر ذات اولوب کنچلکنده پک گوزل تحصیل ایتمش و سوگره استانبوله نفوذ صاحبی اولنشد. تئودوریک پدی وفات ایتدکن سوگره دخی استانبولی ترک ایتدیکندن قیصر نفوذندن تلاش ایدهرک مجرد آنی استانبولدن چیقارمق ایچون هروللرک الله کچمش اولان ایتالیهی تکلیفی ایتمشدر. تئودوریک بوتکلیفی ممنوناً قبول ایدهرک قوم وقبیلهسی ایله برابر ایتالیه اوزرینه یورومشدر. اوست غوتلر سکز یوز بیک کشی قدر وار ایدیلر.

هرول قرالی اودوآقر اوست غوتلر اردو ایله فارسيله مش ایسهده تئودوریکه مغلوب اولوب راوهن قلعه سنه قپانمشدر. تئودوریک راوهنی زور ایله آله مامش اولدیغندن حيله ایله (؟) هم شهری آلمش، همده اودوه آقری قتل ایتمشدر. (ق ۱۲۹).

اوست غوت قرالیتی - بیوک تئودوریک ایله کلان اوست

غوتلر بتون ایتالیه قطعه سنی استیلا ایدهرک «اوست غوت قراللیغی» نامیله بر دولت تشکیل ایتمشلردر.

تئودوریک اودوه آقر کبی ایتالیه نک اسکی اهالیسنه - یعنی رومه لیلره حقارت ایتمیوب بالعکس رعایت ایتمش و آنلری ملت حاکمه اولان اوست غوتلر ایله برابر طوتهشد. اراضی جهتنه کلنچه بو خصوصده دخی اهالییه غدر ایتمه مش و بالکنز هروللرک النندن آلدیغی ثلث ایله قناعت ایتمشدر.

تئودوریک اوست غوتلرک رومەلیرە قاریشوب مستقل بر قوم
 حالتدن چیقملرینی و بو یولده کندیسنگ رومە ایمپراطوری اولمسنی
 ایستیور ایدی. بونک ایچون رومەده سناتو مجلسنی تشکیل یکیدن
 تشکیل ایتمش و رومەلیرک اصول ادارەلری اورینه دولتی اداره
 ایتمکە باشلامشدر.

تئودوریک اداه دولت خصوصندە دخی مہارت کوستروب آز
 مدت ایچندە التالیہنگ راحتنی نأمین ایتمش، بوزلمش اولان یوللری،
 کوپرلری وسائر خیراتی تعمیر ایلمش، منتظم محکمەلر تشکیل ایدەرک
 کیمسەیی حقوقندن محروم بر قمامشدر..

فضله اولەرق تئودوریک خیلی فتوحانده بولندرق همان غربی
 رومە ایمپراطورلغنگ یاریسندن زیادەسنی برلشدیرمشدر. ممالکک
 بعضیسنی حرب ایلە آلدیغی کبی، برطاقمی دخی کندیلکرنندن
 تئودوریکە تابع اولمشلدر. چونکە تئودوریک او عصرده الک عادل
 حکمدار صایلیور ایدی.

مثلا وەست غوتلر قراللری بولنان ایکنچی آلاریکک وفاتندن
 سوگرە تئودوریک کندیلرینه قرال اعلان ایدەرک فرانسەنگ جنوب
 طرفیلە اسپانیەدن عبارت اولان ممالکلرینی تئودوریککە تسلیم
 ایشلدر. بوسایەدە اوست غوت دولتی زمانک الک بیوک دولتی اولمش
 ایدی. لیکن بونکە برابر اوست غوت قومنگ ایتالیہلیر کبی قاتولیک
 مذهبک اولمیوب آری مذهبک بولنملری ایدی. گرچە آری مذهبی
 خرستیانلغک بر نوعی ایدیسەدە اهالی بر درلو اوست غوتلرە ایصنەمیور (۱)
 ایدی. بونک ایچون تئودوریکک وفاتندن سوگرە حکومت ضعیف دوشمش و شرق

قیصری بیوک یوستنیانوسک وزیرلرندن بلیزار و ناززەس واسطەلر یله فتح اولنمشدر.

لکن ایتالیه شرق قیصرلرینک النده دخی چوق قالمامشدر. چونکه سببسر عزل اولمش اولان ناززەس حرصندن ایتالیه یه (لونفور بارد) نام جرمان وحشیلرینی دعوت ایتمک اولدیغندن آنلر کلوب شمال طرفنده بر حکومت تأسیس ایتمشلردر (ق ۵۴).

آلبوئین ولونغبوباردلر— لونغبوباردلر— یعنی «اوزون» «صاقالیلر» جرمانیه ایچنک اوتوران طائفه لرک بریدر. بونلر یوقارین ذکر اولنان قاریشقلقلر اثناسنده وطنلرینی ترک ایدوب شمدیکی آوستریه ده طونه ساحلنده موقتاً یرلشمشلر ایدی، لونغبوباردلر دائماً قومشولری بولنان چپید قومی ایله محاربه ده بولنورلر ایدی.

لونغبوبارد قرالی آلبوئین اک صوکره آوار وحشیلری ایله اتفاق ایدوب چپید قرالی وقونیموندی قتل ایدهرک چپیدلری کندیسنه تابع ایتمش قونیموندا قیزی روزامونده یی آلمشدر. بوندن صوکره ناززەسک دعوتنی قبول ایدوب ایتالیه یه کلمش ایسه ده ایتالیه ناک فتحنی تکمیل ایتمزدن اول زوجه سی طرفندن قتل اولنمشدر.

بر کون ضیافت اثناسنده آلبوئین چپید قرالی قونیموندا ففاسندن یاپدیرمش اولدیغی سفر طاسندن قزینه جبراً شراب ایچرمش اولدیغندن روزاموندا دخی آلبوئینی قتل ایتدیهرک باباسنک انتقامنی آلمشدر. بونک ایچون لونغبوباردلر اخق ایتالیه ناک شمال طرفنی ضبط ایلمشدر. لکن قرالیچه لرندن مشهور (تئوده لنده) مائنه قاتولیک مذهبنی قبول ایتدیردیکنندن لونوباردلر یرلی اهالی ایله ای کچه مشلر وضبط ایتدکلری یرلری بر چوق وقتلر محافظه ایده بیلیمشلردر.

ایکنچی باب

فرانقلر (فرنگلر)

فرانق طائفه‌سی - فرانق طائفه‌سی جرمانلر ایچنده اڭ مشهور اولان بر طائفه‌در. فرانقلر (رهن نهرینک صاغ ساحلنده اوتورورلر وخیلی وقتدن بری بلجیقه طرفندن غالیه اوزرینه تجاوز ایدوب طورورلر ایدی.

فرانقلر ایکی فرقه ایدیلر: بونلرک بری سالان نهرینک ایکی طرفنده اوتوردقلری ایچون «فرانق سالیهن» نامیله معروف ایدی، دیگرى دخی رهن نهری ایله شمال دکزی سواحلنده اوتوردقلری ایچون (فرانق ریپوئر) یعنی ساحلی فرانقلر یاد اولنورلر ایدی. فرانق سالیهنلردن شمدیکی فرانسه، فرانق ریپوئرلردن دخی آلمانیه حکومتلری ظهور ایلمشدر.

مرووه - مهاجرت عمومیه اثناسنده فرانقلر مرووه نام بر سرکرده‌ی (۱) قرال اعلان ایدهرک غالیه‌یه طوغری حرکت ایتدکلری حالده مشهور آیه چیئوسه مغلوب اوله‌رق کرى دونمشلر ایدی. لکن آیه‌چیئوس آرقه‌دن بشقه وحشیلرک کله‌جکلرینی بلدیکندن فرانقلره رهن نهرینک صول ساحلنی دخی ویره‌رک انلردن غالیه‌یه کیمسه‌ی صالیویرمیه (۲) جکلری حقنده سوز آلمشدر.

مدبر آیه‌چیئوس بوندن چوق استفاده ایتمشدر. چونکه فرانقلر غالیه‌یه کلماک اوزره یوله چیقمش اولان شمالی جرمانیه‌لیلری کرى

چویردکن بشقه شالون محاربه‌سندہ آتیلانک مغلوب اولمسنہ دخی باشلیجه سبب اولمشلردر.

رومه انقراض بولنجهیه قدر مرووه رومهیه ویرمش اولدیغی سوزدن دونمه‌مشدر. لکن آرتق رومه‌دن امید قالینجه قوم وقبیل‌سیله ایلرویه طوغری تجاوز ایدرک غالیه‌نک بیوک قسمنی فتح ایتمشدر.

قلوویس - (۱۶۱-۱۱۱) - مرووه‌نک طورونی خلودویک

یاخود (قلوویس) مرووه‌دن زیاده مشهوردر. قلوویس حکومتہ کچدیگی وقت غالیه‌نک شرقی طرفی بورغوندلرک جنوب طرفی دخی وهست غوتلرک النده ایدی. قلوویس غالیه‌یی بونلردن آلمق اریزوسنه دوشمشدر. لکن بونلرک اوزرینه هجوم ایتمزدن اول غالیه‌یه کلوب یرلشمک ایچون حاضرلنمقک اولان آلمانلر اوزرینه کیتمشدر. قلوویس ایله فرانقلرک چوغی هنوز پوت پرستلکدن چیقمامشلر ایدی. قلوویسک زوجه‌سی قلویتیلده ایسه خرستیان اولوب دئما قوجه‌سنی کندی مذهبنه دعوت ایدوب طورور ایدی. قلوویس قبولده تردد ایده یور ایدی. لکن بر کون (آخن) شهری جوارنده آلمانلر ایله محاربه ایدر ایکن اردوسی پریشان اولمغه باشلاینجه یاننده بولنان زوجه‌سنه مظفر اولدیغی حالده خرستیان مذهبنی قبول ایکنی وعده ایتمشدر. قلویتیلک اردوده بولنان خرستیانلره بو وعده بیلدیرمش اولدیغندن خرستیانلر غیرته کلوب قلوویسک، مظفریت قزانسنه سبب اولمشلردر. بونک اوزرینه قلوویس زوجه‌سنک مذهبنی اولان قاتولیک مذهبنی قبول ایتمشدر.

قلوویسک قاتولیک مذهبنی قبول ایدیشی پک بیوک منفعتی موجب اولمشدر. چونکه غالیه‌نک اھالیسی قاتولیک مذهبنه

بولنان بورغوندار ايله وهست غوتلره ايصنه مامشله ایدی. بو سببدن اوله رق قلووویس قاتولیک مذهبنی قبول ایدنجه بورغوندارك ادارهسی تحتنده بولنان غالیه لیلر انی دعوت ایتمشله وقلوویس اردو ايله کلنجه آنك طرفنه کچوب بورغوندار ايله محاربه یه باشلامشله در. بونك ایچون قلووویس آز زمان ایچنده بورغوندار ی کندیسنه تابع ایتدکن بشقه وهست غوتلری دخی اسپانیه یه قوغه رق بتون غالیه یی برلشدیر مشدر.

قلوویس بو وجهله غالیه یی فتح ایتدکن صرگره فرانقلر ك ایچنك مستقل حکمدار لر کبی حکومت ایدن بکلری دخی قالدیر مشدر. لکن مستقل بر حکومت تشکیل ایتك ایچون بو قدر غیرت کوسترمش اولان قلووویس وفات ایدر ایکن مهالکی اوغللری بیننده تقسیم ایدر ك دولتی ضعیف دوشور مشدر.

اوسترازیه و نوسترازیه — بو صر هده فرانقلر یواش

یواش ایکی قرقه یه آیرلمقه ایدیلر. ایلک اول غالیه یه کلوب غرب طرفنه برلشمش اولانلر رومه اصولنه دها زیاده میل کوسترره ك مدنیه آلمشقه، شرق طرفنده اولوب هنوز جرمانیه دن آیرلماش اولنلر دخی رومه اصولنی قبول ایتمکن بشقه او اصولی قبول ایدنلری. تعیب ایلمکن ایدیلر. ذاتا قلووویس دن صوگره واقع اولان داخلی محاربه لردن طولایی حکومتجه دخی تفرقه واقع اولدیغندن ایکی طرف بیننده اولان ضدیت کیتدکجه آرمغه باشلامشدر.

فرانق دولتنگ غرب قسمی — یعنی غالیه، یاخود شمدیکی فرانسه قطعہ سی (نوسترازیه)، شرق قسمی دخی (اوسترازیه) یاد اولنمغه باشلامشدر. یوقاریده کوردیکمز (فرانق سالیه نلر

نوسترازىيەدە، (فرانق رېپوئىرلر) دخى آوسترازىيەدە اوتورور ايدى.

برونە كىلدە - قلوويسىڭ خىللىرىدىن قلوتر بر آرق مالىكى

برلىشىش ايسەدە وفاتىدىن سوڭرە كىلىنلرى بولغان (برونە كىلدە) و (فرىدە غونىدە) داخلى محاربه اىچون قىو آچىرق دولتىڭ تىكرار پارچەلىنمەسنى سەبب اولمشلردىر. برونە كىلدە قلوترىڭ اولغىللىرىدىن برىنڭ زوجهسى اولوب ھەمىشەسى دخى دىگر اولغىلنە وارمىش ايدى. لىكن فرىدە غونىدە برونە كىلدە نڭ ھەمىشەسىنى اولدىروب قوجهسنىدە (۱) كىدىسى وارمىش ايدى. بونىڭ اوزرىنە برونە كىلدە زوجى محاربه يە مجبور اىتمىشدر.

بويولدىدە آچىلان محاربه قىرق سەنە دوام اىتمىش وفرانق دولتىنى آلت اوست اىتمىشدر. برونە كىلدە قوجهسنىڭ وفاتى اوزرىنە اولغىلنە، سوڭرە آنىڭ وفاتى اوزرىنە طورونىدە (۲) وكالت ايدەرك محاربه يە دوام اىتمىش ۋەر- كىسنىڭ محاربه دن اوصانوب (۳) صلح اىستىدىكنە باقامىش اولدىغىدىن فرانق بىللىرى برونە كىلدە نھايت يابانى بر آنىڭ قویروغىنە باغلايوب قىرە صالحویرمىشدر.

مايور دوملر - اشبو داخلى قارىش قىلقلردىن طولايى فرانقلر

اىچىندە پىك چوق درە بىللىكلر ظھور اىتمىش وفراللىر درە بىللىرى اطاعت آلتىدە طوتىمىدىن عاجز قالوب دولت اىشلىرىنى يوز اوستى (۴) براقمىش ويالىڭىز عبادت وزىارت ايلە مشغول اولمىش اولدىقلىرىدىن اعتباردىن دوشملىردىر. واقعامر ۋە خاندانى اوتەدىن برى فرانقلر اىچىنە معتبر اولدىغى جھىل كىمىسە آنلىرىڭ غلىپنە قىيامە جسارت ايدەمەمىش

(۱) ايرىنە، (۲) بالاسىنىڭ بالاسى، (۳) طويىب، (۴) يوز توبىن.

ایسەدە امور دولت آنلرک بر نوع حکمدار کتخنداسی (۱) مقامندە اولوب مایوردوم ییاد اولنن مأمورلردە فالمشدر. ابتدا مایوردوملر قرالدر طرفندن عزل ونصب ایدیلور ایدی. لکن سوکره بومسند پدردن اولادە افتقال ایتمکە باشلامشدر. اک سوکره مایوردوم مقامنی ضبط ایتمش اولان هر یستال خاندانی مرووهردن رسماً حکومتی دخی آلمشدر.

بونلردن پین هر یستال اوسترازیه مایوردومی بولندیغی حالده (تستری) محاربهسندە نوسترازیه لیلر غلبه ایدهرک هم اوسترازیه یی، همدە نوسترازیه یی مایوردوم صفتیلە اداره ایتمشدر.

نوسترازیه لیلر پینک وفاتندن سوکره آیرلمق فکریلە قیام ایلمشلر ایسەدە اوغلی شارل مارتل غلبه ایدهرک ینه ایکی قطعەنک اداره سنی آلمشدر.

بوصرەدە اندلسدە یرلشمش اولان عربلر اورپای فتح ایتمک اوزره حرکت ایدهرک غالیه نک بر قسمنی ضبط ایتمشلرو (پواتیه) موقعنە قدر کامشلر ایدی. بتون خرستیان عالمی تورقوسندن نه یاپه جغنی شاشیرمش (۲) ایدی. شارل مارتل بتون فرانقلر ایلە سائر ممالکتلردن کلان عسکری آلوب پواتیه جورانده عربلر اوزر رینه هجوم ایتمش ومظفر اولمشدر. بونک ایچون فرانقلر وبخصوص هر یستال فامیلیاسی عموم آوروپا اهاالیسنک وبخصوص خوستیانلرک رئیس بولنان پاپا ایلە پاپاسلرک اعتبارە محبتارینی قرانمشدر (ب ۱۱۰). بوسایهده شارل مارتلک اوغلی «بجاقسز» پین مووره لرک اک سوک حکمداری بولنان اوچنچی شیلده ریکی عزل ایدهرک رسماً

فرانق قراللىغى ضبط ايتدىكى وقت نه فرانقار سسلرىنى چىقارەشار، تەدە پاپالر مخالف ايتمشلردر. هله پاپا استفان صورت مخصوصدە كلوب پيىڭ باشنه تاج كيدرەش و آنى تقديس ايلمىشدر.

شارلمان - (۱۴۶-۱۹۲)

اڭ مشهور اولان پيىك اوغلى وخلفى بولنان شارلمان، يا خود «بيوك شارل» در.

شارلمان عموم فرانقلرى ادارەسى آلتندە جمع ايتدىكەن صوكره سائر جرمانيه طائفەلرڭ همان جملەسنى دخى تابع ايتەمشدر. فضلە اولەرق ايتاليەنڭ شمال طرفنى و اسپانيەنڭ بر قسمنى فتح ايتەمشدر. اللى سندیە بالغ اولان حكومتڭ ايلك نصفى محاربهلر ايجندە كچەش و ايتدىكى سفرلر اللى اوجە بالغ اولمشدر. شارلمان ميدان حربدە جسور و ماهر عسکر اولدىغى كىي، ادارە دولت خصوصندە دخى عاقل و مدبر بر حكمدار ايدى. ممالكى غرباً اسپانيەدە بولنان ابرو نهرينه، شرقاً ويستول نهرينه، شمالاً شمال دگزينه و جنوباً دخى آق دگزە قدر ممتد ايدى. يعنى او وقت متمدن اولان بتون اوروپايە حكم ايتەمشدر. بونڭ ايجون كنديسى دخى فرانق قرالى لقبيلە قناعت ايتەميوب «غربي رومه ايمپراطورى» لقبى آلمىشدر. شارلمان زمانندە معلوم اولان دنيا ايكي حكمدار طرفندەن ادارە اولمىقدە ايدى. شرق خليفە هارون الرشيدڭ، غرب دخى شارلمانك الندە ايدى. بونلرڭ ايكيسى دخى بربرينه حرمت و رعایت ايدرلر بر برينه هديەلر كوندرلر ايدى. شارلمان اڭ زياده ساقسونيهلر ايله اغزاشمش و يالگز

ساقسونییه اون سکز سفر ایتمگه مجبور اولمشدر. او وقت ساقسونلر پوت پرست ایدیلر. شارلمان غلبه ایتدیکی وقت خرستیان مذهبنی قبول ایده چکلرینه سوز آلیر ایدی. لکن ساقسونلر شارلماناڭ اردولری جکلنجه پاپازلری کسرلر، یاخود ملکترلرندن طرد ایدرلر ایدی. بو محاربه اوتوز ایکی سنه دوام ایتمشدر. هله بر آرهلر ساقسونلر ایچنک وبتی کند نامنده بر قهرمان ظهور ایدرک شارلمان ییلدیرمشدر. شارلمان انجق وبتی کند اولدکن صوگره ساقسونلره قطعی صورتده غلبه ایتمش و آنلرک بر قسمنی آلمانیه نڭ غرب طرفنه اسکان ایتمشدر.

امور داخلیهده شارلماناڭ نشر معارف خصوصنده ایتدیکی سعی وغیرت مشهوردر. شارلمان پک چوق مکتبلر تأسیس ایتمش، فضل اولهرق خرستیان عالمنده پک زیاده چوغالمش وعادتا تنبلخانه (۱) کسلمش اولان مناسترلرده بولنان تارک دنیالرک تحصیل علم ایله مشغول اولمیرینه غیرت ایتمشدر.

تارک دنیالر صفا واکلنجه (۲) ایچنده وقت کچیرمگه آلمهشلر ایدی، شارلمان آنلری اکلنچهلردن منع ایتمش. یالکز آوه مساعک ایتمشدرکه اوده او وقت حیوانات دریلرینک کاغد مقامنده قوللانلیغی ایچون ایدی.

شارلمان مالکی قونتلقلر (۳) نامیله بر طاقم ناحیهلره تقسیم ایدرک قونتلقلرک تحت ادارهسنه ویرمشدر. بو قونتلر صوگرهلری — یعنی حکومت ضعیف دوشدیکی وقتده استقلال قزانسهرق دره بک (۴) اولمشدر.

(۱) یالقاولر اوی، (۲) اوین کولکی، (۳) بایارلق، (۴) عناز.

حدود باشنده اولوب اجنبی هجومی دفع ایتمگه مامور اولان قونتار کلیتلی عسکره دخی قومانده ایدرلر ایدی و بو قونتارک اعتباراری زیاده اولوب عنوانلری دخی «مارق غراف» ایدی.

بونلرک ایچنده ایگ مشهور اولانلر: شرق مارق غرافلی و برانبورغ مارقلی در. شرق مارق غرافلغندن بر مدت سوگره اوستریه دولتی، براننبورغدن دخی پروسیه دولتی ظهور ایتمشدر. شارلمانک توجهنی فرانمش و داخلی اصلاحات یولنده شارلمانه یاردم ایتمش اولان علما ایچنده الک مشهور اولانلر آلقوئین و اکینفاردر.

فرانق دولتک انقسامی - شارلمانک وفاتندن سوگره

فرانق حکومتی اوغلی لوئی ده بوئر النده قالمشدر. «ده بوئر» صالح و متدین (۱) معناسنده اولوب کندیسنه سوگره دن ویریلان لقبدر.

لوئی وقتنی عبادت ایله کچیرمک اولوب دولت ایشلرینه باقماش واک سوگره ممالکی اوغللری بیننده تقسیم ایلرک بتون بتون اداره کلفتندن (۲) قورتلمشدر. لکن ایکنچی دفعه آلمش اولدیغی زوجهسی (ژودیت)ک نفوذی آلتنده قالهرق آنک تشویقی اوزرینه برنجی تقسیم بوزمش و ایکنچی دفعه اولهرق ممالکی تقسیم ایله اک گوزل قسمنی ژودیتک اوغلی «کل» شارله ویرمشدر.

بونک اوزرینه اوتهکی اوغللری عصیان ایله پدرلرینی اخذ و حبس ایتمشلر و ایکنچی تقسیم بوزمشدر.

بر مدت سوگره لوئی ینه حکومتی ضبط ایدوب تکرار کل شارل

(۱) دینلی (۲) مشقت.

اچون گوزل حصه آیرمش وینه مغلوب اولوب مناستره آتلمشدر .
 بو وجهله لوئی بر قاچ دفعه اوغلارینه مغلوب اولمش وچوق حقارت
 کورمشدر. الك صوگره دخی جهله سنه لعنت او قویهرق محبسک اولمشدر (۲۲۱).
 لوئی نڭ وفاتی اوزرینه بیوک اوغلی لوتر ایمپیراتور اعلان
 اولمش ایسه ده برادراری بولنان کل شارل ایله لوئی آلمان حکومتی
 تصدیق ایتمدکلر نندن بینلر نده محاربه واقع اولمش و (قونتانه) موقعندک
 لوتر مغلوب اولدیغندن برادرلرینی مستقل حکمدار طانیه مشدر .
 بینلرنک عقد اولنان معاهک «وردون معاهکسی» نامیله معروفدر (۲۲۱).
 وردون معاهدهسی موجبچه کل شارل فرانسهیی، لوئی آلمان
 آلمانیه قطعه سنی، لوتر دخی ایمپیراتوراق لقبیله ایتالیهیی و فرانسه ایله
 آلمانیه آرسنده بولنان رهن ولایتلرینی (فلمنک، بلجیق، الزاس،
 لورهن) آلمشدر. بوندن صوگره فرانسه—یعنی غالیه آلمانیه دن
 قطع علاقه ایدرک مستقل حکومت شکنه کیر مشدر .
 کرک فرانسه، کرک آلمانیه بر آز مدت دها شارلمان سلاسنده
 قالمش ایسه ده صوگره مذکور سلاله النندن چیغوب یرلی امرالنه کچمشدر .
 فرانسه ده پارس دره بکلری بولنان قابت خاندانی برانشمش. آلمانیه ده ایسه
 حکمدار دره بکلر طرفندن انتخاب اولنمغه باشلامشدر. ایتالیه یه کلنچه اوراده
 هیچ بر حکومت دیکیش طوتدیره مامش (۱) و یقین وقتاره قدر تفرقه
 (۲) حالنده قالمشدر .

(۱) ایوشه آماغان (۲) تارقاو.

اوچنچی باب

آنکلو ساقسونلر

احوال متقدمه—انگلتره یاخود بیوک بریتانیه اوروپانک غرب طرفنده کائن بیوک و منبت آطه لردن عبارت ایسه ده قرون وسطایه کلنجه یه قدر تار یخجه اهمیتلری اولما مشدر. برنجی قیصر غالیه قطعه سنی فتح ایتمکله مشغول ایکن بر آره لوق بریتانیه یه دخی سفر ایتمش و او وقتدن بری رومالیلر مذکور آطه لره کوز دیکه رک یواش یواش آنلری مال کلرینه الحاق ایتمشلر ایدی. لکن آتیلانک غربی آوروپایه هجومی اثناسنده مشهور آیدچیؤس انگلتره ده بولنان رومه عسکرینی غالیه یه کتیرمش و بر دها او طرفه عسکر کوندرمه مش اولدیغندن انگلتره آطه لری بیوک اختلال ایچنده قالمشلر ایدی.

انگلتره آطه سنده کلت (یاخود سلت) جنسنه منسوب اوچ طائفه اوتورور ایدی. بونلردن (لوکریلر) نفس انگلتره ده، (قالدونیلر) اسقوچیه ده، (قامبریلر) دخی غال پرنسلیکنده اسکان ایتمشلر ایدی. لوکریلر رومه لیلره تابع اولوب مدنی اولمشلر ایدی و بو سایه ده ملکتلری معمور ایدی. رومه لیلره تابع اولمیوب حال وحشتده قالمش اولان قالدونیلر لوکریلرک ثروتلرینه کوز دیکوب یغما ایتمک ایچون فرصت آزارلر ایدی. شمديه قدر لوکریلری قالدونیلردن رومه عسکری محافظه ایدیور ایدی. لکن رومه عسکری چکلدکن صوگره قالدونیلر لوکریلری تضييقه باشلامشدر. مدافعه دن عاجز قالمش اولان لوکریلر دخی او وقت انگلتره

ساحلرینی یغما ایچون قایقار ایله کلوب کتمکده اولان ساقسونلری امداده چاغر مشلردر.

یدی قراللق—مذکور ساقسون قومی جرمانیه جنسندن اولوب مهاجرت عمومیه اثناسنک حرکتیه کلدکلری حالک غرب مالکی فرانتار طرفندن ضبط اولندیغی جهتلہ او طرفه کیک میوب شمال دگری ساحلنه قدر کلمشدر واورادن قایقار واسطه سیله دگره آچیلوب انگلتره وغالیه واسپانیه ساحلرینی یغمایه باشلامشدر ایدی.

ساقسونلر لوکر یلرک دعوتلرینی ممنونیتله قبول ایدرک انگلتره به کیتمشدر وقالدونیلری مملکتلرینه قاچیرمشدر. لکن کندیلری انگلتره به ایمره نوب (۱) همان انی ضبط ایتمه قرار ویرمشلردر. بونک نتیجه سی اوله رق انگلتره ده ساقسونلر طرفندن دورت حکومت تشکیل اولنمشدر "کنت، (اسسکس)، (وه سسکس)، (سوسسکس)" (ق ۱۰۶)؛

ساقسونلردن سوگره قومشولری بولنان (آنگل) قومی انگلتره به دادانوب (۲) نهایت آنلر طرفندن دخی ساقسونلرک شمالنده اوچ حکومت تأسیس ایدلمشدر. (نورتومبرلاند، است آنگلیه، مرسیه ق ۳۸). بو وجهله رومهلیلر سایه سنک مدنیت کسب ایدرک معهور اوایش اولان نفس انگلتره قطعہ سی جرمانلردن آنگل وساقسون طائفه لری طرفندن فتح اولنوب اوزرنده یدی اوفاق حکومت تشکیل ایتمشدر. لکن اشبو یدی حکومت بربریلہ اوغراشمقدن خالی قالمدقلرندن جهل سی ضعیف دوشمشلر و آرقه لرندن کلوب انگلتره بی یغمایه باشلامش

اولان اسقاندیناوار، یاخود نورمانلردن مملکتلرینی محافظه ایتمکدن عاجز قالمشلردر.

کرك تفریقه حالک نتیجهسی بولنان داخلی اختلالدن، کرك نورمانلرک تجاوزلرندن صیقلمش (۱) اولان اهالی قیام ایدرک نورمانلره غالب کلمش اولان وه سسکس حکمداری (اکبرت) ه تابع اولمشلردر. اوشبو اکبرت « بیوک اکبرت » نامیله مشهور اولوب انگلتره دولتک اصل مؤسی صاییلیر.

آنکلو ساقسون طائفهلری بو صورتله بر اداره تحتنه کیردکاری حالده دخی نورمانلرک هجوملرندن قورتیله مامشلردر. اکبرت نورمانلری ییلدیرمش ایسه ده خلفلری زماننده نورمانلرینه عودت ایتمشلر وختی انگلتره نك بر قسمنی ضبط ایله ممشلردر.

بیوک الفرهده (۲۴۴-۲۷۸) - بوضره ده انگلتره ده آفرهده دیدکاری

مشهور بر حکمدار ظهور ایتمشدر. آفرهده بولندیغی عصرده علوم و فنون بتون بتون متر وک اولدیغی حالک کندیسی پک کوزل تحصیل ایتمش ایدی و تبعه سنه تحصیل علم ایتدیرمک ایچون خیلی مکتبلر آچمشدر. لکن او وقتلرده کشی زاده لر ایچون علم تحصیل ایتمک معیبتندن صاییلدیغی جهتله کیمسه ایستک ایله مکتبه کیتمه مشدر. بونک ایچون الفرهده دخی کشی زاده لری تحقیر و تکدیر ایدر ایدی.

اوشبو تکدیرلردن طولایی آفرهده کوچنمش اولان کشی زاده لر بر کون نورمانلر ایله محاربه یه طوشمش اولان آفرهده محاربه میداننده ترک ایدرک کیتدکلرندن آفرهده دخی مغلوب اولمشدر.

بو وجهله آفرده مالکینی نورمانلردن محافظه ایدمه مدکن باشقه بر آرهاق تاج و تختنی دخی غائب ایتمشدر. آفرده بر مدت تبدیل فیافت ایدمه ك طاغاردده و اورمانلرده کزمش و صوکره بر چوبانگ خانهسنده رنجبر (۱) صفتیله اوتورمشدر. هرکس آفرده دی اولمش بیلیر ایدی. کندیسنک آفرده اولدیغنی چوبانگ قاریسی بیله بیلهدیکندن بعضاً آندن طیاق یدیکی اولور ایش.

انکلترهیی ضبط ایتمش اولان نورمانلر اهالی یه پک چوق ظلم ایتدکلرندن هرکس آفرده دی ارامقده ایدی. بونگ ایچون آفرده بردن ظهور ایدی ویرنچه جهلسی آنک قوماندهسی تحتنه کیره رک نورمانلره غلبه ایتمشلردر.

آفرده نورمانلری طرد ایتدکن صوکره حیدودلر صفتیله داخل راحتنی بوزان بر طاقم سرسریلری (۲) دخی تربیه ایدمه مالکک آسایشنی وامینتینی تآمن ایتمشدر. انضباط او درجهیه وارمش ایدیکه گویا آلتون طولیسی کیسه غائب ایدلدیکی حالک صاحبی کیسه ننگ بولنوب کندیسه کتربیله جکندن امین اولدیغی ایچون هیچ اهمیت ویرمز ایش. آفرده مالکی ولایتلره (قونتقلر) و ناحیهلره (قانتونلر) و بلدییه دائرهلرینه (قومونلر) تقسیم ایتمش. بونلر مرکز لرنده حکومت اجرا ایدن قونت و مدیرلردن باشقه اداره و عدلیه مجلسلری دخی وار ایدی. بو مجلسلر منتخب اولوب مدعی عمومی یعنی قرالک و کیلی صفتنده و شریف نامنده یالکیز بر مأمور مخصوص بولنور ایدی. آفرده پک کوزل قانونلر تنظیم ایتدیرمش و بو خصوص رومه قانونلریله آنکلو ساقسونلرک اسکی عادتلرینی اساس طوتمشدر.

(۱) کونلکچی. (۲) خولیاغانلر.

آفره د كرك قانونلرنده، كرك اداره سنده، اھالينڭ حریتنه رعایت ایدر ایدی. حتی بو خصوصه، «انگلیزلر وجدانلری قدر حر اولمیلدرلر» دیر ایدی.

آوروپانڭ ایڭ اسکی وایڭ مشهور دارلفنونلرندن معدود اولان (اوقسفورد) دارالفنونی آفره طرفندن تأسیس اولمیشدر.

آفره ادیب اولوب خیلی آثار انگلیز لساننه ترجمه ایتدیکی کبی، بر خیلی تألیفاتده دخی بولمیشدر.

نورمان دولتی - آفره دك غلقلری بولنان (ادوارد)

و(آتلستان) زمانڭ اڭ مشهور عکمدارلری صاییلیرلر ایدی. مثلاً فرانسه و آلمانیه قراللری آتلستانڭ قیزلرینی تزوج ایتمیشلر ایدی و اڭا چوق رعایت ایدرلردی. لکن ادوارددن اعتباراً حکومت ایله هیئت روحانیه (یعنی پاپاسلر) آره سنده منازعه ظهور ایدرک حکومت ضعیف دوشمش اولدیغندن نورمانلر تکرار باش کوستر مشلر. هله قر ایجه الفریده کندی اوغلی (آلرهده) ی عکومتته نائل ایتدک اوچون حکمدار بولنان اوگی اوغلی ایکنچی ادواردی قتل ایتدیر دیکندن انگلتره ده اختلال ظهور ایتمش ونورمانلره قبو آچلمیشدر.

آلرهده نورمانلری دفع ایچون پک چوق آچه ویروب معاهله عقد ایتمش ایسه ده آچه یی کورنچه نورمانلر هجوملرینی دهاز یاده آرتدیرمشلر. بوندن طولانی غلبانه کلمش اولان آلرهده بر کیجه انگلتره ایچنده بولنان نورمانلری قتل ایتدیرمشدر.

عموم نورمانلرڭ رئیس صاییلان دانیمارقه قرالی اسوه نون انتقام آلق ایچون کلایتلی عسکر ایله انگلتره یه کلوب بتون انگلتره یی ضبط ایتمیشدر.

اوشبو اسوه نون و باخصوص اوغلى بيوك قانوت مشهور حكمدارلردن صاييلير. هله قانوت زماناڭ اڭ قوڭ تلى واڭ عقللى حكمدارى ايدى وحقنك هر يرده حرمت ايدرلر ايدى. قانوت بتون شمالى اور وپاي (اسوه چيه نور وچيه، دانيمارقه، انگلتره) برلشدرمش ايدى و بومملكترلڭ اتجادينى تايمين ايچون كنديسنى انگلتره قرالى ياد ايدر ايدى. لىكن اوغللرى پدرلر ينگ يولنى طوتميدوب حكومت دعواسيله بر بريله محاربويه طوتمشقلرندن انگلتره يي غائب ايتمشلردر.

فاتح كليوم - قرال آتله ده حكومتى غائب ايتدىكى وقت

فرانسده بولنان نورمانديه دوقهسى «ابليس» (روبر) نزيده قاچمش ايدى. اوراده دنيايه كلمش و تريبه اولمش اولان اوغلى ادوارد «واعظ» (قانوتڭ) وفاتندن صرگره انگلتره يه دعوت ايدوب نورمانديه ده طوپلادىغى عسكر واسطه سيله حكومتى اعاده ايتمشدر.

ادوارد واعظ ذريتسز وفات ايدىكى جهتله انگلتره تاجنه چوق طالب ظهور ايتمشدر. بونلرڭ ايچنده اڭ اهميتلىسى اولان نورمانديه دوقهسى ابليس روبرك اوغلى كليوم ايدى. انگلتره اهاليلى كليومه اجنبى نظريله باقهرق انى ايسيه مەمشلر وانگلتره كشى زاده لردن هر الده (بيعت) ايتمشلردر.

لىكن كليوم راحت طور ميوب كليوتلى عسكر ايله انگلتره يه هجوم ايتمش و هاستنغس (موقعدنك) هرالك غلبه اينرك انگلتره تاجنى ضبط ايتمشدر. بو وجهله انگلتره قراللىغى (اكبرت) سلاسندين (اورمان) سلاسنه كچمشدر (۴۴۴). اوشبو كليوم، (فاتح) كليوم ياخود «پيچ» كليوم ناميله معر و فدر.

در دنجی فصـل

تاریخ اسلام

جزیره العرب - جزیره العرب دینیلان قطعہ آسیہ ننگ جنوب غربیسنده بولنان بر یارم آطه در. جزیره العرب اسکی زماندن بری عرب طائفه لری مسکون اولدیغی حاله میلادننگ یدنجی عصرینه کلنجهیه قدر تاریخ عالمجه او قدر اهمیتی یوق ایدی. تاریخ عمومیده بر قاچ دفعه نامننگ ذکر ایلدیکی کورلمش، اوده عرب عشیرت لری ننگ بعضا یغماوغارت ایچون اطرافنده بولنان معمور مملکتلر اوزرینه (مصره یاخود عراقه) هجوم ایتملرندن طولاییدر.

لکن عربلر مدنیته وترقییه مستعد بر طائفه ایدی و او توردفلری اراضی اسکان واعماره اویغون اولسه ایدی شبهه سز عربلر دخی نام قزانمش اولورلر ایدی. اراضی اعماره الویرشلی دکل ایدی. بوننگ ایچون اهلیننگ بیوک بر قسمی عشیرت حالنده قالمشدر.

جزیره العرب چوقلق خارجدن تجاوزده اوغرامامشدر. بوننگ سببی ایسه بر طرفدن مذکور قطعہ ننگ تجاوز ایدن دشمننگ ایشنه یارایه جق ثروته مالک اولمیدیغی، دیگر طرفدن دخی عربلرک هر نوع دشمنه قارشلی کله جک قدر شجیع بولنملریدر. بعضاً داخله بر طاقم حکومتلر تشکیل اولندیغی اولور ایدیسه ده آنلرده چوقلق بقا بولمازلر ایدی.

ظهور اسلام - کتب مقدسه ده دفعاتله (۱) ذکر اولندیغی اوزره حق تعالی حضرتلری ابراهیم علیه السلامک ذریتنی دنیایی اصلاحه

مأمور ایتمشدر. ابراهیم علیه السلامک ذریتی ایسه ایکی فرقهیه آیریلوب: بری بنی اسرائیل، دیکری دخی بنی اسماعیل ناملریله یاد اولنمشلردر. بنی اسرائیل حضرت ابراهیمک کوچوک اوغلی اسحق علیه السلامن، بنی اسماعیل دخی بیوک اوغلی اسماعیل عیله السلامن ظهور ایتمشلردر.

ابتدا بنی اسرائیل حمایه مخصوصه ربانیه تحتنده بولنور ایدی وانبیای کرام ایله رؤسای عظامک قسم کلیسی بنی اسرائیل ایچندن ظهور ایتمشدر.

جناب حقن باشقه دنیاده باقی کیمسه اولمیدیغندن بر وقت کلوب بنی اسرائیل قومی دخی انقراض بولمش. کنديسی سائر طائفه لره نمونه و امثال اولوب عالمک تربیه سنه خدمت ایده عکی یرده صوگ و قتلرده بنی اسرائیلک ایچنه فساد داخل اولارق قانون آلهدنک خلافتنه بر طاقم فعل و حرکتلرده بولنمشلر و حق تعالی نك حمایه مخصوصه سنندن محروم قالمشلردر.

بنی اسماعیل - ابراهیم علیه السلام زوجہ سی ساره نك قسقاخچلقی (۱) اوزرینه جاریه سی هاجردن طوغمش اولان اسماعیل علیه السلامی حجاز طرفنه کوندرمش و بر قاچ دفعه کنديسی دخی مخدومی ایله کوروشمک اوزره اول جانبه عزیمت ایتمش، حتی بر دفعه سننده حضرت اسماعیل ایله برابر بیت الله اولان کعبه یی بنا ایلمش ایدی.

حضرت اسماعیل علیه السلام ایله ذریتی کعبه جوارندن آیرلامشلر و کیده کیده چوغالدقلرندن قریش قبیلہ سی یاد اولنمشلردر.

قریش قبیلہ سینک اصللری نجیب اولدیغی کبی، صلابت و تربیه لری

دخى عموم عربستان غندندە پك بيوك اعتبارلرى وار ايدى. قريشيلر عربلرڭ ايچندە لسانلرينڭ فصاحتيله دخى مشهر دولر. بونڭ ايچون جزيرة العرب ايچندە ظهور ايدن شعرا وادبا اثرلر ينى قريشڭ جهالتدە سويلدىكى لسان اوزره تنظيم ايدرلر ايدى.

زمان جهالتدە بيله عربلرڭ بيت اللهه حرمت ورعايتارى وار ايدى وسندەن سنهيه كعبه يي زيارت ايچون كليرلر ايدى. بو وجهله دخى صاحب كعبه عد اولنان قريشڭ نفوذ و اعتبارلرى وار ايدى.

جناب حقڭ بنى آدمڭ طريق سلامتە عودتى خصوصندە رهبر اولمق اوزره نبوت ورسالت ايله تلطيف ايله مش اولديغى ذات كريم اشبو قريش قبيلەسنڭ اڭ نجيب عائلەسنە منسوب ايدى.

حضرت خاتم الانبياء (ص) - محمد المصطفى صلى الله

تعالى عليه وسلم افندمز قريش قبيلەسنڭ رئيسى بولنان عبدالمطلبڭ طورونى (۱) وعبداللهك اوغلى ايدى كنديسى ميلاد عيسانڭ بيش يوز يتمشنجى سنەسندە ربيع الاولڭ اون ايكنچى كوني مكە مكر مەدە پدرينڭ خانەسندە دنيايه كلمشدر.

پدرى عبدالله ولادت سعادتدن اول، والنسى آمنه دخى ولادتدن آلتى سنە سوڭره ارتحال ايتدكار ندن حضرت پيغمبر ذى شان افندمز بيوك پدرى عبدالمطلبڭ حمايهسى تحتندە بولنور ايدى. سكر ياشندە ايكن عبدالمطلب دخى وفات ايتديكى جهتلە حضرت علينڭ پدرى ابى طالب وصى اولمشدر.

حضرت بيغمبرڭ سنى دها كو چوك ايكن بيله كنديسنڭ فوق العاده بر مخلوق اولديغنى ايما ايدر بر چوق احوال مشاهدە اولنور ايدى

(۱) بالاسى نڭ بالاسى.

وهر کس بو عالی سویلر ایدی. فضله اوله رق بر طاقم وقوعات دخی
 بونی خبر ویره یور ایدی. اشبو وقوعات ایچنده اڭ مشهور اولان
 (شق صدر) و (کفر) واقعه لر یدر،

شق صدر وقعه سی ائندمز ده ا صبی اولوب بنی سعد قبیله سندن
 اولان سوداناسنڭ یاننده ایکن واقع اولمشدر. یعنی بر کون افرانلری
 اولان قریه چوجقلر یله طیشاریده اوینار ایکن بر ذات کلوب حضرت
 پیغمبر ڭ کو کسنی یار مش و بعض عملیات اجرا ایله مش. بونی بر ابر
 اوینایان چوجقلر کوروب خبر ویرمشلر وقوشوب (۱) کلانلر کیسه سی
 بوله مامشلر ایسه ده حضرت محمدی با یغین (۲) بولمشلردر.

کفر وقعه سنه کلنچه شام سفرینه کیدن ابی طالب سیاحته غایت
 مرفلی اولان حضرت پیغمبری برابر آلوب کیدر لر ایکن شام چوللر نده
 بولنان کفر نام مناسیره اوغرامشدر. اوراده بولنان بحیره
 نام بر راهب آخر زمان پیغمبر نده بولنمسی لازم کلان بعض
 علامتڭ حضرت محمدده بولنسنندن بئله شامه عزیزیمتڭ تهلکه دن
 خالی اولدیغنی بیان ایتمش و اورادن کری چویرمشدر.

طبیعت و اخلاقی دخی امثالسز اولوب ده ا کنج یاشنک «الامین»
 لقبه نائل اولمش ایدی و بو مناسبتله قریش اغنیاسندن حضرت
 خدیجه نڭ امور اداره سنه مأمور ایدلمشدر که سوڭره حضرت خدیجه
 کندیسنه وارمشدر.

رؤیای صادقه صورتیه جبل حراده وحی نزول ایتدیکی وقت
 حضرت پیغمبر ذی شان قرق یاشنده ایدی.

رمضان شریفنڭ اون بیدنچی بازار ایرته سی کونی حضرت

جبرائیل امین جناب الله طرفندن فرمان رسالت کتیرهش و (اقرا باسم ربك . . . الى اخ) آیت کریمهسی نازل اولمشد. اوصرده یردن بر پونار (پیکار) (۱) حاصل اولوب حضرت جبرائیل هعرفتیه رسم طهارت و ابدست و صوگره ایکی رکعت نماز اجرا و تعلیم اولمش. نمازده جبرائیل امامت ایله مشدر.

حضرت پیغمبر ذی شان افندمز جبل حرادن خانه سنه عودتله و قعدی حضرت خدیجه نقل ایدنجه حضرت خدیجه همان ایمانه کلمشد. حضرت خدیجه بی متعاقباً حضرت ابو بکر الصدیق ایله حضرت علی المرتضی دخی ایمان ایتمشدر.

انتشار دین هبین - حضرت پیغمبر ذی شان افندمز ابتدا شعائر اسلامیهی اصحاب کرام ایله برابر خفیاً اجرا ایدر ایدی. لکن بو خصوصه واقع اولان امر الهی اوزرینه خلقی علناً اسلام یعنی طریق هدایته دعوت ایتمکه باشلامشدر.

اول امرده قریش ارکانی حضرت پیغمبرک دعوتنه فارشی معامله شیده بولنمش. لکن حرمت ایتمکری پوتلره رعایتسزک کوردکلرندن غلیانه کلوب ابو طالبدن بونک منعی طلب ایله مشدر. بر مدت صوگره قریش ارکانی حضرت عمر الفاروق ایله حضرت حمزه بن عبدالمطلبک اظهار ایمان ایتماری اوزرینه اهل ایمانک چوغالوب قوت بولورندن خوف ایدهرک اذا وجفایه باشلامشدر.

بونک اوزرینه حضرت پیغمبر اصحاب کرامه حبشه هجرت ایچون مساعده ایتمش و بو صروده ابو طالب ایله حضرت خدیجه وفات ایتمکلرندن کندیسی دخی مدینه منورهیه هجرت ایتمشد.

بو ھجرت بعثتک اون اوچنچى سنهسى ربیع الاولنده تاریخ میلادک
فی ۱۷ تموز سنه ۵۶۲۲ دە واقع اولمش. واشبو ھجرت وقعہسى اهل
اسلام طرفندن رأس تاریخ اتخاذ اولنمشدر.

حضرت پیغمبر مدینه اھالیسى طرفندن حسن قبول اولنمش
واھالینک چوغی آز مدت اچنده ایمان ایله مشلردر.

قریش قبیلہسى ھجرت نبویہدن پک زیاده متأثر اولمشلر.
چونکہ اسلامک بتون جزیرة العربہ نشر اولنہجقندہ آرتق
شبهہلری قالماش ایدی. حال بوکہ او وقت مدینہنک مرکز
اولمسی محتمل ایدی. بونک ایچون دھا اسلام چوغالمازدن اول
ایش کورہلم دیہرہک قریشلر مدینہ اوزرینہ ھجوم وتجاوزہ
باشلامشلردر. بوندن غزوات ظہور ایتمشدرکہ اک مشہور اولانلر
بدر، احد، خندق وسائرهدر. بدرغزاسندہ مشرکلرک رئیسى بولنان
ابوجہل ایله خیلی معتبران تلف اولدیغی کبی، اسیر دوشمش اولان
عباس بن عبدالمطلب ایله عقیل بن ابی طالب اسلامى قبول ایله مشلر.
بونک اوزرینہ مشرکلرک رئیسلرندن ابو لہب بن عبدالمطلب
متأثراً وفات ایتمشدر.

آرتق دین مبین هر طرفہ طوغری انتشارہ باشلامش. قریشلر
دخی مقاومت ایدهمیہجکلرینی آکلایوب صلحہ طالب اولمشلر.
عقد اولنان «صلح حدیبیہ» موجبنچہ قریشلر نشر ایمانہ مخالفت
ایدهمیہجکلر ایدی.

ھجرتک یدنجی سنہسندہ حضرت پیغمبر اهل اسلام ایله مکہ اوزرینہ
حرکت ایدهرک جزئی محاصردن سوکرہ فتح ایتمش وکعبہ شریفہی
پوتلردن تطہیر ایلمشدر. بو پوتلر اوچ یوز آلتمش قدر ایدی.

هجرتك اونچى سنهسنده حضرت پيغمبر يوز يكرمى دورت
بيك آدم ايله حج-ايله مش واون برنجى سنهسنده اصحاب كرام ايله
وداعلشدكن سوكره آخرته ارتحال ايتمشدر.

حضرت پيغمبرك قاسم، عبدالله، ابراهيم ناملرنده اوچ نفر
ذكور وزينب، رقيه، ام كلثوم، فاطمه ناملرنده درت نفر اناث
اولادى دنيايه كلمش ايسهده حضرت فاطمهك ماعداسى حضرت
پيغمبر دن مقدم وفات ايتدكلى كى، ذريت دى براتمامشدر.
حضرت فاطمه ايسه حضرت عليك زوجهسى اولوب حضرت حسن
ايله حضرت حسينى توليد ايتمشدر.

خلفای راشدین - حضرت پيغمبر ذى شان افسدرك

ارتعالندن سوكره اصحاب كرام اجتماع ايله امور اسلامى نه يولده
اداره ايتك لازم اولديقى حقنده مذاكره ايتمشدر ومؤمنرك اميرى
اولاق اوزره بر «خليفه» انتخاب ايدامسنه قرار ويرمشدر. انتخاب
اولنان خليفه حضرت ابوبكر الصديق ايدى.

حضرت ابو بكر قریش قبيله سنك اڭ زكینلرندن بولنديقى
حاله ايلك اول اسلامى قبول ايتمش ومالنى فقرابه طاغتمش ايدى
وحضرت پيغمبره اولان خلوص وصادقتى جهتيله «صديق» لقبه نائل
اولمش ايدى. حضرت پيغمبرك خسته لگى ائناسنده حضرت ابوبكر
جماعته امامته مأمور ايدامش ايدى. بوددى كنديسنك خليفه انتخاب
ايدامسى ايچون اشارت مخصوصه مقامنده طوتامشدر.

ابوبكر زماننده جزیره العربده طليحه وه سيلامة الكذاب نامنك
نبوت دعواچيلرى ظهور ايدرك بيوجك غائل چيقارمشدر ايسهده خالد

بن ولیدك قوماندہ سی تختندہ اولہرق کوندریلان عسا کر اسلام معرفتیلہ
 پریشان ایدلمشدر. بوندن سوگرہ خالد عراق اوزرینہ کوندریلوب اورادہ
 دخی بر طاقم مظفریتلرہ نائل اولمشدر. لکن بوسرہده شام اوزرینہ
 کوندریلان دیگر بر مجاہدین فرقهسی شرق قیصری ہرا کلیئوسك اردولری
 طرفندن تضییق اولندیغندن خالد بن ولید عراقدن قوشوب شامدہ
 بولنان ابی عبیدہ نك امدادینہ یتشمش واورادہ قیصرك اردولرینی
 پریشان ایلمشدر. نتیجہسی اولہرق شام شریف محاصرہ ایلمشدر.
 بوسرہده حضرت ابوبکر الصدیق وفات ایتمشدر (۱۳). حضرت
 ابوبکر الصدیق اوندمزك وفاتی اوزرینہ حضرت عمر الفاروق اوندمز
 (۱۳-۲۳) خلیفہ انتخاب اولمشدر.

حضرت عمر زمانندہ ممالک اسلامیہ بر دولت معظمہ اولمشدر.
 ابی عبیدہ آز مدت ایچندہ سوریه قطعہسنك فتحنی اکمال ایتمش
 وایکی اوچ کرہ بیوک اردو ایلمش اولان قیصر ہرا کلیئوس
 پریشان ایدوب غائب ایتمشکی ولایتلری اعادہ خصوصندہ انی
 مایوس بر اقمشدر.

عمر وبن العاص ابی عبیدہ طرفندن فلسطین اوزرینہ کوندریلوب
 آز مدت ایچنك اوطرف دخی قدس شریف ایلمش برابر فتح اولمشدر.
 قدسك فتحی کونی حضرت عمر اوندمز اردودہ حاضر بولنوب
 رسماً شہرہ کیردیکی وقت اہالی بی تاطیف ایتمش ودارۃ اسلامیہ
 تختندہ کمال حضور وراحتلہ یشایوب ماللرینی و جانلرینی و عرضلرینی
 محافظہ ایلمشکلرینی وکندیلرندن زیادہ ویرکی و رسم آلنہیہ چیغینی
 بیلدیرمشدر. ذاتاً اهل اسلام ہر فتح ایتمشکلری ممالک اہالیسنی
 حمایہ پدرانہ تختندہ آلوب ہر نوع تعرضدن محافظہ ایدرار ایدی.

اکثر یا خرسیان بولنان اهالی دخی بونک ایچون عدالت اسلامیه واحکام شرعیهیه مفتون اولوب همان اسلامیتی قبول ایدر لر ایدی. عمر و بن العاص ارض فلسطیندن مصره کیدوب آز مدت ایچنک مصر مهالکنی دخی فتح ایله مشدر. شامده بولنان ابی عبیده دخی آرتق قیصرک قورقوسی قالماینچه عراق اوزرینه کیدوب ایتدا عراق عربی فتح ایتمش و صوگره عراق عجمی—یعنی ایران اوزرینه هجوم ایتمش. ابی عبیده محاربناک برنده شهید اولدیقی جهتله یرینه سعد بن ابی وقاص کچهرک ینه غزایه دوام اولنمش و ههـان بتون ایران استیلا ایدلمشدر.

ایران جسیم بر قطعه ایدی و محافظهسی مشکل ایدی. حالبوکه اوراده دخی طور لمیوب ده ایلرییه کیدلمک مقرر ایدی. بناء علیه حضرت عمر ایران ایچون اس حرکت اولمق اوزره بصره و کوفه شهرلرینی بنا ایتدیر مشدر.

حضرت عمر الفاروق افندمزک شهادتی (؟) اوزرینه حضرت عثمان افندمز (۲۳-۲۵) خلیفه انتخاب اولنمشدر.

حضرت عثمانک خلافتی اثناسنده بر طاقم داخلی قاریشقلر ظهور ایتمشدر که نتیجهسی اوله رق امتده تفرقه ظهور ایتمش و بر خیلی مدت هیئت اسلامیه ناک اتحادینه خلل ویرمشدر.

قریش قبیلهسی ظهور اسلام اثناسنده ایکی بیوک فرقهیه آیرلمش ایدی. بونلرک بری بنی هاشم فرقهسی ایدی که عبد المطلب و پیغمبر ذی شان افندمز بو فرقه دن ایدیلر، دیگرى بنی امیه فرقهسی ایدی. قریش ایچنک ریاست هاشمیلرده اولدیغی حالک افندمزک

مذهب جدید اولان دین اسلامی ترویج بیورمسی اوزرینه هاشمیلره
ک- وچنمش اولان قریشیلر ریاستی بنی امیه افرادنن ابو سفیانه
ویرمشلر ایدی،

صوگره بنی امیه دخی داخل اولمق شرطیلر عهوم قریشیلر دین
مبینی قبول ایتدکاری وقتلرده بیلر عداوت غایب اولامش ایدی. ایشته
بونانک ایچون ایدی که بنی امیه ارکانندن اولان حضرت عثماننک خلیفه
انتخاب ایدلمسی اوزرینه هاشمیلردن برکروه شکایتله باشلادقلری کبی،
بنی امیه کر وهی دخی بعض شیمار قتلدرده (۱) بولونوب شکایاتنک آرتمسنه
سبب اولمشلردر. برده اقر باسنندن بولدیغی ایچون ضرب عثمان
طرفندن کاتب خصوصی تعیین اولنان حیلر کار مروان بن الحکمک
ملعنترلری اوزرینه احوال دها فناشمشدر.

از جمله مرواننک التماس اوزرینه صلی الله علیه وسلم افندمز طرفندن
نفی ایدامش اولان پدری حکم مدینهیه کتیرلدیگی کبی، مروان واسطه
سیله تعیین اولنان و الیلر دخی انواع تجاوز اتده بولنورلر ایدی. بونانک
ایچون مصر و کوفه و بصره اهالیسی مدینهیه کلوب «یاخلافتی ترک ایت،
یاخود مروانی بزه تسلیم ایت» دیرک حضرت عثمانی تضییق ایتمشلر
و صوگره خانهسنی باصوب شهید ایلرمشلر در.

اشبو وقعئ مؤلمه ایسه ایکی فرقه بیننده اولان عداوتی بسبتون
تشدید ایدرک بیوک غائلهیی موجب اوامشدر.

حضرت علی - حضرت عثماننک شهادتی اوزرینه حضرت علی

المرتضی افندمز (۳۵-۴۱) خلیفه انتخاب اولنمش ایسده بعضلری
خلافتی تصدیق ایتمه مشلر، بعضلری حضرت عثماننک قاننی ایستمرز

بھانہ سیلہ مخالفلرہ قاریشہرق حربہ قیام ایتمشلر. حتی حضرت عایشہ صدیقہ، حضرت طلحہ، حضرت زبیر دخی بونلرک ایچندہ ایدی. واقع اولان «جمل» محاربہسندہ حضرت علی غالب اولمش. وطلحہ ایلہ زبیر حضراتی شہید اولمشار ایسہدہ فتنہنک آرقہسی کسلہمش چونکہ بنی امیہ کر وھنک رئیس بولنان شام والیسی معاویہ بن ابو سفیان قیام ایدرک کندیسنہ خیلی طرفدار پیدا ایتمش وخیلی مملکتلر ضبط ایلمشدر.

حضرت علی ایلہ معاویہ بیندہ ظہور ایدن محاربہ چوق زمان امتداد ایتمش، لکن بر نتیجہ چیمامشدر. نہایت ایکی حکم واسطہسیلہ دعوائی فصل ایتدیر مکہ قرار ویر دکلری خالدہ عمر وبن العاصک دسیسہسی (۹) اوزرینہ بونک دخی نتیجہ حسنہسی کورامہمشدر، بونک ایچون ممالکک بر جہتی حضرت علینک، دیگر جہتی دخی معاویہنک تحت ادارہسند قالمشدر.

حضرت علینک شہادتندن سوگرہ مخدومی حضرت حسن افندمز خلافتی معاویہیہ ترک ایدجہ بر مدت ممالک اسلامیہ برلشمش ایسہدہ معاویہنک اوغلی یزیدک «فاجعہ کر بلا» (۹) کبی عظیم جنایتلر میدانہ کتیرمسی اوزرینہ ینہ امتک بر قسمی آیرلوب حضرت عبداللہ بن زبیری خلیفہ طانیمشلردر. عبداللہ بن زبیر خلفای راشدینک الک سوگرہکی سیدر.

امویلر دوری- (۴۱-۱۲۸)- معاویہ بن ابی سفیان حضرت

عمر افندمز زمانندہ شام والیسی تعین اولنرب یکر می سنہ قدر والیلکدہ بولنمش وکرک فتوحات. کرک حسن اداره ایلہ هر کسک

توجهنی قزانمش ایدی. معاویه ابو سفیانک اوغلی ووحی کاتبی (؟) اولدیغندن طولای بک بیوک اعتبار قزاندیغی کبی، درایت و فطانتی جهتیه هر فرصتدن استفاده ایدر ایدی. بونک ایچون حضرت عثمانک شهادتی اوزرینه مشارالیهک قاننی طلب ایتمک بهانه سیله حضرت علی علیه قیام ایتمکن چکنمه مشدر.

معاویه یکر می سنه قدر دها شامک حکمدار صقتیه و خلیفه عنوانیه قالمش اولدیغندن زمانک شام قطعده سی دنیا ناکک معهور مالکی کسله مشدر. معاویه ناک اوغلی یزید کر بلا موقعنده حضرت حسین افندمزی غدارانه (۱) شهید ایتدیردکی ایچون خلقک معاویه حقدغه توجهنن محروم قالمش ایسده حکومتی محافظه ایده بیلمشدر. یزیدله اوغلی ایکنچی معاویه دن سوکره مروان بن حکم و آندن سوکره مروانک اوغلی عبدالملک ریاسته کچمشدر.

عبدالملک دورینه کلنجده قدر داخلی فتنه دن طولای اهل اسلام خارجه باقه جق وقت بوله مامشدر. لکن عبدالملک دورنه سر عسکری بولنان مشهور حجاج ظالم انواع غدر لر ایله مخالفین فرقه سنی محو ایتمش و خافای راشدینک آخری بولنان حضرت عبدالله بن زبیری شهید ایله مش اولدیغندن داخلده گی قاریشقلارک اوکی آلمش و هر طرفدن خارجه تجاوز اولنمشدر.

موسی بن نصیر و طارق بن زیادک تحت قومانده لر نده بولنان براردو شمالی آفریقهدی فتح ایتدکن سوکره سبته بوغازندن آوروپا قطعده سنه کچهرک اسپانیه یعنی اندلس قطعده سنی فتح ایتدکری کبی، اردونک بری وسطی آسیه ده جیحون نهرینی کچمش، دیکری دخی استانبولی محاصره ایله مش ایدی.

بو فتوحات عبدالملکک اوغللری ولید و سلیمان دور لرنده دوام ایتمش ایسه ده سلیماندن سوکره کلان امویه ملوکی صفا و سلطنته مستغرق اولوب دولت امورینه باقمه قلمندن دولت انحطاطه یوز طوتمشدر. ذاتا امت محمدیه امویلرک اولاد رسوله فارشی ارتکاب ایتدکلری غدر دن طولایی کندیلر نندن متنفر اولوب هیچ بر وقت ایصینه مامش (۱) اولدیغندن ذکر اولندیغی و جهله قوتلرینه خلل کلنجه همان مهالکک هر طرفنده اطاعتسز لکلری مشاهده اولنمغه باشلامشدر.

اهالی خلافتک اولاد رسوله مشروط اولدیغی ادعاسنده ایدیسده اولاد رسولدان دعوی خلافتله اورتهیه چیقوب امویلرکک النندن حکومتی آله حق کیمسه ظهور ایتدکنندن بنی هاشم فرقه سندن حضرت رسول اکرمک عمیسی حضرت عباسک کوچوک طور ونلری خروج ایله پک چوق فان دوکدکنن سوکره خلافتی و سلطنتی امویلرکک النندن آلمشدر. امویلردن اون دورت حکمدار ظهور ایتمش و سلطنتلری سکسان ییدی سنه امتداد ایتمشدر. ملوک امویه ایچنده سکزنجیلری بولنان عمر بن عبدالعزیزدن باشقه خلقک توجهنی قزانمش اولان کیمسه یوق ایدی.

عباسیلر دوری - (۱۲۸-۶۳۶) - ملت اسلامییه ایچنده

ظهور ایدن فتنه و فساد امویه کر وهنک اداره اموریه کله سیله باشلایوب قانون الهی اولان شریعت مطهره ننگ احکامنه غیر موافق پک چوق حرکاته میدان آچلمش و او وقتدن بری فسادک اوکی بر درلو آله مدیغی کبی، امویلر دخی ریاستده باقی قالدقلمندن امتده غریب بر اعتقاد حاصل اولمش ایدی. بو اعتقاد ایسه امویه خانداننک اغورسز لغنه (۲) اولان اعتقادی ایدی.

(۱) تحمل ایته آلماو، (۲) خیرسز لک.

بونك ايچون ابا مسلم خراسانى كىبى بعض كبار لرك تشويق
 ودلا تيله اولاد عباسدن ابو العباس خلافت دعواسيله اور تهيه چيقوب
 امويه لرك آخري بولمان مروان «حمار» دن حكومتى ضبط ايتديكى
 وقت هر كس فتنه و فساد دورى قپانوب حضرت عمر دورى كىبى
 بر دور آسايش و سعادت احداث اولنديغى اعتقادنه بولنمش ايدى.
 لکن ابو العباس—«السفاح» لقبندن قور تيله ميه جق قدر فان
 دوكمش، رسماً عفو ايتدك دن صوگره سوزنده طور مايوب اهانه سكسان
 طقسان قدر امويه خاندانى افرادىنى قتل ايتدير مش، امويه ناميله
 معروف اولديغى ايچون شامك كى جامع اميه ي آخور (۱) اتخا ايتدير مشدر.
 بو يولده سلطنته باشلامش اولان عباسيلر ابا مسلمى بلا سبب قتل ايتمك
 و حضرت امام اعظمى تحقير ايتمك كىبى چركين حركانده دوام ايتمش
 اولدقلر ندين شاشير مش اولان امت محمديه آنلردن دخى يوزىنى
 چوير مشدر. بونك ايچون خلافت عباسيه دورى دخى فساد
 ايچنده كچمشدر.

يالكنز. ايلك عباسيلرك و باخصوص ايكنجيسى بولنان ابو جعفر
 المنصور (۱۳۲-۱۵۴) ايله بشنجيسى بولنان هارون الرشيدك (۱۶۵-
 ۱۸۷) زمان خلافتلرى اولدقجه پارلاق ايدى.

امت ايچنده بر طاقم فرقلر ظهور ايتمش ايدى. بو فرقلر
 ايله منازعلر يواش يواش عسكره دخى سرايت ايتمكه باشلا ديغندن
 هارون الرشيد اوغلى (معتصم) بويله عسكره كوه نلمز (۲) فكريله اللى
 بيك قدر ترك اسير آلوب آنلردن خاصه عسكرى ناميله براردو
 تشكيل ايتمشدر.

پاره ایله آلمان عسکر هیچ بر وقتده مملکت اولادنن متشکل عسکره بکزه مدکرندن خدمتلی یرینه مضر تلی اولمشدر. از جمله اداره خلافت از زمان ایچنده بونلرک قوماندانلی النده قالمشدر. بو قوماندانلر (امیر الامرا) یاد اولنورلر ایدی.

بعضاً والیلر امیرالامرالرک حکومتلرینی طانیمیوب عصیان ایدرلر و خلیفه طرفنی التزام ادعاسیله اورتلغی اختلاله بوغارلر ایدی. لکن بوندن دغی فناقدن باشقه بر شی حاصل اولماز ایدی. چونکه آز چوق موفق اولوب بر ولایتی ضبط ایتدیکی حالده خلیفه طرفدارلغی طاسه سنده بولنان ذات خلیفه یی اونودوب مستقل امیر صفتیله ضبط ایتدیکی مهالکی اداره ایله مشغول اولور ایدی.

بو صرده بیوک ترکستانده بولنان ترکار ممالک اسلامیه ننگ بو اختلالنی فرصت صایوب حدودی تجاوز ایله بر طاقم امارتلر تاسیس ایتمهک باشلامشدر.

بو وجهله ممالک اسلامیه ایچنده متعدد حکومتلر ظهور ایدرک اتحاددن اثر قالماش و حکومت اقتداردن محروم قالمشدر. بودور توار یخده «طوائف ملوک» دوری نامیله معروفدر.

بوننگ ایچون جنکیز خاننگ تاتارلری ممالک اسلامیه یه تجاوز ایتدکلری وقت اصلا مقاومت اولنه میوب قوجه دولت اسلامیه بر صدمه ده بیقلمشدر.

عباسیه دوریننگ بر ای جهتی وارسه اوده علوم و فنوننگ فوق العاده ترقیسی ماده سیدر. عباسیلر علما و حکمای حمایه ایدرلر و مکتبلر ایله مدرسه لر تاسیس ایدرلر ایدی. بو سایه ده معارف دنیا یه انتشار ایتدک بو کونکی مدنیتنگ برکون اول میدانه کلمسنه یاردم اولنمشدر.

عباسیلاړك تأسیس و تزیین ایتمش اولد قلیری بغداد شهری مدنیت خصوصنده دنیانك پای تختی مقامنك ایدی وبر میلیوندن زیاده نفوسی و اون بیکنن زیاده مکتبی حاوی ایدی .

اولاد جنکیزدن (هلاکو) خان بغداده کلوب خلیفه مستعصم باللهی اولاد و عیالیه قتل و بغدادی تخریب ایتمدیکی وقت خاندان عباسیه دن بالکن بر ذات قور تیلوب مصره التجا ایتمش و مصرده حکومت ایدن ترك کوله لری انی و اولادینی خلیفه طانیشلردر . لکن بونلرك قوری ناملرندن باشقه اهمیتلری یوق ایدی .

پادشاه عثمانی یاوز سلطان سلیم حضرتلری مصری فتح ایتمدیکی و اینك صوڭ خلیفه عباس طرفندن خلافتك مشار الیه حضرتلرینه قطعاً ترك اولندیغی وقتدن اعتباراً خلافت اسلامیه خاندان جلیل العنوان عثمانیه انتقال ایله مشدر .

طوائف ملوك - عباسیه دورینك آخرنده مالک اسلامیه

ایچنك ظهور ایدن حکومتلرك میاننده اینك مشهور اولانلر شونلردر :

اندلسده یعنی اسپانیهده : اسپانیه دولت امویهسی ،

مغربده (جزایر فاس) تونس بنی اغلب دولتی ،

مصرده و طرابلسک : ابتدا فاطمیه دولتی ، صوگره کوله لر حکومتی ،

ترکستانده - بنو سامان حکومتی ،

خراسانده - بنی طاهر ، بنی لیث حکومتلری ،

افغانستانده - سبکتکین دولتی ،

عراقین ایله آناتولیده - آل بومه ، آل سلجوق ، آل چینگیز دولتلری و آل صوگره تیمورلنك دولتی ،

بونلر كڭ ايچنده دغى آيروچه ذكره شايان اولانلر شونلردر:

اندلسده گى امويه دولتى - عباسيلر كڭ ظهورى اثناسنده

خاندان امويه افرادينى قتل عام ايتدكلرى وقت يالگز آنلردن برينى -
يعنى عبدالرحمن بن هشام بن عبدالملكى طوته مامشلىر ايدى، اشبو
عبدالرحمن صحراى كبيرده اختفا ايدرك اموياركڭ عليهنده اولان
شدت وعداوت كوشه نيچه (۱) يه قدر قالمشدر.

يوقار يده ذكر اولنديغى اوزره چوق شيلر مامول ايتمكك بولنان
امت عباسيلر كڭ ايلكڭ حركاتنى بكنمديگنندن دوكيلان بونچه قانكڭ بيهوده
ييره دوكلديگى فكرينه ذاهب اوامش و امويلره آچييانلر اكسيك
اولمامشدر. باخصوص امويلر معرفتيله فتح اولنمش اولان اندلسكڭ
اهاليسى عبدالرحمنكڭ صاغ اولديغنى خبر آلنچه همان آنى اندلسه
دعوتله بيعت ايتشميلردر،

بووجهله تشكىل ايدن اندلس دولت امويهسى ايكي يوز يتمش
بيش سنه قدر بقا بولمش و اون آلتى حكمدار سلطنت سورمشدر.
سكزنچيلرى بولنان عبدالرحمن ثالث زمانكڭ كڭ مشهور حكمدارى
ايدى. بو عبدالرحمن امير المؤمنين ياد اولنديغنندن اندلس دولتى
بوندن سوكره خلافت عنواننى آلمشدر.

امويلر زماننده اندلس دنيا نكڭ كڭ معمور ومدنى بر كوشهسى
ايدى. اندلسكڭ مکتبلىرى علماسى آوروپايه علوم وفنون نشر ايتمشلىر
وبووجهله بيوك خدمتلىر ايله مشلىردر. لکن متعصب آوروپا بو عصره
كلنچيه قدر بونكڭ قدرينى بيلمه مشدر.

نهایت اندلسه دخی فساد داغل اولوب امویه دولتی منقرض اولنجه اوراده دخی طوائفی ملوک ظهور ایتمش. لکن طوائفی ملوک ایله برابر شمال طرفنک آوروپا اهل صلیبی سایه سنک فاستیلیه، آراغونیه ناوار ناملریله بر قاچ غرستیان حکومتی ظهور ایتمش ایدی. بر بریله حربه توتشمش اولان طوائفی ملوک بونلری مداخله دعوت ایتمه باشلادقارندن بونلر دخی یواش یواش توسیع حدود ایدرک الک صوگره بتون اندلسی ضبط ایتمشلر در.

بوصرده اسپانیوللرک عربلر حقنده اظهار ایتدکلری وحشتلر ایسه تاریخده پک نادر کورلمش وحشتلر دندر. امویلر زماننده قرطبه واشبیلیه شهرلری برر میلیون نفوسی حاوی ایدی.

آل بویه - ایرانک دیلم قطع سنده - یعنی بحر خزر ساحلنده
 ساکن بویه نام بر اوطون حملنک اوچ اوغلی اولوب اوچیده کوکلی صفینله عسکره داغل اولمشلر ومالیکک قاریشقلغی ائناسنده چابوق ترقی ایدرک ابتدا برر والی و صوگره برر حکمدار کسلمشلر در. بونلردن «عمادالدوله» علی ایرانک جنوب طرفنده. دیکری «رکنالدوله» حسن ایرانک شمال طرفنک برر حکومت تشکیل ایتدکلری ائناده «معزالدوله» احمد بغدادی فتح ایدرک خلیفه مستکفی باللهی عزل ایتمش ومطیع لامراللهی خلیفه، کندیسنی دخی امیر الامرا اعلان ایتمشدر.

ایشته بو وجهله حمال بویه ننگ اوغللری ممالک اسلامیه بی تحت اداره یه آلمشلر در.

بونلردن اون ییدی حکمدار ظهور ایتمش ویوز یکر می سنه قدر حکومت سور مشلردر. بونلرک النندن حکومتی آلان اولاد سلچوقدن طغرل بکدر.

آل سلجوق - ترکستاندن گروه گروه تجاوز ایدن بوخه ترک طوائفی ایچنده سلچوق بن یقاق نام بر ذاتک تحت قوماندن سنده اوله رق کلان فرقه دن باشقه حسن نیتله کلان کور لمه مشدر.

سلجوق ترکلری (که عثمانلیلرک اجدادلری دخی بونلرک ایچنده ایدی) شرف اسلام ایله مشرف اولوب ممالک اسلامیه داخلنک راحت اوتور مق فکر یله آلدقلری رخصت اوزرینه حدودی کچمشلر ایدی بونلر غلبه لک اولوب ایستدکلرینی زور ایله آلمغه مقتدر اوقدقلری حالده کمال صداقتله حرکت ایتملری جمله ننگ نظر دقتنی و محبتنی جلب ایتمشدر. سلجوقیلر کندلری تجاوز ایتدکن باشقه آرفه لرندن تجاوز ایدن ترکلردن بر مدت ممالک اسلامیه بیله وقایه ایتمشلردر. لکن داخلنک بر مدت ممالک اوتوردقن صوگره اورتله غی استیعاب ایتمش اولان فساد بونلره دخی سرایت ایتمشدر.

سلچوقک طور ونلرندن طغرل بک (۴۲۶-۴۳۱) حکومت دعواسیله قیام ایدوب ایتداغز نه ویلره غلبه ایتمش و صوگره غربه طوغری یور مشدر، طغرل بک بتون ایران و عراق قطع لرینی فتح ایتدکن صوگره بغداده کلوب آل بویه النندن امیر الامرالق مسندن دخی ضبط ایتمشدر.

سلجوقیلر یواش یواش اوچ دولته منقسم اولمشلر: اک بیوگی ایران دولت سلجوقیه سی ایدی که امیر الامرالق مسندی بونلره عائد

ایدی. ایکنچیسسی کرمان دولت سلجوقیهسی، اوچنچیسسی دخی روم دولت سلجوقیهسیدر. سلجوقیه سلطانلرینک ایچنده اڭ مشهور اولانلر الپ أرسلان (۴۳۲-۴۰۱)، ملکشاه (۴۰۱-۴۷۱)، قلیچ أرسلان (۴۷۱-۴۹۰) دلر. ایران دولت سلجوقیهسی اون دورت نفر حکمدار کورمش، ویوز ایلی سنه بقا بولمشدر. کرمانده اون بر نفر حکمدار کلمش، و دولت ایکی یوز اوتوز بیش سنه بقا بولمشدر.

روم دولت سلجوقیهسنک انقراضی اوزرینه آناتولیده اون بر قدر مستهل امارت ظهور ایتمشدر که کچوچک عثمانلی امارتی بونلرک ایچنده ایدی.

جنگیز دولتی - جنگیز دولتی چین قطعہسینک شمالنده

بولنان بیوک صحرالرده گزان تاتار و مغول طائفهلری ایچنده ظهور ایدن جنگیز خان یاخود تیمور چین طرفندن تأسیس اولنمش بردولتدر. جنگیزک پدری ذاتاً بیوک برسرگرده ایدی. جنگیز ایکی آوجی قان ایله طولی بولندیقی حالده دنیایه کلمش اولدیغندن بونک دنیا یی ضبط ایدهکنه حکم ایلمش و بو سببدن کوچوکلکنده تریهسنه زیادهسیله دقت اولنمشدر. پدرینک وفاتی اوزرینه جنگیز خان حکومتی اله آلتجه (۵۸۱) همان توسیعنه قیام ایله شرقاً بحر محیط کبیره، غرباً اروپا قطعہسنه، جنوباً چین ایله ترکستانه قدر توسیع ایتمشدر. وقت مز بورده آسیه قطعہسی اوچ بیوک دولتک نده ایدی. بونلر دخی چین، اسلام و تاتار دولتلریدر.

جنگیز آرتق حربدن اوصانوب بو دولتلر ایله خوش کچنمک ایستمش و آنلر ایله بر طاقم معاهدلر عقد ایلهمشدر.

وقت مزبورده خلافت عباسیه انقراض حالنده اولوب ممالک طوائف ملوکه قالمش ایدی تاتارستانه بتیشک اولان ترکستان قطعہسی دخی او وقت خوارزم شاهی «قطب‌الدین» محمدک الدن ایدی. جنگیز خان اشبو سلطان محمد ایله عقد معاهده ایتمش ایدی. لکن بر طرفدن سلطان محمدک وزیرلردن بری تاتار تچارارینک مالنی غصب ایدرک معاهده‌نک احکامنی بوزدیغی کبی، سلطان محمد کوچنمش اولان خلیفه (الناصر لدین الله) دخی جنگیز خانی سلطان محمد اوزرینه دعوت ایله‌مشدر. بونلرک نتیجهسی اوله‌رق غربی آسیه‌یه تاتارارک بر تجاوزی واقع اولامشدرکه شدت و وحشتی شمدی‌یه قدر واقع اولان تجاوزلری اونوتدیرمشدر.

جنگیز اردواری ترکستانی ضبط ایدکن سوکوره شهراری وقصبه‌لری یاقمشلر وانسانلری کسمشلردر. بر ایکی آی ظرفنک دنیانکک معهور کوشه‌سی بولنان وسطی آسیه یانغین خرابه‌سنه دونمشدر. جنگیز خان بونکله قناعت ایدوب کری دونمش ایسه‌ده اوغللری محاربه‌یه دوام ایدرک همان دنیایی دهشت ایچنده براقمشلردر.

بیوک اوغلی جوجی خان شمدیکی روسیه قطعہ‌سنی ضبط ایدرک «آلتون اردو» یاخود «قپچاق دولتی» نامیله معروف اولان دولتی تأسیس ایله‌مش، اوغللرینک بری چینی ضبط ایتمش، دیکری وسطی آسیه‌ده بر دولت تأسیس ایدرک مذکور دولته کندی نامی اولان «چغتای» نامنی ویرمشدر.

لکن ممالک اسلامیه اک زیاده طرروناری زماننده متضرر اولامشدر. بونلردن هلاکوخان جسیم اردولر ایله بغداده قدرکلوب بغدادی فتح و تخریب و خلیفه ایله برابر اهایینکک چوغنی قتل

واعدام ایلهمشدر، حتی تاتار وحشیارندن کتابلر اولسون قورتلاماش. بونلرک برفسمی یانمش، قسم دیکری دجله یه آتلمشدر. هلاکو دخی غربده «ایران دولت جنگیزیه سی» نامیله معروف بر دولت تشکیل ایدوب تبریز شهر نك اقامت ایتمش و شرق قیصرینه وارغیه قدر بتون ملوکی ویرکی یه مجبور ایتمشدر (۶۳۷). ایران دولت جنگیزیه سی سکسان سنه قدر بقا بولمش ویدی حکمدار ظهور ایلماش. بونلرک اوچی پوت پرست، دردی دخی مسلماندر. ایچلرنده الک مشهور اولان سلطان محمود خان نامیله تاریخ وادیات کتابلرنده مشهور اولان غازان خاندنر.

تیمورلنک - جنگیز دولتنک انقراضی اوزرینه شرق قطعسی صاحبسر قالمش و بو سببدن اوله رق امثالسزقاریشه قلقلر واقع اولمشدر. بو حال مشهور تیمورلنکه قدر دوام ایتمشدر. تیمور «اورته لنگ اجرا اولنان جنایتلر مجازات آلهیه یی جلب ایچک راده» (۱) یی بولمشدر، بن دخی مجازات آلهیه ننگ واسطه سی یم» دیراک اورتیه چیقوب (۷۵۸) آسیه یی آلت اوست ایتمشدر. تیمور وسطی آسیه ایله شرقی آوروپادن باشلاب آنا طولی و مصر قطعلرینه قدر کلمش و او راده بولنان یوزلرچه کوچوک حکومتلری محو ایتمشدر. بو حرکتی اثناسنده تیمور جنگیزی اونوتدیره جق درجده وحشتلر اجرا ایلمشدر.

اصفهانده یتمش بیگ انسان قفه سندن قللر یاپدیرمش، هندوستانک یوز اوتوز بیگ کشی یی بر اشارت ایله کسدیرمش،

تکبیر و تهلیل ایله حلب و بغداد شهرلرینی طوتشدر مشدر. تیمور بوقدر وحشتلر اجرا ایتمکله برابر ینه کندیسنه مأمور الهی سوسنی (۱) ویریر ایدی.

او وقت تیموره بویینی اکمیان یا الکز سلطان ییلدرم بایزید خان وار ایدی آنک ایچون برطاقم مغدورلر سلطان بایزید نزدینه التجا ایله انی تیمور علیهنه تحریک ایتدکلری کبی، برطاقمی دخی تیمور طرفنه کیدوب انی دولت عثمانیه اوزرینه تحریک ایدرلر ایدی. بونک نتیجهسی اولهرق بینلرنده محاربه ظهور ایتمش وانقره جوارنده واقع اولان محاربهده عساکر معاونهک اهانتی جهتیله سلطان بایزیدخان مغلوب واسیر اولمشدر (۸۷۲).

تیمورک تشکیل ایتدیکی دولت چابوق انقراض بولمش وشرق قطعسی انقره وقعسندن سوگره آز مدت ظرفک کندینی طوپلامش اولان دولت علیه عثمانیه ایله یکی ظهور ایتمش اولان اران دولت صفویهسی النده قالشدر.

بیشنچی فصل

غربی آوروپا دولتلری

پاپا عنوانیله تفرد و تغلب ایدن رومه پاطر یقلسری غربی رومه ممالکنی تحریب ایتدکن سوگره اوزرینه تونمش اولان جرمانلردن کندیلرینه مطیع بر دولت تشکیل ایتمک و اودولته رومه دولتی

(۱) یالغاندن قولغان اسم.

سوسنى وىرەمك فەكرىلە غەموم بار بارلىرى شارلمان ادارەسى تەختتە جەم ايتەمىشلەر ايدى. لىكن شارلماننىڭ وفاتىدىن سوڭرە واقع اولان قارىشتىلقلار اثناسىندە بويىلە بىر تەصورىك قابل اجرا اولمىدىكى كلاسلىمىش اولدىغىدىن شەدىلىك امللارنىدىن واز كەچەمىشلەر ايدى. بونىڭ ايچىن شارلماننىڭ خەلقلىرى «وردون مەئەدەسى» ايلە دولتى قەطىيا اوچ قەسمە تەقسىم ايتەكلىرى وقت پاپالار دىنى سەسلىرىنى چىقار مامىشلردىر.

وردون مەئەدەسى موجدىنچە تەشكىل ايدىن اوچ دولتىدىن فرانسە بىر مەدت سوڭرە شارلمان ذرىتنىڭ الندىن قورتاوب داخلىندە بولغان بىكلىردىن بىرىنىڭ تەخت ادارەسىنى كىرەمىش، آلمانىيە كىزىلى بىكلىرى تەخت ادارەسىنى كىرەمىش ايسەدە حەكمدارنىڭ ھەر وقت دەرە بىكلىرى تەختتەن انتەخاب اولنەمىسى عادەتى بىرلەشەدىگىدىن فرانسەدە اولدىغى كىزى آلمانىيەدە مەستەقل بىر سىلالە تەقرر ايدە مامىش و بوسىبىدىن اولەرق آلمانىيە مەنتەزم بىر دولت شەكلىنى آلهامىشدر.

ايتالىيە ايسە بىسەتەن حەكومەتدىن مەروم قالوب اوفاق بىكلىكلەرە بولەمىش و اقتداردىن دوشەمىشدر.

بىرىنچى باب

آلمانىيە قىراللىغى و ايمپىراتورلىغى

(۲۸۹-۸۳۱)

بىكى حەكومەت- آلمانىيەدە شارلمان سىلالەسىنىڭ حەكمدار اخىرى بولغان «بىكلىڭ» لوئىنىڭ وفاتى اوزىرىنە غەموم آلمانىيەدە بىكلىرى بىرلەشەمە

مذاکره ایتدکنن صوگره بونده بویله آلمانیه حکمدارلرینک عموم بکتر طرفندن انتخاب اولنهچقلرینه قرار ویرمشلر وقرارک نتیجهسی اولارق فرانقویه دوقهسی (قونرادی) قرال اعلان ایله مشلردر. آلمانیه بکترینک بوندن مقصدلری گویا کندی نفوذی واقتدارلرینی آرتدیر مق وقراللری کندیلرینک منتلری تحتند براقمق ایدی. فی الحقیقه انتخاب اصولندن طولایی آلمانیهده قوی بر حکومت یرلشه مه مش و آلمانیه برخیلی عصرلر اهمیتسنز قالمشدر.

بووقت آلمانیه داغلنده بیوک و نفوذلی اولان دره بکلکلرک ائک مهملری ساقسونیه فرانقونیه، باواریه شوابیه و بوهیمیهدر. قرال انتخاب اولنان بر نچی قونراد مدت حکمتنچه استقلال دعواسنده بولنان ساقسونیه دوقهسی «آوچی» هانزی ایله اوغراشمشدر.

قونراد هانزیدن کندی حکومتی وقایه ایله بیلمش ایسهده خلفلرینک بو یولده موفق اولهچقلرنندن امین اولمیدیقتن دره بکله کندیسندن صوگره هانزینک قرال انتخاب اولنمسنی توصیه ایتمشدر. قرال انتخاب اولنان آوچی هانزی زمان ادارهنی آلمانیه حدودینه یکی کلمش اولان مجارلر ایله محاربهلر ایچنده کچرمش. مجارلر ابتدا غالب اولوب هانزی ویرکی ویرمه مجبور ایتمشلر واون سنه قدر ویرکی آلمشلر ایسهده ائک صوگره واقع اولان محاربهده هانزی پریشان ایدرک ویرکیدن قورتلمشدر.

مقدس رومه ایمپراطورلغی—هانزینک اوغلی و خلفی برنجی (اوتون) تاریخنده ایمپراطور «بیوک اوتون» نامیله مشهوردر.

بيوك اوتون مجارلره قطعى صورتك غلبه ايدرك آلمانيه يى تجاوزلرندن قورتارمش، ايتاليه يه سفر ايدرك شمالى ايتاليه يى فتح و رومه ايمپراطورلغى تاجيله لومبارديه قراللىقى تاجنى ضبط ايله مشدر. بويوك اعاده اولنان رومه ايمپراطورلغنى «آلمانلر ك مقدس رومه ايمپراطورلغى» ناميله معروفدر.

آلمانيه حكومتى (۴۰۲) سنه سنه قدر ساقسونيه سلاله سى اللى قالمش. بو سلاله نك صوك حكمدارى بولنان ايكنجى هانرينك ذريتسى وفاتى اوزرينه آلمانيه دره بلكرى طوپلانوب فرانقونيه قونتى بولنان (قونرادى) ايمپراطور و قرال اعلان ايله مشلردر.

اشبو قونراد ايله اوغلى اوچنجى هانرى دورلرند آلمانيه حكومتى پك قوتلى ايدى. حتى ايمپراطورلر كنديلرينى عموم خريستيانلر ك حاكمى بيلان پاپالرى بيله تحت اطاعتك طوتارلر ايدى لىكن بو احوالدىن دلگير اولمش اولان پاپالر اوچنجى هانرينك اوغلى دردىجى هانرى زماننده انتقاملرينى آلمشلر و ايمپراطورلغى تحقير ايتمشلردر.

ايمپراطورلق و پاپالىق - كنديلرينى حضرت عيسى عليه السلامك «لايخلى و كيللرى» ياد ايدن پاپالر غربى رومه ايمپراطورلغى انقراض بولديغى وقت كنديلرينى عموم غرب خريستيانلرينك شريكسىز رئيسلرى كورمشلر. پاپالر بتون غيرتلرينى صرف ايدرك بو رياستى غائب ايتمك استه مشلر و حتى بر حيلي مدت حكمدارلرى بيله تحت اطاعتده طوتمشلردر.

لىكن مرور زمان ايله رؤساي روحانيه ذوق و صفايه طالب

اخلاق و اعتبار لرینی بوز دیققری و متصد اصلیلرینی اونوتدققری
 کبی پاپایی انتخاب ایتمک حقنه مالک اولان رومه شهری اهالیسی
 دخی اوحقی آلمانیه ایپراطوری بیوک اوتویه ترک ایتمش اولدققرندن
 ایپراطورلر پاپالری عزل و نصب ایتمک درجه سنده اقتدار
 صاحبی اولمشلر ایدی.

حکمدارلرده بو اقتداری کوران رؤسای روحانیه پاپالرک
 موافقتلرینی آلمقسزین ایپراطورلردن هر نوع مسندلر آلمغه باشلایوب
 پاپادن زیاده ایپراطوره اطاعت کوستردکلرندن تلاشه دوشمش اولان
 پاپالر بو احواله نهایت ویرمک ایچون مناسب بر فرصته منتظر
 اولمشلردر. بوفرصت دردخی هانزینک صباوتی اثناسنده بولمشدر.

پاپانک امریله قولینه میترو پولیدی بولنان (هانون) هانری بی
 ووصی صفتیله حکومتی اداره ایتمکده بولنان والدیهسنی رهن نهری
 کنارنده بولنان سراینه دعوت ایدرک نهرده کزدیرمک بهانسیله
 هانری بی قاچروب قلعهلرک برنده حبس ایتمش وهانری نامنه اولهرق
 مهالکی اداره ایتمکه باشلامشدر. بو صرهده پاپا اولمش اولان
 مشهور یدخی غره غوار، یاخود (هیلد برانک) دخی هیئت روحانیه بی
 اساساً اصلاح ایتمکه قیام ایتمشدر.

هیلد برانده بر دولسکرک (۱) اوغلی اولدیغی حالده مناستره چکیلوب
 تحصیل علم ایتمش ومعلوماتی سایه سنده پاپا طوقزخی لئونک نظر
 دقتنی جلب ایدرک رومهده بیوک بر مأموریت قزانمشدر. هیلد برانده
 غایت متین و عنود بر آدم اولوب هیچ کمسه به میدان ویرمز ایدی.
 مستشار صفتیله پاپالغک اومورینی درعهده ایتدیکی وقت پاپالری
 دخی نفوذی تحتنده طونار ایدی.

شمدی به قدر پاپالر رومه اهالیسی طرفندن انتخاب اولنورلر ایدی. هیلدبراند جاهل اهالینگ پاپالی کبی بیوک برمسند مناسب برذات انتخاب ایتمک ایچون اقتدارلری کافی اولمدیغی ادعاسیله اڭ بیوک رؤسای روحانیه دن مرکب برمجاس تشکیل ایدرک پاپا انتخابی امتیازینی مذکور مجلسه ویرمشدر.

رؤسای روحانیه بروقتدن بری ثروت سفاهته میل ایتمشلر ایدی. یدجی غره غوار بومیلک چولوق چوجوق صاحبی اولملرینگ نتیجهسی اولدیغندن وذاتاً مأموریت روحانیه پک مهم و آغیر اولوب چولوق چوجوق عائلهسی او مأموریتک حسن ایفاسنه مانع بولندیغندن جئله رؤسای روحانیه ایچون تاهلی منع ایتمشدر. تاهل ممنوعیتی اغیل شریفه مستند اولدیغندن پاپازلر شکایت ایتمکه باشلامشلر ایسه ده عنود هیندبراند ایله باشه چیقه مامشدر.

رؤسای روحانیه قرالردن «ان» (؟) طریقیله بکلکلر آلهرق قرالره بنده اولمغه باشلامشلر ایدی. پاپا ایسه رؤی سا روحانیه ایچون پاپادن باشقه برکیهسه بی آمر طانییق جائز دگلدر دیرک بونی دخی منع ایتمشدر.

ایمپراطور دردنجی هانری بلوغه ایروب حریتنی اعاده ایتدیکی وقت پاپالرک اشبو حرکاتی تصدیق ایتمیوب ینه پاپازلره لن اصولی اوزره بکلکلر ویرمکه و پاپازلردن صداقت یمینی طلب ایتمکه دوام ایدججه پاپا غره غوار دخی هانرینگ علیهنه قیام ایله آنی آفوروز (؟) ایتمشدر. ایمپراطور هانری بونک اوزرینه آلمانیه بکلرینی پاپانک علیهنه محاربهیه دعوت ایتمش ایسه ده آلمانیه بکلری آفوروزلی اولان حکمداره اطاعت ایتمک جائز اولمدیغنی وهانری برسنه ظرفنده

بو آفوروزدن کندینی قورتارمدیغی حالده دیکر بر ایمپیراتور
انتخاب ایده جکلرینی بیان ایله مشلردر.

بو وجهله دره بکلر طرفندن ترك اولنمش اولان هانری یالکز
اولرق ایتالیهیه کیتمش وقیش کونی توبه کارلره مخصوص برقیافته
کروب یعنی باشی آچیق و ایقلمی چمپلاق اولدیغی حاله اوزرینه
اوزون برکوملك کیرپ پاپانک نزدیکه کیدوب آیاغنه قاپانمش
وبو صورته آفوروزدن قورتلمشدر.

بوندن سوگره هانری کندیسینی ترك ایدن دره بکلری بر بر
تأدیب ایتمش ویکیدن عسکر طوپلایوب آرتق پاپانک ایکنجی
آفوروزینه باقمه سزین رومهیه کلرک پاپایی طرد ایتمش و دیکرینی
تعیین ایدرمشدر. لکن برمدت سوگره یکی پاپا دره بکلردن بشقه
هانرینک اوغلنی دخی پدینک علیهنه فالدیروب هانرییی مغلوب
ایتمش و سوگره عزل ایتمشدر. هانری محبسه وفات ایتدیکی کبی،
آفوروزلی اولدیغی ایچون وفاتندن سوگره دخی پاپالرک غرضی ایله
اهالینک تعصبی بیله لرندن قورتیله مامشدر. یعنی آلتی سنه قدر دفن
اولنمیوب اولدیغی یرده چورومشدر.

هانرینک اوغلی و خلفی بشنجی هانری دخی پاپالر ایله
اویوشامامش. اوده برقاچ کره آفوروز ایدلمش و برقاچ دفعه
پاپالری مغلوب ایتمشدر. نهایت هر ایکی طرف بو چیرکین مجادله دن
اوصانمش اولدیغندن «وورمس فونقورداتی» دنیلان بر معاهله ایله
باریشمشلردر.

اشبو معاهده موجبجه ایمپیراتورلر امور روحانییه مداخله
ایتمکدن واز کچمشلر، لکن دیکر طرفدن پاپالر دخی پاپالرک بر

طاقم شرائط ایله ایمپراطور دن بککک آلمرینه مساعده ایله مشلر در .
اشبو محاربه لری تاریخده «انوستیتور محاربه لری» (سبب؟)
نامیله مشهور در .

هو هنشتاو فن سلاله سی - بشنجی هانریدن سوگره آلمانیه
ایمپراطور لغنی (شوابیه) دو قهسی بولمان قونراد (هو هنشتاو فنه)
ویرلمشدر . باواریه وساقسونیه بکک کلرینه مالک اولوب آلمانیه نك
اڭ بیوک دره بکی بولغان «مغرور» (هانری) حکومت دعواسیله
قونراد علیهنه قیام ایدرک بیوک بر غائله چیقار مشدر .

بتون آلمانیسه بکلری ایکی طرف اولمشلر اییدی . قونراد
طرفدارلرینه (هیبه لین) هانری طرفدارلرینه دخی (کوئلف) دیرلر
اییدی . بو منازعه لر سوگره ایتالییه دخی کچهرک بر قاچ یوز سنه
دوام ایتمش و پک چوق قان دو کلمسنه سبب اولمش . لکن ایتالییه ده
مذکور فرقه لر «حال حاضر» و «حریت» طرفدارلری رکنی آلمشدر (؟) .
هو هنشتاو فن سلاله سنڭ اک مشهور حکمدارلری قرن اڭد خلی
فره دریک بارباروس (۵۳۰-۵۶۸) ایله طورونی ایکنجی فره دریکدر .
ایکیسیده حسن اداره ایله اهالینڭ محبتنی قزاندقلری حالده پاپالر ایله
خوش کچینه مه مشلر در .

شمالی ایتالییه چوقدن بری رسماً آلمانیه ایمپراطورلغنه تابع اییدی .
لکن بر طرفدن پاپالرک تشویقی، دیکر طرفدن دخی بو ائشاده
ظهور ایدن اهل صلیبدن طولایی شرق ایله کسب ایدیلان مناسبات
تجاریه و آنڭ نتیجهسی اولان ثروت و اقتدار سایه سنڭ شمالی ایتالییه ده
بولنان وندیك، جنویز، میلان و سائر شهرلر استقلال کسب ایدرک

برر جمهوریت تشکیل ایتمهشلر ایدی. هوهنشتا و فن سلالهسی بو جمهوریتلری تحت اطاعته آلمق استدلکاری ایچون پاپالر ایله بوزوشمشلردر. پاپالر مذکور سلاله لر ایله او قدر اوغراشمش و آنلره فارشی او قدر غرض باغلامشلر در که مو اولدیغی کورنجهیه قدر راحت طور مامشلر در. پاپالر هوهنشتا و فنلری آلمانیه ایمپیراتور لغندن محروم برقمق ایله دخی قناعت ایتمه مشلر در.

هوهنشتا و فنلرک آخری بولنان کنج قونرادین والدہسی مناسبتیلہ سیجلیتین حکومتنه مالک ایدی. پاپا مذکور حکومتی فرانسه قرالی «مقدس» لوئی ننگ برادری شارل دانژویه ویردیکی کبی، حقوق مشروعه سنی وقایه ایچون قیام ایدن قونرادین شارل طرفندن طوتیلوب جانی کبی اعدام اولندیغی وقتده دخی سس چیقار مامشدر. هوهنشتا و فن سلاله سننگ انقراضیلہ آلمانیه ده «فاصلهء حکومت» واقع اولنمشدر،

ایکنچی باب

فرانسه قراللیغی

قایت سلالهسی — فرانسه ده شارلمان سلاله سننگ آخری حکمداری بولنان «ننبل» لوئی ننگ وفاتی اوزرینه قرالک اقامتکاهی بولنان پارس شهرینی حاوی اولان «فرانسه دوقه لغی» صاحبی اولوب خیلی وقتدن بری «مایور دوم» صفتیلہ حکومتی اداره ایتمکده بولنان هوک قاپت کندینی قرال اعلان ایتدیرمش (۳۶۵) و بو وجهله حکومت

قاپت سلاله سنه كچوب همان وقت حاضره قدر مذکور سلاله الله قالمشدر .
 هوك قاپت فرانسه تختنه جلوس ايتديكى وقت فرانسه نك احوالى
 پك فنا ايدي .

بتون ممالك دره بلكلكره بلونمش ايدي . بلكر ايسه استقلاله
 مائل اولوب باخصوص دها بر كون اول كنديلرى ايله هم مرتبه بر
 دره بك بولنان هوك قاپته اطاعت ايتمه و اكا ابراز صداقت ايله مگه
 تنزل ايتيورلر ايدي .

حتى جنوبى فرانسه هوك قاپتك قر اللغنه قارشى پروتستو
 ايدرك بر خيلى مدت حكومتى طانيماش . لكن هوك قاپتك
 در ايتى ، غايت معقول اولان مسلكى ، خلقلرينك دغى آنك
 طونديغى پوليتيقيدن آيرلمايلرى كرك فرانسه نك انتظام بولمسنى ،
 كرك قاپت خاندانك اعتبار و اقتدار قزانلرينى موجب اولمشدر .
 هوك قاپت ايچون دره بلكره كندى قر اللغى تصديق ايتدير مك
 كافى دگلدى . چونكه تصديقدن سوكره دغى حكمتى آنچق فرانسه دو قه لغى
 داغلنه جارى اولوب خارجه كچميه چك ايدي . رسماً قرالى قرال طانيان
 دره بلكر حد ذاتنده برر حكمدار اولوب سكه يى ضرب ، حربى اعلان ،
 صلحى عقد ، قوانينى تنظيم ايتمك كى مستقل حكمدار لره مخصوص
 حركتلرده بولنه بيليرلر ايدي .

اوشبو دره بلكلى حكومتك شان و نفوذينه اويماز بوكى حركتلردن
 منع ايچون قيام ايتمك حقيقت حالده دره بلكلك امتياز لرينه تجاوز
 ايله مك ديمك ايدي . بونك ايچون حكومت دغى اويوله كيتديكى حالده
 برشى قزانميه چق ايدي .

— بو حالده هوك قاپت ممالكك احوال عموميه سندن زياده فرانسه

دوقه لغنه احوالنی دوشنه رك دائماً مذ كور دوقه لغی بیوتمك ایچون چاره لر آرار ایدی. فرانسه دوقه لغی قاعده آ قراللق تاجیله برابر بیوك اوغلنه انتقال ایدر ایدی. هوك قاپت ایله خلفلری ولی عهد بولنان اوغللرینی اولندیر دکلری وقت فرانسه دوقه لغنه قومشو اولان دره بکلردن برینك قیزینی آلیر لر و جهاز مقامنده (زمانك عادتجه) قیز ایچون بر قاچ قصبه و ناحیه استر لر ایدی. بویولده آلنان ناحیه لر ایسه موبدا فرانسه دوقه لغنه الحاق اولوب بردها آیر لمار ایدی. بویولده فرانسه دوقه لغی کیده کیده تکمیل دره بکلکلری یوتهرق شمیدیکی فرانسه حدودینی بولمش و آنچق او وقت منتظم حکومت حالنه کیر مشدر. لکن بو حال بردن بره واقع اولمیوب بر قاچ عصر ظرفنده واقع اوله بیلمشدر.

هوك قاپتک خلفلری بولنان برنچی دو بر برنچی هانری، برنچی فیلیب کورلتیلی محار به لرده و تهلکه لی تشبثلرده بولنمیوب هوك قاپت کبی ال التندن ایش کور مگه و فرانسه دره بکلکنی بیوتمک دوام ایتمشلدر. لکن برنچی فیلیبک اوغلی آلتنچی یاخود شیشمان لوئی کندینی او قدر قونلی کور مشدر که بر قاچ دره بکلکی جبراً ضبط ایدرک عموم دره بکلرینی قبار تمشدر. لوئی وقع اولان محار به لرده مظفر اولدقدن باشقه وفاتندن اول اوغلی ایچون جنوبی فرانسه یی مالک اولان آکیتانیه دوقه سنک قیزینی آلهرق مذ کور قطعه یی دخی فرانسه دوقه لغنه الحاق ایتدیر مشدر. شو قدر که بولوئی یدنچی لوئی نامیله جلوس ایتدیکی وقت بو قدر قطعه لره مالک اولان زوجه سنی بر اقدیغی کبی، ایکنچی اهل صلیب سفرینه داخل اولهرق دولتک ارکانی اولان فرانسه کنچلرینی شام جوللرنده لزومسز بره قیرهرق اساساً مالکی صارصه مشدر.

بدنچی لوئی نڭ اوغلى فيليب آوغوست (۵۵۸-۶۰۱) فرانسە نڭ بيوك حڪمدارلار ندىن صاييلير. داخلى و خارجى محاربه لردە مظفر اوله رق فرانسە يە شان قزاندرمش، قانونلر و سائر تاسيسات ايله دولت نڭ بناسنى تحكيم ايتمش، مکتبلر و دارلفنونلر آچەرق معارفە خدمت ايتمش، كوزل بنالار ايله پاي تختى بولنان پارس شهرينى تزيين ايله مشدر.

فيليب بروقتن برى انكلترە قرالنه تابع اولان نورمانديه دوقە لغنى ضبط ايتمش اولديغى ندىن انكلترە قرالى (ژان سان تر) آلمانیه ايمپراطورى دردىجى اونون ايله اتفاق ايدەرك فرانسە اوزرينه هچوم ايتمش و بو يولده فرانسە ي بيوك تهلكه ايچنده براقمش ايدى. لکن فيليب اوغوست ليل شهرى جوارنك واقع اولان عالمى حيرت ايچنك براقمشدر. بومظفريت عالمك نظر نده فرانسە نڭ اهميتنى آرتدر مشدر.

فيليبك اوغلى سکزنجى لوئى شايان ذكر بر اثر براقما مشدر. آ نڭ اوغلى طوقزنجى لوئى ايسە «مقدس» لوئى ناميله مشهوردر واهالينڭ ايڭ زياده محبتنه مظهر اولمش بر قرالدر. حكومتنڭ ايلك نصفنده فرانسە ممالكى همان شمدىكى حدودينى بولمش ايكن لوئى مجنونانه صليب محاربه ارينه قيام ايدەرك كرك كندى باشنه، كرك فرانسە يە بيوك فلاكت كتير مشدر.

لوئى نڭ اوغلى اوچنچى فيليب باباسنه امثاللا صليب محاربه ارينه قيام ايله اسپانيه عربلر يله خيلى اوغراشمش ايسە ده بر ثمره كورمه مشدر. فرانسە منفعتنه ياقشماز بو كېى محاربه لره دردىجى ياخود «كوزل» فيليب نهايت وير مشدر. كوزل فيليب غايت جسور، غيور و بونكله بر اهر دساس و انتريقه بر قرال ايدى. اوتوز سنه (۶۶۳-۶۹۲) دن

عبارت اولان حکومتی اثناسنده داخله بولنان دره بكارك كافه سنی تحت اطاعته آلمش و فرانسه ده بولنان انكلتره مستملكاتنی ضبط ايله مشدر . شو قدر كه فیلیپ پاپایی كو چند یروب آفوروزینه (؟) دوچار اولمشدر . لکن فیلیپ آفوروزندن قورقمیوب مأمورلر واسطه سیله پاپایی عزل ایتدیرمش و کندینه مطیع برینی پاپا انتخاب ايله مشدر . دنیا یسه حکم ایتمك عزمنده بولنان پاپالر بو یولده فرانسه قرالنه تابع اولمشلر . حتی فرانسه قرالناك طلبی اوزرینه رومه یی ترك ایدوب فرانسه ده کائن آوینیون شهرینه کلمشدر و یتمش سنه قدر آوینیونده اقامت ايله مشلردر . بو وقعه تاریخده «بابل اسارتی (؟) نامیله معروفدر . فیلیپ اشبو حرکتیله ایمپراطور دردیجی هانری وقعه سنندن بری شیمارمش اولان پاپالری تریبه ایتمشدر .

فیلیپك اوغللری بولنان (اونجی لوئی) و (بشنجی فیلیپ) و (دردیجی شارل) ك ذریتسز وفاتلری اوزرینه حكومت قایت سلاله سنك ایکنجی شجره سی بولنان والوا خانداننه كچمشدر . (۷۰۶).

یوز سنه محاربه سی - فرانسه قرالی، گوزل فیلیپك اوغللری ذریتسز وفات ایدجه فرانسلرینه او خانداننه منسوب اولان (فیلیپده والوا) بی قرال اعلان ایتمشدر ایسه ده گوزل فیلیپك طورونی - یعنی قیزی الیزابتك اوغلی بولنان انكلتره قرالی اوچنچی ادوارد حكومت دعواسیله فرانسه اوزرینه قیام ایتمشدر . واقعا قرابت جهتیله ادوارد فیلیپ والوادن دها یقین ایدیسه ده فرانسه اصولنچه حكومت انكلتره ده اولدیغی کبی قادینلره كچمدیکندن تاج دعواسنه حق یوق ایدی . شو قدر كه ادواردك محاربه ایتمسنه بشقه سببلر دها وار ایدی .

وقتيله نور مانديه دوقهسى بولنان كليوم و بر مدت صوگره آنزو-
قونتی بولنان (هانری پلانتاجنه ارث طریقیله انکلتیره تاجنه نائل اولمشلر
ایدی. کندیلری مستقل قرال صاییلقلری جالده فرانسهده بولنان
بکلیکلرندن طولایی رسما فرانسه قرالنه تابع اولمشلر ایدی. یعنی
فرانسه قرالنی «سوزرهن» (؟) طانیملری لازم کلیور ایدی. بونلر
فرانسه قرالنه عرض صداقت ایتمکی کبرلرینه صغندیره مدقلری کبی
فرانسه قراللی دخی مذکور بکلیکلری اللرندن الهق ایچون حیثلرینه
طوقنور حرکتده بوانمقدن کری طور مازلر ایدی.

باخصوص هانری پلانتاجنه یدنچی اوئینگ ترک ایتمش اولدیغی
الئونورهیی آلر ق جنوبی فرانسهده بش اون بکلیکه دهها حاکم اولدیغندن
فرانسه قراللی انکلتیره قرالترینگ قوتلرندن قورقمغه باشلامشلر
ایدی. بونگ ایچون وار قوتلرینی صرف ایبارک بکلیکلری برر برر
ضبط ایتمکه ایدی. انکلتیره قراللی دخی چوقدن بری بونگ ایچون
فرانسه علیهنه حرصلنمکه ایدی.

شمی دخی انکلتیره قرالی ادوارد صوگ فرانسه قراللینه (فیلیپ
والوا) دن دهها یقین اولدقدن بشقه فیلیپدن زیاده فرانسهده بکلیکلره
مالک اولدیغندن انکلتیره ترجیح اولنمقدن طولایی جانی صیقیلهرق همان
فرانسه اوزرینه قیام ایتمشدر.

بو صورتله آچیلان محاربه یوز سنهدن زیاده دوام ایتمشدر
(۷۱۵-۸۳۸). محاربه ابتدا فرانسه ایچون پک فنا صورتده کیتمشدر
انکلتیره قرالی ادوارد ایله اوغلی وولی عهدی بولنان پرنس ادوارد
بیوک و شانلی مظفریتلره نائل اولهرق فرانسهنگ بیوک بر قسمنی
استیلا ایتمشلر. باخصوص پرنس ادوارد «قره پرنس» نامیل اورتلغه

دهشت ویرمیشدر. بوضه لرده واقع اولان محاربهارك اچینده اك مشهور اولانلر قرهسی وپواتیه محاربهاریدر. پواتیه محاربهسنه فرانسه قرالی ژان قره پرنس آله اسیر دوشمیشدر.

بر آرهلق پرنس ادوارد ایله قره پرنس وفات ایئرک انگلیز اردواری مقتدر قوماندانلردن محروم قالمش، فرانسهده ایسه شارل عاقل نامیله مشهور اولان بشنچی شارل (۷۴۲-۸۵۸) ایله دوكلهمن نامنده بر قوماندان فرانسه نك پريشان احوالنی تسویه ایئرک نهایت انگلیزلره غلبه ایتمیشلر. لکن بونلرک وفاتیندن سوکره انگلتره قراللیری بولنان دورتنچی و بشنچی هانری فرانسزلره قطعی صورتده غلبه ایدهرک پارس ایله برابر همان بتون فرانسه بی ضبط ایتمیشلردر.

ذاتاً بوضهده فرانسه زادکانی (آرمانیاق) و (بورکینیون) نامیله ایکی فرقهیه آیرلمش اولوب غالب اولان بورکینیونلر حکومتک انگلتره قراللیرینه کچمسنی التزام ایتدکلرندن فرانسهدن همان امید قالمش ایدی. اصل فرانسه قرالی بولنان یدنچی شارل آله هیا لکیز (تور) و (بورژ) و (اورلیان) شهرلری ایله نو اچیسندن باشقه برشی قالمامش ایدی و اورلیان محاصره تحتنه اولوب خلاصندن دخی امید یوق ایدی. احوال بویله ایکن ژان دارق نامنده فوق العاده بر قیز ظهور ایدهرک فرانسه بی خلاص ایتمیشدر. فرانسزلر ژان دارقی بر مأمور مخصوص الی مقامنده بیلرک غیرته کلدکلری حالده انگلیزلر ژانه شیطان مأموری نظریله باقرق قورقارلر ایدی اک سوکره ژان دارق انگلیزلرک آله کچوب آتشد یاقلمش ایسهده بوندن طولایی احوال دکشمیوب ایش انگلیزلرک فرانسهدن ال چکلری ایله بتمیشدر. اشبو محاربهنک سوک و قتلرنده ایکی طرفی بارشدرمق ایچون

(آراس) شهرنده آژروپا حکمدار لرینک وکیلر نندن مرکب برتونفره اجتماع ایله مشدرکه بواجتماع برنجی اولدیغی ایچون شایان دقتدر. یوزسنه محاربه سندن فرانسه کمال شان ایله قورتلمش. حالبوکه برقاچ دفعه بقاسی بیله تهاکدهه قالمش ایدی. فرانسه قرالی یدخی شارل ایله اوغلی اون برنجی لوئی یوزسنه محاربه سنده دشمن طرفنی التزام ایتلمری ایله اتهام ایدهرک پک چوق دره بکاری بکلرکردن محروم برافمشلر. ذاتا بو صردهه اسلحه ناریه یعنی طوپ و تفنگ ظهور ایتمش اولدیغندن دره بکار حکومتنه قارشى طورمقدن عاجز قالمشدر (سبب؟).

انگلترهده ایسه باخصوص بونجه موفقیتلردن سوکره مغلوب اولان حکومت اهالینک نظر نندن دوشمش و بونک نتیجهسی اولهرق «ایکی کول محاربهسی» نامیله تاریخده مشهور اولان داخلی قاریشقلر واقع اولمشدر.

اوچنچی باب

انگلتره دولتی

مورماندییه سلالهسی — یوقاریک کورلیدیکی اوزره ذریتسز وفات ایدن واعظ ادوارددن سوکره انگلتره حکومتی نورماندییه دوقهسی «فاتح» کلیومه انتقال ایتمش ایدی (۴۴۴). فاتح کلیوم ایله انگلترهیه کیدن عسکرک ایچنده اوتهدن بریدن طوپلانمش سرسریلر موجود

ایدی. کلیوم بونلردن بعضیلرینی انگلتره ده بیوک بکلکاره نائل ایدیکندن انگلیزلر پک زیاده دلکیر (۱) اولمشلردر.

انگلیزلر اوتهدن بری غیرت ملیه ایله مشهوردرلر. حال بوکه فاتح کلیوم انگلیزلرک اصول وعادتنه ولسانلرینه رعایت ایتمیوب فرانسز اصولیله فرانسز لساننی التزام ایتدیکندن انگلیزلر بردرلویکی حکومتیه ایصنه مامشلردر (۲). بوسبیدن طولایی بعض ولایتلرده متعدد عصیانلر ظهور ایتمش ایدی. کلیوم عصیانلری وحشیانه سوندرمش بوندن سوگره اهالی بی ظالمانه اداره ایتمهک باشلامش بو حالدیه حکومت دخی قوی برتمل اوزرینه یرلشه مه مشدر.

پلانتاجنه سلاله سی - فاتح کلیومدن سوگره اوغلی ایکنچی کلیوم سوگره دیگر اوغلی برنچی هانری حکومت ایتمشلر. برنچی هانری نیک ایکی اوغلی مانش دیکزنده قضاء تلف اولدقلرندن وفاتندن سوگره حکومت قیزینه قاله چق ایدی. قیزی مارکریت ایسه فرانسه دره بکلرندن آنزو قونتنه وارمش ایدی. بونک ایچون مارکریتک اوغلی هانری دانزو یاخود (بلانتاجنه) فرانسه نیک ایکی سوگره بکلر بولندیقی حالدیه انگلتره حکومتنی ضبط ایتمشدر،

هانری پلانتاجنه انگلتره تاجنی ضبط ایتدیکی وقت (۵۳۲) فرانسه ده دخی فرانسه قرالندن زیاده بکلکاره مالک ایدی. هانری والدسندن طولایی انگلتره قرالغندن باشقه فرانسه نیک ایکی سوگره دره بکلرلرندن صاییلان نورماندییه دوقه لغنی دخی آلمشدر. پدردنن ایسه (آنزوومن) قونتلقلرینی توارث ایله مش. فضل اوله رق هانری فرانسه قرالی پدینچی

لوئی نځ ترك ایتمش اولدیغی اؤنور هیی تزوج ایده وک بتون غرب
جنوبی فرانسه یه دخی مالک اولمشدر،

انگلتره تاجنی ضبط ایدن هانری کافه سنی عهد سنک محافظه ایله مشدر.
هانری بوبکلگری مناسبتیله فرانسه قرالنه عرض صداقته مجبور
ایدی. فرانسه قرالنه عرض صداقت ایسه قراللق شاننه صغیدیر همیوب
اجرا ده قصور ایدر ایدی. فرانسه قرالگری ایسه بونی وسیله اتخاذا
ایده رک مذکور بکلگری ضبط ایتمکه غیرت ایدر لر ایدی. «یوز سنه
مبار بهسی» دخی بو احوالک نتیجه سی اوله رق ظهور ایتمشدر.

ایکنچی هانرینک اوغلی «ارسلان یورکی» ریشارد شجاع تیل
مشهور در ریشارد اوچنچی اهل صلیب محارب هسنه داخل اولوب
سلطان صلاح الدین ایوبی ایله ایتدیکی محارب لر نندن طولایی شرقه
دخی شهرت قزانمش ایدی.

ریشاردک برادری و خلفی ژان «سانتر» (؟) ظالم اولوب
نهایت اهالی ایله اوغراشمغه مجبور اولمشدر. شکایتلرک اوکنی آلمق
ایچون ژان اهالییه بر چوق مساعدات و امتیازات ویرمشدر که بو
امتیازی انگلتره قانون نامه سنک تمیلدر. بو قانون اساسی «فرمان
کبیر» نامیله معروفدر.

فرمان کبیر موجبنجه انگلتره ده ایکی ملت مجلسی (*) تشکیل
اولنوب حکومت عمالکی مذکور مجلسلر ایله مشترکا اداره ایدر
ایدی. بوندن باشقه اهالینک حقوق شخصیه لری صورت مخصوصه ده
محافظه اولنمشدر.

بوندن آگلاشدیغی اوزره انگلتره اوروپاده برنجی اوله رق
«اصول مشروطه» طریقنه سالک اولمشدر (۵۹۲).

(*) بری زادکاندن، دیکری اهالینک مبعوثلر نندن مرکب.

كرك قانون اساسى، كرك حكمدارارڭ يولسىز حركتلىرى
 مناسبىلە انگلترە قراللىرى اھالىنىڭ نظرنىن دوشمىش اولدقارنىن
 قرال اوچنچى ادوارد مظفريتلىر واسطەسىلە غائب ايدىلان شانى اعادە
 ايتىمك فكريلە فرانسەيە اعلان حرب ايكرك فرانسەنىڭ فتحنە قىيام
 ايتىمشدرکہ بو محاربە «يوز سنە محاربەسى» در. اوشبو محاربەدە
 ابتدا غلبە ايتىمش اولان انگلترەنىڭ عاقبت مغلوب وپرىشان
 اولدىغى كورلمشىدى.

انگلىزلىر فرانسەدە واقع اولان غلبان حميتىڭ نتيجهسى اولهرق
 مغلوب اومشلىر ايدى. حالبوکہ اھالى بو مغلوبىتى حكمدارلىرىنىڭ
 اقتدارسىزلىقلىرىنە وپرەرك عصيان ايتىمش ودفعاتلە حكمدارلىرى
 دكشىدىرمىشدر. بودور انگلترە تاريخلىرىندە «ايكى كول محاربەلىرى»
 وبيوك اختلال ناملىرىلە معروفدر.

دورتىنچى باب

اهل صليب

اهل صليب محاربەلىرىنىڭ سببلىرى — عيسى عليه
 السلام ارض فلسطيندە دنيايە كلىمش، ارض مذكوردە انجىل شريفى
 نشر وتروىچ ايتىمش وينە اورادە اكمال عمر ايلەمش ايدى. بونىڭ
 ايچون ارض مذكور خرىستيانلىرىڭ عندندە مقدس كىلىمش ايدى.
 فضلە اولهرق ارض فلسطين كىتب الھىدەن آڭلاشلىدىغى اوزرە

جناب حقاقت بنی اسرائیل قومنه احسان ایتدیکی « ارض مقدس » بولندیغندن اسکیدن بری مشهور ایدی. خرستیانلر دخی طبیعی بویله مشهور و مقدس اولان مملکتی ضبط ایتمک ایسترلر ایدی. بوندن باشقه خرستیانلر اسکیدن بری قدس شریفی زیارت ایچون کلیرلر کیدارلر ایدی. خرستیانلر ایچون قدسی زیارت ایتمک بزم ایچون حجه کیتمک کیدر. لکن کلان کیدن کویا ارض مقدسه اهل اسلامدن حقارت کوردکلرینی ادعا ابله پاپالره و حکومتلرینه شکایت ایتمکه اولدقلرندن آروپاده افکار عمومیه مسلمانلرک علیهنه قباروب ارض مقدسک اهل اسلامدن ضبطنی التزام ایتمکه ایدی.

دیگر طرفدن پاپالر عموم خرستیانلری اهل صلیب بهانه سیله بر طرفه سوق ایدوب آنلره قومانده ایتمک و بو وجه حکمدارلرک نفوذی فوقنده بر نفوذه مالک اولمق ایسته یورلر ایدی.

اهالی یه کلنجه اهل صلیبه داخل اولانلر ایشلمش اولدقلری گناهلرندن قورتیله جقلر ایدی و محاربه سوزده الله اوغورنک اولدیغی ایچون اهل صلیب معاونت الهیه یه مظهر اوله جقلر ایدی. بونک ایچون هرکس دخی ممنونا کیدر ایدی. گناهکارلر گناهلرندن قورتلدقلری کبی، اسیرلر دخی اسارتلرندن، بورچیلر بورچلرندن قورتلدقلرندن برنچی صلیبیون فرقه سنه داخل اولانلرک حد و حسابی بوق ایدی. بونلرک ایچنده کیمی کرچکدن (۱) اللهک رضاسنی تحصیل ایتمک ایچون، کیمی اسارتدن یا خود بورجندن قورتلمق ایچون،

کیمیده فتح اولنه چق بکک، یاخود ثروت وسامان صاحبی اولمق ایچون کیده یورلر ایدی.

اهل صلیبه اھالی پی تحریک ایدن (پیدلر میت) در. قدس دن عودت ایدن پیرلر میت پاپا نزدینه کلوب خلقی دعوت ایچون مساعده ایسته مش و صوکره باشی آچیق، آیاقلری چیپلاق، النده خاچ، بلنک ایپ اولدیغی حالده اشک اوزرینه بینوب ایتالیه ایله فرانسه یی طولاشمش و اھالی یی قدسک تخلیصنه دعوت ایتمش و هر یرده رغبت کورمشدر.

بونک اوزرینه پاپا ایکنچی (اوربان) فرانسه ده کائن قلمون شهرینه عمومی آروپا بکلرینی دعوت ایدوب قدسی مسلمانلرک لندن المق ایچون مراد الهی واقع اولدیغنی بیان ایتمشدر. عموم دخی «الله بویله ایتسه یور» دهرک حاضرلغه باشلامشدر.

برنجی سفر - ابتدا یوز بیکلرجه آچ و فقیر و متعصب اھالی پیرلر میت ایله (زوکورت غوتیه) نام بر کشی زاده نک قوماندلری تحتند اوله رق شرقه طوغری حرکت ایتمشدر. لکن بونلرک بقیه سی آناطولیده کائن از نیک شهری جوارنده سلجوقی سلطانلر نندن سلطان قلیچ ارسلان طرفندن محو ایدامشدر.

بونلر قوری غلبه لک اولوب برنجی صلیبیون فرقه سنندن صایلماز. اصل اهل صلیب فرقه سی یوز بیک قدر زهلی کشی زاده و آلتی یوز بیک قدر پیاده اولدقلری حالده زمانک اک مشهور دره بکلرینک قوماندلری تحتند اوله رق حرکت ایتمشدر. برنجی سفره هیچ بر حکمدار داخل دکلدی. چونکه آلمانیه ایمپراطوری در دنجی هانری

آفوروزلی اولدیغی کبی فرانسه وانکلتره قرالریله پاپانک آرهلری ای دکلی.

صلیبیون فرقهسنه قومانده ایدن امرایچنده مشهور اولانلر:
لورهن قونتی غودفرواده بویون فرانسه قرالی فیلیپک برادری هوک
ورماندو آنکلتره قرالی فاتح کلیومک اوغلی ونورماندییه دوقهسی
روبر، تولوز قونتی رایموند تارهننت پرنسی بوهه موند وتانقره ده
وسائرهدر.

غودفروا رسماً قوماندان صایلمقک ایدی. ذاتاً غودفروا اوروپانک
اک مشهور سلاحشوری بیلندیکندن هرکس مع الافتخار اطاعت ایدر ایدی.
اهل صلیب آلمانیه ومجارستان وروم ایلی طریقله قسطنطینییه
کلمشدر. ذاتاً قیصر چوقندن بری غرب خریستیانلرینی مسلمانلر
اوزرینه دعوت ایدوب طور یور ایدی. لیکن صلیبیون فرقهسنی شهره
قبول ایتدکن سوکره حکومتی ضبط ایدر لر قورقوسیله حیلی تلاش
ایتمشدر. حال بوکه غودفروا حکومتی ضبط ایتدکن بشقه گویا
مسلمانلرک اندن ضبط اولنهجق اولان مهملکتلری دخسی قیصرک
حمایهسی آلتنه قویهجغه سوز ویرمش وعموم امرایه قیصره قارشی
صداقت یمینلرینی اجرا ایتدیر مشدر.

آناتولییه کچمش اولان اهل صلیب قلیج ارسلان ایله پک چوق
مخاربهلر ایتمشدر. هر نه قدر اهل صلیب سوریهیه طوغری کندیلرینه
یول آچه بیلمشدر ایسهده قلیج ارسلان ایله ایتدیکی مخاربهلرده بش
یوز بیکن زیاده آدم تلف ایله مشدر.

اهل صلیب قدس پیشکلهنه کلدکلری وقت منتظم عسکر
اولهرق یالکز یکر می بش بیکن کشی فالمشدر. بو قدر

عسکر ایله قدسی فتح ایتمک مشکل ایدی. لکن قدسه مالک اولان مصر حکومتی وقتیلله عسکر کوندیره مدیکندن قلعه چوق مقاومت ایتمه مشدر. قدسه داخل اولان اهل صلیب ارض فلسطیندن «قدس قراللیقی» نامیله بر حکومت تشکیل ایتمشله و غود فروای حکمدار اعلان ایله مشدر در. جوارده بولنان مملکتلر دخی پرنسلك، فونتلوق، بارونلوق، ناملریله بر طاقم بکلاکره تقسیم اولنهرق ایلری کلان رئیسله ویرلمشدر.

ایکنجی سفر - برنجی اهل صلیب قدس شریفی فتح ایتمشله ایسهده ارض مقدسک کافه سنی ضبط ایتمه مشدر ایدی. حتی ضبط ایتمش اولدقلری مملکتلری محافظه ایچون بیله امید یوق ایدی. بوناک ایچون یکی تشکل ایدن قدس قراللیقی متصل اوروپادن امداد استرحام ایتمکده ایدی.

مشهور سن بر نار پاپانک امری ایله اوروپا حکمدار لرینی اهل صلیبه دعوت ایتمش. آلمانیه ایمپراطوری اوچنچی قونراد ایله فرانسه قرالی یدنچی لوئی دعوتی قبول ایتمشله و مکمل اردولر ایله قدسه عزیزمت ایله مشدر. لکن بونلر دخی مهم برایش کورمه مشدر. ابتدا عسکر لرینی آناطولیده خیلی زدهله مشدر، صوگره شام شریف قلعه سنی محاصره ایتمکله حالده مغلوباً رجعت ایله مشدر در. اشبو موفقیتسز لک اوزرینه قونراد ایله هانری بری برلریله بوزیشوب اوروپایه عودت ایتمشله. حین عودتده عسکر لرینک بقیه سی دخی پریشان اولمشدر.

سلطان صلاح الدین ایوبی - غرب خرسیتیانلرینک عموماً مالک اسلامیه اوزرینه کلوب بونچه ظاملر اجرا ایتملری و قدس

شريف ايله ديكر مهم شهرلر كڭ ضبط ايلملرى كى ممالك اسلاميه عارض اولمش اولان بيوك مصيبت اداره سز اولان خلافت عباسيه يه پكده تاثير ايتمش ايسه ده اهالىء اسلاميه باخصوص شامليلر ايله مصر ليلر بوندىن طولايي پك زياده مضطرب اولمشلر و عباسيلردن اميد اولمديغدىن طوائف ملوك (؟) ايچنده غلبانه كلمش اولان حميت اسلاميه يى حسن استعمال ايدى بيله چك برار آرامغه باشلامشدر كه بويله ذات بولنديغى حالده جمله سى آنك قومانداسى التنه كيره چك ايدى. ملت اسلاميه آرادىغنى كرد امراسندن سلطان صلاح الدين ايوبي ده بولمشدر.

سلطان صلاح الدين موصولده حكومت ايدىن آتا بلكردن نورالدينك و زراسندن ايدى. نورالدين حال انقراضك بولنان مصر دولت فاطميه سى اوزرنده نفوز اجرا ايتمكه اولوب هر وقت اوراده اداره يه نظارت ايچون مرخص مقامنده امراسندن برينى بولنديرر ايدى فاطميونك ايك سوكره كى بولنان خليفه (عاقد) زماننده بو مأموريت صلاح الدينه ويرلمش ايدى.

صلاح الدين در ايت و هميتى ايله عمومك توجهنى قزانمش بر آدم ايدى. بونك ايچون صلاح الدين خليفه عاضك وفاتى اوزرينه مصر حكومتنى كلياً ضبط ايدنجه كيمسه سسنى چيقارماشدر. بو سره ده سلطان نورالدين دضى وفات ايتديكىندن صلاح الدين شام قطعه سنى دضى آلوب ايكى قطعه دن منتظم بر حكومت تشكيل ايتمشدر.

بوندىن سوكره صلاح الدين قدسده حكومت ايدىن فرنگلر اوزرينه حركتله محاربه يه باشلامشدر. هر نه قدر اوروپا حكومتلى قدس حكومتنى امداد سز بر اقماشلر ايسه ده ينه صلاح الدينك اوكنده

کیمسه طوره مامشدر. صلاح الدینک موفقیاتنی خبر آلان ارباب حمیت هر طرفندن صلاح الدینک امدادینه قوشدیغندن (۱) آز مدت ایچنده قدس شریف استرداد اولنوب فرنگر قوغلمشدر (۵۶۵). بونک اوزرینه اهل صلیب سفرلری ایچنک اڭ مهم اولان اوچنچی اهل صلیب سفری واقع اولمشدر.

اوچنچی سفر— پاپالر اوروپا خرستیانلرینی صلیب محاربه سنه دعوت ایتدکری وقت «سزی جناب الله دعوت ایدیهور»، «جناب الله ارض مقدسک اهل اسلام النده توردیغنی ایستیمور» کبی هر حالده کندیلری ایچون مضر افکار بیان ایتدکری جهتله بر کره قدسه مالک اولمش اولان فرنگر آنک تکرار مسلمانلرک النه کچه جکنه اینانمازلر ایدی.

لکن گویا دعوت عالییه انبعاث شرقه طوغری حرکت ایدهرک ملیونلرجه جان تلف ایدن خرستیان عالمی قدس شریفک تکرار اهل اسلام النه کچدیکنی خبر آلنچه فنا حالده متأثر اولمشدر. باخصوص پاپا نه دیه جکنی ونه یاپه جغنی شاشیرمش ایدی.

بو دفعه آرتق—دکل یالکیز پاپا—عادی کوبیلیر بیله اهل صلیب طلب ایتمکده ایدی. کلیسالرده هر کون دعالر اوقنوب سلطان صلاح الدینه بد دعالر ایدیلیر ایدی.

باشه آلمانیه ایمپراطوری مشهور فره دریک بارباروس وفرانسه قرالی فیلیب اوغوست وانکلتره قرالی «ارسلان یورکی» ریشارد بولندقلری حالده بتون اوروپا حکمدارلری ایله اهل سلاخی شرقه طوغری حرکت ایتمشلردر.

ممالك اسلاميه گر چکدن (۱) بيوک تهلکه ايچنده ایدی. فرانسه وانکلتره قراللری معیتلریله دگزدن، فوهریک ایله آلمانیه عسکری فوهردن کیده یورلر ایدی. بونلرک جملهسی عکه قلعهسی اوککنده برلشه جکلر ایدی.

اهل صلیب عکه اوکنده برلشمشلر ایسه ده سلطان صلاح الدینک قارشوسنده فائده لی برایش کورمکدن عاجز قالمشلر در. برسنه قدر محاربه ایله اوغراشان اهل صلیب انچق عکه شهرینی آله بیلمشلر. بر قاچ کره ایلری یه طوغری حرکت ایتدکلری حاله صلاح الدینه مغلوب اولوب رجعت ایتمشلر و بو فکردن واز کچمک لازم اولدیغنی آکلامشلر. بونک اوزرینه ریشارد مذاکراته باشلایوب صلحاً قدس شریفی آلق ایستمش ایسه ده اکاده موفق اوله مامشدر. بونک ایچون اهل صلیب دخی برایش کورمکسزین محزونلری عودت ایتمشلر در.

دورتنچی سفر - بو قدر اهمیتله ایدیلان اوچنچی اهل صلیب سفری ثهره سز قالدیغندن آرتق قدسی اعاده ایچون امید فالمامش ایدی. لکن پاپالر غرستیانلری مسلمانلر اوزرینه سوق ایتمک هر حالده خیرلیدر فکریله خلقی اهل صلیبه دعوت ایتمکدن کری طور مامشلر در.

اون ایکی سنه سوکره فرانسه وایتالیه شوالیه لری (؟) پاپانک دعوتنه اجابتله قدسه کیتمک اوزره وندیکه کلمشلر ووندیکدن دونما واسطه سیله دیکزدن حرکت ایتمشلر. لکن یولده نیتلرینی دکشدریرمشلر. یعنی واقع اولان دعوت اوزرینه قسطنطنیه یه کیدوب

حکومتی قیصرلرکڻ آلمش لر و بو و جهل قدسی مسلمانلرکڻ آلمش لر
آلمق اوزره حرکت ایدن اهل صلیب شرق قیصر لغنکڻ برنده «لاتین
ایمپراطور لغی» نامیله برفرنکڻ دولتی تشکیل ایله اکتفا ایله مشلردر (۵۸۲).

شوقدر که بونلرکڻ تشکیل اید کلری حکومت انجق اللی سنه قدر
بقا بولوب ینه قیصر خاندانی طرفندن اعاده اولنمشدر.

سائر اهل صلیب سفرلری - بونندن سوکوره دخی

اوروپالیلر برفراچ دفعه ده شرقه طوغری فائده سز سفرلر ایتمشلردر.
بشنجی سفره مجار قرالی آندر، آلتنجی سفره آلمانیه ایمپراطوری
ایکنجی فره دریک، یدنجی و سکزنجی سفرلره دخی فرانسه قرالی
طوقزنجی یاخود «مقدس» لوئی قومانده ایله مشلردر.

بونلر «شرق اهل صلیبی» در. برده غربده برطاقم اهل صلیب
سفرلری واردر. غرب اهل صلیبی ایچنده اڭ مهم اولان اندلس
(والبیژوا) و پروسیه اهل صلیبلر یدر. اندلسده یرلشمش اولان عربلر
دائما خرسیتیانلرکڻ غیرت و تعصبلرینی تحریک ایتد کلرندن پاپالر
آرده صرده او طرفه دخی خرسیتیانلری سوق ایدرلر ایدی. بو اهل
صلیب شارلمان دورنده باشلامش و اندلس دولتی نحو اولنجهیه قدر
یعنی یدی سکز عصر دوام ایتمشدر.

آلبیژوا اهل صلیبی ایسه جنوبی فرانسه ده ظهور ایتمش اولان
یکی بر مذهب طرفدارلری علیهنه واقع اولان سفردر. بوسفرده اوتهدن
بر یردن طوپلانمش اولان متعصبلر اردوسی جنوبی فرانسه یی خراب
واهایسنی قتل ایله مشلردر.

پروسیه اهل صلیبی ایسه آلمانیه نڭ شرق طرفنده ساکن پوت

پرستار اوزرینه واقع اولان سفرلردر. برده عثمانلی دولتنگ ابتدای ظهوری اثناسنده برقاچ دفعه ممالک محروسه علیه دخی اهل صلیب فیاملری واقع اولمشدر.

آلتنجی فصل

شرقی أوروبا دولتلی

برنجی باب

روسیه دولتی

روسلر — مهاجرت عمومیه اثناسنده (اسلاو) طائفه لری (دون) و (دنه پر) و (غربی دوینه) نهرلری بیونده بولنان بیوک اورمانلرده و باتاقلرده اطوررلر ایدی. اصلولر أوروبا اهالیسی ایچنده مدنیت خصوصنده اڭ قریبه قالمش بر طائفه ایدی.

مهاجرت اثناسنگ جرمانلر اوتدهه بریک حکومتلر تشکیل ایتدکلری وقتلرده بیله اسلاولر بر حکومت تنظیم ایتمکه مقتدر اوله مامشدر. حتی بو خصوصده امیدلری دخی اولمديغندن کلوب کندیلرینی تحت اطاعته آلان اجنبیلره ممنوناً تابع اولمشدر.

اسقاندیناویه قطعسنده اوتوران (نورمانلر) حرکتک کلوب غربی أوروبایه و باخصوص انگلترهیه هجوم ایدکلری صرهده نورمانلرک بر قسیمک شرق طرفنه طوغری کلمشلر ایدی. بونلرک مقصدلری (دیووینه)

و(دنه پر) نهر لری واسطه سیله قاره دیگره چیمهق واورادن قسطنطینییه اوزرینه هجوم ایله مک ایدی.

اشبو نورمانلردن (واریاغ) طائفه سنه منسوب (روسلر مذکور نهرلرک کنارلرنه اوتوران اسلاولرک التماسی اوزرینه ایلری به کیتمیوب اوراده بر حکومت تشکیل ایتمه که قرار ویر مشاردر. بوروسلر مرور زمان ایله کندی لسانلرینی اونودوب اسلاولره فاریشمشلر و بو اختلاطدن شمدیکی روسیه قومی ظهور ایتمشدر.

کییف بر نسلکی - روسلرک سرکرده سی بولنان (روریک) ابتدا مرکزی کییف شهری اولمق اوزره بر حکومت تشکیل ایتمشیدی (۲۴۰). کرک روریک، کرک خلفاری حکومتی خیلی توسیع ایله مشاردر. بر نچی خلقی یعنی اوغلی (ایغورک) ک و صیسی بولنان (اولغ) دیگردن قسطنطینییه قدر کلوب جوارلرینی یغما ایتمش. لیکن بوکلیش منتظم بر اردو کلیشی اولمیوب عادتا فورسان کلیشی ایدی. سائر روس حکمدارلری دخی کرک قره دن کرک دیگردن متصل روم ایلی اوزرینه تجاوز ایدرلر ایدی. بونلردن (یاروسلاو) طونه نهرینی کچوب شمدیکی بلغارستانک بر قسمنی ضبط ایتمش واوراده برمدت اوتورمشدر. یاروسلاوک باباسی (ولادیمیر) غرستیان مذهبنی قبول ایدرک قیصرلر ایله مناسبات پیدا ایتمش ایدی. بو احوالدن آکلاشلدیغی اوزره روسیه حکومتی پک سرعتلی بیومکده ایدی. لیکن مذکور (یاروسلاو) وفات ایدر ایکن حکومتی متعدد اولان اوغللری بیننده تقسیم ایتدیگی کبی، خلفلری دخی آکا امثال ایتدکلرندن روسیه ممالکی حسابسز دره بکلکلر بلونمشدر.

اشبو انقسام روسیہی پک ضعیف دوشورمش اولدیغندن
عصرلرچه هیچ اهمیتی اولمامشدر.

موسقؤا پرنسلکی - جنکیز خاننڭ ظهوری اثناسنڭ جنکیزنڭ

بیوک اوغلی جوجی خان وآننڭ وفاتندن سوگره بایدو خان روسیہی
ضبط ایتمشلر وروسلری کندیلرینه تابع ایلهمشلر ایدی. مغوللرنڭ
ادارسی پک ظالمانه اولدیغندن پک چوق اهالی اسکیسى کبی خفی
واوزاق قطعلره قاچهرق مغوللرنڭ شدتلرندن قورتلوق ایسترلر ایدی.

ؤلغا نهریننڭ منبعلرینه طوغری چکلشم اولان بوکبی فراریلر
مغوللرنڭ خبری اولمقسزین برحکومت تشکیل ایتمشلر ایدی. بو
حکومتده مرکزی یگی تأسیس اولنان مسقؤا شهری ایدی.

روسیه نڭ هر طرفی مغوللرنڭ دهشتلری ایچنده بولندیغی حاله
مسقؤا پرنسلکی داخلنده اهالی راحتجه ایش وکوجلری ایله مشغول
ایدی. بونی کوران سائر اهالی دخی اوطرفه هجرت ایدهرک متصل
مسقؤا پرنسلکننڭ قوتینی آرتدیرمقده ایدیلر.

مغوللر اڭ سوگره مسقؤا حکومتی دخی کندیلرینه تابع ایتمشلر
ایسهده مسقؤا پرنسی دیپیتری دونسکی عموم روسلر ایله برابر
مغوللر اوزرینه کیدوب ذاتاً انقراض حالنده بولنان قیچاق دولتته
غلبه ایتمش ویوزسنه سوگره اوچنجی یاخود بیوک ایوان روسیہی
مغول بیوندیر یغندن بسبتون قورتارمشدر (۱۸۵۹).

بوندن سوگره مسقؤا پرنسلکی کیتدکجه توسیع حدود ایبرک
داخلنده بولنان کوچک پرنسلکلری اورتهدن فالدیرمش و سوگره
خارجده دخی غیلی ملکتلر فتح ایله بیوک بر دولت اولمشدر.

ایکنچی باب

لهستان

احوال عمومیہ۔ لہلیار، یاخود پواونزار غرب اسلاوارینک بر فرقه سیدر. لہلیار اوتہدن بری ترقی ومدنیت خصوصندہ سائر اسلاوردن ایلری بولنورلر ایدی. بونلرک وطن اصلیلری ویستول نهرینک سواحلی در.

اسکیدن بری لهستانده (پیاست) سلالہسی حکومت ایتمکده ایدی. مذکور سلالہ افرادندن مجسلا و هجرتک دردچی عصرنک آلمانیه پرنسلرندن برینی تزوج ایتمش وزوجه سنک دعوتی ایله فاتولیک مذهبنی قبول ایلهمش ایدی. بونکلہ لہلیار آلمانیه و رومه ایله مناسبات پیدا (؟) ایدہرک ملکترلرینه غرب مدنیتنی داخل ایتمشلردر.

بر مدت صوگره لهستان حکومتی آلمانیه ایمپیراتورینی رسماً «سوزرهن» (۱) طانییوب آلمانیه هیئت متفقہسنه داخل اولمشدر. مجسلاوک اوغلی بولسلاو (۳۷۰-۴۰۳) پومرانیه، موراویہ، غالچیہ قطعیهلرینی فتح ایتمش وباشنه قراللق تاجنی کیمشدر. بولسلاو واسطہسیلہ آچیلان اقبال وعظمت دوری برخیلی مدت دوام ایتمش وبواثناده لهستان قرالغی شرقی آوروپانک اگ بیوک حکومتی اولوب پک بیوک اعتبار صاحبی اولمشیدی.

لکن اوچنجی بولسلاو مالسکی برطاقم بکلکله بولوب اوغلرینه ویرمش وآنلر دخی پدرلرینه امتثال ایتمش اولدقلرندن کرک

(۱) رئیس = باش.

مالكاڭ اتحادىنە، كرك قوت ونفوزىنە كلى خال كالمشدر.
 بوسرەدە روسىيە اوزرىنە كلان جنكىز تاتارلىرى لەستان قىطەسىنى
 دى چىكىنەمش (۱) اولدقلرىن لەستان دى فنا حالدە قالمشدر.
 سىزنجى عصرەدە پىاست سىلالەسى انقراض بولوب يالگىز يادۇيغە
 اسىندە بىر قىز قالمش ايدى. لەستان بىكلىرى بوقىزى لەستانڭ قومشوسى
 بولنان لىتوانىيەڭ حكمدارى ياكلونە تزويچ ايدەرك ايكى قىطەڭ
 بىرلشمسە سبب اولمشلردىر (۷۶۴).

ياكلون ايلە لىتوانىلر پوت پرست بولدىقلىرى حالدە يادۇيغەڭ
 تشوبقى ايلە غىرىستان مەدەنى قىبول ايتمشلر. بووچەلە توسىع حدود
 ايتمش اولان لەستان كرك ياكلون، كرك اوغلى ۋلادىسلاو دور-
 لىرنە آوروپانڭ اڭ قوتلى حكومتى صەسە كەمش ايدى. حتى
 ۋلادىسلاو مجارىستان تاجنە دى نائل اولمش ايدى. ۋلادىسلاو عقد
 اولنان مەادە ايلە ايتدىكى يەينە باقمەسىزىن دولت ايلە
 اوزرىنە ھجوم ايتمش اولدىغىنەن مشهور وارنە مجارىسە تلى اولمشدر.
 بونڭ نىجەسى اولارق مجارىستان لەستاندىن آيرلدىغى كىي،
 نىس لەستان دى ضەيف دوشوب بىرمدت سوكرە دولت ايلەڭ
 نفوزى آلتنە كىر مشدر.

دولتڭ ضەيفىتىنەن استفادە ايدىن درە بىكلىرى اچون آلدقلىرى
 ھىر نوع امتىيازلىر واسطەسىلە حكومتڭ اقتدارىنى بىستون بىتىر مشلردىر.
 بوندىن سوكرە لەستان تارىخىڭ داغلى قارشىلىقلىرىدىن باشقە بىشى
 كورامىز. اڭ سوكرە لىستان روسىيە وپروسىيە و آوسترىيە دولتلىرى
 بىننە تقسىم اولنمشدر.

اوچنچى باب

مجارستان

احوال عمومىيە—مجارلار ھجرت نبويەنىڭ اوچنچى عصرىدە آسيەدن آوروپايە كەلىش بىر تىرك طائفەسىدۇر. بۇلار روسيەنىڭ جنوب اوۋەلىرىدە بىر مەت اوتوردىن سوڭرە ھونغار نام دىكر تىرك طائفەسىلەر بىرلەشمىلەر وغربە توغرى ھىركەت ايلەمىلەر.

بۇلارنىڭ غەرب اسلاۋلارى آلمانىيەنىڭ شەرق تەرىپىدە مۇرۇپا دۆلىتى نامىلەر بىۋەجەك بىر دۆلەت تەشكىل ايلەمىلەر اولدىلارنىڭ آلمانىيە قىرالى آرنول مىجارلارنى دەۋەتلەر مۇراۋىيە اوزرىنە سوق ايتەمىلەر. مىجارلار دەخى مۇراۋىيە دۆلىتىنى ازدەكن سەكرە شەمىدىكى مىجارستانەك بىرلەشمىلەر. بۇقارىدە كورلىدىكى اوزرە مىجارلار آز مەت ايجەك قوت بولۇپ آلمانىيە دۆلىتى اچۇن دەخى بىلا كەلمىلەر. لىكن قىرال «آۋجى ھانرى» ايلە ايمپىراتور نىرغى وتونە مغلۇب اولدىن سوڭرە مىجارلار آلمانىيەنى راحەت بىراقمىلەر.

مىجارلار ۋەشى ەشىرت اولارنى آوروپايە كەلمىلەر ايدى. بىر خىلى مەت آوروپادە دەخى ەشىرت ھالەندە قالەمىلەر.

لىكن دىرغى عصرە مىجار بىلەر نەن سەن (استەفان) ۳۸۷—۴۱۶ مىجارلەر خرىستىيان مەدەنىيەت بىۋەل ايدىرەمىلەر اولدىلارنىڭ پاپا و آلمانىيە ايمپىراتورى كەندىسەنە قىراللىق تاجىنى بىرەمىلەر بۇ مەناسەتلەر مىجارلار مەدى مەلىكتلەر ايلە مەناسەت پىدا ايلەرك بۇلار بۇلار مەنىتە كىرەمىلەر. اولوقت مىجارلار سىگىز دەرە بىلكە مەقسەم ايدى سەن استەفان اشىۋ

دره بکلاکله مالک اولان بکلرک مرکز حکومتنه فارشی نه یولده حرکت ایده بکلرینی تعیین ایتمش وهر برندن مرغصلر جلب ایله عهوم ایچون مشترک برملت مجلسی تشکیل ایله مشدر.

سیگزنچی عصرک نهایتنه طوغری سن استفانک منسوب اولدیغی (آرپاد) سلاله سندن کیمسه قالمادیغندن مجارلر پاپانک توصیه سیله مجارستان قراللیغی تاجنی جنوبی ایتالیه ده حکومت ایدن (آنژو) سلاله سنه ویرمشلدر.

لکن مجارستان بوسلاله دن ظهور ایدن بیوک لوئی نک (۷۲۰-۷۶۳) غایت پارلاق اولان حکومتندن صوگره ینه اقبالدن دوشمشدر. چونکه لوئی نک برقیزندن باشقه اولادی قالمدیغی ایچون مجارستان ارث طریقیله ابتدا لوقسامبورغ و صوگره اوستریه خاندننه انتقال ایله مشدر (۷۱۵).

دورتنچی باب

شرق قیصرلغی

احوال عمومی—مهاجرت عمومی ائناسنده شرق قیصرلغی موقعنک گوزللیگی جهتیه باربارلرک تجاوزلرندن بردرجهیه قدر قورتلمش غرب قیصرلغی کبی انقراض بولمامشدر. لکن بونکله برابر اسکی قوت اقتدارینی دخی بولمامشدر.

مهاجرت عمومی نک ایلک هنکامنده (۱) باربارلره بر قاچ ولایت

قاپدیر مش اولان شرق قیصر لغی آز مدت صوگره کندینی طوپلایوب ولایتلرینی کری آلدقن باشقه محو اولان غرب اینپیراتور لگنه اولان حقوقندن بختله غربك اعادسنه بیله قیام ایله مش، فقط بو بابده هیچ بر شیئه موفق اوله مامشدر. چونکه بوضروده ابتدا عجملر قیصر لغی تضییق اتمشدر، صوگره عربلر سوریه، مصر، شمالی آفریقه، و آناتولی قطعلرینی الندن آلمشدر در.

بودورده ظهور ایدن ایمپیراتورلرک ایچنده اڭ مشهور اولان بیوک (یوستنیان) در (ق ۹۵-۷۵). یوستنیان پک چوق آثار برافمشدر. بونلرک ایچنده اڭ مشهور اولانلر آیاصوفیه بناسی ایله قوانین (مجموعه سی) در.

شرق قیصر لغی دفعاتله یوستنیانوس کبی مقتدر حکمدارلرک انه کچمش ایسه ده اهالینک اخلاقی دنیا ده امثالی کورلمه مش راده ده (۱) بوزلمش اولدیغندن اقتدارلرندن استفاده اولنه مامش.

اهالین اولان فساد اخلاق بیوکره دخی سرایت ایتدیکن اورته لق فساد دریاسی کسلمشدر.

قیصرلر بر طاقم کندیلرینی بیلمز خدمه لر ایله قادینلرک انتر یقه (۲) لرینه قاپیلر ق هر نوع فنالقره معروض بر حالده بولنورلر ایدی. بو فساد شرق قیصر لغی دشمنلر طرفندن تضییق اولندیغی وقتلرده بیله اکسیلمه مش. کبارلر شهری محاصره ایدن دشمنی بر اقوب بر برلریله اوغراشیلرلر ایدی.

اهالی عموماً وقتلرینی شمدرکی سلطان احمد میداننده بولنان

(۱) مرتبه، (۲) حيله.

جانباز خاندهده (۱) (یعنی هیپودرومده) کچیریر لر ایدی. جانباز لر
ایکی فرقه ایدیار (یشیلر و مائیلر). اهالی دخی عیوما بو فرقه لارک
برینی التزام ایدر لر ایدی. مذکور فرقه لر دائما بر بر یله رقابت
ایتدکلرندن آره صره بینلرنده غاوغا ظهور ایدر ایدی. بو غوغایه اهالی
دخی قارشدیغندن شهر سواقلرنده قانلی محاربه لر واقع اولور ایدی.
جانباز لر او قدر موده اولمش ایدی که ایمپراطور لر بیله ایچارینه
رسماً داخل اولور لر ایدی.

مالک کوچولوب حکومت ضعیف دوشنجه فساد اخلاق دخی آرتمشدر.
بر آره لق شرق قیصرلغی اهل صلیبه داخل اولان فرنگلر (در دنچی
اهل صلیب) طرفندن ضبط اولنمش ایدی. لکن شرق مالکی انجق
یارم عصر قدر فرنگلر ده قالمشدر.

فرنگلر دن قیصرلغی اعاده ایتمش اولان (پولئو اوغ) سلاله سی
یالکز استانبول شهری ایله روم ایلی و اناتولی ساحل لرنک بعض موقعلره
حکم ایده بیلمش و اوده آز بر مدت سور مشدر. چونکه بو صره ده
ظهور ایدن دولت علیه عثمانیه شرق قیصرلغنک مستملکاتنی آلمشدر.
انک سوگره فاتح سلطان محمد خان قیصر اون ایکنجی قسطنطیننک
الندن استانبول شهرینی دخی ضبط ایده رک شرقی رومه قیصرلغنه
نهایت ویر مشدر (۸۳۱).

بو وقعه مهمه ایله تاریخنک (قرون وسطی) قسمنه دخی نهایت ویرلشدر.

بیشنچی باب

عثمانلی دولتی

عثمانلیلر - عثمانلی دولتی تشکیل ایدن ترکی و سطلی آسیه ده اوتوروب آره صره غربه طوغری ایتدکلی هجو ملری ایله غرب قوملرینی دهشت ایچنده براقه کلان ترك طائفه لرك بریدر.

لکن عثمانلی ترکی سائر همجنسلی کبی غربه طوغری ملکتری یغما و خراب ایچون کلمه مشلر و کلدکن سوگره دخی سائر و طنداشلر کبی آز مدت ایچنده طاغیلوب محو اولما مشلر. یعنی قوی و منتظم بر دولت تشکیل ایدرک بقا بولما مشلر و نام و شاناری ایله تاریخنک صحیفه لرینی تزیین ایله مشلر در.

عثمانیلر (قایی خان) قبیله سنک برقسیدر. قایی خان قبیله سی ایسه سلجوق ترکی ایله و سطلی آسیه دن ممالک اسلامیه ده التجا ایتما مشلر ایدی. خیر نیتله کاماش اولان سلجوقیلر بر مدت سوگره سلطنت دعواسیله محاربه لره قیام ایتما مشلر ایکن آرقه داشلری بولنان عثمانلیلر بودغه دخی راحت اوتر مشلر در.

عثمانلیلر جنکیز خانک تجاوزی ائناسنده ضروری اولارق غربه طوغری حرکت ایله آناطولی یه کلمشار ایدی. عثمانلیلر بو ضروری حرکتلر نه دخی مسلمانلر ایله اوغراشمیوب اووقت میدان غزا کلمش اولان آناطولیده جهاد ایله وقت کچیر مکه باشلامشلر در.

آناطولی یه کلدکلی وقت عثمانیلرک رئیسلی سلیمان شاه ایدی. جیکیز پاتیر دیسی (۱) بتدکن سوگوه سلیمان شاه خراسانه عودت

ایتمک اوزره کری به حرکت ایتش ایکن فرات نهرنک بوغلامشدر. بونک اوزرینه اوغللرینک ایکیمی طائفه ناک بر قسیمی ایله برابر نیتلرینی بوزمامشدر. دیکر ایکیمی—یعنی ارطغرل بک ایله دوندار بک دورت یوز چادر خلقی قدر اولان عونهلری ایله برابر تکرار آناتولی به کلوب شمیدیکی سکود جوارنده یرلشمشدر در (۶۲۸).

اووقت آناتولی قطعه سنک بیوک بر قسیمی قونیده ده حکومت ایدن روم سلجوق سلطانلر نده، قصوری—یعنی مرمره دکزی ساحللیری (ازمید، بروسه، یالیکسر طرفلری) دخی استانبول قیصرارنده ایدی. ارطغرل بک ابتدادن روم سلطانی علاءالدین به عرض صداقت ایتمش وهیچ بروقت صداقتدن آیرلماش. حالبوکه قیصرلر ایله یعنی قیصر نامنه اوله ق مملکتلری اداره ایتمکده بولنان برطاقم «تکفور» لر ایله محابدهن کری طورمامشدر.

بومحاربه لرک کافه سنده ارطغرل بک قزانیر ایدی. بونک ایچون تأسیس ایتدیکی امارت خیلی بیومشدر. دیکر طرفدن عثمانلیلرک حرکتلرندن خشنود اولان سلطان علاءالدین دخی کندی اداره سنک بولنان برقاچ ناحیه بی هدیله اوله رق ارطغرل بکه ویرمه شدر. حاصلی ارطغرل بکک حین وفاتنک عثمانلیلرک الله بولنان اراضی خیلی بیوک ایدی.

عثمان غازی—(۶۸۰—۷۲۶)—ارطغرل غازینک اوغلی عثمان غازی پدرینک کویستر دیکی یول اوزره حرکت ایدهرک غزا وجهاده دوام ایتمشدر.

عثمانلیلر ده کوجوک جمعیت ایکن آنلره هیچ اهیت ویرمه مش

اولان تکفور لر شمدی عثمانلیلرک یواش یواش قوت بولملرندن طولای تلاش ایتمشلر و عثمانلیلری اورادن تبعید ایچون بینلرنده اتفاق ایله مشلر در. بونلرک رئیسسی دخی آینه کول حاکی نيقولا ایدی.

لسکن توماتیچ طاغناک ارمنی بلنده واقع اولان محاربه ده عثمان غازی فوق العاده شانلی بر مظفریت قزانمشدر (۳۸۶).

بر طرفدن دین اوغورنک محاربه ایچون عثمانلیلرک کوستردکلری بو غیرت، دیگر طرفدن دخی سلجوقی سلطانلرینه قارشی اظهار اولنان صداقت سلجوقی دولتی نزدنک عثمانلیلرک قیمتنی آرتدیرمش اولدیغندن سلطان علاءالدین دخی عثمان غازی بی رسماً امیر طانیمشدر. یعنی آق سنجاق، طاول (۱)، بوری (۲) کبی امارت علامتلی کوندرمش، فضله اوله رق دونانمش آتلی، مزین کمر، مرصع خنجر قلیچ کبی بر طاقم هدیه لر احسان ایله مشدر (۶۸۷).

عثمانلی امارتی ایشته بو وجهله ظهور ایتمشد. «عثمانلی» نامی دخی برنجی امیر اولان عثمان غازی دن طولای در.

بو وقعه دن اون ایکسی سنه سوگره—یعنی (۹۹۶) سنه سنده روم سلجوقیه دولتی بسبتون محو اولدیغندن سائر اون قطعه امارت ایله برابر عثمانلی امارتی دخی کلیاً مستقل اولمشدر.

عثمان غازی بو دفعه دخی ممالک اسلامیه اوزرینه کیتیمیوب ینه روملر ایله محاربه یه دوام ایتمش و بروسه و از نیک کبی بیوک قلعه لر مستثنا اولمق اوزره سکوددن مرمره ساحلنه قدر اولان مملکتلری فتح ایله مشدر. حتی استانبول قیصری عثمانلیلرک بویله سرعتلی

ایرلیملر نندن قورقوب اوزرلرینه اردو سوق ایتمش ایکن عثمان
غازی مذکور اردویی دخی بوزمشدر.

بونک نتیجهسی اوله رق بروسه واز نیک شهرلری محاصره ایدلمشدر.
بروسه شهری عثمان غازینک وفاتی اثنالرنده فتح اولنوب اورغان
غازی طرفندن رسماً پای تخت اتخاذا اولنمشدر. آرتق عثمانلی
امارتی بر امارت شکلندن چیقوب عادتاً بر دولت هیئتنه کیرمکنه ایدی.

اورخان غازی (۷۲۶-۷۶۱) - اورخان غازی عثمان غازینک
کوچوک اوغلی ایدی. بیوک اوغلی علاءالدین پاشا فاضل وکامل
بر ذات عالی اولوب علم و معارفه مائل ایدی. فضل اوله ق
والدهسی و او زمانک اصولی اعتباریله ولی عهد صایيله میور ایدی.
بونک ایچون عثمان غازی هر بر محاربهده حاضر بولنوب میدان
غزاده دکرلک (۱) کوسترمش اولان اورخان غازی بی ولی عهد تعیین
ایتمش ایدی.

اورخان غازی آقچه قوجه، قوکور آلب، قره رحمان، آق باش
ممود ناملری ایله معروف اولان ارکانی معرفتیه از مید، کورهده،
شیله طرفلرینی فتح ایتمشدر. حتی عثمانلی اردولری بکفوزه قدر کلمشدر.
بو صورهده از مید واز نیک شهرلری دخی فتح اولنمشدر.

استانبول قیصری آناتولی قطعسه قورتارمق ایچون صوکل
غیرتی ایله آلهرق اورخان غازییه قارشى چیقمش ایسهده مالتیه
جوآرنده مغلوب اولوب رجعت ایله مشدر.

شمدیکی قرهسی ولایتی او وقت قرهسی امارتی نامیله بیوجک

بر امارت ایدی. بورانك امیری بولنان عجلان بك وفات ایدنجه اوغللری میراث منازعه سنه دوشمشلر. بو وسیله ایله اورخان غازی دخی مداخله ایدوب قره سی امارتنی فتح ایتمشدر (۷۳۷).

قره سی و الیسی تعیین اولنان بیوک شهزاده سلیمان پاشا چناق قلعه بوغازینه قدر کیتمشدر. سلیمان پاشا بونکلده طور میوب بوغازی کچمش و کلیبولی جوار لرینی فتح ایتمشدر.

عثمانلیلر متصل ایلر یلمکده ایدیلر. بونلرک استانبولی و روم ایلی قطعه سنی ضبط ایتمک فکر نده اولدقلری آرتق میدانده ایدی. چونکه اورخان غازی استانبوله قارشی از میدده ترسانه (۱) انشا ایتدیر مش و اوروپایه دها یقین اولمق ایچون حکومتی از نیک شهرینه نقل ایلمشدر.

شمدی یه قدر اولان فتوحات یالکز قیصرلری تلاشه دوشورمش ایدی. لکن سلیمان پاشانك بو دفعه روم ایلی یقاسنه کچیشی روم ایلی ده بولنان بلغار و صرب کبی بر طاقم مستقل طائفه لری تلاش ایچنده براقمشدر. بونك نتیجه سی اوله رق جمله سی انفاق ایدوب عثمانیلر اوزرینه یورومشلردر لکن اشبو متفقلر بر شیئه موفق اوله میوب جمله سی پریشان اولمشلردر.

سلیمان پاشا بو یرده قضاء آتدن دوشوب وفات ایتدیکی کبی، بر قاچ آی سوکره اورخان غازی دخی متأثر آ وفات ایتمشدر.

اورخان غازی میدان حربده شجیع بر قهرمان اداره ملکه دخی مدبر و عاقل بر پاشاه عالی جاه ایدی. زماننده یکی تشکل ایتمش اولان عثمانلی دولتی رفاه و سعادت حال کسب ایتمشدر.

فتح اولنان شهرلر همان جامعلر مدرسهلر، عمارتلر وسائر خیرات ایله دونادیلیر ایدی. کوزل اداره سایه‌سنده مملکتک راحت و اسایشی محافظه اولنورلر ایدی. دکل اهل اسلام، حتی یکی تحت اداره یه آلمش خرستیانلر دخی عدالت عثمانیه جهتیه دورت ال ایلر، عثمانلی اداره‌سنه صاریلیر ایدی.

ذاتاً اورخان غازی ممالک ایچون تأسیس ایتدیکی قوانین اساسیه ایله مشهوردر. بو قانونلر بیوک برادری علاءالدین پاشانک ریاستی آلتنده عقد اولنان مجلس معرفتیه یاپلمشدر. شهزاده سلیمان پاشا، ایکنچی شهزاده مراد بک، جندرلی قره خلیل افندی بو مجلسک اعضاسندن ایدی.

مجلس ممالک عثمانیه‌ی بر طاقم لوالره و قضالره تقسیم ایتمش و میرلورلرک اداره‌لری آلتنه قویمشدر.

امور شرعیه‌ی تسویه ایچون لوالره و قضالره قاضیلر کوندریله‌جک ایدی. امورملکیه و عسکریه اساساً پادشاهک ید اقتدارنده ایدیه ملکیه ایله عسکریه‌ده وزیر اعظم، شرعیه‌ده دخی قاضی عسکر پادشاهک وکیللری صفتیه ریاست ایدرلر ایدی.

غیر منتظم اولان عسکر (یعنی تیمار عسکری و آفنجی عسکری) لوالر داغلنده اوتوروب صلح ائناسنده لوانک داخلی راحتنی کوزه‌دیرلر ایدی. محاربه ائناسنده دخی لوانک تحت قومانده‌سده اوله‌رق حربه کیدرلر ایدی.

دولت عثمانیه دائماً محاربه ایله اوغراشمقده ایدی. حال بوکه تیمار عسکری کوچ طوپلانیر ایدی و اوزاق محللره سوق اولنوب چوق مدت ایتدیکی حالک چولوق و چوجوقلری بیکس فالورلر ایدی.

بونىڭ ايچون «يىڭى چرى» نامىلە دائىملا سلاح آلتىدە بولغۇچى عىسكىر تىنظىم اولنىشىدۇر.

لىكىن عثمانلى طائىفەسى ذاتىدا آز اولدىدىن باشقا دائىمى اولان محاربهلردە فان دوکوب تلف اولمىدە ايدى. حال بوکە فتح اولنان يرار هپ خرىستىيان كىتىدكچە چوغالمىدە ومسىلمانلر آزالمىدە ايدى. بوڭا چاره اولمىق اوزره جىندىرلى قرە خلىل افىدىنىك توصىهسى اوزرىنە خرىستىيانلردىن هر سىنە بر مىقدار چوجوق آلنوب تربىه ايدىلدىكىن سوڭره آنلردىن دائىملا سلاح آلتىدە وپادشاهاڭ معىتىدە بولنىچى عىسكىر تىنظىم اولنىسىنە قارار وىرلمىشىدۇر. بو اصول «دىوشىرمە» اصولى وعىسكىر دىخى «يىڭى چرى» عىسكىرىدۇر.

مىذكور مجلس بوندىن سوڭره عثمانلى پادشاھلرى نامنە اولهرق سكه ضرب اولنىسىنە قارار وىرمىش وبوكى مىستقل دولتىڭ شاندىن اولان بعضى اصول تشرىفات اهداىت ايلەمىشىدۇر. بو اساس عثمانلىلرى پىك چابىق ايلرى كىتورمىشىدۇر.

اورخان غازى دورىدە معارف و صنایع دىخى ترقى ايتىمش وعثمانلى دولتى دنپاننىڭ كۆتلى والڭ منتظم دولتى رنگىنى آلمىشىدۇر.

خداوندكار سلطان مرادخان (۷۶۱-۷۹۱)—خداوندكار سلطان

مرادخان جلوس ايتىدىكى وقت روم ايلى قىطعەسىنە كىچىك ايچون هر شى حاضر ايدى. بروقتىدىن برى باشدە قرەمان بىكى بولنىدىغى حالەك آناطوليدە بولنان اسلام حكىمدارلىرى عثمانلىلرىڭ فوق العاده ترقى ايتىلرىنە حسىد ايدىرەك بر طاقم طولابىلر چوپىر مىكدە ايدىلر. بونىڭ ايچون سلطان مرادخان بىردىن آناطولى اوزرىنە اردوىى قالدىروب

اتفاقك مركزى اولان انقره بلككنى ضبط ايتمشدر. بوقعه ايسه سائر
 آناتولى بلكرينك سلطان مراده عرض صداقت ايتملرينه سبب اولمشدر.
 بوندن صوكره سلطان مراد روم ايلي يه كچوب يواش يواش
 روم ايلينك فتحنه قيام ايتمشدر. «سازلى دره» محار بهسندن صوكره
 ادرنه شهرينى فتح ايدوب آنى ايكنجى پاي تحت اعلان ايتمش.

سلطان مرادك اوتوز سنهدن عبارت اولان سلطنتى هب محار بهلر
 ايچنده كچمشدر. بو محار بهلرك بعضيلرنده كنديسى قومانده ايدر،
 بعضيسنده ايسه حاضر بولماز ايدى بو محار بهلره شهرت قزانان امرا
 ايچنده اك مشهور اولانلر لالا شاهين پاشا، اورنوس بك، حاجى يل
 بكى، چندرلى خليل-ياغود خيرالدين پاشا وسائر در.

سلطان مراد دورنك همان بتون روم ايلي قطعهسى فتح اولنمشدر.
 ادرنه، فلبه، صوفيه، نيش، نيكبولى، سلستره، روسجق، طرنوى،
 شمى، وارنه، ديكر طرفدن دغى كوملجنه، سيروز، مناستر، قوصوه
 شهرلرى ايله ناحيهلرى فتح اولنمشدر.

بو فتوحات دنيايى حيرت ايچنده براقمشدر. ابتدا قيصرلر
 عثمانليلرك عليهنده حركت ايدرلر ايدى. لىكن سلطان مراد كلوب
 استانبول جوارلرينى فتح وشهرى تويد ايتمش اولديغندن آرتق
 قيصرلر ظاهرأ راحت اوتورمشلردر.

لىكن آناتوليده قره مان بلكرى، روم ايلينك دغى صرب قراللىرى
 وبو سنه بلكرى هر طرفدن امداد استرحام ايدررك قوه كلييه ايله خرب
 ايدرلر وجملهسنده مغلوبا رجعت ايلرلر ايدى. اك صوكره سلطان
 مراد قره مان بلككنك نصفنى ضبط ايتمشدر.

بوسنه و صرب قرالرينڭ فریادلری غربی اوروپایه وار نجهیه قدر
 عکس ایده رک بر اهل صلیب ترتیبینه سبب اولمش. بو اهل صلیب
 پک چوق اولدقلری حالده ممالک عثمانیه حدودینی کچمشلر ایسه ده
 (قوصوه) محاربه مشهوره سنده جمله سی پریشا اولمشلر در (۷۹۱).
 لکن بو محاربه ده سلطان مراد خان دخی (میلوش قابیلوویچ)
 نام بر صربلی طرفندن شهید ایدلمشدر.

ییلدیرم بایزید خان (۱۹۷-۵۰۸) - ییلدیرم بایزید
 خان دخی الڭ شجاع والڭ غیور پادشاهلرڭ بریدر. زمانه آناتولیک
 کرمان، صاروخان، آیدین، تکه قره مان، سیواس امارتلی فتح
 اولمش، روم ایلیک ایسه سلانیک، ترحاله، یونانستان قطعله ری ضبط
 ایدلمش و صربستان و اولاح قطعله ری غارت ایدلدکن سوڭره ویرکی یه
 باغلانمشدر. فضله اوله رق ایکی دفعه استانبول محاصره اولنوب قیصرلر
 ویرکی ویرمه مجبور ایدلمش و استانبولده اسلام محله و جامع شریف
 بنا اولوب قاضی و خطیب تعیین اولنمشدر.

لکن ییلدیرم بایزید خان ایچون الڭ بیوک شان و شرف قزاندیر ان
 اهل صلیب ایله اولان محاربه لرده. وقت مزبورده همان بتون آوروپا
 تلاش ایچنک اولوب دولتله اردولرینی متصل عثمانیلر اوزرینه کوندرمک
 ایدیلر. لکن جمله سنده آوروپا صلیب اردولری دخی مغلوب و پریشان
 اولمشلر در. بو محاربه لرڭ ایچنده الڭ مشهور اولانلر نیکبولی
 و سلانیک محاربه لریدر.

نیکبولی یه کلان آوروپالیر ایپیراتور سیگیز موندک قوماندسی
 تحتنده ایدی بوسگیز موندایسه آلمانیا یه، آوستریا یه، بوهیمیه یه،

مجارستانه مالک ایدی. سیگیز موند کندی ممالک: کنگ فوه عسکر یه سنی
 قالدیرمش ایکن گویا بوالویرمه یور کبی لهستان و جهستان و فرانسه
 قراللقارینک عسکرینی دخی امداد کیتیرمش ایدی. فضله اوله رق
 آوروپانک اڭ مشهور قوماندانلری و بکلری دخی محاربه ده حاضر ایدی.
 بوقدر کلینلی اولان اهل صلیب نیکبولی اوکنده پریشان اولمشدر.

قوماندانلرک کیمی دوشمش. کیمیده قتل اولنمش. ایمپراطور
 سیگیز موند ایسه تبدیل قیافت ایدرک برخیلی مدت سوندکن
 صوگره سلامت بولمشدر.

بوندن صوگره ییلدیرم بایزیدخان استانبولی فتح اوزره ندرکاته
 باشلامشدر. لکن بوتدارکات بتهز دن اول شرقدن مشهور تیمورلنک
 ظهور ایدوب ممالک عثمانیه اوزرینه هجوم ایتمشدر.

آنقره جوارنده واقع اولان محاربه ده ییلدیرم بایزیدخان فهرمانچه
 سنه محاربه ایتدیگی حالده طالعی یار اولمامشدر (۸۰۵).

چلبی سلطانه محمد خان—(۸۰۵—۸۲۴)—ییلدیرم بایزید

خانک اسارتی دولت عثمانیه یی همان محو اولمق در جهسنه کیتیرمشدر.
 چونکه شهزاده لر آنقره وقعسندن صوگره متفقاً دولتی اداره ایچکلری
 برده هر بری حکومت دعواسیله داخلی محاربه یه قیام ایتدکلرندن ممالک
 قان ایچنده قالمشدر.

برسنه صوگره بایزیدخان وفات ایتمش. بو حالده حکومت بیوک
 اوغلی سلیمان چلبی یه کچه چک ایدی. لکن او بر شهزاده لر سلیمان
 چلبی نڭ حکومتی تصدیق ایتمیوب هر بری برطرفه چکلمشدر و امرای
 دولت دخی فرقه فرقه اولوب هر بری شهزاده لرک برینی التزام

ایتمشدر. بوفارغاشالق اون سنه دن زیاده دوام ایتمش وتاریخده «فاصله سلطنت» نامیله مشهور اولمشدر.

اڭ سوگره شهزاده لرك كو چوگي بولنان محمد چلبی جملیه غلبه ایدوب حکومتی الہ آلمشدر.

چلبی سلطان محمد خان استقلال کسب ایتمدیگی وقت ممالک عثمانیه نڭ حالی پک فنا ایدی. ضبط اولنان یاخود ویرگی به باغلانان امارتلر هپ مستقل اولمشلر ایدی. حتی خیلی وقتدنبیری تحت اداره ده بولنان بعض قلعه لر و ناحیه لر الدن فاپیرامش ایدی. لیکن چلبی سلطان محمد خان سیگز سنه ظرفنده ممالکک محاربده دن اولگی حال حاضرینی اعاده ایله مشدر.

سلطان محمد خان دورنده بر قاچ داخلی غائله ظهور ایتمشدر که ایچارنده مشهور اولان (دهده سلطان) و (دوزمه مصطفی) وقعه لر یدر.

دهده سلطان دیدیکمز آدم (بور و کلیجه مصطفی) نامنک بر حریف ایدی که اسلام وخرستیان ویهودی بالدیبری چمیلاق سرسریلرندن باشنه بر کورلتی طوپلایوب عصیان ایتمش وخیلی فناقلر اجرا ایتمشدر.

دوزمه مصطفی ایسه کنديسنک سلطان بايزيدك اوغلی مصطفی چلبی اولدیغی ادعاسیله حکومته طالب اولان بر ذات ایدی. گویا بو ذاتی استانبول قیصراری شمدی به ندر حبس ایدوب شمدی صالیورمشلر ایتمش. اکن دوزمه مصطفی مغلوب اولوب بر ایش کورمه مشدر.

بولندن اکلشادیغی اوزره چلبی سلطان محمد خان داخلی و خارجی غائله لری دفع ایده رک دولت عثمانیه بی بايزيدك دورنده کی حاله کتیرمشدر.

بو ایش حقیقت حالده پك بیوك بر موفقیتدر و سلطان محمد خان
 حضر تری بحق «ایکنجی مؤسس دولت» یاد اولمشدر.

ایکنجی سلطان مراد خان - (۸۲۴-۸۵۵) - ایکنجی

سلطان مراد خان دورنده خیلی فتوحات واقع اولمش ایسهده خیلی
 غائله لره دخی میدان آچلمشدر.

سلطنت ابتدا دوزمه مصطفی غائله سیله باشلامش: دوزمه مصطفی
 بتون روم ایلی قطعه سنی ضبط ایتدکن صوگره آناتولی یه کچوب
 بروسهده بولنان سلطان مراد اوزرینه یورومشدر. لکن بروسهده
 و ارمازدن اول امرانک اهانتی مناسبتیله اردوسی بوزیلوب روم ایلینه
 قاچمش واک صوگره طوتیلوب آصلمشدر.

سلطان مراد دورنده «فاصلهء سلطنت» اثناسنک غائب ایدیلوب
 چلبی سلطان محمد طرفندن اعاده ایدلمه مش نه قالدیسه آنار اعاده
 اولمشدر.

از جمله سلائیك شهرینك فتحی، قیصرك، ارناؤدلغاك، صر بستانك
 اولاحاك، تحت اطاعته آلتیلری بوسره واقع اولمشدر.

سلطان مرادك صر بستان واولاح امورینه مداخله سی ایله استانبول
 محاصره سی اوروپاده غلیان افکاری موجب اولوب ینه بر طاقم اهل
 صایب میدانه كلمشدر.

بو دفعه اهل صلیب مشهور مجار قهرمانی یان هونیاد سایه سنده
 موفقیتلره نائل اولمشدر. حتی بر دفعه سنده اهل صلیب مظفراً فلبه
 جوارینه قدر کلوب سلطان مراد خانی صلحه طالب ایله مشلردر.

سلطان مراد ایسه شمدی یه قدر عثمانلیلرک باشنه كلمش اولان

بو فلاكتدن متأثر اوله رق آرتق حكومتدن صغومش وتختنى دهاصبى بولنان سلطان محمد تر ك ايدهر ك مغنيسه يه چكلمشدر .

عقد معاهده ايدهر ك منوناً عودت ايدن اهل صليب سلطان مراد خانك تر ك تحت ايتديكنى ايشيدنجه اميداره دوشهشدر وعهوم غرستيانلرك رئيسى بولنان پاپا دخى يهين اوزرينه عقد ايديلان معاهده يي بوزمق ايچون جواز ويرديكندن همان دونوب مهالك عثمانيه اوزرينه كلمشدر . بونلر اسكيسندن دها غلبه لك ايديلر و «عثمانيلرى آناتولى يه قدر سوره كجز» ادعاسيله كله يورلر ايدى . فى الحقيقه احوال پك مهم ايدى . سلطان محمد دها چوجوق اولديغندن امر انك احواله كوره ايشه مقيد اولوب لازمكلان تدبيرلر اتخاذايدهر چكارينه اميد يوق ايدى . ذاتاً اهل صليبك انك زياده كوهندكلرى (۱) نقطه دخى بونطقه ايدى .

لكن بواحوالك اهميته واقف اولمش ويهين ومعاهدي بوزموش اولان آوروپا حكمدارلرينك حر كترلرندن غلبانه كلمش اولان سلطان مراد خان على العجله مغنيسه دن روم ابلى يه كلمش وقوه كليه ايله اهل صليب قارشى كيدوب آنلرى وارنه جوارنده قارشيله مشدر . اهل صليب مغنيسه ده ظن ايتدكلرى سلطان مراد خانى قارشيلرنك كورنجه شاشيرمشلر و واقع اولان محاربه ده مغلوب و پريشان اولمشلردر . باشده لهستان و مجارستان قرالى بولنان اولاديسلاؤ اولديغى حالده اهل صليب رؤساسنك قسم اعظمى تلف اولمشدر .

وارنه محاربه سندن سوكره سلطان مراد خان تكرار جلوس ايتمش ويدي سنه ندردها حكومت ايتمشدر . بويدى سنه و نزهاتى ايچنده انك مشهور اولان ايكنجى قوصه محاربه سيدر .

یان هونیاد هم وارنه محاربه سنک، همده برنچی قوصوه محاربه سنک
انتقامنی آلمق دعواسیله بتون آژروپادن عسکر طوپلایوب بر اهل
صلیب دها ترتیب ایتمش ایکن قوصوده واقع اولوب اوچ کون
امتداد ایدن محاربه ده سلطان مرادخان قطعی صورتده مظفر اولمش
واهل صلیب تاروومار ایدلمشدر.

فاتح سلطان محمد خان - فاتح سلطان محمدخان ایکنچی
دفعه اوله رق جلوس ایتدیکی وقت قره مان امارتنی واستانبول قیصرلغنی
بتون بتون قالدیرمق فکرینه دوشمشدر. فی الحقیقه بوندن گوزل
تصورده اوله ماز ایدی. چونکه شمدی یه قدر دولت عثمانیه علیهنده
تشکل ایدن اتفاقلر هپ بو ایکی دولتک تشویق وتحریرکری ایله
میدانه کله یور ایدی.

سلطان محمد ابتدا قره مان مالکنه سفر ایتمش برنچی سفرده
قره مان امارتی کلیاً فتح اولنه ماهش ایسه ده ایکنچی سفرده آرتق
دولت عثمانیه نک بر ولایتی کسلمشدر.

برنچی قره مان سفرندن عودت ایدن سلطان محمد خان بروسه
طرفندن پک چوق عمله کیتروب آناتولی حصارندن اردوسنی روم
ایلی یه کچیرمک بهانه سیله اوچ آی ایچون روم ایلی حصارینی انشا
ایتدیرمشدر. ذاتاً آناتولی حصار ییلدرم بایزید خان طرفندن انشا
اولنمش اولدیغندن بو وجهله بوغازدن کلن کچن کیملر ایچون سداولنمشدر.
ایرتسی سنه سلطان محمد خان ایکی یوز ایلی بیگ کشمیک بر اردو
ایله کلوب استانبولی محاصره ایتمشدر.

ظه ور اسلامدن بری استانبول اون بر دفعه محاصره اولندیغی

حاله موقعنڭ متانتى جھتيله بر در لو آلنه ماش ایدی. بو محاصرلرک برى حضرت علی دورنده، دردی امویلر دورنده، ایکسی عباسیلر زماننده. قصور دردی دخى دولت عثمانیه نڭ ظهورندن سوڭره ایدی. بودفعه سلطان محمد خانڭ اردوسی مکمل اولدندن باشقه شمدى به قدر کورلمه مش اولان طوپلر دخى موجود اولدیغى حالده استانبول بر در لو آلنه مایور ایدی. قلعه لر پک متین ایدی.

ترسانه لیمانی دخى سرای بورندن صالی بازارینه طوغری اوزادیلان زنجیر واسطه سیله سد اولنمش ایدی. بونڭ ایچون کمپار ایچری به کیرمه یورلر ایدی.

لکن سلطان محمد خان کمیلرینی بشکطاش وقاسم پاشا دره سی واسطه سیله کیزلیچه لیمانه صوقدیغندن آرتق استانبول محافظلری مقاومتدن عاجز قالمشدر.

هجرت نبویه نڭ سیگز یوز ایلی یدی سنه سی جمادی الاخرینه نڭ بکرمی بندچی کونی عساکر عثمانیه بر قاچ طرفدن استانبوله کیرمشدر. استانبولڭ فتحیله شرقی رومه ایمپراطورلغنه نهایت ویرلمش ویرینه دولت معظمه عثمانیه قائم اولمشدر.

بو وقعه «قرون وسطی» قسمنڭ صوڭ وقعه سیدر.

ایکنچی قسم خانمہ سی

قرون وسطادہ اوروپانٹ احوال مدنیہ سی

احوال سیاسیہ۔ قرون وسطادہ اوروپادہ منتظم وقوی بر دولت یوق کبیدر۔ چونکہ موجود بیوک دولت لردن ہیچ برینٹ اساسی قوی دگلدر۔

مہاجرت عمومیہ اثناسندہ جرمانیہ دن کلوب رومہ نٹ ولایت لرنہ برر حکومت تشکیل ایدن جرمان طائفہ لری ضبط ایتدکلری مملکت لری رومہ لیلردہ بولدقلری اصول اوزرہ اداره ایتمیوب کندیلرینہ مخصوص بر اصول اوزرہ اداره ایدرلر ایدی۔ بو اصول ایسہ (درہ بکلک) اصولیدر۔ جرمانلر دها حرکت ایتمز دن اول منتظم جمعیت حالندہ دگلدر ایدی۔ غربہ طوغری حرکت لری اثناسندہ بونلر بر طاقم سرگردہ لرنٹ قوماندلری آلتندہ اوله رق فرقه فرقه طوپلانیرلر ایدی۔ سرگردہ لرنٹ الٹ بیوکی قرال عنوانیلر رسماً عمومیہ قوماندہ ایدر ایدی۔ لکن شرطسز قوماندہ یالکنز کندی معیت مخصوصه سندہ بولنان فرقه اوزرنده جاری ایدی۔ اوتہ کی فرقه لرنٹ ینہ کندیلرینہ مخصوص قوماندانلری وار ایدی۔ بو فرقه لرنٹ افرادی انجق قوماندانلرینی طانیرلر ایدی۔ و بو قوماندانلری دکشدیروب دیکرینی تعیین ایتمک قرال لرنٹ اللرنده دگلدی۔ یعنی هر فرقه کندی قوماندانلرینٹ شخصلرینہ تابع و صادق اولوب یالگزر بونلری «افندی» طانیرلر ایدی۔ بوچت ایتدی کمز فرقه لرنٹ دخی بر طاقم بلوکلردن عبارت

ایدی که بوبلوک قوماندانلری ینه فرقلرک قوماندانلری کبی کندی
طاقملرینه بوزلماز رابطه ایله باغلی ایدی.

بونک ایچون بو هیئت عجیبه کلوب برقطه یی ضبط ایتدیکی
وقت اوقطه یی رسماً بر دولت اعلان ایدر ایدی ایسه ده حقیقت
حال مذکور دولتی مستقل امارتلره تقسیم ایله آنی فرقه و ببلوک
قوماندانلری بولنان بکلره ویررلر ایدی. رسماً اعلان اولنان ذات
دخی سائر بیوک بکلرک آلدیغی قدر مملکتلری آلیر ایدی. قرالک
بیوک بکلردن فرقی عموم ممالکک قرالی و عموم بیوک بکلرک
افندیسی صایلمقدن عبارت ایدی. و بونلر دخی هیئت اصلیه لرینی
بوزمقسزین طاقم عونه لری ایله برابر کیدوب یرلشیرلر ایدی.
اک اوافق بر ببلوک آیریجه بر امارت تشکیل ایدر ایدی
واوته دن بری کندیسنه قومانده ایدن بک «امیر» کسلیلر ایدی.
اشبو امیرلر (دوق). مارکی (قونت) (ویقونت) بارون و سائر
ناملریله معروفدرلر.

مثلا بر دولت اون، اون بوش دوقلغه یاخود قونتلغه منقسم
بر حالده بولنور ایدی. بو قسملرک بری بالذات قرالک اداره
مستقله سی تحتنده قالیر، دیکرلری ایسه کندی قونتلقلری داخلنده
قرال قدر مستقل قونتلره ویریلیر ایدی. بو قونتلر سکه ضرب ایدرلر
فانون و نظام وضع ایدرلر، عسکر و ضبطیه بسلرلر، اهالینک ماللری
وجانلری ایله ایستدکلری کبی اوینارلر ایدی.

فقط بونکله برابر قرال دیکر بر دولت ایله محاربه ایتمک
لزومندن بعثله بونلری محاربه یه دعوت ایتدیکی وقت بونلر بتون
کندی طاقملری ایله قاقوب قرالک معیتنه کیررلر و قرالک آرزو

ایتدیکی طرفه سوق اولنورلر ایدی. چونکه بوکبی قونتار بکلکلرینی آلدقلری وقت اصولی وجهیله صدافت یهینی اجرا ایدرلر-یعنی تخت اوزرنده اوتورمقده اولان قرالک اوگنده دیز چوکوب صاغالنی قرالک صاغالنه قوزلر وقرالی «قرال» و«افندی» طانییوب محاربهده معیتنده حربه کیتمهکه، میدان حربده کندی عسکرلریله محافظه ایتمهکه اسیر دوشدیکی وقت اسارتدن قورتارمق ایچون ایجاب ایدن فدا کارلغی کوسترمگه، برایش ضمننده حضورینه جلب ایتدیکی وقت دعوتنه اجابت ایدوب نظام دائرهسنده اولان امرلرینی ایفا ایلیمگه ناموس و دین اوزرینه سوز ویررلر و قسم ایدرلر ایدی.

بو حالدده قرال دخی فرمان امارت مقامنده اولمق اوزره بر آلتون یوزوک ایلبرده عربا ویرر ایدی که اشبو رسم تشریفاته (انؤهستیتور) دیرلر ایدی.

بو یولده قرالدن بکلکلر آلان قونتلر، یاخود دوقلر کندی بکلکلرینی دها اوفاق بکلکلره تقسیم ایدوب کندیلرندن کوچوک بکلره ویررلر ایدی و بو خصوصده یوقاریده ذکر اولنان رسم اجرا اولنور ایدی.

اشبو اوچنچی درجهده بولنان بکلر رسماً قرالی طانیمازلر وانجق کندیلرینه بکلک اعطا ایدن بکی طانیلر ایدی و محاربه زماننده کندی بکلری کیدرسه حربه کیدرلر کیتمدیکی حالدده کیتمه زار ایدی. برینه بکلک اعطا ایدننه (*) «سوزره» و بکلک اخذ ایدننه دخی «ؤاسال» دیرلر ایدی. بو حالدده سوزره «افندی» ژاسال دخی «بنده» معناسینه کلیر.

(*) ایستر اعطا ایدن قرال بولنسون، ایستر بولنماسون.

قرال يالکيز (سوزرهن) اولور (ۋاسال) اولمز ایدی.

لکن قرالک مستقل (ۋاساللری) بولنان بيوك بكار اوچنچي درجهده بكاره بكاره اعطا ايدنجه اشبو اوچنچي درجهده بولنان بكاره فارشي (سوزرهن) اولمش اولورلر ایدی. بونك ايچون اكثر بكار هم سوزرهن، همده ۋاسال بولنورلر ایدی.

(فتوداليزم) دینلان اشبو اصول دولتك اتحاديته احتمال برافنديغي كبی منتظماً ادارهسنه دخی بيك درلو مشكلات كوسترر ایدی. دره بكار استقلاله مائل ايدیلر وقرال بونلری تحت اطاعتده طومئدن عاجز فالير ایدی. باخصوص نورمانلر ايله مجارلرك تجاوزلری دورنده قراللر مسكنلرينی قلعهلر ايله تحكيم ايچون دره بكاره مساعده ويردكلر ندين دره بكار دخی سرايلرينی آلمنز بر حاله قويمش لر ایدی.

دره بكارك اشبو مستحکم مسكنلری «شاتو» ناميله معروفدر. شاتو ديديكمز بنا شوندين عبارتدر: اولاً—دره بكارك مكمل سرايی، ثانياً—معیت سلاحشورلرينك قشلهسی، ثالثاً—حيوانلر ايچون آخیرلر، ذخيره ايچون آنبارلر، فرون، چشمه وقیو، رابعاً—تعلیملر ايچون بيوجك بر ميدان.

اشبو محله غایت يوكسك قلعه ايله احاطه اولنور وقلعهلك خارچنك درين وكنيش هندك (خندق) قازیلوب لازم كلديكى وقت صو ايله طولديريلور ایدی. شاتونك يالکيز بر فپوسى اولور ایدی وقپويه هندك اوستنده اوز ادمش كوپرى واسطه سيله يناشيلير ایدی كه بو كوپرى زنجرلر واسطه سيله كيجهلری قالدیريلور ایدی.

قرون وسطاده طوپ و تفنگ کبی اسلحه ناریه موجود اولدیغندن
بوشتاتولر آلتیز استحکاملردن صاییلور ایدی.

اشته بو سببلردن طولای حکومتلر ضعیف بولدیقلرندن عموم
خرستیانلرک رسمی رئیسلی مقامنده بولنان پاپالر کندیلرینک
صرف امور روحانیه ایله مکلف اولدیقلرینه باقمقسزین عموم خرستیانلردن
بیوک بر دولت تشکیل ایتمک و او دولته کندیلری قومانک ایتمک
ایسته مشلردر.

پاپالرک بو خصوصده کی امیداری اهلینک جهالتی و تعصبی
اوزرینه مؤسس ایدی.

بو حالده حکمدارلر مملکتی منتظماً اداره ایتمک، اهالی ایچنه
معارفی نشر ایتمکه بیله موفق اوله مامشلردر. چونکه پاپالر ارباب
معارفک اوکلرینه سد چکمکدن کری طورمازلر ایدی. بونک
ایچوندرکه قرون وسطاده بو قدر چرکین، وحشی، جاهلانه حرکتلره
میدان آچلمش و بو قدر کناهسزلرک فانی بیهوده یره دوکلمش
نوع بشر ترقیدن محروم قالمشدر.

احوال علمییه - قرون وسطاده اوروپاده علم و معارف پک

کریده ایدی. واقعا غربی اوروپا رومه نیک زمان اداره سننده خیلی
ایلریله مش ایدی. لکن کلان جرمان باربارلری بالذات علوم و
فنونه رغبت ایتمکلی کبی رغبت ایدنلره دخی اعتبار ایتمه مشلردر.
بونک ایچون ایچلرنده ابتدا مراق ایدن بولنماملردر.

جرمانلرک قسم اعظمی قاتولیک مذهبنی قبول ایتمشلر ایدی.
قاتولیکلر آیینلرینی لاتین لسانی اوزره اجرا ایدرلر بونک ایچون

فاتولىك پاپازلىرى وعلی العموم تارك دنیالار لاتین لساننى تحصیل ایتمهکه مجبور اولورلر ایدی.

لاتین لساننه اشنا بولنان پاپازلر ایسه طبیعی رومه لیلردن قالمه آثاری مطالعه ایتمهکه باشلامشلردر.

اشبو آثارک قسم اعظمی ویاخصوص آریستوت، افلاطون سوقرات کسى بیوک حکیملرک آثاری خرستیانلغک احکام اساسیه سنه موافق اولمادیغندن خرستیانلغه تطبیق ایده چکز دهرک مذکور آثاردی برطاقم تعدیلات اجرا ایتمشلر. یاخصوص بونی اجرا و صوکره بوکنا بلری شرح و تفسیره قیام ایدن آدملر اقتدارسن بولندقلرندن صاچمه صاپان اصول و قاعدهلر رواج بولمشدر. بودغی تحصیل علمه چالیشانلرک کوزلرینه پرده کسلمش و حکمت و حقیقته مستند علوم و فنون غائب اولمشدر.

زمان مذکورده ظهور ایدن حکما و ادبا خرستیانلغک احکام اساسیه سی یونان فلسفیونک افکار و ادعالرینه تامیله موافق اولدیغی فکرینی ایلرییه سورهرک آنی نقطه حرکت اتخاذا ایدرلر ایدی. بو اصول فلسفه «اسقولاستیک» نامیله معروفدر.

«اسقولاستیک» طرفدارلری ایتدالری علما کر وهی صاییلهمقده ایدی. لکن مرور زمان ایله فنون صحیحه میدان بولمغه باشلاینچه اسقولاستیک طرفدارلری علما ننگک بیوک دشه نلری کسلمشلردر. حتی بونلر پک چوق مؤلفلر ایله اثرلرینی آتشدی یا قمشلردر.

بونلرک فکرنجه پوت پرست آریستوننگ افکارینه غیر موافق افکار بیان ایتمهک کفر دیمک ایدی. کذا آریستوننگ بیان ایتدیکی شیدن بحث ایتمهک کفر صاییلور ایدی.

بووجهله افكار واذهان كفر يساغى واسطه سيله محبوس بولند يغندن
ترقىدن اثر كور لميور ايدى.

يالگىز «اهل صليب» محاربه لرندن سوكره شر قدن معلومات كلامش
وبو سايله آوروپا فكر آ ترقى يه باشلامشدر.

ابتدالرى على العموم مناستر لر اسقولاستيمك فلسفه سنك مركزى
صايلو ر ايدى. سوكره دارالفنونلر مناستراره غلبه ايتمشلردر. دارالفنونلر
ايسه عادى مكنبلر اولميوب عادتاً بيوك جمعيتلر ايدى كه هر برينك
بولنديقى دولتك امورينه كلى نفوذى اولور ايدى. دارالفنونلر ك
ايچنده الك مشهور اولان پارس دارالفنونى ايدى.

دارالفنونلرده الهيات، فلسفه، حقوق، علم طب، رياضيات، نجوم،
كيميا وسائره تحصيل اولنور ايدى.

قرون وسطاده آوروپاده ظهور ايدن علما و حكما ايچنده الك
مشهور اولانلر شونلردر:

(سن غره غوارده تور)، (سن بار)، (آبلار)، سن توما، بيوك
آلبرت، (ويكلف)، (ژان هوس)،

قرون وسلطانك نهايتنه طوغرى ايتالياده دانته، پترارق، بوقاچيو
نامنده اوچ بيوك اديب ظهور ايتمشدر. (دانته)، نك «غائب ايديلان
جنت» نام اثرى الك مشهور آثار اديبه دن معدوددر.

آوروپاده مى لسان دخى آنچق قرون وسلطانك نهايتنه طوغرى
آثار ايچون استعمال اولنمغه باشلامشدر.

احوال بيتيمه - قرون وسطاده جهالت وتعصب پك چوق
اولديغندن تعصبدن ايلرى كلان وقوعاتك دخى حد وحسابى يوقدر.

قرون وسطا عقلاسی انسانك شيطان ايله آلیش و بریشنه بولنه بیلجکی اعتقادنده بولندفلری جهته هر کسك بر آزیق عادتک خارجه اولان حرکتی متعصب کر وهنگ شهبه لرینی دعوت ایدر ایدی. فوق العاده کوزللك، یاخود چیرکینلك، فوق العاده هنر و معرفت هب شیطان ايله اتفاقه حمل اولنور ایدی. باخصوص اختیار قادینلر پک بیوک تهلیکه ایچنده بولنورلر ایدی. بونلر ایچون بر آز ارکنجه قالقوب سوقاغه چیمق، یاخود کیجه یاتمق، وقتسنز اوجاق یافهق جائز دکلدی. بو کبی حرکتلری سحر بازلغه حمل اولنور ایدی.

جاننی شیطان صاتمق و سحر ایتمک ايله اتهام اولنان شخص اکثریا نهره ویا کوله آتیلور ایدی. صویه آتیلان باتارسه، قباحتلی اولدیغنی اثبات ایتمش اولور ایدی. یوق تکرار صویک یوزینه چیقارسه قباحتسنز صاییلوب قورتاریلور ایدی.

قرون وسطاده اوروپا اهالیسی اساساً اوچ طبقه ودرت صنف ایدیلر. اولاً—زادکان یاخود شوالیه صنفی، ثانیاً—روحانی یعنی پاپازلر صنفی، ثالثاً—تجار و اهل صنعت، یعنی «بورژوا» لر (شهریلر)؛ رابعاً—کویلیلر (یعنی جیفتجیلر، چوبانلر و سائره).

زادکان ايله روحانی صنفنگ بر قسمی غایت زنکین اولوب سفاهت اوزره یشارلر ایدی. بونلر بحاربه زماننده حربه کیدرلر اولمدیغی وقتنده آو و ضیافتلر ایچنده وقت کچیرلر ایدی.

قادینلره حرمت و رعایت ایتمک شوالیه لك شانندن صاییلدیغی جهته شوالیه لرك اکلنجه لرنده قادینلر دخی حاضر بولنورلر و دئما برنجی موقعده اوتورورلر ایدی.

شوالیه لرك اڭ بیوک اکلنجه لری «تورنیر» دیدکلری بحاربه

اويونى در. بو ايسه آچىق تياترو كىبى بر شى ايدى. اورته ده بيوچك بر ميدان و اطرافنك سىرچىلار ايچون يرار حاضرلنور ايدى. بيوچك تورنيرلر ده مشهور اولان قادينلردن برينى «پرنس» انتخاب ايدى رك آنى موقع مخصوصه اوتوردلر ايدى. پرنس اويونده غالب اولانه كندى ايله مكافات و يرر ايدى كه بو هديه شواليه نك نظر نده دنيا ده اكث قيمتدار بر شى ايدى.

اويونك جنسنه كلنجه اصلا اكلنجه يه بكنه ميوب همان محاربه و دوئللو ديمك ايدى. يعنى ايكي كىشى، ياخود ايكي فرقه قارشى قارشى يه طوروب بر برى اوزرينه هجوم ايدرلر و عاداتا قليچ و عربه ايله محاربه ايدرلر ايدى. انچق شواليه لر زرهلى اولدقلىرى جهته مجروح و مقتوللر نادر كوريلور ايدى.

شواليه صنفى شهرلرده اوتورميوب قيرلرده شاتولرنده اوتورولر ايدى. شهر اهالىسى ايسه تجار و اصنافدن عبارت ايدى. اصناف دخى صنعت اعتباريله مستقل صنفلره تقسيم اولنمشلر ايدى و هر صنفك كتخداسى (۱) (كهياسى) و سنجاغى بولنور ايدى. شهر اهالىسى يورتى (۲) كونلر نك هر صنف آيرى اولمق اوزره ضياقتلر ترتيب ايدوب اكلنيرلر ايدى. بويله اكلنجه لرده پك چوق مسكرات ايچيلور ايدى و سرخوشلق حالنده چوق سر كشلكلر اولور ايدى. حتى بعضاً بر برينه رقيب بولنان ايكي صنف عاداتا محاربه يه طوتشوب فان دوغرلر ايدى. ذاتا اهالى سلاح ايله گزديكى ايچون قتاللك اوكى النهمز ايدى. اهالى شواليه لر كىبى قليچ طاشيمازلر ايدى. قليچ و مهموز (۳) شواليه لكك، يعنى كىشى زاده لكك علامت

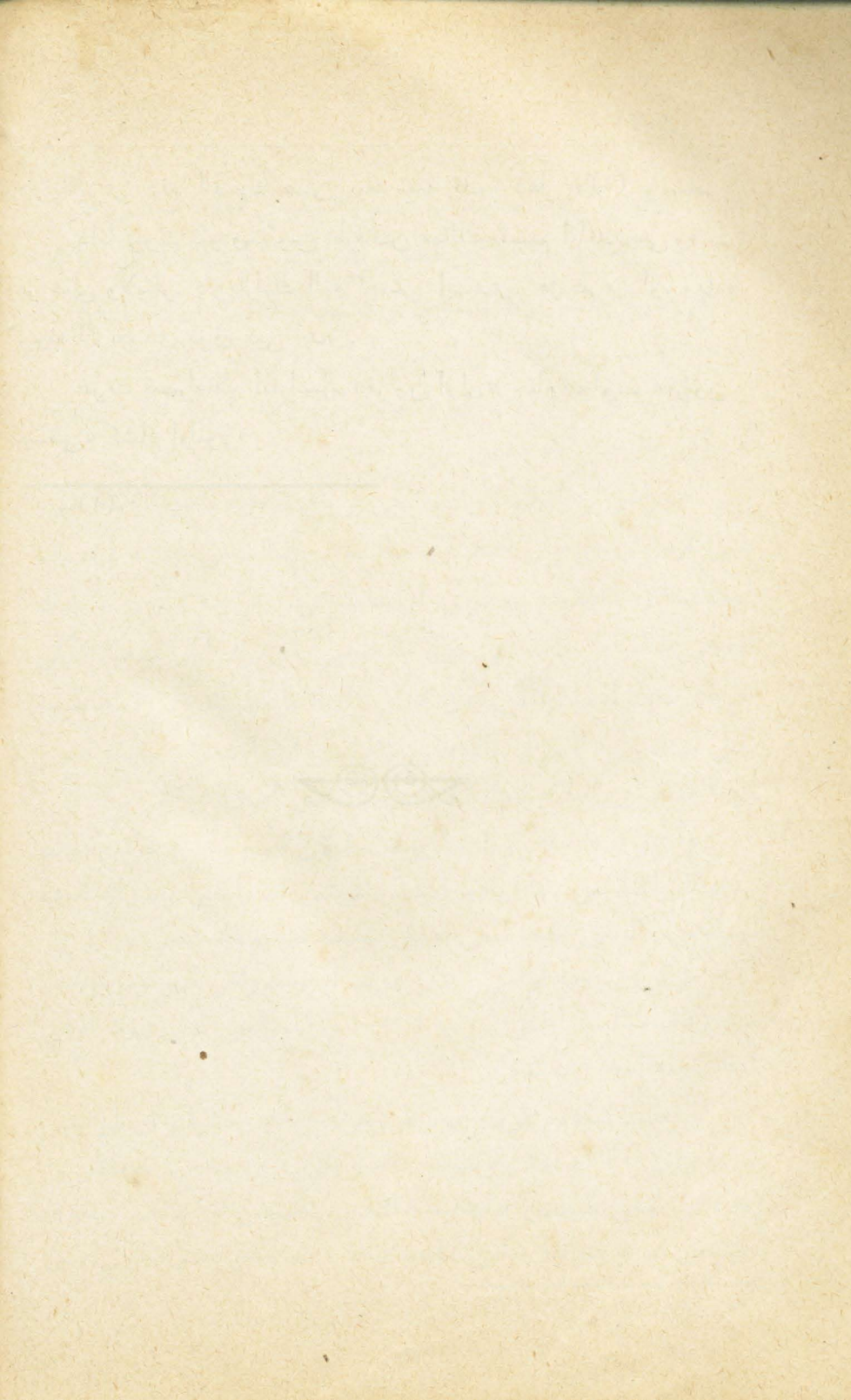
(۱) رئيسى، (۲) بيرم، (۳) آطلى عسكرلرنك او كچه لر نك كى تيمر.

مخصوصەسى اولدقلرندىن آنلرى طاقنىق بىشقە بىر كىمىسە نىڭ خىدى دىكلىدى. هر شهر قلعە ايله احاطە اولنور ايدى. قرون وسطانىڭ نىھائىتنە طوغرى تجارت و صنايع ترقى ايدىكىندىن شهر لردە پىك چوق غلبەلك بىرىكىمشدر. قلعە نىڭ خار جندە خانە يابلماز ايدى. قلعە اىچندە ايسە اراضى پىك قىمتلى و خانەلر پىك صىق و سوقاقلر طار ايدى بونىڭ اىچون يانغىنلردە پىك چوق خسار كور يىلور ايدى.

هر شهر نىڭ بلدىە مجلسى و شهر امىنى بولور ايدى كە شهرە متعلق ايشلر بونلر معرفتله تسويه اولنور ايدى. شهر امانتى ايله بيوك كليسا شهر نىڭ اىڭ بيوك ابنيهسى صايللور و عظمتجه سائر ابنيه دن پىك فرقى اولور ايدى. چونكى مذكور ايكى بنا شهر نىڭ مدار افتخارى صايللور ايدى. شهر لردە دخى قادينلرە حرمت و رعايت ايدرلر ايدى و قادينلر پىك سوسلى (۱) گزرلر ايدى. بالو و قير اكلنجەلر نده قادينلر دخى حاضر بولوب ار كىكلرە تقدم و رياست ايدرلر ايدى. بالولردە مسخرە قىيافتندە كز مەك اصولى قرون وسطادە دخى جارى ايدى.

(۱) زىنتلى

ايكچى فەيسنىڭ سوڭى.

اوچنجى قىسىم

قرون جديده

يىدىنجى فسىل

تبدلات عموميه

فتىح كلام

قرون وسطانىڭ نىهايتىدە وقرون جديدهنىڭ ابتداسىدە واقع اولان بىر طاقىم ايجادات و اختراعات و كىشفيات آوروپاده بىر طاقىم تبدلاتى موجب اولمىشدر.

اشبو ايجادات و اختراعات اىچىدە اڭ مشهور اولانلار باروت، اسلحه ناريه (يعنى توپ و تفنگ) پوصله، كاغذ، اصول طبع و سائره. كىشفيات اىچىدە آمريقه و آوستراليه كىبى قطعات جديدهنىڭ كىشفي، تبدلاته كلنجه انلار دىخى تبدلات سياسيه، فنیه، ماليه، مذهبیه در.

برونچی باب

تبدلات سیاسیه

باروت - باروت ابتدا چینه اختراع اولنمش وچینلیلردن عربلر آلوب غربه کیترمشلردر. آوروپالیلردخی باروتی انداس عربارندن اوگوندکاری حالده بونی انکار ایدوب گویا بر (تولدشوارج) نام بر آلمانیهلی طرفندن اختراع اولندیغنی ادعا ایتمشلر. حتی بوبابک غریب حکایه لر بیله نقل ایدرلر.

کویا برتولد آلتون ترکیبینی بولاق ایچون اوغراشان کمیا کرلردن اولوب برکون کمورو کو کردو کوهرچله خلیطه سنی ترفیب ایدرک هوانده دوکدکن صوگره قایناتماق ایچون آتش چاقمده ایکن برقیغلم قضا هوانک ایچنده بولنان خلیطه یه تصادف ایتمش، بوندن خلیطه آتش آلرق قباغنی هوایه آتمشدر.

برتولد بوغریب وقعیهی شیطان شرینه ویرهک ابتدا پک زیاده قورقمش ایسه ده صوگره مراقندن بر قاچ دفعه تکرار ایدنجه مذکور خلیطه نک آتش آلمده اولدیغنه آرتق شبهه سی قالمامشدر. ایشته بووجهله باروت اختراع اولنمشدر.

باروتک حدذاتنده چوق اهمیتی بوقدر وحقیقت حالده ابتدا پکده کندینه اهمیت ویرامه مشدر. لکن طوپ و تفنگ کبی اسلحه ناریه ایجاد اولننجه باروت دنیا نک آلت اوست اولمسنه سبب اولمشدر.

مرکز حکومتیڭ ضعفیتی - باروت ایله طوب و تفنگ
استعمال اولمغه باشلادیغی عصر (*) آوروپاده مرکز حکومتارینڭ
اڭ زیاده ضعیف اولدقلری بروقت ایدی. قرون وسطاده کوریلان
غرب حکومتلری دره بلك اصولی اوزره تشکل ایتمش اولدقلرندن
ذاتاً قوی دکلر ایدی. مجارلر ایله نورمانلرڭ تجاوزلری زماننده اهالی
بونلره مدافعه دن عاجز قالدقلرندن بوڭا چاره اولمق اوزره حکمدارلر
عموم دره بکلره مسکنلرینی قلعه ایله احاطه ایچون مساعده ایتمشلر.
اهالی دخی دشمن تجاوزی وافع اولنجه قلعه نڭ آرقه سنه التجا ایچک ایدی.
بوقلعلر سببیله مجارلر ایله نورمانلرڭ تجاوزلرینه نهایت
ویرلمشدر. لکن صوگره بوقلعلر مرکز حکومتیڭ اجرای نفوذ
ایتمسینه سکنه ویرمشلردر. چونکه حکومت بوقلعلر ایچنده اوتوران
دره بکلری تحت اطاعت آلمقدن عاجز قالمشلردر. بوقلعلر بوکسک
اولدیغی کبی خارچنده درین هندک (خندق) و ایچنده برقاج سنه ک
ذخیره بولنور ایدی. طوب بوق ایکان بوقلعه هجوم ایله آلمه مار
ایدی. آلمسه بیله حکمی بوق ایدی. چونکه ممالک ایچنک بوزارچه
قلعلر موجود ایدی.

دیگر طرفندن دره بکلر حکومته فارشی متفق بولندقلری جهتله
حکومتیڭ بوناردن بریڭ اوزرینه هجومی حالنده بتون دره بکلرڭ
قیام ابده چکلرینه شبهه بوق ایدی. بو حالده ایسه حکومت آچیق
میدانده بیله عموم دره بکلره فارشی حرب ایتمه که مقتدر اولماز ایدی.

(*) 'یڭ اول طوب قسطنطنیه فتحنده عساکر شاهانه ویوز سنه محاربسی
اثناسنده قره سی موقعه آنکلیزلر طرفندن استعمال اولمشدر» (۷۳۴).

حکمدار لر دخی حال و افتدار لرینی بیلدکلری طاتلیقله ممکن مرتبه اداره ایتمکه ایدیلر.

تبدل احوال - طوب و تفنگ ظهور ایدنجه بو احوال بردن دکشمشدر. اوللری قرالك منتظم اردوسندن قورقما مقده بولنان دره بکلر شمدی ایکی بار کیرک کیتوردیکی طوبدن تیرمگه باشلامشدر. چونکه طوب برقاچ ساعت ظرفنده قلعه ننگ بر طرفنی ییقوب انقاضیله هندکی طولدیرر و بو وجهله قلعه ایچنده یول آچار ایدی.

طوب و تفنگ سایه سنده حکمدار لر آز زمان ایچنده مهالکک داخلی ایشلرینی بتروب حکم و نفوذ لرینی اعاده ایتمشلر و داخله ایش قالدیغندن کوز لرینی خارجه چویروب مهالکلرینی توسیع مقصدیله خارجه تجاوز ایتمشلدر. بوندن دولت لر بیننده بیوک محاربه لره میدان آچلمشدر که «آروپا موازنه سی» مسئله سی و بر طاقم اتفاقلر بونک نتایجندندر.

دیگر طرفندن طوب و تفنگ تدارگی زیاده آچیه استعمال دخی اوزون مدت تعلیمه محتاج اولوب بو ایسه دولتک مصارفنی بیش اون مثل آرتدیر مشدر. چونکه یگی سلاح اقتضاسندن اوله رق «عساکر دائمه» ظهور ایتمشدر. بو عسکری بسلمک، کیدیرمک قشله لرده یاتیرمق، میدان حربه مهمات حربیه یتشدیرمک ایچون وساطت نقلیه تدارک لازم ایدی.

اشبو احتیاجاتی دفع ایچون اهالی اوزرینه پک چوق ویرکی تمهیل ایتمک لازم کلوب بعض مهالکتلرده ایسه ویرکیلر اهالینک تحملی درجه سنی آشدیغندن قاریشقلقلره میدان آچلمشدر.

بو دفعه دره بکری قولايجه تریبه ایتەش اولان حکومتلر اهالینگ اشبو نهایشلرینه ابتدا لزومی قدر اهمیت ویر مدکلرندن بعض یرده بیوک غائله لر ظهوره کلەش ونتیجه سی اوله رق اهالی بر طاقم امتیازات سیاسیە استحصالی ایدە رک حکومتلرک نفوذلرینی قیرمشلر واداره امورە مداخله ایتەکه باشلامشلردر.

لکن بوتبدلات پک بیوک فناقلری موجب اولمشدر. بونک ایچون باروتک اختراعنی اگ بیوک مصیبتلردن صایانلرده بولنمشدر.

ایکنجی باب

تحوالات فنیە

کاغذ - یازی و کتابت نوع بشری احیا ایدن اگ بیوک ایجادلرک بریدر. چونکه یازی انسانلری افکار و مراملرینی بر برلرینه اکلانق ایچون یوز یوزه کلەک مجبور بیتندن قورتارمشدر. بو قدر مهم اولان یازی کاغذ ایله اصول طبع یوق ایکن اهمیتک یوزده برینی کوستره مه مشدر.

فی الحقیقه اوللری کاغذ یوق ایدی. او وقتلرده انسانلر یازیلرینی چارەسز طاش. تخته، یاخود معدن لوحه لرینه یازارلر ایدی. لکن بو صورتله کتاب نشر ایتەک قابل دکلدی.

قرون اولانک او اخرینه طوغری انسانلر مصرده چیقان پایپروس دیدکلری بر نباتک یاپراقلرینی کاغذ مقامنک قوللانغە باشلامشلر و بو یاپراقلردن کتابلر تشکیل ایلەمشلردر. لکن پایپروسده لازم کلان

متانت يوق ایدی. بر مدت صوگره حیوانات در یلرندن (برغمه) کاغدی دیدکاری کاغذ اعمال اولنمش برغمه کاغذنده مطلوب اولان متانت وار ایدی. لکن پک بهالی ایدی.

قرون وسطاده عربلر علوم و فنونی پک زیاده ایلری کتوروب کاغذجه پک چوق صرفیاتک بولندقلرندن کاغذک اصلاحنه چاره آراشلر. ابتدا سمرقنده ایپک قوماشنی کاغذ حالنه کتیر مشلر، شامده عمر و نام بر مکهل پاموق قماشندن کاغذ یاپمغه باشلامش و بو ایپکدن دها اهن اولوب «شام کاغدی» نامیله خیللی سورلمشدر. اڭ صوگره اندلس عربلری کتاندن کاغذک اڭ ایوسنی چیقارمشلردر. کیده کیده کاغذ اصلاح اولنهرق الیوم بز و پاچورا (۱) لردن ایسته نلدیکی نزاکنده و جلاده کاغذ چیقارلمقدهدر.

اصول طبع - کاغذک حد ذاتنده بیوک اهمیتتی وار ایسهده کاغذه اصل اهمیت ویردیرن «اصول طبع» در. اصول طبع ایسه قیمتجه کاغدی دخی کچر. اهمیت جهتیله اصول طبع ایله رقابت ایده بیله چک دنیاده پک آزشی واردر. اصول طبع موجودی ژان کوتنبرغ نامنده بر آلمانیه ایدر.

ژان کوتنبرغ استرازبورغ شهرنده رسمجی ایدی. خرستیان عالمنده کرک معبدلرده، کرک خانهلرده مذهبجه عزیز اولان ذواتک رسملرینی بولندیرمق عادتجی جاری اولدیغندن پک چوق رسم سوریلور ایدی. تخته اوزرینه رسمک قالبنی الوب او صورتله مطلوب اولان مقدار رسم باصیلور و صوگره بویانوب آلتنه او ذاتک اسمی یازیلهرق صاتیلور ایدی. بو اصول بر مدتدن بری جاری ایدی.

(۱) ایسکی چوپرهک.

بعض رساملر رسمی تخته اوزرنده اویدقلمری وقت اسمنی دخی
 اویارلر، بعضلری ایسه اسمله قناعت ایتمیوب ذاتک ترجمه حالنه متعلق
 بر قاچ سطر یازی علاوه ایدرلر. حتی بونی اساس طوتهرق ایکی
 صحیفه لك دعالر وشعر پارچهلری کبی بعض کوچوک اثرلری طبع
 ایدنلر بولنور ایدی.

لکن بو اصل طبع بیوک نشریات ایچون قابل استعمال دکلدی.
 چونکه هر صحیفه ایچون برر قالب اویمق لازم ایدی وچوق امک ایله
 حصوله کله جک اولان مذکور قالبلر سوکوره بر ایشه یاراماز ایدی.
 ایشته ژان کوتنبرغ حرفلری آیری آیری اغاجدن یاخود معدندن
 اعمال اینرک مطلوب اولان پارچهی دیزوب باصدقندن سوکوره حرفلری
 بشقه بر شی ایچون قوللانمق اصولنی تصور ایتمش وبنوک پک بیوک
 نتیجهسی اوله جغنی اکلامشدر. بو حالده فآوست نام بر ساعتچی ایله
 اورتاق اولهرق وطن اصلیمی بولنان ماینس شهرنده بر مطبعه تنظیم
 وکشاد ایلمشدر.

ایلك اول طبع اولنان اثر انجیل شریفدر. مطبعه میداننه کلوب
 اصول طبع سری دخی اکلاشلدیغی وقت فآوست کوتنبرغی مطبعه دن
 چیقارمش و بیچاره فقر و ضرورت ایچنده اولمش ایسه ده بوندن طولایی
 اصول طبع کری قالمشدر.
 ایلك مطبعه هجرتک یوز اوتوز اوچ تاریخنده ماینسده کشاد
 اولنمش ایدی.

۸۴۰ تاریخک ویاننده، ۸۴۳ رومه ده، ۸۴۸ پارسده، ۸۵۲ ده
 لوندیره ده، ۸۸۱ ده اسوه چیه ده، ۱۰۸۳ مسکواده ۱۱۰۰ تاریخنده دخی
 دولت علیه ده مطبعه لر آچلمشدر.

اوللرى كىتابلار پاك بهالى اولدىغىدىن آنلارنى يالگىز زىككىنلر تىدارك
 ايدە بىلىلرلر ايدى. بىردە معارفك قىمىتى اولدىغىدىن يالگىز پاپازلر تىدارك
 ايله اوغراشپىلرلر ايدى. پاپازلر ايسە عىبادىتى لاتىن لسانى اوزىرە اجرا
 ايتىدىكلىرىدىن يالگىز مذكور لسان رغبت بولوب موجود اولان اثرلار ھې
 اولسان اوزىرە يازىلىش ايدى. بوندىن ھولايى ھىر بىردە مىلى لسان مترك ايدى.
 اصول طبع ايجاد اولدىقدىن سوڭرە اوجوز ھە كىتاب چىقارپلور و قىر
 دىخى آنى تىدارك ايدىر ايدى. لىكىن اھالى لاتىنچە بىلمىدىكىدىن كىتابلار
 اوجوزلندىكى ھالەدە دىخى مطبعىلەر اىستفادە ايدەمىھەكلىر ايدى. بونىڭ
 اوزىرىنە مطبعەچىلەر اكرامىھەلەر و ىرەرك ار باب قىلمى ھىر كىسك بىلدىكى
 لسان اوزىرە ھىر كىسك اكلايەجىنى صورىتك كوچوك اثرلار يازمىھە تشوبىق
 ايتىشىلر و اھالىدە رغبت كورنچە دىھا ايارى كىتمىشىلر در.
 بو سايدە ھىم مطبعىلەر زىيادە كار ايتىمكە باشلامىشىلر، ھىمدە مىلى
 لسان تىنظىم اولنەرق اھالى اچىنە معارف نىشر اولنمىشىلر.

ذاتاً چىقىرىدىن چىقىمىش اولان قاتولىك كلىمىساسى مجرد اھالىنىڭ ھىھالەتتە
 و تىعصبىنە استىناداً بىر طاقىم يولسىزلىقلردە بولنىمىش اولدىقلىرىدىن نىشر معارف
 ايله كىندىلرىنىڭ يولسىزلىقلىرى مىدانە چىقار قور قوسىلە بىر مىدت سوڭرە
 معارفك ىلپىنە قىيام ايتىمىش ايسە دە، او وقت ھىم اھالىدە معارف خىلى
 ترقى ايتىمىش، ھىمدە بىيوك پاپازلردىن بىعض غىرىت صاحىبارى مەنھىبى
 شىبھىلردىن قورتارمىق اچىون پاپالرك نىشر ايتىدىكارى باطل اعتقادلىرى
 تىقىبىچ ايلەمىش اولدىقلىرىدىن ھىكومىتلەر بو ھالدىن اىستفادە ايله پاپالرك نفوذىنى
 قىر مىق اىمىدىنە دوشەرك معارفى تىخت ھىمايەلرىنە آلمىشىلر در.

بو احوالك نىتىجەسى اولار قە اوروپادە مەنھىب فرقىلرى اىسلە
 مكاربەلرى واقع اولمىشىلر.

يکى دنيا البرک کشفى دغى ترقىء معارفك نتايچ مستقله سندنر. بو دور تاريخده «انتباه معارف و صنايع» دورى ناميله معروفدر. بو دوره معارفى حمايه خصوصنده الك زياده مشهور اولان حكومت ايتاليهده بولنان فلورانس جهوريتى ايدى. فلورانس جهوريتنگ اداره سنى اله آلمش اولان مديچى خاندانى مکتبلر و کتبخانه لر آچارلر و حکمايى حمايه لرى تحتنه آيلرلر ايدى. حکما اثرلرنه مديچلرى مدح ايتدکلرندن سائر حکمدارلر دغى او يوله دوکلمشدر.

اوچنچى باب

قطعات جديده ننگ کشفى

هندوستان طريقى - هندوستان تجارتي ازمنه مجهوله دن برى پک مشهور و هندوستان ايله آليش و يریش ايدن ملتلك ثروت صاحى اولدقلرى كورلمشدر. اسكى زمانه هندوستان تجارتي فنیکه ليپرده اولوب رومه ليلر زمانده دهه زياده لشمش ايدى. يالكز غربى رومه انقراض بولوب يرينه جرمان و حشيلرى يرلشنجه بوتجارت كسلمشدر. اوروپا ليلر يالكز اهل صليبدن سوكره شرق ايله تجارته باشلايوب شرق و هندستان امتعه سنه آلمشدر و بو تجارتي اله آلان و نديكلر ايله جنويز ليلر ثروت صاحى اولمشدر. و نديكليلر شرق - يعنى سوريه و مصر لميانلرنده آلدقلرى امتعه ي اوروپاده بش اون قات قيمتله ساتارلر ايدى. بوكا سائرلر دغى واقف اولوب انلر ايله رقابت ايتمه ك قالشمشدر ايسه ده و نديكليلر بوكا مانع اولمق ايچون هر بر فنالقدن چکنمه مشدر. يعنى كه يلىر ينى يولده راست كتير دكلرى عالمه باتيرلر،

ياخود شرفده عربلىرى تحريك ايدەرك كەمىلارنى يىغما ايدىرلار ايدى.
 بونك ايچون سائر قوملر دغى بشقه بر يول آرامشلردر.
 شمدى معارف ترقى ايدەرك اهالى دنيا نك احوالى حقندە خيلى
 معلومات آلمش ايدى. از جمله مصر فرعونى نكاوك امريله فنيكە
 كميچيلارنىك آفريقه يى طولاشدقلىرى تاريخده مذكور ايدى. واقعا
 اوللرى بوكا كيمسه اينانماش ايدى. لىكن عربلردن بو دفعە النان
 معلومات بونى مصدق اولديغندن آفريقه يى طولاشدقلىرى هندوستانه
 كيدوب كلمك ممكن اولديغى حقندە اعتقاد حاصل ايدلمشدر. چونكه
 آفريقه يى شرفدن احاطه ايدن جە دكزى نك هندوستان دكزى نك بارچەسى
 اولديغى معلوم ايدى. شمدى دكزله آچيلمق ايچون يكى بر چاره دغى
 بولنمش ايدى كه اوده پوصلهدر. بو حالده هندستانه كيتمك ايچون دكز
 يولى بولمق مادهسى ايلك تشبث ايدنه قالمش ايدى. پورتىكىز ليلر
 اول طاورانمشلر ويولى آزار بولمشلردر.

پورتىكىز لرك كشفياتى - پورتىكىز حكومتى بر مدتدن
 برى آفريقه ده مستملكات صاحى اولمق نيتيله فاس اوزرينه هجوم
 ايتمكده ايدى وبونك ايچون دونما انشا ايتمش ايدى. بعضاً پورتىكىز
 كميلرى فاسدن دها ايلرى كيدەرك بر طاقم ساحللىر ايله آطه لركشف
 ايتمشلر ايدى. بونك اوزرينه غايت سياحته مراقلى بولغان پرنس هانرى
 پدىرى بولغان پورتىكىز لرك قرالى ژانندن بر قاچ كمي آلوب راست
 كله دكزه آچلمشدر (۷۹۷).

هانرى «ملاح» ابتدا ماديره آطه سنى، صوكره آسور، فاناريسه،
 يشيل برون آطه لرىنى وكينه ساحللىرىنى كشف ايتمشدر.

ينه پورتىكىز قايتانلار ندىن (ديئاز) آفرىته نىڭ اڭ جنوب نقطه سنى
يعنى اميد بوروننى بولمىشدر (۸۶۴).

نهايت ينه پورتىگىز قايتانلار ندىن (واسقوده غاما) درت كىمى ايله
اميد بوروننى طولاشوب موزامبىك ساحلنه كىتمىش واورادن عرب
قلاغوزلارى سايه سنده هندوستانه وارمىشدر (۸۷۵).

بو وجهله هندوستان يولنى بولمىش اولان پورتىگىزلىلر يواش يواش
هندوستان ساحلنده و آطه لارده بعض مهم موقعلر فتح ايدىرك جسيم
مستملكات پيدا ايتمىشلر و تجارت سايه سنده قوت و عظمت بولمىشدر.

آمرىقه نىڭ كىشى - اوروپا دولتلىرىنىڭ هر بىرى پورتىگىزلىر

حسد ايتىمكه باشلامىش و هر كس هندوستانه هجوم ايتمىشدر. لىكن
مهم وايشه يارار موقعلر پورتىگىزلىلر طرفىدىن ضبط اولدىغىدىن آنلار
قدر استفادە ايدىمە مشلردىر؛

بو صرەده برطاقم آدملىر هندوستانه كىتىمك ايچون دىكر طريق
بولنە بىلە جىكىدىن بىخىلە اورته يە چىقمىشلر - يعنى بعض حكماناڭ قولنجە
دىنيا كروى اولدىغىدىن متصل غربه طوغرى كىدىلدىكى حالده
آسىيە نىڭ شىرقىندە بولغان هندوستانه كلنە جىكىنى ادعا ايلەمىشلىرىدر.

بونلارنىڭ ايچىنىدە اڭ مشهور اولان (خرستوف قولومب) در.
قولومب دىنيايى طولاشمىق و غربىدىن هندوستانه كىتىمك قابىل اولدىغىنى
عقلا كسىدىرىمىش اولدىغىدىن ابتدا كىندى حكومتى بولغان جنويزە،
صوگرە سائر اوروپا حكمدارلىرىنە مراجعت ايدىرك كىمى ايتىدىكى
حالده كىمەسە استىدعاسىنى نظر اهمىتە آلامىشدر. كىمى قولومبى
مجنون صايمىش، كىمى كىرىنە حكىم ايتىمىش. اڭ انصافلىلرى دىخى استىهزا

ایلمشدر. لیکن اڭ صوگره اسپانیه قرالیجهسی ایزابلا قولومبه اوچ
کمی ویرمکه راضی اولمشدر.

قولومب اشبو اوچ کمی ایله اسپانیاده کائن (پالوس) لیمانندن
دگره آچلمشدر (۸۷۰) قولومبڭ بو تشبثده موفق اوله جغه کیمسه احتمال
ویره میور ایدی. بونڭ ایچون قولومب ایله برابر کیدنلرڭ جملهسی
حلاللشوب وصیتنامه لرینی یازدندن صوگره یوله چیقمشلر ایدی. یعنی
کندیلری ایچون عودت امیدى اولدیغنی اعتراف ایدیلر ایدی.
قولومب ابتدا جنوبه طوغرو حرکتله خطاستوایه یافلاشمش وصوگره
کمیلى انکینه چویروب متصل غربه طوغری کیده رک قرق کون
یول یورومشدر. هیچ بر طرفده نه بر قره امارهسی، نه آطه، نه
قوش کورمش — یعنی هیچ تسلی بعش بر شیئه راست کلمه مشدر. بو
حاللر آرقداش لرینه او درجهده دهشت ویره یور ایدی که جملهسی
اولومی کوزلرینه آلر ق یوله چیقدیقلری حالده ابتدا شکایاته
باشلامشدر. صوگره عادتا عصیان چیقارمشلدر. لیکن قولومب بونلرڭ
کورلتیلرینه قولاق ویرمیوب انکارنده ثابت قالمش و متجاسرلری
تأدیپ ایلمشدر.

انجق حرکتلرینڭ آتمش بشنچی کونی افشام اوستی اوکده
کیدن کمیدن قره کورلمشدر. یولجیلرڭ جملهسی «طوپراق! طوپراق!»
آوازسیله همان سجده قیانوب جناب حقه دعالر ایتمشلدر.
قولومبڭ یناشدیغی ساحل آمریقه نڭ شرقنده کائن (باهامه)
آطهلرندن (سان سالوادور) آطهسی ایدی.

قولومب آزمدت ظرفنده (باهامه) آطهلرینی وصوگره (قوبه)
و (هائیتی) آطهلرینی کشف ایتمشدر. قولومب اوزاقدن آمریقه

ساحللىرىنى دخى كورمىش ايسەدە آمرىقەنىڭ مستقل بىر قىسىمى اولدىغى خاطر يەنە كەلمەش وكشف ايدىكى آتەلەر ايله ساحللىرىنى آسپەنىڭ شىرقى طرفى ظن ايتىشىدۇر. حتى مذکور آتەلردە بولغان وحشىلار ك شمىدە قدر معلوم اولان انسان جنسلىرىنە بىكزەمدىكى كوردىكى حالدە بىلە افكارىنى تىدىل ايتىمەشىدۇر.

قولومب كىشى ايدىكى قىسىمىدە چوق او تۇرمىيۇب كىشىياتى تىشىر اچقون ھىمان اسپانىيە غودت ايتىشىدۇر.

قولومب كىشىياتى اور وپادە پىك بىوك تى ئىرى موجب اولمىش ودونما ايله غودت ايدەك اولان قولومب ايله كىتمەك اوزرە بىكزە طالب ظھور ايتىشىدۇر. قرال ايله قرالىچە دخى قولومبە كىشى اولغان واولنەجق قىسىمىنى ادارەنى تىك ايتىشىدۇر.

قولومب درت دفعە آمرىقەيە سىياحت ايتىش واپكىسندە اصل آمرىقە قىسىمىدە چىقىمىش ايسەدە حالا كىندىسنىڭ ھىندوستاندە اولدىغى ظننىدە قالمىشىدۇر. بونىڭ اچقون كىشى اولغان قىسىمى نامىلە يىاد اولمىيۇب قولومبىدىن سوكرە كىدوب آمرىقەنىڭ احوالىدىن بىت ايدىر بىر سالا نىش ايتىش اولان ايتالىيەلى (آمرىغوسپوچى) نىڭ نامىلە يىاد اولمىشىدۇر.

بوندىن سوكرە آرتق بىكى قىسىمىدە ھىكس مرفللىرىنى جىلپ ايتىشىدۇر. لىكن اسپانىيوللەر جىملەدىن اول طاورانوب آمرىقەنىڭ كىمھم آتەللىرى ايله نىكىن قىسىملىرىنى بىت ايتىشىدۇر.

(قورتىز) نامىدە بىر اسپانىيەلى (مىسىقە) و آلمانغرو نامىدە بىر دىكىرى دخى (پرو) و (چىلى) قىسىملىرىنى كىشى و بىت ايلەمىشىدۇر. قىسىملىرى ايسە سائر آمرىقە قىسىملىرى كىم وحىت حالدىن اولمىيۇب مەھور ايدى واولنەجقە منتظم دولتىلر كى اللرنىدە ادارە اولنەجقە

ایدی. دیگر مرفلیلر کلوب کشفیاتی دها ایلری کتورمشلردر. آز مدت ایچنده اوسترالیه قطعہ سیله اوقیانوسیه آطه لری دخی کشف اولمش و قپتان (ما کیلان) کره ارضی طولاشوب کر ویتنی اثبات ایتمشدر. یکی کشف اولنان قطعہ لرده اوروپالیلر آلتون و کموش و سائر معدنلر بولهرق آنلری کمال حرص ایله چقارمغه باشلامشلردر. معدنلرده ایشلمک ایچون اوروپادن عمله کتورمک قابل دگلدی. چونکه آمریقه یه کیدن برآدم کوننک ایله بشقه بر کیمسه ایچون چالیشه جعی یرده کندیسی ایچون چالیشیر ایدی، هر درلو زراعتنه قابیلتی اولان نهایتسز اراضی دخی بوکا مساعد ایدی،

بونک اوزرینه اوروپالیلر یرلی اهالی بولنان قیرمزی و حشیلری حیوان اولاو کبی زور ایله طوتوب معدنلرده قوللانیرلر ایدی. لکن هر بیومش و اطاعت ایله ایشه آلشماش اولان آمریقه لیلر جفا و اسارته طیانهمیوب بیگلرجه تلف اولورلر ایدی بو سببدن اولهرق بر قاچ میلیون نفوسه بالغ اولان آمریقه و حشیلری همان نحو اولمق در جهسنه کلمشلردر. اڭ سوکره اوروپالیلر جفایه متحمل اولان آفریقه زنجیلرینی کمیلر ایله نقل ایدرک آمریقه چیفتلکار یله معدنلرنده اویچاره لری قوللانمغه باشلامشلر و بو وجهله تجارتلرک اڭ مکره هی انسان تجارتی ایچون یول آچمشلردر.

یکی قطعہ لرک کشفی یاخود اسکی قطعہ لرک بعض جهتلرینه کیدوب کلمک ایچون یکی یوللرک تحقیقی اوزرینه تجارت پک زیاده وسعت بولمشدر. اول تجارت امتعه سی اکثر یا قره دن کلیر ایدی. بوده پک بهالی اولور ایدی. شمعی تجارت دگزه کچمش.

اول تجارتک مرکزی بحر سفید ایدی و اڭ زنکین مه لکتلر بحر

سفید ساحلنده بولغانلر ایدی. شمدی تجارت بحر محیطه کچمش واهمیت بحر محیط ساحلنده بولغان ممالکترلر - یعنی انکلتره، اسپانیه، پورتکیز، فرانسه، فلمنک آلمانیه ممالکنه انتقال ایتمشدر.

امتعه تجاریه ننگ نقلی ایچون پک چوق کمیلره لزوم اولدیغی کبی اوزاق ممالکده فزانیلان مستملکاتی محافظه اوزره وقتیلر عسکر و مهمات یتشدیر مک و مخابرات و مناسباتی تأمین ایلک ایچون دغی دونمایه احتیاج ظهور ایتمش ایدی. بونگ ایچون قوه بحر ییه اهمیت کسب ایتمشدر. معاملات تجاریه ننگ زیاده لشمسی اوزرینه دولتلر و انسانلر بیننده اولان اختیلاط و مناسبت دغی چوغالب صنایعگ و معلوماتگ ده اونسبتک آرتمسینه سبب اولمشدر.

دردنجی باب

مذهب تحولاتی

تحولک سببلری - قرون وسطاده فانولک مذهبنگ ارکانی
مکلف اولدقلری امور روحانیه ایله قناعت ایتمیوب امور دنیوییه دغی درت ال ایله صارلمشدر و حتی عموم خرستیان حکومتلرینی کندی ریاستلری تحتنده اوله رق یرلشدیروب بیوک بر دولت روحانیه تشکیل ایتمکی قورمشدر. بونگ ایچون دغی اللرنده بولغان کتب دینییه احکامنگ خلافنده پک چوق افعال و حرکاته ارتکاب ایتمشدر ایدی.

اهالی پک چاهل بواندیغندن ابتدا هیئت روحانیه ننگ اشبو یولسزقلرینی فرق ایدمه مشدر. لکن اهل صلیب مهاجماتی و آتی متعاقبا اندلس و شرق عربلری ایله واقع اختلاط مناسبتیلر اهل اسلام النده بولغان

معلومات آروپايه انتشار ايلمش واو سايهده آروپايليرك
كوزلى آچلمشدر.

آروپاده تحصيل علم ايتدكن صوكره انداسه كيدوب اندلس
دار الفنونلرنده نقصانلرينى اكمال ايدن بعض اهل مراق كندى
مملكترلنك موجود اولان يولسلرلقرى و باخصوص كليسا ارگانينك نامشروع
مسلكلرينى مشاهد ايدرلر و بونلرك ائجسورلرى بعضاً اثرلرنده بو
يولسلرلقردن بحث ايتمكه جرأت ايلرلر ايدى. لىكن كليسا ارگانى بوندى
متنبه اولوب تبديل مسلك ايدمكه چكى يرده بالعكس جرأت ايدنى عقسز
صورتده آتشلره يافهرق اورتلغى ينه بيلدكلرى كى اداره ايتمكه
چاليشيرلر ايدى.

حتى (ره بخلين) (ويقلف) كى بيوك علما ظهور ايدوب بو حالك
وخيم نتيجهلر ويره چكنى بيان ايله پاپالره يولسلر مسلكى ترك ايتملرينى
توصيه ايتدكلرى حالده ينه بر ثمره كورلمه مشدر. بونك ايچون ابتدا
بو هميهده (ژان هوس) و صوكره ساقسونيهده (مارتين لوتر) پاپالرك
آغزيله نشر اولنان مذهبك خريستيان مذهبك اساسى بولنان انجيل
شريفه مخالف اولديغى بيانيله اورتويه چيغمشلر و پك چوق طرفدارلر
پيدا ايدمرك خريستيان عالمنك بر طاقم مذهب فرقهلرينه آيرلمسنه
سبب اولمشلردر.

لوتر - مارتين لوتر ساقسونيهده كائن (ايسله بن) شهرنده دنيايه
كلمش بر فقير چوققدر. دهاسنى كو چوك ايكن دنيايى ترك ايدمرك
مناستره قبانمش و پك كوزل تحصيل علم ايتمشدر. يكي آچلمش اولان
(ويتمبرغ) دار الفنوننه الهيات معلمى تعيين اولنوب مناستردن چيتمديغى

وقت كرك درسك تقویری. كرك کلیساده ایتدیكى وعظ و نصیحتی
جهتیهله عمومك نظر دقتنی و محبتنی قزانمشدر.

او وقت پاپالرر ومهدهكى مشهور (سن پیدر) کلیساستك انشاسیله
مشغول اولوب اكمال ایچون پاره بتشدیره مدكلرندن عادتا باطل اعتقاده
مستند اولان «اندولژانس» (۱) لره مراجعت ایتمشار - یعنی هر كسه
مناسب بر مبلغه مقابل «جنت آناختارینی» (۱) صاتهغه باشلامشدر.

اندولژانساری صاتمق ایچون ساقسونیهیه كلمش اولان قچیل
اهالییه پك زیاده ظلم ایتدیكندن لوتر اندولژانسرك علیهنه طقسان
بش بنیدی حاوی بو لایحه تنظیم ایدوب نشر ایتمش و اهالییه
اندولژانسرك حكیمسرككنی بیلدیرمشدر. بونك اوزرینه کلیسا
اركانی لوترك علیهنه قیامتله قویارمشار ایسهده لوتر آنلره قولاق
ویرمیوب هلنا هیئت روحانییه بی اتهام ایتمگه باشلامش و اهالییه
شریفك احكامنه موافق صورتده منهبك اصلاحنه دعوت ایتمشدر.

انجیل شریفده مساوات توصیه اولندیغندن لوتر عموم بیننده
مساوات اعلان ایتمش، انجیلده صفا و دبدبه (۲) منع اولندیغندن لوترك
کلیسا و مناسترارك اهلاک و ایراداری علیهنده بولنش و رؤسای
روحانیه نك دبدبه لرینی تقبیح ایتمشدر.

منهب فرقه لری - انجیل شریف لاتین اسانی اوزره یازامش

ایدی. آیین دخی کلیساده لاتینجه اجرا اولنور ایدی. اهالی مذکور
لساندن بر شی آکولایه دیغندن بشفه پاپازار دخی آنی لایقیله
بیلدکلرندن انجیل شریفك متنی تمامیه شرح و تفسیر ایتمز ایدی

لوتر اھالىدەگى بىك در لو باطل اعتقادلارڭ بوندىن ايلرى كلدىكى دعواسيله انجيل شريفڭ هر ملتڭ سويلدىكى لسان اوزره ترجمەسنى توصيه ايتەش.

لوترك فكرغە انجيل شريف كلام الله اولوب دستور العمل اولمق اوزره انسانلره احسان اولنمىشدر. جناب حق انسانلره عقل دخى احسان ايدەرك كلام اللھك احكامنى تدقيق ومطالعه مأمور ايلەمىشدر. بو حالدا لوترك فكرغە انسان انجيل شريفى كندى كندىنە مطالعه ايتىلى وكندى عقليله احكام چيقارملى ايدى.

بونڭ اچون لوترك طرفنى التزام ايدنلر دە اتحاد قالمىوب پك چوق فرقلەرە آيرلمىشدر.

بتون شمالى آلمانیه لوترك افكارىنى قبول ايله همان كليسالارڭ املا كنى بقمدا ايتەمىشدر ومناسترلرى تعطيل ايله تارك دنيالرى تاهله مجبور ايلەمىشدر. بونڭ نتيجهسى اوله رق لوتر طرفدارلرى ايله قاتولىكلر بيننك عظيم محاربه لر واقع اولمش وپك چوق قانلر دوكلەمىشدر. بينلرنده عقد اولنان (اوسبورغ) هعهدهسى موجبجه قاتولىكلر لوتر طرفدارلرىنى رسماً مستقل بر خرستيان فرقهسى مقامنده طانيمىشدر وافكارلرىنى نشر واجراى آيين اچون مساعده ايتەمىشدر (۹۳۳).

مذهبه اولان اشبو انقلابه «ره فورمه» دينور. لىكن ره فورمه بى قبول ايدنلرڭ جملەسى لوتر طرفدارى اولمىوب بر قاچ فرقه درلر، بونلرڭ دخى اڭ چوغى لوتر طرفدارى اولوب «لوترانلر» ياخود «پروتستانلر» ناميله معروفدر.

ايكنجى فرقه «آنكليقيان» فرقهسى در كه انكليزلره مخصوصدر، آنكليقيان كليساسى قاتولىك كليسانڭ اڭ يقينى در،

اوچنجیسی «ره فور ماتلر» یاخود «پر سبیتربانلر» در. بونلرک مرکزی اسقوچیه در. بونلر دن بشقه حسابسز فرقلردها ظهور ایتمش ایسه ده اهمیتلری اولماشدر. حتی بعضلری بسبتون محو اولمشدر بيله.

انجیل شریفک ملی لسان اوزره ترجمه سی و هر کس معناسنی اکلایدرق آنکه مشغولیتی ترقی معارف ایچون بیوک بر قوت صره سنه کچمشدر.

غلیان تعصب - پر وتستانلرک ظهوری قاتولیک عالمنی غلیانه کتیر مشدر. پر وتسانلق قاتولیکرک معناسز تعصبلرندن نشئت ایدیکی حالده قاتولیکر تعصبلرینی تسکین ایده چکاری یرده بالعکس دها زیاده آرتدیر مشلر در. باخصوص پر وتستانلرک ظهورندن طولایی جمعیتلری قوتدن دوشمش و ایرادلری آزالمش اولدیغندن قاتولیکر پر وتستانلغی محو ایچون هر شیئی اجرا ایتمه که قرار ویر مشلر در. بوندن انسانک ذهنده دهشت ویره جک بر طاقم وقوعات ظهور ایتمشدر،

قاتولیکلر پر وتستانلغی انتشار معارفک ثمره سی بیلدکلرندن علوم و معارفه دشمن اولمشلر در. اجتماع ایدن (تریده نت) مجلسی روحانیسی (اینده کس) ناميله بر فهرست نشر ایده رک آنده اوقونه بيله جک کتابلری تعداد ایتمشدر که همان جمله سی مذهبه و آینه متعلق اولوب پاپازلر طرفندن یازلمش ایدی. «اینده کس» ده اسمی داخل اولمیان کتابی مطالعه ایتیک قاتولیکلر ایچون جائز دکلدی و اولیسی مجازات کوره جک ایدی.

رومه ده «انکیز یسیون» ناميله بر محکمۀ روحانیه تشکل ایتمشدر که محکمۀ نلک وظیفه سی اعتقادی شبه لی اولان آدملری جمعیتدن قالدیرمقندن عبارت ایدی. محکمۀ نلک شدتی واشکنجه لری عهومه دهشت ویروب

بولنديغى بىر لردن اھالى فرار ايتمكە باشلامشدر. لىكن رومده تشكىل ايدىن مركز محكمه سنىڭ ھەر مەھلىكتە شەبەلىرى دىخى تاسس ايتدىكىدىن انسان ايچون پىر وتستان مەھلىكتىدىن بشقە بىر يردە نجات قالماشدر. واقعا بوشدىلار قاتولىك مەھلىكتىلر نە پىر وتستانلار كىسار نەسنە مانع اولمىش ايسەدە محكمە پىك چوق بىگناھلار كى دىخى جانلار ينى باقمىش اولدىغىدىن كېمەنىڭ امنىتى قالماش ويىكلر جە اھالى پىر وتستان بولان شىمالى آلمانىيە ايل، انكلترە يە فرار ايدەرك مذكور قىطعەلار كى مەھور اولمىلر ينى وسەادت حال كىسب ايتمىلر ينى سبب اولمىشدر. يەنى بولدىن پىر وتستانلار استفادە ايلەمشلدر.

قاتولىك كليساسنىڭ اڭ بيوك سلاھى مەقامىدە اولان جزويىت شىركىتى (؟) دىخى او وقت ظەور ايتمىشدر. مۇسسسى اغناس لوبولا نام بىر اسپانىيە ليدىر.

اسپانىيە قرالى ايكىنچى فيلىپ والمانىيە ايمپىراتورى فرديناند كىنى بيوك حەمدارلار دىخى پاپالار ايل، جزويىتلار كى فسادلر ينى آلت اولارق دىنيادىن پىر وتستانلغى قالدىرمغە قىيام ايتمىشدر ومدت حەكمەتلر ينى شىتلى داخلى وخارجى محاربەلار ايچىدە كىچىر مىشدر ايسەدە بو دىخى دولتلىرىنىڭ قوتىدىن دوشمىلر ندىن بشقە بىر ئەرە ويرمەمشدر. چوئكە سلطان سلېمان خان قانۇنى وانكلترە قرالىچەسى اليزابت وفرانسە قراللىرى بەئىز پولىتىقە اسبابىنە مېنى ضعيف اولان پىر وتستانلارنى التزام ايتدىكلرىدىن قاتولىكلار عاجز قالوب نەھىت افكارلرىدىن صرف نظر ايتمكە مەجبور اولمىشدر.

سوك غىرىقى دىمەك اولان اشبو محاربە «اوتوز سەنە محاربەسى» نامىل، مەروفىدىر وآلمانىيەدە واقىع اولمىشدر. بو محاربەدە تەكمىل آلمانىيە

حکومتلرندن بشقه اسپانیه، فرانسهده، انگلتره، دانیمارقه، اسوچره،
اوستریه، ودوات علیه عثمانیه مداخله ایتمشلردر.

بو محاربهلره نتیجه ویرن «وستفالیه» معاهدهسی آرتق
پروتستانتلق ایچون بر قورقو بر اقامامشدر (۱۰۲۶).

بو محاربهلرک نتیجهسی اوله رق انگلتره، فرانسه واسوهچیبه
دولتلی شان وقوت قزانمشلر و آوروپانک الک بیوک دولتارندن
معدود اولان اسپانیه ایله آلمانیه ایسه موفقیتلرینی غائب ایتمشلردر.

سکرنجی فصل

دول معظمه

بونجی باب

اسپانیه دولتی

ظهوری - عربلر آفریقهدن کلوب اسپانیه بی فتح ایتدکلی
وقت بعض (وه ست غوت) بکلری اسپانیه ننگ شمال شرقیسنده بولنان
طاغاره التجا ایدرک اورادن آره صره مالک اسلامیهه چاپول ایدرار
ایدی. بر مدت صوگره آوروپا اهالیسنه دین اوغرنده محاربه حرصی
کلوب انداس عربلریله حرب ایتمک نیتیله اسپانیه به کلمکه باشلادقلی
اثناده مذکور غوت بکلری مالک اسلامیه اوزرینه اولان تجاوزلرینی
آرتدرمشلر حتی بعض اوفاجق امارتلر تشکیل ایتمشلردر. (ناوار)
و (اویهدو) و (لئون) حکومتلری بونلرک الک مهملری ایدی.

بر آراق ناوار قراللىرى خرىستيانلارنىڭ لارنىڭ بولغان اسپانىيە پارچەسىنى بىرلىشىدىروب بىر دولت تىشكىل ايتىشلار وبو وجهه مالك اسلاميهى تهلکه ايچنده براقىشلار ايدى. لىکن ناوار قرالى بيوك سانشو حين وفاتنده مالكى اوچ اوغلى بىننده تقسيم ايدىرك ينه دولتى ضعيف دوشورمش ايدى (۴۱۳).

بيوك اوغلى (رامير) آراغونيهى، (فرديناند) قاستيليهى، (غارسيه) دى ناواری آلمشلىرى ايدى.

بوندىن سوڭره كرك بو اوچ حكومت، كرك بىر مدت سوڭره ظهور ايدىن پورتىكىز مستقل حكومتلىرى صفتيله حركت ايدىرك عربلىرى اندلسده متصل تضييق ايتىمكه و حدودلار ينى توسيع ايلمكه ايدىلر.

قرون جديده ايتىلسنده - يعنى اندلس عربلىرىنىڭ اندى غرناطه جوارىدىن باشقه بىر شى قالمىدى اثناده - اسپانىيەده اوچ حكومت وار ايدى. بونلارنىڭ اك بيوكى قاستيليه ايدى. كه عربلردىن اك چوق مالك ضبط ايدىن او ايدى. ايكنجىسى آراغونيه قراللىقى ايدى. كه اوده ناوار ايله تىكرار بىرلىشمى و فضل اولهرق عربلردىن خيلى يىرلىر ضبط ايلمىش ايدى؛ برده شمدىكى پورتىكىز. آراغونيه قرالى فرديناند قاتولىك (۸۵۷-۹۰۰) قاستيليه قرالچىسى بولغان ايزابللايى تىزىج ايدىرك ايكى قطعى بىرلىشىدىرىدىن باشقه غرناطه دى دى آلهرق پورتىكىز ماعداسى اولان اسپانىيە قىسمى بىر اداره تىختنه آلمشلىرى.

فرديناند ايله ايزابللا زمانلارنىڭ قىسمى بىر قىسمى كىشى ايتىش اولدىغىدىن اسپانىيە دولتى قطعات جديدهده مەم مستملىكات پيدا ايتىش و ثروت و اقتدارى جەتتيله اوروپانىڭ اك بيوك دولتى اولمىشلىرى.

بشنچی شارل - فرديناند قاتوليکک ايزابلادن اولان

تري - که (ديوانه ژانه) ناميله معروفدر - ايکيسنکده وارثي ایدی. ديوانه ژانه آوستريه وارثي بولنان ايمپراطور ماقسيمليانک اوغلي «گوزل فيليب» طرفندن تزوج ايدلمش اولديغنده ژانه دن دنيايه کلمش اولان (دون قارلوس) اک سوکره اسپانيه، ايتاليه، فلمنک، بلجيقه، آوستريه قطعه لريله بر چوق خارجي مستملکات صاحبي اولمش ایدی. بوندن فضله دون قارلوس بشنچی شارل ناميله آلمانيه ايمپراطوري اعلان اولنوب آلمانيه ننگ ادارمسنی دخی در عهده ايله مشدر.

بشنچی شارل قوت وعظمتيله اوروپا موازنه سنی بوزمش ایدی واورته دن فرانسه يي قالدیروب غربی اوروپا دن شارلمان دولته مائل بر دولت تشکيل ایتمک فکرينه دوشمش ایدی. لکن شارلک معاصری بولنان سلطان سلیمان خان کاه فرانسه يی. کاه آلمانيه پروتستانلرینی التزام، کاه مجارستاندن شارلی تضییق ایدهرک بوکا میدان ویرمه مش واوروپانک موازنه سنی محافظه ایتمش ایدی.

بشنچی شارل کمال شان ايله اوتوز سنه قدر حکومت ایتدکن بر سوکره ترک تخت ایتمش و آلمانيه ايمپراطورلغی تاجيله آوستريه مالکنی برادری فردينانده، فلمنک و بلجيقه و ايتاليه و اسپانيه و آمريکه و آفریقه و آسیه مستملکاتنی دخی اوغلي فيلیپه ویرمشدر. بو فيلیپ ايکنچی فيلیپ ناميله تاريخک پک مشهوردر.

ايکنجی فيلیپ - ايکنجی فيلیپک باباسندن آلدیغی ميراث کبی

گوزل بر ميراث کوچ بولنور. حسابسز مستملکات، يوز مليونه يقين صادق اهالی، يوز بيککرجه منتظم عسکر ايله نامدار قوماندانلر، نهر

کبی متصل آمریقه معدنلرنندن آفان آتونار والحاصل جهانکبراککی
قورمق ایچون فیلیبک هیج بر نقصانی یوق ایدی.

لکن فیلیب یارم عصره بقین اولان حکومتی اثناسنک (۹۳۴-۹۸۶)
پروتستانلی اورتهدن قالدیرمق واهالینک افکارینی ووجدانارینی
ایستدیکی دائره داخلنده طوتهق کبی انسانک بد اقتدارنده اومیان
شیلر ایله اوغراشدرق - یعنی ایجاب زمان اوله رق ظهوره کلان احوال
عمومیه ننگ نتایجنی محو ایتمک آرزوسنه دوشهرک عاقبت مالک
اولدیغی دولت معظمه بی محو وپریشان ایتمشدر.

دنیاده بولنان پروتستاناری محو ایتمکی قورهش اولان فیلیب
اوتوز سنه اوغراشدیغی حالده کندی مالکنکک بر جزئی بولنان فلمنکده
پروتستانلری تربیه ایتمکه مقننر اوله مامش و بونی انکلتره قرالیچهسی
الیزابتک مداخلسنه حمل ایدهرک الک صوگره دنیاده امثالی کورامه مش
بر دونها تنظیم ایله انکلتره علیهنه سوق ایتمشدر. لکن بو دونها
دخی کک فورتنه لردن وکک انکلتره ننگ فدا کارانه مدافعستندن
پریشان اولدیغندن فیلیب عجزینی اعترافه مجبور اولمشدر.

بو احوال دولتی او قدر ضعیف دوشوره شدرکه اسپانیه عصر
حاضره کلنجده قدر هب انقراض بولنده دوام ایدهرک بر دراو کندینی
طوپلایه مامش وایکنجی درجده بر دولت صرهنه اینمشدر.

پورتگیز - پورتگیز قرالیغی کشفیات خصوصنده هر کسندن
اول طاورانوب خیلی اهمیت کسب ایتدیکی حالده حکومت عموم
مستملکاته «نیم قرال» عنوانیله تعیین اولنان والیارک نفوذارینی سوء
استعمال ایتلرندن قورفرق آنلری اوچ سنه دن زیاده ماموریتده

بولند بیرماق و مستملکاتده چوق عسکر طوتماق کبی بعض استئنا آتن و کویا وارداتی چوغالتمق ایچون مستملکات ایله تجارت ایتمک اوزره اوته کینه بریکنه (۱) ویردکاری انواع امتیازاتدن طولایی پورتکیز مستملکاتی سوء ادارهیه دوچار اولمش و بشقه لری طرفندن ضبط اولمشدر. پورتکیز دولتی دخی بوسبیدن اهمیتینی غائب ایتمشدر. اسپانیه قرالی ایکنجی فیلیپ دورنده پورتکیزده حکومت ایدن خاندان منقرض اولدیغندن اداره بر آرهاق فلیپاڭ النه کچمش ایسه ده فیلیپدن سوگره پورتکیز ینه استقلاله نائل اولمشدر.

پورتکیزلرک مستملکاتی ایچنده الڭ مهی برهزیلیه قطعهی ایدی. اسکن برهزیلیه دخی سوگره لری پورتکیزدن آیریلوب مستقل بر دولت اولمشدر. پورتکیز بو کونگی کونده اوچنجی درجه ده بر دولتدر.

ایکنجی باب

فرانسه دولتی

استقلال اداره - فرانسه قرالقی «یوزسنه محار بهسی» ائناسنده محو اولمق درجه سنه کلمش ایکن ژان دارکڭ ظهوری اوزرینه حمیت ملیه نڭ غلیانه کلمسی سببیه تهلکیه یی آتلاتمش و دشمنی فرانسه دن طرد ایلمش ایدی.

یوزسنه محار بهسی ائناسنده فرانسه دره بکری یکی فرقه اولوب (آرمانیاق و بورغینیونلر) ایکی سیدک گویانو بت طوتار کبی دولت متبوعه لرینه

اهانت ایدەرك دشمن طرفنى التزام ايك كلكلر ندىن شمدى دوشمىدىن قور تلمش اولان قرال مذكور درە بىكلرىنى تآديب ايتمكه قيام ايتمشدر. محاربه زماننده دشمندىن نوايت در جەدە صيقلمش اولان اھالى خاصة كندى حكمدارلرى مقامنده بولنان درە بىكلرك دشمن طرفنى التزام ايتدىكلرىنى ويالكز قراللا بلا فاصله دشمن ايله اوغراشدىغىنى كورمش اولدىغىدىن درە بىكلرە نفرت ايتمشلر وقراللرە محبت باغلامشلر ايدى. بونك اىچون بودفە قرال درە بىكلر ايله حربە طوتشنىجە عموم اھالى قرال طرفنى التزام ايتمشدر. فضلە اولەرق يكى استعمالە كيرمش اولان طوپ و تفنگ قرال كآمدىنە يتشمشدر. چونكە درە بىكلرك قوتى محدود اولوب ائجق تحصن ايدىكلرى «شاتو» لره (؟) كوه نيرلر ايدى. حال بوكە طوپلر الك متين شاتويى بر ايكى ساعت طرفنك ييقوب قرال ك عسكرىنە يول آچار ايدى. بوندىن بويلە انكليزلرى فرانسەدىن طرد ايتمش اولان قرال بدىجى شارل ايله اوغلى و خلفى اون برنجى لوئى (۸۳۹-۸۶۱) فرانسەدە بولنان درە بىكلرى قالدىروب ممالك اتحادىنى تآمين ايتمشلر در.

اون برنجى لوئى تاريخدە پك مشهور بر آدمدر. كنديسى غايت جسور وغيور ايدىسەدە خرچينلغى و ظلمى جهتيلە نامنى لكەدار ايتمشدر. لوئى الك زيادە بورغوندىە دوقەسى «جسور» (شارل) ايله اوغراشمشدر. چونكە شارل عادى درە بك اولمىوب بورغوندىە دوقەلغىدىن بشقە فلمنك وبلجيقە قطعەلرينە مالك بر حكمدار ايدى.

لوئى خيلى زحمتلر ايله شارلى دخى مغلوب ايتمش ويكانە وارثى بولنان قىزى ماريەنك الندىن بورغوندىەيى طبط ايله مشدر.

لوئى بورغوندىەنك سائر مستملىكاتنى دخى قاپمق اىچون يكرمى شايدە بولنان شارلك قىزى ماريەيى سكر ياشندە بولنان كندى اوغلى شارلە تزويج ايتمكى قورمش ايدى.

لكن ماريه لوئی نڭ الندىن فورتيلوب آلمانیه ايمپراطورى اوچنچى فورهديك نزيدينه التجا ايتمش وفرهديكڭ اوغلى ماقسيميليانه وارمشدر. ماقسيميليانڭ اوغلى «گوزل» فيليب واسطه سيله بلجيقه ايله فلمنكك اسپانيه قرالى مشهور بشنجى شارله انتقال ايتلملى بو صورتله واقع اولمش ايدى.

محاربات خارجه واوروپا موازنه سى مسئله سى -

يدنچى شارل ايله اون برنجى لوئی فرانسه نڭ داخلى امورىنى تسويه ايدهرك خلفلى اچون داخده ادارهيه نظارت كلفتندىن بشقه برشى براقمامشلى ايدى. حال بوكه كرك داخلى، كرك خارجه محاربه لار ائناسنده يكى سلاخلر ايله مسلح و دائما سلاح آلتنده حاضر مكمل عسكەر يتشديرمشلى ايدى. بونڭ اچون اون برنجى لوئی نڭ اوغلى سكرنجى شارل (۸۶۱-۸۷۶) همان خارجه تجاوز ايتمشدر.

ايتاليه قطعه سى اوروپانڭ اڭ زىكين واڭ گوزل قطعه سى صايبيلور ايتاليه خيلى وقتدىن برى مقتدر بر حكومتڭ انه كچمىوب تفرقه ايله نتيجه سى اولان منازعه لرى آلتنده بوغلامقده ايدى. سكرنجى شارل فرانسه يه متصل اولان اشبو ايتاليه يى فتح ايتمك ايسته مشدر.

سكرنجى شارل ميلان دوغه لىدىن باشلايوب فلورانس و رومهدن كچهرك مظفر آناپولى شهرينه داخلى اولمش و بو صورتله ايتاليه نڭ قسم اعظمىنى ضبط ايتمشدر. لکن شارل ايتاليه فتوحاتى سائر دولتلرڭ حسدلىرينه طوفنوب ايتاليه نڭ فرانسه يه كچمىيله «اوروپانڭ موازنه سى بوزيله جقدر» قوليله متفقاً فرانسه عليه نه قيام ايله شارلى رجعه مجبور ايتمشلىر.

شارك خلفى اون ايكنجى لوئى (۸۷۶-۸۹۳) ميلان خانداننه منسوب اولان والدەسندن طولايى ميلان دوقەلغنه حقوق اولديغندن ميلانك ضبطنه قيام ايتەش و ميلان دوقەلغنى قولايجه ضبط ايتديكىندن قصور ايتاليەنك فتحنه دخى حرصلەنمشدر. لکن سکزنجى شارلە قارشى عقد اولنان اتفاق كىبى بر اتفاق دوله محل و بر مەمك و اتفاق و اتع اولسه دخى مفاوت ايده بيلمك اچون اسپانيە قرالى فرديناند فاتولىك ايله مفاوله عقد ايدوب ايتاليەبى بينلرنده تقسيم ايتەكە قرار و ير مشدر. لکن حيله كار فرديناند لوئىبى آلدانەش و لوئى ناپولى يە قدر كيتەش اولديغى حالده مغلوباً رجعت ايتەكە مجبور اوامشدر.

اون ايكنجى لوئى نك خلفى برنجى فرانسوا (۸۹۳-۹۲۵) كنج و غير و غايت حريص شهرت بر حكمدار ايدى. فرانسوا سلفلرينك تجر به لرينه باقمەسز ين ايتاليەنك فتحنه قيام ايتەش و (مارينيان) ياخود «قهرمانلر» محار به سنده متفقلر غلبه ايدەرك همان ايتاليەنك شمال طرفنى فتح ايتەمشدر.

بو سرده آلمانیه ايمپراطورى ماقسيمليان وفات ايتەش ايدى. فرانسوا آلمانيا تاجنه طالب اولوب ايشى خيلى ايلرى كتور مش ايكن تاجى يوقار يده كوردىكوز اسپانيە قرالى بشنجى شارلە قاپدر مشدر. بو ايسه فرانسوانك كبرينه طوقنوب شارلە اعلان حرب ايتەمشدر.

يالكوز فرانسويه مالك اولان فرانسوانك همان دنينانك قسم اعظمنده حكىمى جارى اولان شارل ايله محار به يه طوتشمسى ايلك نظرده جنت عد اولنور. لکن فرانسوانك قوتى طوپلى، شارلك ايسه بر محله طوپلانمى مشكل اولديغنه و شارلك آلمانیهده

ظهور ایتمش اولان پروتستانلر ایله شرقدن تجاوز ایدن عثمانیلرک
تضییقلری آلتنده بولندیغنه باقیلیرسه پکده او قدر تعجب اولنهماز.
فرانسوا ایله شارل بیننده وافح اولان محاربه پک چوق امتداد
ایتمش وخیلی رنگره کیرمشد. حتی بر دفعه یعنی ایتالیهده وقوع
بولان (پاویه) محاربه سنده فرانسوا شارلک یدینه اسیر بیله دوشمشد.
لکن نتیجه احوال اوله رق فرانسوا فرانسه ننگ حدودینی محافظه ایده
بیلمش. خلفی ایکنچی هانری ایسه شارلک الندن فرانسه ننگ شرقنده
بولنان- (میچ) و (تول) و (وردون) کبی مهم قلعه لری ضبط ایتمش
و آنلری عقد اولنان «قادیتلر معاهدسی» موجبجه عهد سنک محافظه ایتمشد.
محاربه لرده فرانسه عسکری فوق العاده شجاعت و متانت کوسترمش
اولدیغندن او وقت فرانسه عسکری اور و پاده ائک برنجی عسکر صاییلیر ایدی.
فرانسوانگ داخلی اداره سی دخی ایجه پارلاق ایدی. یالکز لزمسز
دبدبه (۱) و اسراف امور مالیه یی اخلاص ایتمشد. فرانسوا دونما انشا
ایدهرک خارجه مستملکات صاحبی اولمش و تجارت ایله صنایعی
و علومی حمایه مخصوصه آلتنه آلهرق ترقیلرینه یاردم ایتمشد.
فرانسوا معارف پرورلک ایله افتخار ایتدیکندن اجنبی متفقلرینه
دخی چوق عطیه لر و برر ایدی. بونگ ایچون بشنجی شارل ایله اولان
محاربه لر اثناسنده یکی او یانمقده اولان اوروپا افکار عمومیه سی
فرانسوا طرفنی التزام ایدر ایدی.

فرانسوانگ سرایی دبدبه و شعشعه جهنیل اور و پاده ائک پارلاق
صاییلیر ایدی. سائر حکمداران فرانسوا یه تقلید ایتمه غیرت ایتکلری
حالده فرانسوا یه یتشه مزلر ایدی.

مذهب محاربه لری - ره فورمه - یعنی پروتستانلق فرانسده

پك آغیر صورتده انتشار ایتمشدر. چونکه قرال برنجی فرانسوا آلمانیهده پروتستانلقک ظهوری اوزرینه فرانسهنگ جنوب طرفنده اولوب «وودوا» نامیله معروف اولان جمعیتی کاملاً محو ایدهرک اهایینگ کوزینی قورقوتمشدر.

بونکله برابر قرالارک استقلاللرندن تلاش ایتمش اولان زادکان کروهی (اسکی دره بکالر) حکومتی ضعیف دوشورمک فسکريله پروتستانلری حمایه ایدهرک خیلی چوغالتمشدر.

فرانسده پروتستانلر قرال ایکنجی هانری ایله اوغلی ایکنجی فرانسوا زمانلر نده چوغالمشدر ایدی. ایکنجی فرانسوانک برادری طقوزنجی شارل زماننده ایسه حکومت ایله پروتستانلر بیننده داخلی محاربه ظهور ایتمشدر. فرانسه پروتستانلری «هوغنوت» نامیله معروفدر.

طقوزنجی شارل غایت کوشک (۱) طبیعتلی بر آدم اولدیغندن اداره دولت دوقده کیزک النده قالمش ایدی. دوقده کیز ایسه کنديسنک ائک بیوک دشمنلری بولنان (بور بون) و (قونده) پرنسلرینگ پروتستانلری التزام ایتدکلرینی کورنجه هم دشمنلرینی محو ایتمک، همک پاپا ایله اسپانیه قرالی ایکنجی فیلیپک توجهلرینی قرانوب ذریتسز اولان شارلدن سوگره فرانسه یه حکمدار اولق امیديله پروتستانلرک علیهنه قیام ایتمش. اکن پروتستانلر مقتدر بور بونلرک وباخصوص انکلتیره قرالیجهسی الیزابتک حمایه لری سایه سنده پک کوزل مقاومت ایتمشدر حتی فرانسهنگ غرب طرفنده کائن بعض مهم قلعه لری ایله اسکله لری الک ایتمشدر که پروتستانلر بو سایه ده انکلتیره دونماسنه استناد ایدرلر و امداد آیلرلر ایدی.

طقوزنجی شارک والدہسی قاترینہ مدیچی بونلر ایله باشه
چیقہ میہ جغنی اکلا یوب پروتستانلر ایله معاهدہ عقد ایتمش ورؤ ساسنی
قرال طرفنه جلب ایتمه که سعی ایله مش. از جمله پروتستانلرک رسما
رئیسلری بولنان پرنس هانری بور بونه کندی قیزی نی. یعنی قرالک
همشیره سنی ویرمشدر.

پروتستان رؤساسندن آمیرال قولینی پک درایتلی و مقتدر بر
ذات اولوب قرالک کوزینه کیر مش و یواش یواش کوشک قرالی
کندیسنه بند ایدوب فرانسه ننگ اداره سنی اله آلمشدر. حتی فرانسه
طرفندن فلمنک پروتستانلرینه امداد کوندر مکه قرار ویرلمشدر.
بو احوال اوزرینه تلاشه دوشمش اولان قاترینہ مدیچی ایله
دوقده کیز طرفدارلری خفیا عقد اتفاق ایدهرک بر کیجه آدمیرال
قولینی ایله برابر دوکون (۱) مناسبتیله پارسده بولنان بالجهله پروتستان
رؤساسنی و بر قاچ بیک سائر پروتستانی قتل ایتمشلر در. (۹۵۰).

اشبود هشتلی وقعه تاریخ «سن بارتلمی کیجه سی» نامیل مشهور در.
رؤسادن یالنگز پرنس هانری بور بون صاغ قالمش ایدی. اوده
داماد بولندیغی ایچون. لکن قاترینہ مدیچی هانری یه دخی جبراً
پروتستان مذهبنی ترک ایتدیرمشدر.

سن بارتلمی وقعه سی نفرت عمومیه بی موجب اولدیغندن
پروتستانلر دها بیوک غیرتله آیفلا نیشملر در. هانری بور بون دخی
فراراً کلوب ریاستلرینی در عهده ایتمشدر.

بو محاربه لر طقوزنجی شارل ایله برادری اوچنچی هانرینک مدت
حکومتلرجه دوام ایتمشدر. اوچنچی هانری پروتستانلر ایله باشه

چيڤه مديغندن پاپازلر بر قاتل تدارك ايله هانرى بى قتل ايتد ير مشلردر .
 پاپازلرك بوندىن مقصدلرى هانرىنك وفاتيله والوا خاندانى منقطع
 اوله بىغندن فرانسه ناجنى غيور ومتعصب (كيز) خانداننه ويرمك ايدى .
 حالبوكه كيز خانداننك حكومته هيچ حقلىرى يوق ايدى . چونكه طفوز نجى
 شارل ياخود سن لوئى نك اولادندن اولان بور بون خاندانى وارث مشروع
 صايلورار ايدى . اوچنجى هانرىنك قتلى اوزرينه پروتستانلر هانرى
 بور بونى همان قرال اعلان ايتمشلردر . لكن پارس اهالىسى پروتستان
 قرالى قبول ايتميه چكارندن بحثله مخالفت ايتدكلردن هانرى رسما قاتوليک
 مذهبنى قبول ايتمش وردىجى هانرى ناميله قرال اعلان اولنمشدر (۹۷۱).

دردنجى هانرى - دردنجى هانرى (۹۷۱-۹۸۸) ياخود

(هانرى بور بون) فرانسهنك الك مشهور قرال لرندىن صايلير . جلوس
 ايتديكى وقت فرانسهنك احوالى پىك وخيم ايدى . خيلى مدتدن برى
 دوام ايدن داخلى محاربه اثناسنك پىك چوق خاندان محو اولمش، پىك
 چوق اوجاق سونمش، جمعيتك بر قسمى ديكرينه خصم اولمش، دولتك
 امور ماليهسى بوزامش خزينه بورجلر ايچنده قالمش ايدى .

هانرى ابتدا (نانت فرمانى) ناميله معروف اولان امتياز نامه لر
 واسطه سيله پروتستانلغى ياتشدير مشدر . هانرى پروتستانلرى
 مقصدلرينه نائل ايتدكن سوكره قاتوليكلردن اولوب مناسبتنسز حركتلريله
 اورته لغاك راهتنى بوزانلرى وحتى كندى عليهنه عصيانده اصرار
 ايدنلرى عفو ايله مشدر .

بو يولده اذهان ياتشدفدن سوكره ماليهجه وملكيهجه اصلاحاتنه
 باشلامشدر . هانرى بو خصوصك سلاح ارقداشى بولنان (دوق ده سولى) ده
 گوزل بر معاون بولمشدر .

بر نچى فرانسوانك وقتندن بر كشى زاده لار پارس اكلنجهارينه
 آشوب شاتولاريني وچيفت وچوقلاريني يوزاوستى براقمشلار ايدى.
 هانرى بونلرى كويلارينه (۱) وشاتولارينه كوندرمىشدر. هانرينك حين
 وفاتنده فرانسو دولتى داخلى وخارجى غائله لارندن قورتامش ايدى.
 هانرى مذهب خصوصنده بر آز سربت اولوب پورتستانلره يوز
 ويره يور ايدى. بونك ايچون جز وئيدار وقاتوليك متعصبلى هانرى بى
 (راوه باق) نامنده بر ديوانه يه قتل ايتدير مشلر در.

اون اوچنجى لوئى - هانرينك اوغلى اون اوچنجى لوئى

(۹۷۸-۱۰۲۱) باباسنك قتلى اثناسنك دها پك كوچوك ايدى. بوسبدن
 اداره والدمسى (ماريه مديچى) النده قالمشدر. ماريه مديچى دى
 قونچىنى نام بر ايتاليه سرسريسنه كوكل ويروب امور دولتى آنك
 سوزيله اداره ايدر ايدى. بعض حهيتلى فرانسو كشى زاده (۲) لرى
 ايله بو احوالى فرصت بيلان بعض مفسدلىر قيام ايدهرك بر قاچ دفعه
 مبالكك راجتنى بوزمشلر. لىكن اوچنجى لوئى باوغه ايروب حكومتى
 اله آلدىقى وقت بو فنالقلاره نهايت ويرامشدر. چونكه حكومتى
 مشهور قاردينال (ريشليو) به ويرمشدر.

قاردينال ريشليوپك سرت وخونريز بر آدم اولوب خيالى آدمك
 قاننى دوكمش ايسده فرانسونك اداره سنى بواينه قويمش ومركز حكومتنك
 نفوذىنى آرتديرمشدر. او وقت فرانسو اوروپانك اك منتظم
 وقوتلى دولتى صاييلير ايدى.

قاردينال ريشليو «اوتوز سنه محاربه سى» ناميه معروف اولان

فرانسەدە خېلى پروتستانلار موجود ايدى. ھەمدە بونلار فرانسەنىڭ
 اڭ چالشقان وزنىكىن طاقتى ايدى. لوئى اختيارلىقچە تعصبە دوشدىكىندىن
 بىر طاقت خلوصلارلار پروتستانلارنىڭ جزئى ھېتىلە قاتولىك مەدھىنە
 كىتىرملەرى مەمكىن اولدىقى ادعاسىلە لوئى بى ابتدا واعظلار و صوگرە
 عىسكىر كوندرمكە مجبور ايتمىشلار. كىدىن دراغون آلايلارى پروتستانلارنىڭ
 ھقتە ارتكاب ايتىدىك بىر ظلم وتجاوز بىراقمامىشلاردر

پروتستانلار عىسيان ايدەرەك بىر خىلىسى تىلف اولمىش، كرى
 قالانلار دخى اجنبى مەالسكنە قاچمىشلاردر. حالبو كە اطرافنى كى خاوصلارلار
 «پروتستانلار ايلەك دعوت اوزرىنە قاتولىك مەدھىنە كىلدىلەر» دىرلەر
 و بو مناسبتە لوئى بى «ايكنجى قىسطنطين» ياد ايدىرلەر ايدى.

اون درىخى لوئى دورنىڭ واقع اولان مھار بەلەر «بلجىقە مھار بەلەرى»
 و «اسپانىيە وراقتى مھار بەلەرى» نامىلە مەر و فدر .

بىر خى مھار بەدە غالب كلان لوئى آلمانىيە حدودىدە خېلى مەلەكتلەر
 ضبط ايتەش، ايكنجىسىندە دخى متفقارە مغلوب اولدىقى حالدە كىندى
 طورونى فيليب آرترو بى اسپانىيە تىختنە اوتورتىمىشدر. ايكنجى مھار بەدە
 تكمىل اوروپا لوئى نىڭ عليھنەك ايدى. بو مھار بەدە باخصوص آوسترىيە
 اردوسى قوماندانى پرنس اورشەن دەساوا ايلە انكلىترە اردوسى قوماندانى
 لورد مالبور و فرانسىز ارە قارشى پىك بىوك موفقىتىلەرە نائىل اولمىشلاردر.

اون بىشنجى لوئى - اون درىخى لوئى نىڭ خانى اون

بىشنجى لوئى (۱۰۹۳-۱۱۵۲) اسراف و سفاھت خصوصىدە دەسا
 ايلەرى يە كىتىمىشدر. اون درىخى لوئى ھىچ اولمازسە دولتىڭ شان
 و عظەمتنى محافظە ايتمكە غىرت ايدىر ايدى. اون بىشنجى لوئى ايسە
 ذوق و صفادىن بىشە بىر شى ايلە ذھنى يورماز ايدى و غايەت كوشك

طبیعتی اولدیغىدن اوتەكىنىڭ بىرىكىنىڭ نفوذى التئە قالىر ايدى. لوئى اوزرىندە نفوذ اجرا ايدىنلرڭ چوغى فادور بىنلر در (۹). بونلرڭ ايجندە دخى اڭ مشهور اولان ماركىز (پومپادور) در.

دولتڭ وارداتى لوئى ايله پومپادورڭ دائرەلر نده صرف اولنور ايدى. سائر دائرەلر ايسە هر نوع ارتكابلر ايله كچنيرار ايدى. بعض حميت صاحبلىرى بو احوالڭ نتيجهلر ندىن قورقاراق لوئى يە بر آز اعتدال كوزتمىنى توصيه ايدىلر ايدى. لىكن لوئى اصلا توصيه يى قبول ايتمز ايدى و «آدم سنده، بزا كلنجەمزه باقەلم، بزى دن سوڭرە استر طوفان اولسون» دىر ايدى.

فى الحقيقه قلب صاحبلىرىنىڭ حس ايتدىكلرى فلاكت اوئى نڭ خلفى اون آلتىجى لوئى دورنده واقع اولوب بيوك «اختلال» ياد اولنەشدر كە نتيجهسى اولهرق فرانسەدە فوق العاده مدهش فناقار ايلەشدر.

اوچنچى باب

انكلترة دولتى

حكومتڭ ضعيفتى — يوفارىدە (*) كورلدىكى اوزره انكلترة قرالى «واعظ» ادواردڭ ذرىبتىسز وفاتى اوزرىندە فرانسەدە كائىن نورماندىيە نڭ دو قەسى بولنان كليوم (فاتح) انكلترة تاجنى ضبط ايتەش ايدى.

كليوماڭ اردوسنك اصللرى بىلى اولمىيان بر طاقم سر سربلر چوق ايدى. كليوم بونلرە بيوك بيوك مسندلر ويروب انكلترة زادكاننى تحقير ايتەش ايدى. برده انكلىزلر كندى لسانلرى، ادبىياتى، اصول

مدنیه لری ایله افتخار ایتمکه اولدقلرینه باقمه سزین کلیوم انکلتیره
دوائر رسمیه سنه فرانسه لسانیه فرانسه اصولی داخل ایتمشدر.
بونک ایچون اهالی دخی کندیسینه ایصنه ماهش (۱) و بو سلاله دن قورتامق
ایچون فرصته منتظر اولمشدر.

کلیوم ظلم و شدت سایه سنک اهالی یه عصیان ایچون محل برافه ماش
ایسه ده اوغللری زماننده عصیانلر ظهور ایله حکومت ضعیف دوشمشدر.
حتی ایلك اول عصیان چیقارنلر کلیومک اوغللری ایدی. کلیوم بیوک
اوغلی روبری نورماندیه دوقه سی، ایکنجی اوغلی «قیرمزی» کلیومی
دخی کندیسنه ولی عهد تعیین ایتمش ایدی.

لکن کلیومک وفاتندن سوگره روبر انکلتیره بی ضبط ایتمکه قیام
ایتدیکندن خیلی محاربه لر اولمشدر. لکن روبر موفق اوله مامشدر.
ایکنجی کلیومه برادری هانری خلف اولمشدر.

هانریک ایکی اوغلی مانس دنگزنده تلف اولمش اولدقلر نندن
حین وفاتنده (ماتیلده) نامنده بر فیز نندن بشقه ذریتی قالمامشدر.
ماتیلده دخی فرانسه ده کائن آنرو قونتلغنه مالک اولان (ژوفر و ا) یه
وارمش اولدیغندن ژوفر و انک اوغلی هانری پلانناجنه انکلتیره حکومتنی
ضبط ایتشمدر (۵۳۲).

هانری پلانناجنه نک انکلتیره تختنه جلوسیلک انکلتیره و فرانسه بینک
غریب مناسبات پیدا اولمشدر. هانری فرانسه ده پک چوق بکلکله
مالک ایدی. بو بکلکلر رسما فرانسه قرائنک مستملکاتندن چوق
صایلدقلری جهته انلره مالک اولانک دخی فرانسه قرائنه تابع اولمسی

لازم ایدی. حالبوکه انکلتیره قرالی بولنان بر ذاته فرانسه قرالنه تبعیت ایتمک قراللق شاننه مخالف کلدیکندن انکلتیره قراللری دخی «واساللق» وظائفنی (?) ایفاده قصور ایدرلر ایدی. فرانسه قراللری ایسه بو قصورلری وسیله انخاذا ایدرک دائما تجاوز ایدرار وانکلتیره نك فرانسهده بولنان مستملکاتندن بر مقدارینی ضبط ایدرلر ایدی. انکلتیره اهالیسی فاتح کلیومه ایصنه مدیغی کبی، پلانتاجنه سلاله سنه دخی ایصنه مامشدر. چونکه کرك هانری وکرك اوغسلری بولنان (ریشارد) و (ژان سان تر) فرانسه اصولنه رعایت ایدرلر ایدی. فضله اوله رق حکومت دائما فرانسه اوکنده کوچوک دوشمکده اولدیغندن بوندن اهالینگ حمیتی غلیانه کلمکده ایدی. اک سوگره قرال اوچنچی ادوارد فتوحات خارجه واسطه سیله اهالینگ محبتنی جلب ایتمک فکری ایله فرانسه علیهنه قیام ایتمشدر (۷۱۵).

ادواردک فرانسه اوزرینه هجومی ایله اک دهشتلی محاربه دن معدود بولنان «یوز سنه محاربه سی» کشاد اولنمشدر.

یوقاریک کورلدیکی اوزره یوز سنه محاربه سنه بشقه سببار ده وار ایدی. یعنی فرانسه قرالی «گوزل» فیلیپک اوغسلری ذریتسز وفات ایتدکلری جهتله قیزینک اوغلی بولنان ادوارد گویا فرانسه تختنه حق قرانمش ایدی.

بو صورتله اچیلان یوز سنه محاربه سی ابتدا انکلیزار اچون پک اویغون صورتده کتمش وفرانسه همان ضبط اولنمش ایکن اک سوگره فرانسه ده واقع اولان غلیان حمیت انکلیزارک مغلوبا رجعت ایتلمرینی موجب اولمشدر. بو ایسه انکلتیره ده حکومتی اهالی نظردن بسبتون دوشرمشدر.

ایکی کول محاربه سی - فرانسلرہ قطعی صورتہ بر

قاچ دفعہ غلبہ ایدوب خیلی ولایتلر ضبط ایتمش اولان قرال اوچنجی ادواردک وفاتی اوزرینہ انکلتره حکومتی طورونی ایکنجی ریشارد النده قالمشدر. ایکنجی ریشارد ایسه پک کوشک بر حکمدار اولوب اداره بی اقتدارسز آدملر النده بر اقدیقندن فرانسه کندینی توپلامش وانکلیرلرک اللرینہ کچمش اولان قطعہ لری اعاده ایتمش ایدی. بونک اوزرینہ ادواردک طورونی - یعنی اوچنجی اوغلی دوقده لانقاسترک اوغلی هانری (دردنجی هانری) ریشارد علیهنه عصیان ایله حکومتی ضبط ایتمش و محاربه ده فرانسلرہ دخی غلبہ ایدرک غصب ایتدیکی حکومتی عهده سنده تأمین ایله مشدر. دردنجی هانرینک اوغلی بشنجی هانری دخی مظفر اولوب پارس شهرینی فتح ایتمش. و کندینی فرانسه قرالی اعلان ایتدیرمش ایدی. ریشاردک وارثلری بونک ایچون حکومتی دعوی ایتمهکے جسارت ایدمه مشلر ایدی.

لکن آلتنجی هانری زماننده فرانسلر مشهور (ژان دارق) سایه سنده تکرار باش قالدیروب انکلیرلری فرانسه دن قوغمشلر ایدی. یوندن طولایی انکلتره اهالیسی قرال آلتنجی هانریدن داکیر اولمش اولدیغندن ریشاردک وارثلری بولنان یورق دوقه لری حکومت دعواسیلہ اورتهیه چیقوب بیوک بر غائله ظهوره کتیر مشلر در. بو یولده آچیلان داخلی محاربه «ایکی کول محاربه سی» نامیلہ مشهوردر، انکلتره اهالیسی ایکی فرقه یه آیریلوب بری (یورق) خانداننی دیکری دخی (لانقستر) خانداننی التزام ایدرلر ایدی. یورق خانداننک آرمه سنده بیاض کول، لانقستر خانداننک آرمه سنده دخی آل کول مرسوم ایدی. «ایکی کول محاربه سی» نامی بوندندر.

تودورلر - ایکی کول محاربهسی اثناسنده انکلترده حکومتی

دفعاتله الدن کچمش وپک چوق فانلر دوکلمشدر. غلبه ایدن فرقه مغلوب اولان فرقه حقنده ایتمدک وحشت بر اقمادیغندن واقع اولان وحشیلکلرک حدو حسابی بوقیدی. بو دور انکلتره تاریخناک الگ وخیم بر پارچهسیدر. الگ سوکره ایش ایکی خاندانک محویله ختام بولمشدر. یعنی اوزاقدن لانقستر خانداننه منسوب اولان هانری (تودور) فرانسولرک یاردمیله انکلتره تاجنی ضبط ایتمش ویورق خاندانناک وارشی بولنان الیزابتی تزوج ایدهرک منازعهیه نهایت ویرمشدر. (۸۶۳). اشبو هانری تودور قرال یدنجی هانری نامیله معروفدر.

ایکی کول محاربهسی اثناسنده انکلتره اهالیسی پک زیاده ازیلوب یورلدیغندن یدنجی هانریناک مستبدانه ادارهسندن طولای سسنى چیقارامشدر.

یدنجی هانریناک اوغلی سکزیجی هانری دورنده انکلترده قاتولیک مذهبی ترک اولنوب پروتستان مذهبی قبول اولنمش وبو دخی هانریناک بر خوبسزلغندن ایلری کلمشدر. هانری پک زیاده ذوق وصفایه مبتلا بر آدم ایدی. کندیسندن یاشلی بولنان زوجہسی (قاترینه) هانریناک اکلنجهارینه مانع اولمقده اولدیغندن هانری انی ترک ایدوب سرای قادینلرندن «آنده بولهین» ی تزوج ایتمک ایسته مش، لکن بوکا پایامانع اولمشدر. هانری ایسه بوکا فارشی پروتستانلغی قبول ایدوب ایستدیکنی اجرا ایلهمشدر.

هانری بو جهله قبول ایتمش اولدیغی پروتستانلئک نهایت درجهده بر تعصب کوسترمش ویکی مذهبی قبول ایتمک خصوصنده تردد ایدنار دن یتمش ایکی بک نفوس تلف ایتمشدرکه ایچلرندہ ایکی قرالچه

(کندی زوجهلری)، اون ایکی دوق، ایکی فار دینال و پک چوق مشهور ذاتلر وار ایدی.

هانری بو تعصب ایله برابر ذوق و صفاسندن کری قالمامشدر. دولتک وارداتی ایسته نلدیکی صورتده هانری طرفندن صرف اولندیقی حالک بعضا کندیسنگ پاره سن فالدیغی اولور ایدی. بو حالک هانری پارلمنتویه باقمه سزین و برکی بی آرتدیرر، سکه نک اعیارینی دکشدیرر، جزای نقدی نامیله بر چوق پاره آلیر استقراض ایدرده سوکره افلاس ایتدم قولیله بورجنی ویرمز ایدی.

هانری نک قیزی (ماریه تودور) دورنده قاتولیک منهبی اعاده اولنمش و ماریه قاتولیک منهبنه عودت ایتیمیانلری قتل ایتمه که باشلامشدر. ماریه اسپانیه قرالی مشهور ایکنجی فیلیبه وارمش ایدی و فلییک تشویقیله پروتستانلغی اورته دن فالدیرمغی قورمش ایدی. لکن ماریه نک عمری وفا ایتمیوب انجق بش سنه حکومت ایتدکن سوکره وفات ایتمشدر.

ماریه تودورک ایکنجی فیلیبه وارمسی انکتره ایله اسپانیه نک مسلیکه برلشملرینی موجب اولمش ایدی. فرانسه بونک «اوروپا موازنه سنه مخالف اولدیغی» بهانه سیله اعلان حرب ایدرک یوز سنه محاربه سنده انکتره نک محافظه ایتمش اولدیغی قاله قلعه سنی ضبط ایتمش و بو صورتله انکلیرلره فرانسه دن قطع علاقه ایتدرمشدر. ماریه تودور دن سوکره انکتره تختنه هم شیره سی مشهور (بیوک الیزابت) جلوس ایتمشدر (۹۳۶-۹۸۱).

الیزابت (آنه ده بوله یین) ک قیزی ایدی. هانری آنه ده بوله یینی اعدام ایتدیکی وقت قیزی الیزابتی اوزاق شاتولرک برینه تبعید

ایلمش ایدی. الیزابت پروتستان مذهبنده بولندیغی جهتله ماریه تودوردن یوز بوله میوب منفاده(*) قالمش ایدی. لکن الیزابت بوش وقتنی کتاب مطالعه سیله کیچر مش اولدیغندن ریاست اموره کلدیکی وقت عقل و معلوماتیله هر کسی تعجب ایچنده براقمشدر. الیزابت انکتره نك اک بیوک حکمدار لرندن بریدر. فرق بش سنه به بالغ اولان حکومتی اثناسنده ایکنجی درجه ده بر دولت حالنده بولنان انکتره دنیا نك اک برنجی دولت لری صر ه سنه کچمشدر. الیزابتک بولندیغی دور «فاتولیک عالمنده غلیان تعصب» دوری ایدی—یعنی ایکنجی فیلیپلر. انکیز یسیونلر، جیز وئیتلر واسطه سیله افکار بشرک اک زیاده تضییق اولندیغی وانسانلری ترقیدن آلیقومق ایسته نلدیکی بر زمان ایدی.

آلیزابت ایسه انکتره ده پروتستانلغی اعاده ایتمش. لکن پروتستانلغه عودت ایتیمانلر حقنده جبر کوستر مه مشدر. بوندن سوکره آلیزابت فاتولیک تعصب نك قربانی اولان مظلوملری حمایه ایتمهک باشلامشدر. آلیزابت اشبو مظلوملری قورتارمق ایچون نقداً اعانه ایدر، یاخود اعانه ایله بر قوه قاهره تدارک ایدوب امداده سوق ایدر، ویا مظلوملری انکتره به کندی حمایه سی تحتنه قبول ایلر ایدی. کندیسی رسماً مداخله ایلرک انکتره بی محاربه تهلهک سنه دوچار ایتمز ایدی.

دنیا یوزنده بر پروتستان براقمامغی قورمش اولان ایکنجی فیلیپ پروتستانلردن کندی مهالکنی تمیز له کنن عاجز اولدیغنی کورمش و بوکا آلیزابت سبب اولدیغنی اکلامشدر. یکر می سنه

(*) قولغان یرنده.

قدر بو كيزلى محاربه يه قاتلاندىقن سوكره فيليبك طاقتى قالمىوب
آليزابته اعلان حرب ايتمه كنجور اولمشدر. لىكن عاقبت انكلتره يى
تأديب ايتمه كوزره كوندرمش اولديقى دوننما ايله عسكرينىڭ
مغلوب وپريشان اولدىقار ينى كورمشدر.

فيماييك انكلتره يه سوق ايتديكى دوننما «نامغلوب آرماده» ناميله
معروفدر. او زمانه كلنجه يه قدر بويله مكمهل بر دوننمانىڭ دگره
چيقديقى يوق ايدى. بو دوننما كرك فورتنه لردن، كرك انكليزلرىڭ
فداكارانه مدافعهلر ندىن محو اولنجه فليبيك غلبه اميدى دى كساممشدر.
اشبو مظفريتدىن طولايى جر آتسه كلماش اولان انكليزلر دوننما
واسطه سيله دنيانىڭ هر طرفنده بولغان اسپانيه نىڭ مستملاكاتنه تچاوز
ايدرلر و بكندىكلرىنى ضبط ايدرلر ايدى. بو وقعه اسپانيه زوالى
وانكلتره نىڭ اقبالى نقطه سيدر.

اليزابت دورنده انكلتره مهاللىكى سياسته پارلاديقى كىبى مدنيت
خصوصنىك دى پك زياده ايلريله مشدر. انكلتره ده (شكسپير) و (بقون)
كىبى بيوك حكما ظهور ايتديكى كىبى، مهالك اجنبيه ده ظهور ايدى
حكما دى كلوب انكلتره ده اوتوررلر و اثرلرىنى نشر ايدرلر ايدى.
تجارت و ثروت جهتيله دى انكلتره سائر مهاللىكى چوق كرى برافمشدر.

استوارتلر دورى-بيوك آليزابت قوجه يه وارمامش

ايدى، برادر وهمشيره سى دى يوق ايدى. بونىڭ ايچون وفات
ايدر ايكن كنديسنىڭ مدت مديده حبس ايتدىقن سوكره ظالمانه
قتل ايتدىرمش اولديقى مشهور ماريه استوارتنىڭ اوغلى زاقى
ولى عهد تعيين ايتمشدر.

ماریه استوارت و ژاق الیزابتك یقین اقر باسندن اولوب
 اسقوچیه قرالغنه مالک ایدیلر. بونك ایچون برنجی ژاقك
 انکلتیره تختنه جلوسی ایله انکلتیره واسقوچیه برلشمشلردر (۹۸۱).
 سکزنجی هانریدن بری ریاسته کلان حکومت هیئت وکلایی
 تبدیل ایدر کبی بر قاج دفعه منهبی دکشدرمش ایدی بو ایسه
 قاتولیک و پروتستان فرقهسی بیننده اولان عداوتی آرتدیرمش
 ایدی. الك صوگره الیزابت پروتستانلغی دولتک رسمی منهبی
 اعلان ایدرک پروتستانلری التزام ایتمش و آلیزابت دورنده
 پروتستانلغی ترقی ایتمشدر،

انکلتیره ده خیلی غلبهک بولنان قاتولیکلر پروتستانلغک ترقی
 ایتمسندن متأثر اولمقده ایدیسهلرده تسلی امیدلری دخی اکسیک
 دکلدی. یعنی الیزابت ذریتسز اولدیغندن و قاتندن صوکره حکومت
 طبیعی (استوارت) سلالهسنه کچهجک ایدی استوارتلر ایسه خالص و متدین
 قاتولیک ایدیلر. بو حالده افسکارلر نچه پروتستانلر الیزابت زماننده
 نه قدر ایلری کیتسهلر استوارتلرک ریاستنه کلهر یله جهلسنک قاتولیک
 منهبی اصول و دائیرهسنه اعاده ایدیلهچکلر نده شهبه یوق ایدی.

لیکن برنجی ژاقك ایلک کونلرنک قاتولیکلر قرق سنهک امیدلرینک
 کلیا بوش اولدیغنی کمال یأس واضطراب ایله اکلالمشلردر. چونکه
 ژاق بیاننامهسنده دولتک رسمی منهبی پروتستان منهبی اولدیغندن
 هر خصوصده پروتستانلری ترجیح ایدهچکنی بیلدیرمشدر.

مایوس اولان قاتولیکلرک جنایت کارانه حرکاتی اوزرینه انکلتیره ده
 قاتولیکلر حقوق مدنیهنک بر قسمنی غائب ایلمشلردر.

بونکه برابر ژاق آنکلفانلری ده مهنون ایتمه مشدر. چونکه اداره ده مستبد حرکاتده عزمش (*) و مسرف ایدی.

برنجی ژافاڭ اوغلی و خلقی برنجی شارل (۱۰۰۳-۱۰۲۸) ایسه سوء اداره چوتیله باباسنه رحمت او قوته مشدر. شارل بو کینغام نام ردیل و مرتکب بریناڭ الذه اسیر اولوب اجرا ایتمه ک بر سوء حرکت بر اقامه مشدر. سوء اداره دن عهومی غلیانه کیترمش اولوب هر کس حکومه اعتدال کوزتمه سنی و بو کینغاماڭ تبعید ایدلمه سنی توصیه ایده یورار ایدی. اجتماع ایدن پارلمنتو بو کینغاماڭ تبعیدندن بحث ایدیکی ایچون بر قاچ دفعه تعطیل اولنوب وقتیله جمع اولنمیشیدی. بو کینغام اعدام ایدلدکندن سوکره شارل شدتنی تعدیل ایتمه یکنندن کندینی نحو ایلهمشدر.

قر و مووهل - ابتدا عصیان اسقوچیه ایله ایرلانده ده باش

کوسترمش. حکومت عصیانی تسکین ایچون آچه ایله عسکره محتاج ایدی. قانون اساسی موجبجه پارلمنتونڭ رغصتی اولمدقه بر آچه صرف اینمک جائز دکلدی. بوناڭ ایچون پارلمنتو جمع اولنمیشدر. اجتماع ایدن پارلمنتو و باش وکیل استرافوردک محاکمه تحته آلنمه سنی طلب ایتمه مشدر.

قرال بونی قبول ایله اعدامنه راضی اولمیشدر. لکن یوالڭ اڭ مشکل یری ایکن ایلریه دوام اولنمیوب بر طاقم ترددلره دوشدیکندن پارلمنتو عصیان ایله مشدر.

غلیانه کلمش اولان پارلمنتو لوندره اهالیسنه استناداً اداره حقنه بیلدیکی کبی قرارلر ویرمهک باشلامش اولدیغندن حکومت مجلساڭ

(*) کوکلینه کیلیکان اشنی اسپانه قاراماسدن بولدررغه کرشوچی.

طاغلامسنى امر ايتمش. لىكن امر نتيجهسىز قالامشدر. بونڭ اوزرىنه پارلمنتو دها سربست اوله رق اداره دولتى يدينه آلمشدر.

بو صورتله حكومتى ضبط ايتمش اولان پارلمنتو طقوز سنه قدر طاغلاميوب ايشنه دوام ايتمش. اشبو مجلس تاريخده «اوزون پارلمنتو» ناميله مشهور اولمشدر.

قرال پارلمنتو ايله عاصى فرقه لارى تربيه ايچون يورق شهرنك عسكر جمع ايتمه كه باشلا دىغزن پارلمنتو دغى عسكر طوپلامشدر. بر قاچ موفقيتسىزلىككن صوكره پارلمنتو عسكرينڭ قوماندانى قروموهل نسبى محاربهنده قرال ك اردوسنى پريشان ايتمشدر.

مغلوب اولمش اولان قرال شارل تبديل قياقتله اسقوچيه ييه كچمش ايكن اسقوچيه ليلر طرفندن درت يوز بيڭ ليرالق بر بدله مقابل انكلتره پارلمنتوسنه تسليم ايدلمش (۱۰۲۷)

قرال حقنك اجرا اولنان جنائتن صوكره انكلتره ده جمهوريت اعلان اولنوب قروموهل «لورد پروتيكتور» ناميله رئيس جمهور تعيين ايدلمشدر.

قروموهل ابتدا مهالكى پك گوزل اداره ايتمشدر. يعنى پارلمنتو ايله متفقا حركت ايدهر ك عصيانلر ك اوكنى آلمش، امور ماليه يي دوزلتمش اجنيلر ايله مناسبات پيدا ايله مش، لىكن صوكره پارلمنتو ايله بوز يشوب مستبدانه حركتلره باشلامش، نهايت عسكر واسطه سيله پارلمنتوي طاغلوب تغلب طريقيه صاپمشدر. بو اثناده قروموهل پك چوق وحشى حركتلره ارتكاب ايتمش و خيلى قان دوكمشدر.

استوراتلرڭ عودتى و كليوم دورانث - قروموه لڭ

وفاتندن صوكره عونسهسى اوغلى ريشاردى رئيس انتخاب ايتمشلر ايسه ده ريشارد حكومتى ايستمه مشدر. بونڭ اوزرىنه جنرال (مونق)

نام بىر سىردار شارلۇك اوغلى ايكنچى شارلى قىرال اعلان ايلەمشىدۇ.
انكلتەرە اختىلالى دىخى بۇ صورىتلە بىتمىشىدۇ.

كرك ايكنچى شارل وكرىك برادىرى و خلىق بولنان ايكنچى
ژاق دولتى يولنىدە ادارە ايتىمەمش اولدىقلىرىدىن اھالىنىڭ مېنى
قىزنامىشلىرىدۇ. لىكن ژاقنىڭ ارىكك ذرىتى اولمىيۇب وفاتىدىن سوڭرە
حكومت ارشطر يقىلە فلمنىڭ مېھور رىئىسى مشهور (كلىوم دورانىزە) انتقال
ايدە جىكىدىن اھالى سىسنى چىقارمىيور ايدى. لىكن مامولك خار جىندە (*)
اولارق ژاقنىڭ بر اوغلى دىنبايە كلنجە اھالى كلىومى دعوت ايتىشلىرىدۇ.
ژاقنىڭ دامادى بولنان كلىوم اھالىنىڭ دعوتىنى قبول ايدوب
انكلتەرە يە كلمش وقان دوكمكسىزىن حكومتى ضبط ايلەمشىدۇ
(۱۰۶۶) كلىوم دورانىزىڭ جلىوسىلە انكلتەرە اھالىسى دىھا چوق
امتىياز لەرە نائل اولمشىدۇ (?).

كلىوم ايلە زوجهسى ماريەنىڭ وفاتلىرىدىن سوڭرە ماريەنىڭ
ھىمشىرەسى آنە حكومت ايتىمش. آنەنىڭ زىمانىك ايسە اسقوچىيە ايلە
انكلتەرە بتون بتون بىرلىشمىشلىرىدۇ. آنە دورنىك انكلتەرە «اسپانىيە وراثىتى»
مخار بەلرىنە مداخل ايكىرك مشهور لورد مالبور واسطەسىلە بىوك
موفقىتىلەرە نائل اولمشىدۇ.

آنەنىڭ ذرىتىسىز وفاتىدىن سوڭرە انكلتەرە تاجى استورات
سلاھىنىڭ اقرباسىدىن (ھانور) سلاھىسنە كچىمشىدۇ.

انكلتەرەنىڭ مستەملىكاتى - ھانور سلاھىنىڭ ايلىك

حكىمدار لىرى بولنان برىخى وايكنچى و اوچىنى يوركى زىمانلىرىدە

انكلترة دولتى مستملىكات خارجهسى جهتيله دنيا نك انك برنجى دولتلرى صر سنه كچمشدر.

ابتدای امرده انكليزار فوجده هندوستان قطعسنة مالك اولمشلاردر. انكليزار هندوستانك قيهتنى بيلدكلرندن تا مین ايچون پك چوق غيرت وفداكارلىق اختيار ايله هندوستان طريقى اوزرنه نكدر مهم نقطه لار وارسه جمله سنى الله ايتمشلاردر. شوراسى غريبدركه ايكى يوز مليون اهالى يى حاوى بولنان هندوستان قطعسنى ضبط ايدين انكلترة دولتى اولميوپ تجارلردن مركب بر شركت ايدي. لىكن سوكره حكومت دخى مداخله ايتمشدر. هندوستاندن سوكره انكليزار جنوبه طوغرى توسيع ممالك ايدهرك آوستراليه قطعسيله اوقيانوسيه ده پك چوق اطه لاره مالك اولمشدر.

لىكن انكلترة نك انك مهم مستملىكاتى شمالى آمريقه ده ايدي. شمديكى شمالى آمريقه حكومات متفقهسى او وقت انكلترة نك انك ايدي.

اون ايكنجى عصرده انكلترة خارجى محاربه لردن طولايى پك چوق بورچه كيرمش وتسويهسى ايچون چاره لار دوشنور ايكن مستملىكاتدن دخى بر طاقم ويركيلر آلمقه قرار وپرمش ايدي. شمالى آمريقه مستملىكاتى بو ويركيلرى قبول ايتميوپ عصيان ايتمشلر واستقلاللرينى اعلان ايله مشلاردر.

انكلترة دولتى آمريقه مستملىكاتنى الدن قاچرمق ايسته ميوپ پك چوق فداكارلقده بولنمش وخيلى مدت عمومه قارشى (?) طورمش ايسه ده انك سوكره فرانسه ايله اسپانيه ده دخى جدى

صورتده محاربهده مداخله ايدرك امريقه ليلرى التزام ايدجه انكتره
 امريقه ليلرك استقلالرينه رضا كوستر مشدر. بو محاربهده امريقهده
 فرانقلين ايله واشينقتون شهرت بواشلىردر.
 بو صورتله تاسيس ايدن امريقه حكومات متحدهسى بو
 كونكى كونده دنيانك انك معبور مهالكى مقامندهدر.

دردنجى باب

آلمانیه و آوستریه

ایمپیراتورلغک هابسبورغ سلاسنده تقرری -

(هوهنشتاوفن) سلالهسنگ انقراضدن صوکره آلمانیهده «فاصله حكومت»
 واقع اولمش ایدی. بو فاصله بکرمى سنه قدر دوام ایتمش.
 آلمانیه دره بکارى ایمپراطورلرک کندیلرینه مخصوص اولان
 مستملکاتى توسیع ایچون ایمپراطورلغه مربوط اولان قوت و نفوذى
 صرف و استعمال ایتلمرندن اورکمش اولدقارندن اجنبى پرنسپردن
 برینى انتخاب ايله بر تجربه اجرا ایتک ایستمشلر ایدی، لکن
 بو تجربه فنا نتیجهلر ویرمش. دره بکار دخی تکرارندن واز کچمشلردر.
 بو فاصله اثناسنده آلمانیهده پک فنا قاریشقللر وافع اولمشدر.
 گویا صاحبسر قالمش اولان آلمانیه بر طاقم فساد اربابى طرفندن
 اختلال ویغما ایدلمشدر. ظلم و غدر آلتنده قالانلرک حد و حسابى
 اولمیدی کبى مراجعت ايله شکایت ایدبلجک بر دخی یوق ایدی.
 بو دور تاریخده «یومروق حقى» (؟) دورى ناميله معروفدر.

بعض بکلکار و شهرلر فساد و اختلال اربابندن حقوق و منافعلرینى

وقایه ایچون بینلرنده بر طاقم انفاقلر تشکیل ایتمشلردر. بونلرک ایچنک اڭ مشهور اولانی شمالی آلمانیهده تشکل ایدن «هانره» اتفاقیدر. هامبورغ، لوبک. برهم کبی زنکین شهرلر بو اتفاک ریاستنده ایدیلر. اڭ صوگره احوال و خیمه دن اوصانمش (۱) اولان امرای دولت کوچوک دره بکلردن رودولف (هابسبورغ)ی ایمپراطور انتخاب ایله مشلردر (۶۵۱).

آلمانیه بکلری رودولف هابسبورغی بیوک مستملکاته. یعنی چوق قوته مالک اولمدیغی ایچون ایمپراطور اعلان ایتمشلر ایدی. حال بوکه بر مدت صوگره رودولفه مستملکات صاحبی اولمق ایچون وسیله ویرمشلر. یعنی بو همیه دوقهسی رودولف کبی کوچوک دره بکه تابع اوله مم دیرک عصیان ایتمش و صوگره مغلوب اولمش اولدیغندن رودولف دخی جزا اولمق اوزره آوستریه دوقه لغنی لندن آلوب کندی عملکتلرینه علاوه ایتمشدر.

بو سایه ده هابسبورغ خاندانی قوت صاحبی اولمش ایسه ده ایمپراطورلغی دخی ابتدا غائب ایتمشدر. لکن ایکی وقعه ایمپراطورلغک مذکور سلاله ده تقرر ایتمسنی موجب اولمشدر. بونلرک بری «آلتون بوللا» دینلان بر انتخاب قانونی، دیکری دخی عثمانیلرک شرقی رومه ایمپراطورلغی یرنک تقرر ایدوب اور و پایی تهدید ایتمه باشلاملری ایدی. رودولف هابسبورغک خلفلرندن ولوفسامبورغ خاندانندن ایمپراطور در دخی شارل آلمانیه نڭ اقتدار سزلغی انتخاب اصولندن و باخصوص انتخابه بیکلر جه جاهل آدملرک قاریشمسندن ایلری کلیور قولیل مذکور اصولی دکشدیرمه قیام ایتمش و موفق اولمشدر.

تنظیم اولنان یکی قانون (یعنی آلتون بوللا) مو جنبه ایمپراطور یدی دره بک طرفندن انتضاب اولنه چق ایدی. بودره بکر دخی بوهیمیه قرالی، براندنبورغ قونتی، سافسونیه دوقهسی، پلاتینا (یاخود رهن) قونتی، (قولونیه) و (ماینس) و (نرهو) میتر و پولیداری ایدی. شارلک فکر نجه آلمانیه ده گئی فنالق حکومتک بر سلاله النده قرار بولاماسندن نشئت ایتمکده ایدی. منتخبلر چوق ایکن جملہ سنک بر طرفه جلبی قابل دکلدی. لکن یدی نفر اولنجه ایمپراطور لر هر بر برینه برر وعد ایله کندی اوغلنه بیعت ایتدیره بیلیر لر ایدی. شو قدر وار که اشبو اینجه دوشونلمش تدبیر دن لوقسامبورغ خاندانی استفاده ایتمیوب هابسبورغ خاندانی استفاده ایتمشدر. چونکه در دخی شارلک اوغلی و خلفی سیکیز موند دورنده واقع اولان روحانی و جسمانی اختلال لر و خارجی مغلوبیتلر مذکور خاندانک حیثیتنه خلل کتیر مشدر.

عثمانلیلر جئنه کلنجه عثمانلی دولتنگ بردن ظهور ایله شرق رومه مهالکنک یرینه قائم اولمسی و بونکله دخی قناعت ایتمیوب غربه تجاوز ایلمسی اورویانک راحتنی بوزمش ایدی. عثمانلیلرک تجاوز لرندن قورقمده بولنان اوروپا آلمانیه ده حکومتک هابسبورغ خانداننک النده قالمسنی ایسته مشدر. چونکه هابسبورغ خانداننک مستملکاتی شرقی طرفده کائن اولوب ایلك اول عثمانلیلر طرفندن ضبط اولنه جغندن هابسبورغ خاندانی هر کسدن زیاده عثمانلیلرک تجاوز لرینی منع ایتمکه غیرت ایده جک ایدی.

بشنچی شارلک - هابسبورغ سلالسنک ک زیاده پارلادیغی زمان ایمپراطور بشنچی شارل دوری (۸۹۷-۹۳۴) در.

فرانسىيە تايەج بورغوندىيەنىڭ دوڧىلىرى باجىقە وڧلىمنىڭ ايله
 اسويچرەنىڭ بىر پارچەسەنەحكىم ايتەككە ايدىلەر. بونلردن (جسورشارل)
 بىر قىزدن. بىشقە ذرىت بىراقەقسىزىن وڧات ايتەش. قىزى دىڭى آلمانىيە
 ايمپىراتورى ماقسىمىليانە وارمش اولدىغىدىن مذكور قطعلەر آلمانىيە
 ايمپىراتورىنىڭ اوغلى «گوزل» فيلىبك عەدەسەنە انتقال ايتەمشدر.

اشبو گوزل فيلىب دىڭى اسپانىيە مالک اولان فرديناند قاتولىڭ
 ايله ايزابلانك قىزلرى بولنان «ديوانە» ژانەي تزوج ايتەش ايدى.
 فيلىب پدىرى ماقسىمىلياندىن مقدم وڧات ايدىچە اوغلى شارل جەلەسنىڭ
 مىرائىنى يەمشدر. يعنى باباسىدىن اوستريە، بورغوندىيە باجىقە، ڧلمنىڭ
 قطعەلرىنى، والەسنىدىن دىڭى اسپانىيە قىراللىقى ايله مستەملەكەت
 خارچىسەنى اخذ ايلەمشدر.

شارل بىو اقتدارى اوروپا حكىمدارلىرىنى و باخصوص فرانسە
 دولتىنى تىلاشە دوشورمش و «اوروپانىڭ موازنەسى بوزلدى»
 دىعواسىل فرانسە قىرالى فرانسوانك محاربەيە قىيام ايتەمسەنى موجب اولمشدر.
 بىو محاربە خىلى امتداد ايتدىكى حالدە بىو قىدر قوتە مالک اولان
 شارل فرانسەيى مغلوب ايدەمەمشدر.

بوکا سىبب ايسە ايكيدىر. بىرى عثمانلى دولتىنىڭ شىرقىدىن وجنوبدىن
 شارلى تەھدىد ايدەرك فرانسەيە ياردەم ايتەمسە، دىكورى پروتىستانلىك
 ظەورى كىبى شارل مەمالكى داخلىندە ميدان بولان بىر غائلەدر.
 حتى اك سوڭرە شارل فرانسە حدودىندە بىر قاچ مەھم قلە غائب
 ايدوب استرداددىن عاجز قالەمشدر.

بىو عىردن اعتباراً فرانسە ايله اوستريە بىيىندە محاربە اكسەك
 اولمىور. فرانسە رچالى ھابسبورغ خاندانىنى اقتداردىن دوشورمەك

بهانه سیله حرب آچهرق هر بری برر کلاه قاپمغه غیرت ایله یورلر .
 بو محاربه لراک چوغنده فرانسلر قوت و اقتدار لرینی کوشتمش لر .
 و خیلی مستفید اولمش لر ایسه ده بر قانچنده دخی فنا حالده ازلمش لر در .
 بشنجی شارلک و فاتندن سوکوره مالک بر اداری فردیناند ایله
 اوغلی ایکنجی فیلیپ بیننده تقسیم اولنمش در . فردیناند آلمانیه
 ایمپراطور لغی ایله آوستریه ممالکنی، فیلیپ ایسه اسپانیه ایله برابر
 ایتالیایی بلجیتقییی و مستملکات خارجهیی آلمش در .

احوال آخوه - بشنجی شارل دورنک شمالی آلمانیه قطعه سنی
 پروتستانلغی قبول ایله آیریجه بر هیئت متفقہ تشکیل ایتمش و بو
 صورتله قاتولیک مذهبنده قالمش اولان جنوبی آلمانیه حکومتلر نندن
 آیرلمش در . بو ایسه ذاتاً قاریشیق بولمان آلمانیهیی دهسا زیاده
 اخلال ایتمش در . بر طرفن فرانسه نك، دیگر طرفن دولت علیه نك
 تجاوزلری بر خیلی مدت آوستریه ایله آلمانیه یه خارجا باش
 قالدیرمه مش و بو صروده ظهور ایدن پروسیه دخی یواش یواش
 داخلا آوستریه نك نفوذینی قیرمغه باشلامش در . اڭ سوکوره فرانسه نك
 بیوک انقلابی اثناسنده ناپولئون بو ناپارت آلمانیهیی پارچه لدیغی
 وقت آوستریه رسما «آوستریه ایمپراطورلغی» نامیله آلمانیه دن آیرلمش در .
 آوستریه ایوم مستقل بر دولت شکلنک در . آلمانیه ایمپراطورلغی
 ایسه یقینلرده پروسیه قراللیری واسطه سیله اعاده اولنمش در .

بشنجی باب

پروسیه دولتی

احوال عمومیہ - پروسیہ دولتی میدانہ کتیران

(ھونزولرن) خاندانیدر. بو خاندان اصلا اھمیتسز اولدیغی حالده طالعنک یاردمیلہ قرون اخیرہ ابتداسندہ ترقی ایدوب شھرت بولمشدر.

اشبو خاندان افرادندن فرہدریک (نورمبرغ) قونتی بولندیغی حالده ایمپراطور سیکیزموندن (براندنبورغ) بیکلکنی واوبککھ مربوط اولان «منتخب» صفتنی(؟) ساتون آلمشدر. یعنی فرہدریک آلمانیہی تشکیل ایدن یدی بیوک درہ بککککک برینہ مالک اولمشدر (۷۹۵).

ینہ بو خاندان افرادندن آلبرخت (توتون) تارک دنیا شرکتنک(؟) رئیس بولندیغی حالده شرکت افرادی پروتستان مذھبنی قبول ایتدکلرندن شرکتک املاکندن پروسیہ دوقه لغی البرختک تحت ادارہ سندہ شکل ایتمشدر. لکن آلبرختک ذریتی کسلدیکندن پروسیہ دوقه لغی ارث طریقہ براندنبورغ دوقه لرینہ کچمش و بو وجھلہ پروسیہ بیومشدر. پروسیہ یاخود براندنبورغ بکلری قوت ونفوذلری سایہ سندہ کیندکچہ توسیع حدود ایتمشلردر. بونلردن فرہدریک ویلہلم (۱۰۱۸-۱۰۶۶) «بیوک قورفورست» (؟) لقبہ نائل اولمش و دنیاہدہ برنجی عسکر صاییلان اسوہ چیہ اردوسنہ (فہر بلین) موقعندہ غلبہ ایدہرک بیوک شان قرانمشدر. خلقی برنجی فرہدریک (۱۰۶۶-۱۸۹۱) قرال عنواننی آلمش، فرہدریکک طورونی ایکنجی فرہدریک یاخود بیوک فرہدریک (۱۱۱۸-۱۱۶۴) ایسہ دنیاہدہ ظہور

ایدن حکمدارلرڭ مشهورلرندن اولوب پروسیهیی دولت معظمه مرتبهسنه چیقارمشدر.

فرهدریک بر آرهلق بر بریله متفق بولنان آوستریه، روسیه، فرانسه دولتلریله محارب اولدیغی حالده مغلوب اولمامشدر. او وقتدن بری پروسیه کیتدکجه ترقی ایتمکده واوروپاده سائر دولتلردن زیاده اهمیت کسب ایلهمکدهدر.

بو یقینلرده پروسیه دولتی رقیبلری بولنان آوستریه ایله فرانسهیی فنا حالده مغلوب وپریشان ایلمش نتیجهسی اولهرق کندی تحت ریاستنده آلمانیه ایمپراطورلغنی اعاده ایتمشدر. شمدیکی حالده دخی پروسیه ایچون قوه عسکریه حسبیله خاطر ی صایلهجق آوروپاده فرانسه وروسیهدن بشقه بر دولت قالمامشدر.

آلتنجی باب

اسقاندیناویه

احوال عمومیه — بحر بالتیک کنارنده و آلمانیهنڭ شمالنده اوتوران طائفه لر اوتدن بری (نورمانلر) ویاخود (اسقاندیناولر) نامیله شهرت بولمشلر ایدی.

نورمانلر دهانتظم جمعیت تشکیل ایدهمممشلر ایدی وپک جسور اولمغله برابر خیلی غلبه لک اولدقلری حالده نفوذه مالک دکلملر ایدی. یالگز قرون وسطانڭ اورتهسنه طوغری دکز کورصانلری(*) صفتیله اوروپا ساحلرینه باش اورمغه باشلایوب

(*) دگزده یوروب چیتدهکی خلقنڭ مالرین تالاوچی لار.

بر مدت اوروپانك راحتنی بوزمشلر. فضله اولهرق بو صروده نورمانلر بر قاچ فرقهیه آیریلوب حکومتلر تشکیل ایتمشلردر. بو حکومتلردن دخی دانیمارقه، اسوهچییه، نوروهچییه دولتلری ظهور ایلهمشدر.

بو دولتلردن یالکز دانیمارقه بر آرهلق خیلی قوت واقتدار صاحبی اولمش، اسوهچییه ونوروهچییه ایله برابر انکترهیی ضبط ایتمش. (فانوت) کبی (؟) بیوک بر حکمدار ظهوره کترمش. لکن بونکله برابر دانیمارقه آز بر مدت ایچنک فتوحاتنی الدن قاپیرمشدر. حتی ینه اوچ دولته آیرلمش اولان اسقاندیناویه قطعہسی «قالمار اتحادی» دنیلان بر معاهده ایله ینه برلشدیکی حالده اسکئی اقتدارینی بولهمامشدر.

اسوهچییه - «قالمار اتحادی» ایله برلشمش اولان اسقاندیناویه دولتلری دانیمارقه ننگ ادارہسی آلتنه کیرمشلر ایدی. بونده الگ زیاده ضرر ایدن اسوهچییه ایدی. چونکه اسوهچییه کرک نفوسجه، کرک قطعہجه برنجی ایدی. فضله اولهرق دانیمارقه قراللری کندی اختیارلری ایله تابع اولمش اولان اسوهچییه ایله نوروهچییه بی ظالمانه اداره ایتمکه باشلادقلرندن اهالی ایچنده آیرلمق ایچون میل حاصل اولمش.

بونی مشاهک ایدن دانیمارقه قرالی ایکنجی قرستیان (۸۹۱-۹۰۱) ظلمنی دها زیاده آرتدیردیغندن اسوهچییهده عصیان ظهور ایتمشدر. قرستیان عصیانی وحشی صورتده تسکین ایتمش، اسوهچییه خاندانی طقسان بش کشی بی اهانه قتل ایلمش، پک چوغنی دخی بلاسبب طوتوب دانیمارقه حبسخانه لرینه کوندرمشدر. بو وقعه تاریخده «استوقهوام قان حمامی» نامیله مشهوردر.

بو فنالقلار اسوھچیهده اھالینڭ غلیانہ کلمسنى موجب اولمش.
اسوھچیه کشى زادهلرندن کوستاو وازا ار باب قیامک ریاستنه کچوب
دانیمار قہلیلری اسوھچیهدن چیقارمش وباشنه قرال تاجنى کیمشدر.
کوستاو پارهسزلقدن صیقندی چکدیکی جھتلہ مناسترلرک املاکنہ
کوز دیکہرک پروتستانلقی قبول ایتمش وبو صورتلہ دولتک امور
مالیہسنى دوزلتمشدر.

وازا سلالہسندن پک چوق مقتدر حکمدار ظہور ایتمشدر. زمان
ادارہلرنده اسوھچیه اوروپانڭ اڭ بیوک دولتلرندن صاییلور ایدی.
اسوھچیه حکمداری کوستاو آدولفی (۹۸۹-۱۰۱۰) «اوتوزسنہ محاربہسى»
اثناسندہ قهرمان کسلمش وتاریخ صحیفہلرینى تزیین ایلمش
بر حکمدار عالیشاندر.

لکن قرال اون ایکنچی شارلک روسیہ ایمپراطوری دلی پتروویہ
مغلوبیتى وعلاقہدار اولانلرک مساحہسى اوزرینہ اسوھچیه اقتداردن
دوشمشدر. بوکونکی کونده اسوھچیه ایکنچی درجہده بر دولتدر.
نوروچیهنڭ ہیئت ادارهسى بشقہ ایسہده اسوھچیه قرالنه تابعدر.
دانیمارقہ ایسہ اوچنچی درجہده بر دولت مرتبہسنہ اینمشدر.

یہنجی باب

روسیہ دولتى

مسقوا دولتى - یوقاریده کورلدیکی اوزره مغوللر روسیہ
تطعہسنى استیلا ایتدکلری زمان برطابقم روسلر کرک مغوللرک
تجاوزلرندن، کرک بو مناسبتلہ واقع اولان داخلى اویغونسزلقلرندن

قاچەرق شەدىكى مسقوا شەرى جوارنده بولنان اورمانلارە صیغنمشلر ایدی. آزمت ایچنده مسقوا جوارنده حکومت تشکل ایتمش ومسقوا شەرى مرکز اداره کسلمشدر.

مسقوا پرنسلکی بر طرفدن مغوللرک ظلملرندن مصون ایدی، دیگر طرفدن دخی بر طاقم مدبر حکمدارلرک تحت ادارهسندە بولنور ایدی. بونک ایچون بعض کوچوک بکلکلر کندی اختیارلریله مسقوایه تابع اولورلر ایدی.

نهایت مسقوا پرنسلکی دخی مغولرک انه کچدیکی وقت مسقوا پرنسلری کمال خلوص و صداقتله مغول خاقاننه خدمت ایدەرک و وقتیلە ویرکی یتشدیرەرک مغوللرک دخی توجهلرینه نائل اولمشلر ایدی. حتی قیچاق حکمدارلرینی کوچندیرمش اولان بعض روسیه پرنسلرینک ملکینی مصادره ایدوب مسقوا کنازلرینه ویرلر ایدی.

بوسایهده مسقوا قوت صاحبی اولمش و اعتبار قزانمشدر.

قیچاق دولتی قوتلی ایکن الک زیاده صدق و عبودیت کوسترن مسقوا پرنسلکی مذکور دولت انقراضه یوزطوتدیغی وقت ایلک اول هجوم ایتمشدر. ابتدا مسقوا پرنسی (دمیتری دوتسکوی) مغوللره غلبه ایتمش، بر مدت سوگره اوچنچی ایوان (۷۴۰-۷۷۳) بسبتون استقلال قزانمشدر (۷۵۸).

اشبو اوچنچی ایوان روسیهنک الک مشهور حکمدارلرندندر. داخله بولنان پک چوق حکومتلر ایله نوغور و دوتسکوف جههوریتلرینی قالدیرمش، داخله قانونلر تنظیم ایتمش، سوک استانبول قیصرینک برادری توماسک قیزی بولنان (صوفیه)یه تزوج ایدەرک اوروپا ایله مناسبت پیدا ایلهمشدر.

صوفیه مسقوا سراینه شرق قیصر لغنگ اصول تشریفاتنی داخل
ایتمش. بوندن اعتباراً روسیه حکمدارلری «قیصر» یاخود «چزار» دن
بوزمه اولان (چار) عنواننی آلمشلردر.

اوچنچسی ایوانگ طورونی دردنجی یاخود «مدهش» ایوان
(۹۱۱-۹۶۲) قزان وارژرهان خانلقلری ایله سیبرییه قطعہسنی ضبط
ایدهرک بحر اییضدن بحر سیاهه قدر ممتد بر دولت تشکیل ایتمشدر.
بوندن آکلشلیغی اوزره روسیه سرعتله ترقی ایدهورایدی.
لکن دردنجی ایواندن سوگره مسقواده (روریک) خاندانی منقطع
اولوب داخلی قاریشقلقلر واقع اولدیغندن روسیه ضعیف دوشمشدر.
بو داخلی قاریشقلقلر اثناسنده روسیه حکومتی الدن الگزمش،
ایکی دفعه دردنجی ایوانگ مقتول اوغلی یم دعواسنده بولسان بر سر
سرییه، بر دفعه قزان تاتارلرندن دونمه (بوریس غودونوفه) بر
دفعه لهستان قرالنه کچمشدر. لکن الک سوگره اهلینگ همیتی غلیانہ
کلهرک قیام عمومی واتع اولمش ونتیجهسی اولارق اجنبیلر قوغلدیغی
کمی زادکاندن (میخائیل رومانوف) چار انتخاب اولنمشدر (۹۹۴).
چار میخائیل ایله اوغلی وخلق علیکسی داخلی اختلالی تسکین
ایتمشله ایسده علیکسینگ افتداریسز اولان بیوک اوغلی زماننده
اختلال ینه باش کوسترمشدر. بو دفعه اورته لغی اخلال ایدن نظام
وانتظام طانییاز عسکر اولدیغندن ایش دهامهم ایدی. لکن علیکسینگ
کوچوک اوغلی پترو عسکری تربیه ایتدکن بشقه روسیه اوروپا
مدنیتنی ادخال ایدهرک آنی دول معظمه صرهسنه ادخال ایتمش و او
کوندن بری روسیه اقبالندن دوشمه مشدر.

دلی پترو (۱۰۰۰-۱۰۰۳) چار علیکسینگ ایکی بیوک اوغلی

و عودجه و شعورجه ضعیف اولدقلرندن تداوی ایچون آلمانیه دن
 حکیم جلب اولنمش اییدی. کلان حکیم چو جوقلرک
 قپالی یرده عمر کچیردکاری ایچون بویله ضعیف قالدقلرینی بیان
 ایدنجه چارپک زیاده متأثر اولمشدر (*).

بونک ایچون علسکی بردها تأهل ایتمش و یکی طوغمش اولان
 چو جوغک سر بست بیودامسی ایچون لازم کلان امرلر ویرمشدر. بو
 چو جوق (پترو) درکه تاریضه «بیوک پترو»، عوام آغزنده دخی
 «دلی پترو» نامیله معروفدر.

علسکی ننگ وفاتی اوزرینه بیوک اوغلی فئودور جلوس ایتمش
 اییدی. فئودور اقتدارسز و کوشک (۱) طبیعتلی بولندیغندن غایت حریص
 شهرت بولنان همشیرهسی صوفیه ننگ نفوذی آلتنده قالمشدر.

فئودورک و قمتسر وفاتی اوزرینه صوفیه ایکنجی برادری بولنان
 بدلا ایوانی تخته چیقاروب ایستدیکی کبی دولتی اداره ایتمک اوزوسنه
 دوشمش ایسهده صوفیه ننگ طرفدارلری بولنان و کلا دخی ایوانک حکومه
 هیچ قابلیتی اولدیغندن بختله بوندن واز کچیرمک ایستمشلردر. بونک
 اوزرینه صوفیه دخی ایوان ایله پترو بیرون حکمدار اعلان ایتمدیرمشدر.

پترو او وقت چو جوق اییدی، همده پک یراماز چو جوق اییدی.
 دائماً قیرارده و محللارده محله چو جوقلریله طولاشیر و او یون اوینار
 اییدی. او یونلرده دخی هر نوع زور بالقلر (۲) و دلیلیکارده بولنور
 اییدی. صوفیه ایسه بوندن پک ممنون اییدی. چونکه افکارنجه پترو
 طوسونلقده (۱) دوام ایتمکجه حکومت کندنده قاله حق اییدی. لکن پترو

(* فی الحقیقه اسکی وقتلارده روسیهده حکمدارزاده لری طیشاری چیقارمازار اییدی.

(۱) جیگان. (۲) جبر و ظلم. (۳) یالقولقده.

اوبو

راست كلوب كيزليجه
اندن تحدى . پتروناڭ تحصيله باشلامسى دخى پكده
جدى دگلدى. يعنى لفور علوم وفنونڭ محسنانندن واوروپانڭ احوالندن
بعث ايدەرك پتروناڭ مراقنى جلب ايتمش وروسىه يه معارف كيره جك
اولورسه روسيه دنپانڭ اڭ وتلى دولتى اوله جغنى بيان ايله پتروناڭ
حرصنى تحريك ايله مشيدى. طبعاً غايت مستعد وزكى ونهايت درجه ده
عظمتلى بولنان پترويه بونلر پك زياده تاثير ايتدىكى جهتله همان
روسىه يه اوروپا اصولنى اذغال ايتمكه فرار ويرمشدر.

او وقت روسيه ليلر پك متعصب اولدقلرندن اوروپا اصولى
عندلر نده پك منفور ايدى. انك ايچون پترو كيزليجه تحصيل علمه
باشلامش و صوگره ايلك تشبثلرينه اويونجق رنكنى ويرمشدر.

لفورڭ افكارنجه هر دولت اول امرده منتظم عسكره محتاج
اولديغندن پترو ابتدا عسكرى تنظيم ايتمكه فرار ويرمشدر. فقط
بو صر هده اداره صوفيه نڭ الله اولوب كنديسى هيچ بر شينه مداخله
ايتمديكندن معله چوققلر ندىن بر طاقم بلوكلر تنظيم وانلرى دكنكلر
ايله تسليح ايدەرك اوروپا اصولى اوزره تعليمه باشلامشدر. بوڭا
كيمسه جدى بر شى نظرله باقميور ايدى.

لكن صوگره پترو همشروسناڭ الندىن اداره بى آلمق ايچون قيام
ايتدىكى وقت بو يولده تشكى ايدىن ايكنى آلاى قوجه بر اردو مقامنه
كچمش و صوفيه بى رياسته دوشورمشدر.

صر هده ابوان دخى وفال ايتديكندن پترو يالكلر اولارق دولتى
اداره ايتمكه باشلامشدر (۱۶۷).

پترو عسكردوننما تنظيم ايتمش، بكنى اصولى اوزره مکتبلر
ومحکمهلر آچمش، پك چوق يوللر و قناللر انشا ايتمش، پتروسبورع

احوال عمومی - آوستریه دولتی هابسبورغ خاندانک بر اثر پدر هابسبورغ خاندانی ایستمن اصل اسیو پوره حد و دنک اهمیتسن بکلیکلره مالک بر خانداندر. یوقاریده کورلدیکی اوزره رودولف هابسبورغک آلمانیهده ایمپراتور انتخاب اولنمسی اهمیتسنر لکی جهتله ایدی. لیکن غیور رودولف برهمیه فرالیدن نفس آوستریه دوقه لغنی ضبط ایدهرک دول اساسن وضع ایتدیکی کبی، خلفلری دخی آتی توسیعدن کری عور مامشلردر.

بعض احوال سیاسیله دخی آوستریه خاندانک ترقیسنه یاردم ایتمشدرکه باشلیجهسی دولت علیه عثمانیه ناک ظهور وتاسسیدر. عثمانلیلردن اورکمن اولان اوروپا آلمانیه ایمپراطورلغناک شرقده مستملکات صاحبی بولان آوستریه حکمدارلرینک النده فرار بولدیغنی ایسته مش. چونکه آوستریه حکمدارلری ایلك اول والک زیاده عثمانلیلرک هجوملارندن متضرر اوله جقلرندن طبیعی هرکسدن زیاده بو هجوملری منع ایدهجک تدابیری دوشنه جکلر ایدی.

هابسبورغلر هم آلمانیه ایمپراطوری، هم آوستریه حکمداری بولدیقلری حاله آلمانیهده چوق اهمیت ویزمزلر و متصل آوستریه ناک حدودینی توسییع ایتمکله اوغراشیرلر ایدی. حتی برره لوق؛ یعنی ایمپراطور بشنجی شارل دورنده هابسبورغلر آوستریهده، بوهمیه، مجارستان، آلمانیه، بلجیکه، فلمنک، ایتالیه، اسپانیه، آمریقه قطعدارینه مالک ایدیلر. بشنجی شارلک وفاتندن سوکوره بو قطعدارلرک چوغنی غائب

ایدلمش ایستاده

ایمپراطوری

فامیله آلمانییه، نفس آوستریه بوسه
شمالی آلمانییه حکم ایتمشدر.

بیوک ناپولیون آلمانیه هیئت منفقه سنی طاغندیقی وقت هابسبورغ
خاندانی آلمانیه دن واز کچوب و ستریه مستملکاتیله و «آوستریه
ایمپراطوری» عنوانیله قناعت ایتمشدر.

فلمنگ و بلجیقه - وقتیله آوستریه مستملکاتندن معدود

اولان بلجیقه و فلمنگ قطعهلری عصر حاضر ابتداسی ایکی مستقل
قراللق تشکیل ایلمشدر.

فلمنگ مشهور بشنجی شارلک اوغلی و اسپانیه ایکینجی فیلیپ
دورنده عصیان ایدوب پروتستان مذهبنی قبول ایش و اسپانیه دن
آیرلدن صوکره مستقل جمهوریت تشکیل ایلمش ایدی. که فلمنگ
جمهوریتی (کلیوم دورانژ) خاندانک تحت اداره سنده نفوذ و اقتدار
صاحبی اولمشدر. بلجیقه ایسه فاتولیک مذهبنده و اسپانیه نك تحت
اداره سنده قالمشدر.

اسپانیه ده هابسبورغلر منطق اولدقلری وقت بلجیقه و ستریه
هابسبورغلرینه انتقال ایتمش ایدی. لکن بیوک بوناپارت زماننده
فرانسه طرفندن ضبط اولنوب فرانسه یه الحاق اولنمشدر. بوناپارت
دوشدکن صوکره فلمنگ و بلجیقه برلشدیریلوب (اورانژ) خانداننه
ویرلمش ایکن ۱۲۰۹ سنه سنده بلجیقه فلمنگن آیرلوب مستقل
بر حکومت تشکیل ایتمشدر.

بلجیقه ایله فلمنگ اوروپانک انک معمرور مهالکندن صاییلور.